George Sbârcea

POVESTIRI DIN LUMEA OPEREI

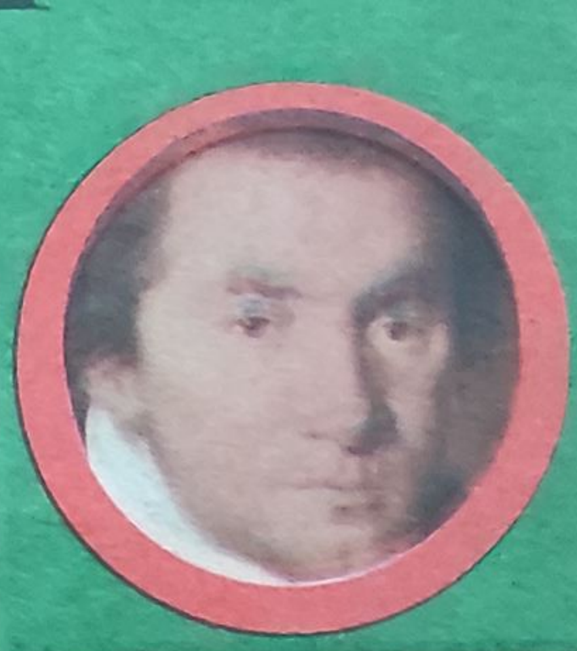

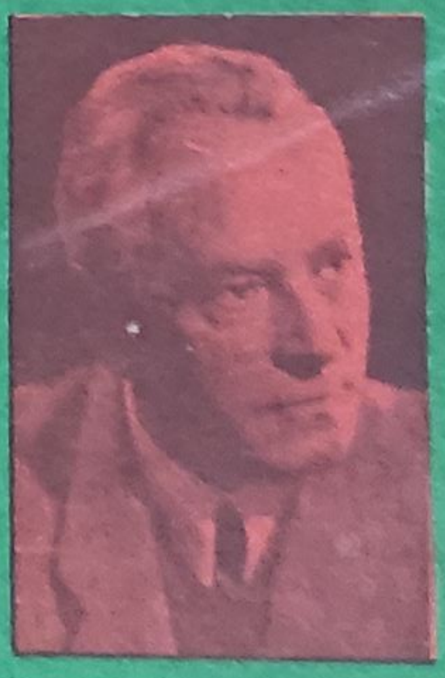

Editura Ion Creangă

George Sbârcea

POVESTIRI DIN LUMEA OPEREI

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Editura Ion Creangă—Bucureşti, 1979

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

CUVÎNT ÎNAINTE

Un gong răsună prelung între culise, luminile din sală se sting treptat, publicul din staluri, loji şi balcoane amuţeşte. Dirijorul apare la pupitru şi ridică bagheta, arcuşurile muzicanţilor se lasă pe strune, orchestra cîntă uvertura. Cortina alunecă uşor de-o parte şi de alta, un reflector, două, trei se aprind sus, la înălţimi ameţitoare, luminînd scena pe care se ivesc actori costumaţi, între decoruri albe, roşii, albastre, aurii. Sînt oameni în carne şi oase şi, cu toate acestea, sînt altceva: artişti lirici! În loc să vorbească, ei cîntă. Despre bucurii şi suferinţe, despre victorii şi înfrîngeri, despre uneltiri şi fărădelegi, despre lupta necurmată a omului pentru dreptate şi triumful adevărului.

Muzica ne leagănă în melodiile ei vrăjite, ritmurile ei ne însufleţesc, vocile artiştilor ne înflăcărează, instrumentele orchestrei ne cuceresc. Aproape că nu ne mai rămîne răgaz de-a urmări tot ce se petrece pe scenă: de ce întoarce Orfeu capul, odată ce a fost oprit s-o facă înainte de a ieşi cu Euridice din împărăţia morţilor? ce-o îndeamnă pe Senta să se arunce în mare după plecarea Olandezului? de ce se întoarce Lohengrin în ţara lui de vis, deşi Elsa îl iubeşte? care este pricina urii neîmpăcate dintre Manrico şi contele de Luna? cum izbuteşte isteţul Figaro să-l tragă pe sfoară pe hapsînul tutore al Rosinei? în ce fel scapă Hänsel şi Gretel din captivitatea zgripţuroaicei? ce le spune lupul celor trei iezi cucuieţi ca să-i înduplece să deschidă uşa?

Oricît am ciuli urechea, orchestra acoperă prea de multe ori vocea cîntăreţilor, textul se pierde neîncetat în valurile de muzică, peripeţiile eroilor ne scapă fără a ne da seama. Subiectul operelor se află tipărit, firește, în caietul de sală al oricărui teatru muzical. Cîţi spectatori îşi iau însă osteneala de a-l citi? Chiar cînd şi-o iau, o fac în pripă, în cele cîteva minute cîte le rămîn pînă la gongul de începere a spectacolului sau în pauze-

Legenda copertei

Coperta I:

Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven
Rigoletto (scenă din actul II), Opera din Viena, Boema (scenă din actul III)
Richard Wagner, Scala din Milano, Sabin Drăgoi

Coperta a IV-a:

Rigoletto (scenă), Turandot (scenă din actul III)
Năpasta (afiș), Gheorghe Dumitrescu

Coperta : Ioana Dragomirescu-Mardare

le dintre acte. Este cu totul altceva să te duci la Operă cunoscînd din timp „povestea" pusă pe note de compozitor. Plăcerea este în acest fel îndoită, odată ce muzica dezvăluie mult mai multe din tainele ei decît atunci cînd nu ştii ce anume tălmăceşte. Iar lumea operei este plină de poveşti captivante din trecutul îndepărtat, de întîmplări adevărate din zilele noastre, unele triste şi zguduitoare, altele eroice şi înălţătoare, altele, în sfîrşit, hazlii, amuzante, comice, invitînd la omenie, la veselie, la rîs.

Am adunat un buchet de povestiri din lumea operei pentru cititorii care sînt la vîrsta cînd, cu multă curiozitate şi pasiune, caută să desluşească tainele artei. În ţara noastră, care are şapte teatre lirice, ei alcătuiesc, chiar de la vîrsta primelor clase şcolare, o bună parte a publicului de nădejde al spectacolelor de operă.

GEORGE SBÂRCEA

Orfeu și Euridice

Operă tragică în trei acte, de Christoph Willibald Gluck (1714—1787), pe un libret al lui Raniero de Calzabigi. A fost prezentată în premieră absolută la 5 octombrie 1762, la Viena. Publicul a primit-o cu indiferență și neînțelegere, pentru ca abia doisprezece ani mai tîrziu să se bucure, într-o nouă prelucrare făcută pentru Opera din Paris, de succesul meritat.

Orfeu și Euridice *a figurat mult timp și în repertoriul teatrelor lirice din țara noastră. La Opera Română din Cluj-Napoca, rolul lui Orfeu a fost interpretat cu multă măiestrie, timp de aproape două decenii, de contralta Lya Pop. O operă cu același subiect, intitulată ORFEU, a compus și Claudio Monteverdi (1567—1643). Ea se cîntă azi doar pe cîteva scene de festival din Occident, în prelucrarea și orchestrația compozitorului italian Ottorino Respighi.*

OPERA, denumită și dramă muzicală, a luat naștere în secolul al XVIII-lea. Unul din „părinții" ei a fost Christoph Willibald Gluck, compozitor german. A urmat studii la Praga și Milano, a călătorit în mai multe țări, învățînd mereu cîte ceva pentru îndeletnicirile sale de muzician. Cînta, la început, în orchestra unei trupe ambulante, la vioară, violoncel și clavecin, ba la nevoie dirija sau interpreta diferite roluri pe scenă. A ajuns în felul acesta să știe tot ce se putea ști despre spectacolul de operă. Așa a ajuns să compună, mai tîrziu, aproape o sută de lucrări pentru teatrul muzical, devenind în cele din urmă reformatorul operei, a ceea ce în limba italiană — limba muzicii ! — se numea **dramma per musica !**

De ce reformator ? Deoarece, din orchestra de unde a acompaniat ani în șir reprezentațiile, și-a dat seama că artiștii nu tălmăcesc adevărate simțăminte omenești, ci se mulțumesc să cînte arii frumoase. El a năzuit spre un alt fel de muzică, mai simplă și mai directă, care să exprime sentimente adevărate, bucurii și mîhniri pe înțelesul tuturor.

Cum în timpul cît a trăit și creat Gluck nu putea fi vorba încă de a aduce pe scenă oameni, eroi, întîmplări din realitatea imediată — așa cum vor face în curînd Pergolesi, Rossini, Verdi, Puccini, Mascagni — el și-a îndreptat privirile spre vechii greci, spre legendele și eroii lor plini de măreție, de sinceritate și adevăr.

În secolul al XVIII-lea, cu atîția poeți, scriitori și artiști cuceriți de trecutul Greciei antice, era mic numărul celor ce nu cunoșteau legenda lui Orfeu. A acelui Orfeu, care cînta așa de frumos din liră, încît îmblînzea pînă și sălbăticiunile codrului, urnea din loc pietrele, înmuind chiar și inima celor mai haini oameni. Grecii vechi credeau că regele acesta al Traciei, fiul lui Oeagrus și al muzei Calliope, dăruise omenirii muzica, în ale cărei taine fusese inițiat de însuși zeul Apollo.

Se spunea în antichitate că Orfeu era în stare, doar prin puterea muzicii sale minunate, să domolească marea răscolită de vijelie și că i-ar fi scăpat de la moarte pe argonauți, într-o furtună înspăimîntătoare, care era cît pe-aci să le zdrobească de stînci frumoasa corabie.

Legende, fără de care omenirea ar fi mai săracă și mai tristă ! Legende, care pot prinde rădăcini în imaginația artiștilor și dau naștere la opere nemuritoare, așa cum s-a întîmplat cu opera **Orfeu și Euridice** de Gluck.

La moartea tatălui său, Orfeu i-a luat locul pe tron, dovedindu-se un rege pe cît de blînd, pe atît de înțelept. Le-a dăruit tracilor un alfabet, le-a întocmit cel dintîi calendar și i-a îndemnat să se închine lui Apollo, zeul soarelui și-al bucuriei. Odată cu ivirea zorilor, el se urca pe o culme a muntelui Pangaion, de unde întîmpina răsăritul astrului cu cîntecele ce-i curgeau fără întrerupere de pe buze. Cică acolo i-ar fi dăruit zeul lira, de a cărei vrajă nimeni și nimic nu avea să fie ferit.

Prin pădurile Traciei de odinioară oamenii au văzut veacuri în șir arborii încremeniți în mlădieri de horă, în ră-

suciri de dans, în paşi de zburdălnicie, aşa cum îi lăsase Orfeu după ce îi stîrnise prin muzica sa la mişcare şi plutire.

Se pare că nicicînd n-au răsunat mai fermecător cîntecele regelui muzicant ca la nunta sa cu preafrumoasa Euridice. Sunetele răsăreau de pe strunele lirei sale asemenea florilor în iarbă. Tînăra regină le asculta vrăjită. Frumoasă, suavă, ea trezise în inima lui Orfeu o nemărginită dragoste. Împreună rătăceau prin poiene, pe sub boltirile de crengi, în timp ce lumina strecurată printre frunze le urzea nimb de aur pe frunte.

Inima lui Orfeu era plină de fericire. Împărtăşea prin lira sa cîntece de bucurie tuturor, învăţîndu-i pe oameni să cînte, să zîmbească, să se bucure de viaţă.

Numai că fericirea este, uneori, o floare rară ; ea vine şi trece ca norul fugar de primăvară. Euridice avea obiceiul să se plimbe cu prietenele sale pe pajiştile înflorite din jurul palatului, în timp ce Orfeu se îndeletnicea cu gospodărirea ţării sale. Într-o încîntătoare dimineaţă, cînd ciripiri de rîndunică picurau din pomi, un şarpe veninos o muşcă de gleznă. Înainte ca soarele să fi ajuns în creştetul bolţii, Euridice închise, pentru totdeauna, ochii ei albaştri, care-i luminau faţa.

Durerea lui Orfeu a fost fără margini. Zile şi nopţi şi-a jelit soţia. Lumea i se părea fără rost, toate erau cufundate într-un întuneric de nepătruns în jur. Viaţa i se prefăcuse într-un şir fără sfîrşit de nopţi, din care soarele, lumina, bucuria se topiseră fără urmă. Cîntecele sale iscau acum o nemărginită tristeţe peste tot, încît pînă şi pietrele plîngeau, laolaltă cu păsările şi jivinele pădurii, cum spune legenda.

Cunoscînd neasemuita putere a lirei sale, Orfeu îşi puse în gînd să coboare în infern, la zeii subpămînteni, spre a-i îndupleca să i-o redea pe Euridice. Se dovedi zadarnică încercarea de a-l abate de la gîndul său nebunesc, spunîndu-i-se că nimeni încă nu se înapoiase din împărăţia morţilor. Orfeu credea cu tărie în vraja fără seamăn a cîntecelor sale.

Porni aşadar către stîncile de la Aornon, împrejurul cărora pluteau spaime şi năluci înfricoşătoare. Printre jurubiţele lor de flăcări şi scîntei, el se afundă fără nici o teamă în coridorul lung, înecat în beznă, care sfredelea munţii şi ducea în împărăţia plină de taine a lui Pluto.

Şiroaie de smoală se prelingeau de pe pereţi, liliecii plesneau din aripi prin întuneric, calea i-o aţineau dihănii fără nume care vărsau foc pe nări. Orfeu nu se temu de nici una din grozăviile întîlnite. Umblă astfel zile şi nopţi în şir, fără să ştie clipa cînd sus, în lumea celor vii, întunericul se preface în lumină şi, din nou, ziua în noapte.

Abia într-un tîrziu i se arătară porţile lăcaşului morţilor, la malul fluviului Styx. Cerber, paznicul infernului cu trei capete înfricoşătoare, îi aţinu calea, lătrînd fioros. Orfeu îşi plimbă însă degetele peste corzile lirei sale şi, ca într-un farmec, furia i se potoli. Îmblînzit deodată, el îşi plecă unul după altul capetele hidoase.

Cînd să coboare în luntrea lui Caron, care avea să-l treacă peste apa uitării, acesta ţinu lumina pîlpîitoare deasupra capului lui Orfeu şi îl întrebă pe glasul său ca mugetul unui tunet :

— Ce cauţi tu pe meleagurile acestea, nefericitule ? Moartea nu ţi-a stins încă strălucirea ochilor, nici nu ţi-a

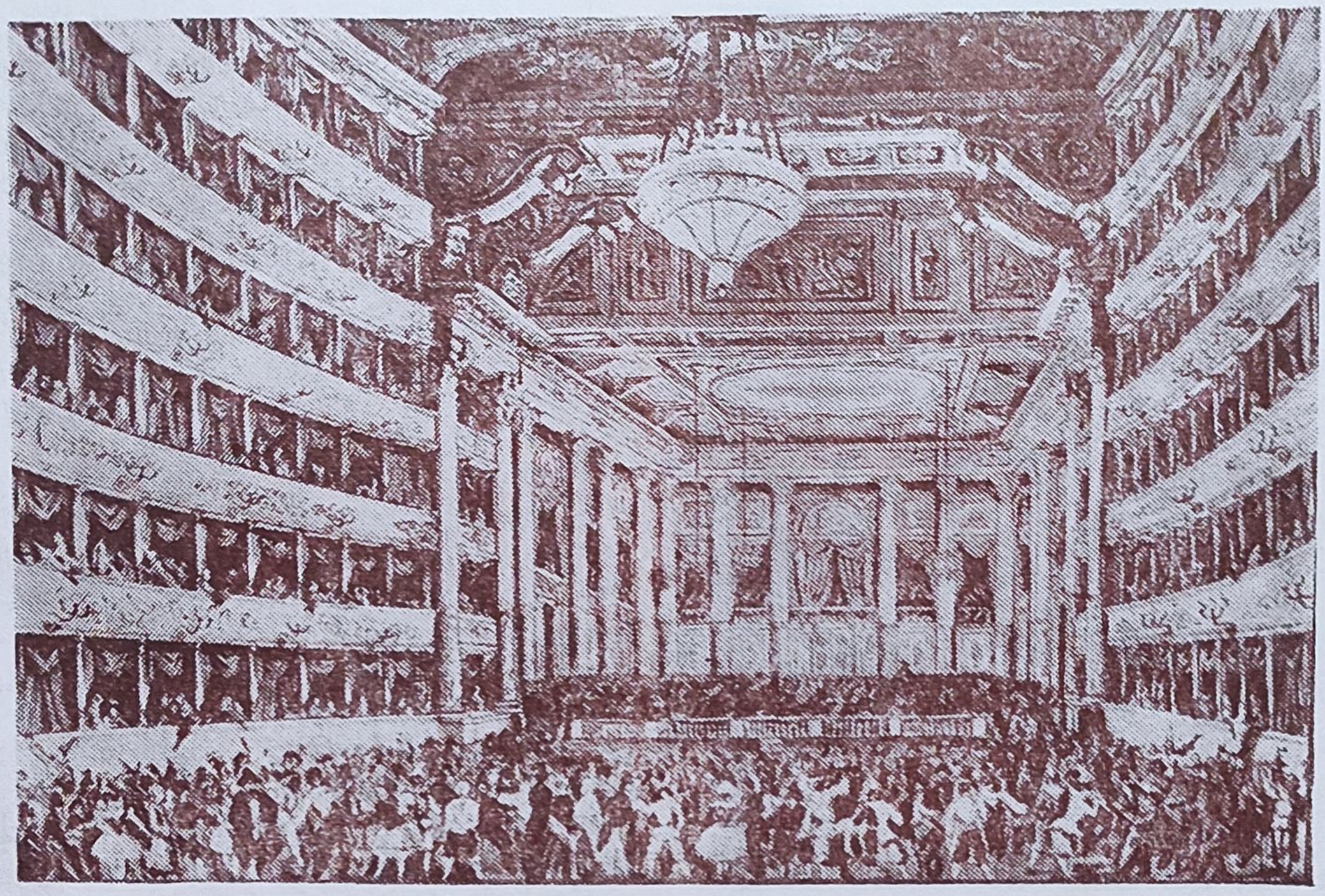

SALA TEATRULUI DE OPERĂ SCALA DIN MILANO ÎN TIMPUL UNEI REPETIȚII A OPEREI „ORFEU ȘI EURIDICE"

răpit vigoarea trupului, nici din obștea celor vii nu te-a șters !

În loc de răspuns, Orfeu se mulțumi să-și plimbe iar degetele peste strunele lirei, iar încruntatul Caron surîse deodată, ceea ce nu făcuse încă pînă atunci, ca și cum o rază de soare ar fi pătruns pe neașteptate, de sus, în bezna fără sfîrșit a lumii lui. I se păru că revede florile, păsările, pădurile și apele, toate frumusețile lumii vii, pe care le dăduse de mult uitării. Simțindu-și împotrivirea înfrîntă de puterea muzicii, îl pofti pe Orfeu în luntrea sa :

— Cîntecul tău este ca ochii pentru nevăzători sau ca picioarele pentru ologi. Te voi trece în împărăția morților, fiindcă trebuie că ai o pricină întemeiată ca să cobori dintre vii între cei fără suflare.

Ajungînd însă pe țărmul de dincolo al fluviului, pînă și curajosul Orfeu se cutremură de ceea ce îi era dat să vadă.

Printre cipri întunecați rătăceau, într-o tăcere desăvîrșită, umbrele morților. Doar la răstimpuri se desprindea de pe buzele lor cîte un suspin, care mătura în jur ca viscolul unei ierni cumplite. Orfeu nu șovăi decît o clipă, înspăimîntat pînă și el de lumea străinie în care pătrunsese. Dar se reculese îndată, căci luase o hotărîre de la care nimic nu mai putea să-l clintească. Prinse să cînte, așa cum singur el știa s-o facă.

Vraja muzicii strînse împrejurul său sufletele tinerilor războinici, ale fecioarelor răpite, înainte de vreme, de arcanul morții, ale mamelor și bătrînilor

CHRISTOPH WILLIBALD GLUCK

slăbănogi. Părea că farmecul cîntării le redă la toți viața și că toți își retrăiesc, în legănarea sunetelor, amintirile frumoase.

Pînă și furiile, a căror menire era aceea de a pedepsi fără odihnă fărădelegile muritorilor, se potoliră dintr-o dată. Șerpii din pletele lor încremeniră ca la o vrajă. Sisif, cel osîndit să se cațere pe o coastă împingînd o stîncă uriașă și care, ajunsă sus, se rostogolea din nou în vale, își conteni pe neașteptate cazna fără pereche. Iar Tantal, cufundat pînă la gît în apa din care nu putea să bea, își potoli de astă dată setea cu cîteva înghițituri zdravene.

În felul acesta ajunse Orfeu, după ce îi dezlegase pe toți de sub pedeapsă prin puterea cîntecului său, în fața lui Pluto, stăpînul împărăției umbrelor, care ședea măreț pe falnicu-i tron din abanos, înconjurat de cei trei judecători ai morților și de soția sa, Persefona.

— Oare știi, muritorule fără minte, că nu dau nimănui voie, odată pătruns în împărăția mea, să mai vadă lumina zilei ? Pînă și pe zeul Heracles, care s-a încumetat să-mi treacă hotarul, l-am alungat cu săgețile mele !

Orfeu se folosi și de astă dată de înzestrarea sa muzicală, scoțînd din lră cele mai frumoase cîntece. Ele erau cînd duioase și potolite, cînd de o pătimașă înflăcărare, ca din nou să răsune în ele struna gravă a durerii, chemările învăluitoare ale iubirii. Toate slăveau deopotrivă frumusețea și gingășia neasemuită a Euridicei, tălmăcind în suspine întretăiate dorul ce-l mistuia pe Orfeu după soția sa.

Copleșit fără voia lui de sunetele lirei, Pluto îi aduse la cunoștință oaspetelui său că în țara morților nici măcar Amor, zeul iubirii, n-are putere.

— Mărite Pluto, îl înfruntă cu îndrăzneală Orfeu, oare adevărat să fie că zeul Amor nu are nici un fel de

OPERA DIN PARIS

putere în întinsa ta împărăţie ? Nu te leagă şi pe tine o dragoste fără margini de divina ta soţie, preafermecătoarea Persefona ?

Pluto simţi că inima i se înmoaie.

— Dacă regele acesta cîntăreţ mai stă mult printre noi, tare mă tem că are să-i răscoale pe blînzii mei supuşi cu cîntecele sale viclene. Facă-i-se, aşadar, voia... Însă, ia bine aminte, Orfeu, şi respectă-mi fără a crîcni condiţiile ce ţi le pun. Atîta timp cît nu vei da cu ochii de lumina soarelui, nu ai voie să arunci nici măcar o privire asupra Euridicei, pe care, iată, ţi-o redau. Dacă vei nesocoti această condiţie a mea, ai s-o pierzi pentru totdeauna.

Orfeu îşi arătă recunoştinţa pentru bunătatea dovedită de Pluto, apoi porni spre fluviul Styx. La ţărm îl aştepta, cu faţa acoperită de un văl gros, Euridice. Albă şi tăcută, ea părea mai degrabă o vedenie decît o făptură pregătită să se întoarcă în lumea celor vii. Caron îi îmbarcă pe amîndoi în luntrea sa şi îi trecu peste apă. Înainte de a se despărţi, îi dădu lui Orfeu o făclie şi îi arătă drumul pe care putea să ajungă pe pămînt.

Lung şi greu, fără sfîrşit aproape avea să fie drumul acesta. În urma lui Orfeu, tremurînd de fericire, se prelingea neauzită Euridice. Mergea uşor, aşa cum umblă umbrele, fără să facă nici cel mai mic zgomot.

În sufletul lui Orfeu încolţi deodată bănuiala că Pluto îl păcălise. Izbuti cîtva timp să-şi înfrîngă îndoiala ce-l rodea, căci nu uitase condiţiile pe care trebuia să le respecte.

Cum mergea muncit de gînduri, fără a întoarce capul, o auzi deodată pe Euridice în urma lui :

— De ce nu vrei să te uiţi la mine, Orfeu ? Oare să nu-ţi mai fiu dragă,

DIRIJORUL FELIX WEINGARTNER, CARE A RELUAT LA VIENA „ORFEU ŞI EURIDICE" CU MARE SUCCES

aşa cum ţi-am fost odinioară ?

— Grăbeşte-te, draga mea Euridice, căci sus pe pămînt ne aşteaptă fericirea de altădată.

— Pari atît de străin... Nici cel puţin mîna nu mi-o întinzi.

— Grăbeşte-te !

— Îţi este cumva teamă că moartea mi-a sluţit obrazul ? se tîngui Euridice. Asta să fie oare dragostea ce mi-o porţi ? Ce fericire ar putea să ne aştepte pe pămînt, odată ce nu te încumeţi nici cel puţin să te uiţi la mine ?

Lui Orfeu îi venea din ce în ce mai greu să se stăpînească. Ştia însă că orice gest pripit ar duce la pierderea pentru totdeauna a soţiei sale.

— În împărăţia morţilor eram fericită la gîndul că mă mai iubeşti ca

altădată și că n-ai încetat să mă jelești. Acum, însă, îmi dau seama că dragostea ta s-a stins, plîngea înăbușit Euridice.

— Am coborît după tine în infern, Euridice ! strigă Orfeu, chinuit de dureroasa frămîntare a soției sale. Ce dovadă mai puternică aș putea să-ți dau ?

Cu toate acestea, Euridice nu încetă să se tînguiască.

— S-ar putea să nu fii adevăratul Orfeu ! Fiindcă el n-ar fi atît de crud cu mine. Vreau să-ți văd fața !... Așadar, refuzi să mi-o arăți ? Nu cumva ești un demon viclean, care încearcă să mă ispitească cine știe unde ?... Du-te, și urmează-ți singur calea, eu nu te mai însoțesc !

La capătul drumului subteran începuse să mijească o geană de lumină, Orfeu însă nu se mai putu împotrivi dorinței Euridicei. Ar mai fi avut de făcut doar cîțiva pași, mai era nevoie de un strop de răbdare și stăpînire de sine, ca totul să se sfîrșească cu bine. Dar, cum nu mai era în stare să țină piept rugăminților și îndoielilor soției sale, Orfeu întoarse capul. Însă, înainte de a se fi putut întîlni cu chipul Euridicei, ea se mistui în ceață, de parcă n-ar fi fost decît o vedenie.

Cu pașii grei, Orfeu ajunse sus, la lumina de aur a zilei care i se păru mai întunecată ca noaptea fără stele.

Noroc că, după un timp, lui Amor i se făcu milă de nefericitul rege și îl înduplecă pe Zeus să i-o redea pentru a doua oară pe Euridice, alături de care trăi apoi fericit pînă la adînci bătrîneți.

Răpirea din Serai

Operă în trei acte, patru tablouri, de Wolfgang Amadeus Mozart (1756—1791), pe libretul semnat de Gottlieb Stephanie, după piesa „Constanza și Belmonte" de Christoph Friedrich Bretzner. Premiera a avut loc la Burgtheater din Viena, la 16 iulie 1782, cu un mare succes de public. Ca în cazul multor compozitori de valoare din trecut, criticii au întîmpinat însă și de astă dată cu numeroase obiecțiuni această operă comică, plină de arii de mare frumusețe, de momente comice și lirice fermecătoare. Deoarece cîteva dintre personaje vorbesc în proză, iar altele cîntă, opera este mai curînd un Singspiel, *așadar o comedie cu muzică, după tradițiile mai vechi ale unui gen de spectacol german.* Răpirea din serai *a fost preluată, după premiera ei vieneză, de Teatrul de operă din Praga, apoi de teatrele muzicale de pe tot continentul, rămînînd pînă azi în repertoriul permanent al ansamblurilor lirice de pretutindeni. Ea se prezintă, deseori în spectacole pentru tineret, pe scena Operelor din București, Iași, Cluj-Napoca și Timișoara.*

MULT timp după descoperirea Orientului Mijlociu şi a Asiei de către călătorii englezi şi francezi, în Europa au fost la modă romanele, poeziile, dramele, picturile cu subiecte exotice. În secolul al XVIII-lea, bunăoară, după ce monarhia habsburgică scăpă de ameninţarea semilunei prin înfrîngerea oştilor turceşti în anul 1683 sub zidurile Vienei, austriecii au preluat de la foştii lor asediatori şi inamici moda cafelei, a cofeturilor şi dulciurilor, împreună cu basme şi cu eroi din imperiul sultanilor.

Un astfel de basm a folosit şi Wolfgang Amadeus Mozart la compunerea operei sale comice **Răpirea din Serai,** în a cărei muzică a urzit melodii turceşti. Ariile cele mai sprintene sînt însoţite de ritmuri săltăreţe, vocile cîntăreţilor şi orchestra exprimă deopotrivă o bună dispoziţie pe măsura peripeţiilor petrecute la moşia lui Selim-paşa.

Zilele se scurg acolo în tihna unei trîndăvii de nimic tulburată. Palatul paşei se ridică în mijlocul unei întinse grădini năpădite de flori, arbuşti şi copaci. Adăposteşte, pe lîngă aparta-mentul luxos al stăpînului, şi seraiul său cu sclave tinere. Ele aduc veselia vîrstei lor în palatul stăpînului atotpu-ternic, distrîndu-l cu sporovăiala, cu dansurile, cu jocurile lor naive.

În ultimul timp însă, Selim-paşa nu mai găsea nici o bucurie în mijlocul sclavelor sale. Îngîndurarea lui le mîh-nise în aşa măsură, încît semănau pe zi ce trece mai mult cu nişte păsări zgribulite. Cauza nepăsării stăpînului lor părea să fie sclava cea nouă, Constanza, cumpărată împreună cu slujitoarea şi slujitorul ei cu tot. Înainte de a fi ajuns în captivitate turcească de pe corabia prădată de piraţi, sclava aceasta trăise şi ea în lux şi belşug. Nu ducea nici de astă-dată lipsă de ceva în robie, în afară bineînţeles de libertate. Căci Selim-paşa o copleşea cu tot felul de daruri. Îi dăruia mătăsuri şi giuvaere, o alinta cu dulciuri şi cofeturi, în taina amurgului o lua la plimbare cu barca pe lac, în timp ce luna se ivea ca un bulgăre de jăratic pe cer. În liniştea adîncă nu se auzea decît şoapta picăturilor căzînd în unde de pe vîsle şi, la răstimpuri, suspinul adînc al paşei.

Iar suspinul acesta era cu atît mai amar, cu cît privighetoarea ciripea mai cu foc, în gîlgîit de jale. Căci orice făcea, oricît se străduia, dragostea Constanzei nu reuşea s-o cucerească, odată ce ea îşi dăruise inima tînărului Belmonte, înainte de a fi căzut în robie. De asta îşi descărca mîhnirea de a fi fost despărţită de el prin suspinuri dese, prin salbe de lacrimi ce-i scînteiau pe gene.

Paşa amuţea la vederea durerii preafrumoasei sale sclave. Nimic n-o înveselea, în afara cuvintelor de încurajare ale Blondinei, credincioasa sa slujitoare, şi a glumelor lui Pedrillo, fostul slujitor al logodnicului ei în timpurile fericite de libertate.

Datorită isteţului Pedrillo află logodnicul Constanzei locul unde era închisă, astfel că porni s-o scoată din cumplita captivitate. Într-o bună zi, pîntecosul şi veşnic mîniosul Osmin, mai-marele paznicilor palatului, zări la poartă un

tînăr zvelt, în haine europene.

— Te întreb pentru a treia oară dacă aceasta este casa lui Selim-paşa ? ridică glasul necunoscutul.

— La ce ţi-ar folosi dacă ţi-aş spune că aceasta este ? răspunse Osmin dintre frunzele late ale smochinului din care culegea fructele gustoase.

— Zi, om bun, nu cumva aveţi la casa voastră un slujitor pe nume Pedrillo ?

— Nu-mi pomeni de pramatia aceea, care nu ştie decît să trîndăvească şi să linguşească, răspunse supărat maimarele paznicilor. Bag de seamă că şi tu eşti de teapa lui. De aceea te poftesc să-ţi iei tălpăşiţa înainte de a-i chema pe ieniceri să te alunge.

WOLFGANG AMADEUS MOZART

Ce putea face Belmonte — fiindcă el era cel care dădea tîrcoale palatului — decît să se ascundă după o tufă deasă şi să aştepte. Nu zăbovi prea mult timp în această aşteptare, căci auzi în curînd vocea lui Pedrillo. Mare le fu bucuria cînd îşi strînseră mîna şi schimbară cîteva cuvinte fără să fie tulburaţi.

— Spune-mi, mai este în viaţă buna mea Constanza ? întrebă Belmonte.

— Este în viaţă şi te aşteaptă, îl asigură Pedrillo, povestind pe scurt peripeţiile prin care ajunsese în seraiul paşei.

— Am pregătit în amănunt fuga noastră, zise Belmonte. Am închiriat o corabie olandeză, care aşteaptă în port ca să ne îmbarcăm.

— Nimic mai înţelept, stăpîne, făcu Pedrillo fericit. Numai că fuga noastră nu este tocmai aşa de simplă pe cît pare la prima vedere. Femeile sînt păzite aici straşnic de ieniceri. Deocamdată, ar fi bine să cîştigi printr-un şiretlic oarecare bunăvoinţa paşei. Iată-l că tocmai se întoarce dintr-o plimbare pe lac cu barca. Am să te prezint ca pe un arhitect renumit, căci are de gînd să-şi mărească palatul mic de vară. Ia seama însă ca nu cumva să te trădezi zărind-o alături de paşă pe Constanza !

Selim-paşa îşi luă rămas bun de la Constanza, sclava sa favorită. Însoţită de două roabe, fata intră în iatacul ei, tocmai cînd Pedrillo se ivea de după tufă, urmat de Belmonte, spre a ţine calea paşei.

— Rogu-te şi dă-mi ascultare, măriata, rosti Pedrillo aruncîndu-se la picioarele stăpînului său.

— Te ascult.

— Stăpîne atotputernic, acest tînăr a studiat complicata artă a arhitecturii în îndepărtata Italie. Auzind de faima

avuţiei şi a înţelepciunii tale, s-a gîndit să-ţi ofere serviciile sale.

— Aş fi fericit să-ţi pot fi de folos prin cunoştinţele mele, măria-ta, se înclină Belmonte către paşă.

— Cum am nişte proiecte mai vechi cu acest palat al meu, am să-ţi ascult părerea mîine, răspunse paşa. Pedrillo, sălăşluieşte-l pe musafir aşa cum se cuvine.

Osmin holbă nedumerit ochii după cel pe care îl alungase nu cu mult timp în urmă de la poartă şi care, pe neaşteptate, se bucura de atîta cinste. Îşi spuse în sinea lui că stăpînul său prea se înconjoară cu haimanale. La acest gînd, îşi simţi inima copleşită de o presimţire sumbră.

Constanza, care nu aflase încă de sosirea logodnicului său, stătea de vorbă în grădină cu credincioasa sa slujitoare.

— Nu fi tristă, buna mea stăpînă, o încurajă şi de astă dată Blondina, aşa cum făcea de fiecare dată. Belmonte n-are să ne lase în robie, ci are să ne elibereze. Dealtfel, Pedrillo a şi aflat calea de a-l înştiinţa de soarta noastră, încît fie că ne va răscumpăra de la paşă, fie că ne va răpi din serai.

— O, de n-ar fi doar amăgire ! suspină Constanza. Însă, iată că paşa mă cheamă din nou la el. Oricît de bun şi de mărinimos ar fi, m-am săturat de viaţa de aici, robia noastră mi se pare fără sfîrşit.

— Ce să spun eu ? oftă Blondina, de îndată ce rămase singură. Pîntecosul Osmin mă scoate din sărite cu mojiciile sale.

Şi pe cînd medita aşa, Blondina se pomeni cu Pedrillo lîngă ea, care, tainic, o anunţă :

— Am o veste mare, Blondino. Stăpînul meu se găseşte în palat, ca să

W. A. MOZART COPIL

o răpească la noapte pe Constanza.

— Minunată veste ! bătu ea din palme.

— La miezul nopţii, Belmonte va rezema o scară de fereastra domnişoarei Constanza, iar eu o să reazim una de fereastra ta. Nu vă rămîne decît să coborîţi uşurel, spre a fi libere. În port ne aşteaptă o corabie gata să ridice ancora în orice clipă.

— Ce ne facem cu Osmin ?

— Am eu grijă de el, o linişti Pedrillo. Am adus un somnifer, pe care îl voi amesteca diseară în şerbetul lui. Între timp, încerc să-l ameţesc cu vin. Dar e momentul să dai fuga la stăpîna ta şi să-i spui că domnul Belmonte are să se furişeze în grădină la căderea nopţii.

Soarele cobora spre asfinţit, strălucirea zilei începea să se stingă. S-ar fi lăsat peste toate o adîncă pace, dacă

FINTINARU · NECULA

Pedrillo nu prindea să cînte ca un zănatic. Într-un colţ de grădină, aşezat între două butelcuţe pline cu vin, îşi încerca puterea glasului.

Curios de motivul unei asemenea veselii neaşteptate, Osmin sosi în grabă :

— Aş putea să aflu pricina veseliei tale ?

— Zadarnic ţi-aş destăinui-o, odată ce n-ai înţelege, răspunse Pedrillo cu viclenie. Pricina veseliei mele este acest vin, de la care profetul vostru, Mohamed, vă opreşte. Nici aurul, nici orice fericire nu se pot lua la întrecere cu bunătatea acestei licori... Ei, hai, bea şi tu un pahar cu mine !

— Cu tine ! Mai curînd beau otravă.

— Nu te pricepi la altceva decît să faci pe supăratul, fiindcă n-ai avut încă prilejul de a cunoaşte veselia pe care vinul ţi-o dă.

— Ştii bine că profetul ne opreşte să-l gustăm !

— La ceasul acesta, bătrînul vostru profet s-a culcat şi el, astfel că puţin îi pasă de ceea ce faci tu aici. Iar în ce mă priveşte, eu nu voi sufla o vorbă despre isprava ta. Ia te uită, butelca aceasta este fratele mai mare, iar butelcuţa-i frăţiorul mai mic. Din care ai dori să guşti ? clipi şiret Pedrillo.

— Păi, aş zice să mi-l dai pe fratele mai mărişor... doar aşa ca să gust.

Osmin găsi vinul atît de bun, încît goli repede toată butelca. Ochii i se umeziră, apoi, de la o vreme, i se schimbă şi faţa. În piept i se cuibări o căldură copleşitoare, ba parcă pînă şi limba i se muiase în gură, astfel că ea nu-i dădea ascultare.

— Eu zic că vi-vinul este într-adevăr o bă-băutură divină, bîigui Osmin fericit. Nu-numai de nu s-ar su-supăra pro-profetul !... Oare ce-ai zi-zice... dacă aş gusta şi di-din fră-frăţiorul mai mi-mic ?

— Este al tău, numai să nu-ţi facă rău.

— Nu-mi pu-purta tu grija, se îngîmfă Osmin, cu un zîmbet nătîng.

Pedrillo izbuti anevoie să-l sprijine pînă la locuinţa lui pe mai-marele curţii toropit de vin. La înapoiere, îl înştiinţă pe Belmonte că Osmin doarme dus şi că nu trebuie să se teamă de el.

— Iat-o şi pe Constanza, cu care să pui lucrurile la cale cît mai degrabă, deoarece puterea vinului trece repede.

Logodnicii se îmbrăţişară fericiţi, la fel şi Blondina cu Pedrillo, care nu mai erau spionaţi de astă dată de privirile agere ale lui Osmin. După care se strecurară tăcuţi pe cărări tăinuite, fiecare la adăpostul său, ca nu cumva să fie descoperiţi înainte de vreme, iar planul bine ticluit să le fie zădărnicit.

Se scurseră în felul acesta cîteva ceasuri liniştite. Osmin sforăia de zor în chilia sa, palatul se cufundase în somn. Noaptea deplină se lăsase, nu s-auzea decît freamătul uşor al trestiei şi fiorii lacului tresăltînd la cîte-o adiere. Într-un tîrziu, pe poarta deschisă cu băgare de seamă intră tiptil Belmonte, urmat de corăbierul olandez Klaas şi de doi marinari. Fiecare aducea cu sine cîte o scară. Aflară de la Pedrillo că straja ienicerească trecuse adineauri, aşa că le rămînea un sfert de oră pentru răpirea celor două captive.

Pedrillo prinse să cînte molcom un fel de cîntec de leagăn, care era semnalul convenit pentru Constanza şi Blondina. Ceasul mult aşteptat al eliberării lor sosise. Dar deşi isprăvise

PANORAMA ORAȘULUI SALZBURG

de cîntat prima strofă fereastra nu se deschisese încă. Prinse să cînte atunci și a doua strofă, la care Constanza se ivi, în sfîrșit, la fereastră, iar Belmonte urcă iute scara și o ajută să coboare cît mai iute.

— Noi pornim înainte, este rîndul tău acum, îi spuse el lui Pedrillo.

Totul ar fi mers de minune, dacă un sclav mut, tupilat la pîndă într-un tufiș, n-ar fi prins de veste ce se întîmplă. Îl deșteptă îndată pe Osmin cu strigătele sale învălmășite.

— Ce se întîmplă ? se ivi Osmin amețit de somn.

Mutul îi arătă scările lipite de zid : pe una din ele cobora grăbit Pedrillo cu Blondina.

— Fulger și trăsnet, știreang și iatagane ! răcni Osmin. Ieniceri, prindeți-i pe fugari !

Constanza și Belmonte, apoi Blondina cu Pedrillo se pomeniră înconjurați de ieniceri.

Belmonte scoase o pungă plină de galbeni, pe care o întinse lui Osmin.

— Banii aceștia sînt toți ai tăi, dacă ne lași să fugim.

— N-am nevoie de banii voștri, tîlhari de nimic ! țipă aprig Osmin. Nu dau pe un sac de galbeni clipa cînd gîdele are să vă pună știreangul de gît, mișeilor. Haideți în fața pașei !

Selim-pașa se trezi oftînd din somn, lămurindu-se doar anevoie de cele întîmplate.

— Oare asta am meritat eu de la tine, Constanza, după bunătatea și

dragostea ce ţi-am arătat ? o întrebă cu privirea umbrită de mîhnire Selim-pașa.

— Stăpîne, zise Belmonte, Constanza este logodnica mea, iar eu mă numesc Belmonte Lostados. Sînt bogat, familia mea este gata să plătească prețul de răscumpărare pe care ai să-l ceri.

— Ai spus Lostados ? exclamă pașa cu obrazul împietrit. Acesta este numele guvernatorului Tunisiei.

— Da, iar eu sînt fiul lui, răspunse Belmonte, în al cărui suflet renăscuse speranța.

— În acest caz, ascultă povestea vieții mele, Belmonte Lostados, zise pașa într-un tîrziu, după ce izbuti să-și înfrîngă mînia ce-l copleșise. M-am născut spaniol, mi-am petrecut tinerețea la Tunis, eram bogat, îmi pusesem în gînd să trăiesc pentru știință și artă. Însă tatăl tău, guvernatorul, a pus ochii pe averea noastră, a născocit împotriva mea acuzația trădării, m-a azvîrlit în închisoare și, împreună cu sora mea, m-a vîndut ca sclav. Eu însă am evadat, m-am angajat în oastea turcească și mi-am uitat pînă și numele. Am ajuns pașă datorită minții mele și iataganului meu. Cu sora mea nu știu ce s-a întîmplat, fiindcă i-am pierdut urma... Spune-mi, ce crezi că ar face tatăl tău dacă s-ar afla acum în locul meu ?

— Ne-ar osîndi fără îndurare, fu răspunsul lui Belmonte.

— Se pare că-ți cunoști tatăl, Belmonte Lostados. Nu mă cunoști însă pe mine. Datorită tatălui tău am învățat ce înseamnă suferința. Deși îl urăsc, n-am să-i urmez exemplul. Ești liber și, împreună cu tine, este liberă și Constanza.

— Măria-ta, cum să-ți dovedesc recunoștința mea ? strigă Belmonte.

— Recunoștința ta să fie încercarea de a te purta pe viitor cît mai omenește cu semenii tăi, nu ca tatăl tău.

— Mărite stăpîne, se înclină Pedrillo, redă-ne și nouă libertatea.

— Nu, stăpîne, să nu te înduri de el, sări Osmin, tremurînd din toate încheieturile de mînie oarbă. Pedrillo merită ștreangul.

— Dacă îl merită, n-are decît să fie pedepsit astfel în patria lui, zîmbi Selim-pașa. Sînteți liberi cu toții.

Tinerii își luară rămas bun de la generosul pașă, cu inima plină de recunoștință. În zorii zilei, se îmbarcară pe vasul olandez, în portul ce se dezmorțea din somn. Întorcîndu-și încă o dată privirea către palat, Constanza zări la una din ferestre o umbră după perdele. Era Selim-pașa, care, deși avea privirea umbrită de părere de rău, se uita cu înțelegere după cele două perechi fericite, pe care nu le scăpă din ochi, pînă cînd corabia se mistui în zare.

Fidelio

Operă în două acte, patru tablouri, de Ludwig van Beethoven (1770—1827), pe libretul scris de J. Sonnleithner, după drama lui Nicolas Bouilly. Premiera a avut loc pe scena Teatrului imperial din Viena, la 20 noiembrie 1805. Succesul a fost mediocru, poate și fiindcă sala era plină de soldați și ofițeri francezi din armata de ocupație. Necunoscînd limba germană, aceștia n-au înțeles mare lucru din text. De vină erau însă și unele scăderi ale libretului, așa că Beethoven și-a revizuit opera, pe care o compusese ca să-și mărturisească încă o dată dragostea de libertate și dreptate. A doua „premieră", la 29 martie 1806, n-a avut însă nici ea mai mult succes, încît compozitorul și-a prelucrat partitura și a doua oară. De astă dată, cu ocazia celei de a treia premiere absolute — la 23 mai 1814 —, dirijată de Beethoven, opera a fost primită cu ovații însuflețite. Dintre cele patru uverturi, Leonora III *se execută și în concertele simfonice, ca piesă de sine stătătoare.*

DINTRE marii compozitori din prima jumătate a veacului trecut, Beethoven pare să se fi apropiat cel mai mult de sufletul oamenilor, încercînd să tălmăcească în muzica sa dorul lor de libertate și să lupte, ca artist, împotriva tiraniei și a nedreptății. Copil de oameni săraci din Bonn, el a ajuns singur aproape, printr-o îndîrjire și stăruință fără pereche, la înțelegerea nu numai a tuturor tainelor muzicii, ci și a simțirii și gîndirii semenilor săi. Lucrările compuse de el umplu mai multe rafturi de bibliotecă. Dar ele umplu mai cu seamă inima a milioane de ascultători pe tot globul, căci, de peste un veac și jumătate, Beethoven cîntă pentru toți, pentru oamenii de pretutindeni, înfrățiți cu ei în năzuința lor spre adevăr și lumină.

Însuflețit de ideile revoluției franceze, de idealul fraternității, egalității și libertății, el a văzut în tînărul Bonaparte un erou al eliberării popoarelor. I-a și închinat una din cele mai frumoase simfonii, „Eroica", însă a rupt mînios prima filă de manuscris de îndată ce a aflat că omul din care își făurise un ideal, în care își pusese speranțele, împreună cu atîția asupriți, s-a încoronat împărat.

Opera **Fidelio** — dealtfel singura lucrare destinată teatrului de compozitorul acesta cu o atît de bogată și de variată creație — a fost scrisă chiar în perioada războaielor napoleoniene, într-o vreme cînd Viena era amenințată de înaintarea armatei franceze. În plin război, în bubuitul tunurilor și în vacarmul asurzitor al strigătelor de ură, Beethoven și-a mărturisit din nou, prin muzică, nemărginita încredere în om, în justiție, în triumful dreptății împotriva tuturor tiranilor acestei lumi.

A găsit subiectul potrivit într-o perioadă a istoriei Europei peste care se lasă apăsătoare umbra despotismului, a fărădelegii.

Au fost sumbre și tăcute închisorile Spaniei celui de al XVIII-lea secol. Din cazematele lor jilave nu răzbătea nici măcar ecoul gemetelor și suspinelor celor deținuți în ele. Zidurile groase împiedicau orice știre să intre sau să iasă din temnițele unde luptătorii pentru libertate și dreptate putrezeau de vii, cu cătușe la mîini și picioare, legați cu lanțuri de belciuge puternice. Așa își petreceau zilele, a căror numărătoare o pierduseră demult, în bezna celulelor pline de șobolani, reptile și păianjeni otrăvitori, pînă cînd moartea se îndura de ei.

Pînă și bătrînului temnicer Rocco, om milos de felul său, i se strîngea inima de atîta suferință. Văzuse multe în lunga sa existență, dar atîta cruzime cîtă dovedea don Pizzaro, guvernatorul fortăreței transformate în închisoare, nu pomenise.

Poate că s-ar fi lăsat de trista sa îndeletnicire tocmai la bătrînețe, dacă nu afla un sprijin de nădejde în tînărul Fidelio. Acesta bătuse într-o zi la poarta închisorii, căutînd de lucru în schimbul unei simbrii oricît de modeste. Făcuse îndată din el ajutorul său la hrănirea deținuților. Cum să fi bănuit că istețul fecioraș, de care pînă și fiica sa, Marcellina, se îndrăgostise, nu era altcineva decît Leonora,

LUDWIG VAN BEETHOVEN

o distinsă și foarte curajoasă señora din Sevilla.

În ce fel ajunsese ea la ideea de a se travesti în veșminte bărbătești și de a pătrunde, printr-un șiretlic, între zidurile celei mai temute temniți spaniole ? Florestan, soțul ei, fusese pînă nu demult unul din avocații vestiți ai Sevillei. Studiase dreptul la Paris, de unde se înapoiase nu numai doldora de carte, dar și însuflețit de ideile de libertate, egalitate și dreptate ale Revoluției franceze de la 1789. Luase hotărîrea să lupte, prin toate mijloacele ce le avea la îndemînă, pentru luminarea poporului spaniol, împotriva tiraniei ce-i apăsa pe oamenii de jos, luînd apărarea în fața judecătorilor a celor neîndreptățiți de legile strîmbe.

Împrejurările păreau să-i surîdă, căci regele Carol al III-lea încerca și el să ușureze cît de cît sarcinile ce împovărau țărănimea și mica burghezie. Poporul întreg se afla la cheremul seniorilor stăpîni pe castele și moșii întinse, al nobilimii îmbuibate.

Prin ceea ce făcea și spunea, Florestan își făcu însă o mulțime de dușmani temuți printre tiranii din ținut. Dușmanul său cel mai înverșunat se dovedise a fi Don Pizzaro. De îndată ce află că regele îl schimbase pe netrebnicul ministru al poliției, spre a-l înlocui cu Don Fernando, bărbat cu idei luminate și însuflețit de cele mai bune intenții față de țară și popor, Florestan făcu o jalbă pe care o trimise la Madrid. Dezvăluia în ea regelui modul cum cei puternici și bogați își fac de cap la Sevilla, felul cum sînt chinuiți cei închiși fără judecată în înfricoșătoarea temniță, al cărei comandant era Don Pizzaro.

Cînd înțelese că Florestan și prietenii lui ar putea să-l acuze de cele mai cumplite fărădelegi și, în acest fel, să-l doboare, Don Pizzaro îl răpi într-o noapte cu ajutorul zbirilor săi. Îl puse în lanțuri grele și îl azvîrli în fundul celui mai întunecat beci. Curajosului avocat i se pierdu astfel orice urmă. Nici o intervenție a soției îndurerate sau a prietenilor celui dispărut nu duse la vreun rezultat : guvernatorul temniței se prefăcea că nu știe nimic de soarta celui căutat de atîta lume.

Dar speranța cu care se întăresc sufletele iubitoare o ajută pe Leonora să născocească șiretlicul prin care să poată ajunge în apropierea soțului său întemnițat fără vină. Devenise de-a dreptul de neînlocuit pe lîngă bătrînul Rocco, pe care abia îl mai țineau puterile, încît pînă și cheile multe ale beciurilor le purta ca pe o povară din

zi în zi mai grea. Nu era clipă în care el să nu-l cheme în ajutor pe Fidelio, acesta fiind numele sub care Leonora se ascunsese. Iar el înseamnă — așa cum oricine știe — fidelitate, credință pînă la ultima suflare.

Mai era însă o ființă care îl striga toată ziua pe Fidelio, ca să-l poată vedea : Marcellina, fiica lui Rocco. Încolțise în inima ei dragostea pentru chipeșul și vrednicul tînăr încă de la prima vedere. Numai că semnele de dragoste ale Marcellinei îl făceau pe Fidelio să pălească. De aceea, o ocolea pe biata fată și îi respingea încercările de apropiere, fără răutate sau asprime, căci știa ce primejdie ar însemna pentru Florestan, soțul ei aflat în temniță, dacă i s-ar descoperi adevărata identitate.

Cu toată purtarea reținută a lui Fidelio, Marcellina nu mai știa ce să născocească spre a-i da mai mult curaj timidului ajutor de temnicer. Își închipuia, pasămite, că din pricina timidității nu se încumetă să-i destăinuiască simțămintele. Se bucură din cale-afară cînd își dădu seama că și tatăl său îl îndrăgise pe Fidelio.

Bătrînul se lăsa tot mai des înduplecat de ajutorul său să ușureze cîte puțin cumplita robie a celor osîndiți, ceea ce lui Jaquino, celălalt ajutor de temnicer, nu-i trecuse niciodată prin minte. Acesta nu avea ochi decît pentru Marcellina, cu care ar fi voit să se căsătorească. Poate că dorința lui s-ar fi împlinit dacă, pe neașteptate, nu i se ivea în cale Fidelio.

— Îți închipui cumva că sînt orb ? îi spuse el într-o bună zi Marcellinei. Haimanaua de Fidelio ți-a sucit capul.

— Ce-ai cu el ? se oțărî fata la Jaquino. Ți-a făcut cumva vreun rău ?

Era pornită pe gîlceavă, dar ivirea lui Rocco o îmblînzi deodată.

— Nu s-a întors încă Fidelio ? vru să afle bătrînul. L-am trimis la Sevilla cu treburi importante.

— Poate că are de așteptat la faur, se grăbi Marcellina să sară în apărarea lui Fidelio.

Pricina întîrzierii lui era într-adevăr faurul, care reparase cîteva lanțuri, belciuge și cătușe.

— Bravo, băiete, sînt mulțumit de tine, zise Rocco la sosirea lui Fidelio. După cîte-mi pot da seama, fata mea este tot atît de mulțumită ca și mine. Se înțelege că aș fi fericit s-o văd măritată cu un tînăr vrednic și înțelept, așa cum ești tu. Eu sînt bătrîn și obosit ; meseria pe care ți-aș lăsa-o moștenire, împreună cu bănișorii adunați o viață întreagă, nu sînt de disprețuit... Așa că știi cam ce ai de făcut.

Fidelio înlemni la ceea ce îi era dat să audă : i se propunea să se însoare cu fata temnicerului ! Nu-i rămînea altceva de făcut decît să încerce să cîștige timp.

— Spre a ști întocmai ce am de făcut, aș avea nevoie de ceva mai multă încredere din partea dumitale, moș Rocco, zise după o scurtă clipă de gîndire. De cîte ori te întorci stors de puteri din celulele subterane, mă întreb de ce n-aș putea să te însoțesc și eu acolo ? Ce-am făcut oare că nu mă învrednicești de încrederea dumitale ?

— Eu te-aș învrednici de această încredere, dar guvernatorul a ordonat ca, în afară de mine, nimeni altul să nu calce cumva pe acolo. Însă, bineînțeles, am să încerc să-l înduplec să-ți dea voie și ție să mă însoțești. Dar se află acolo o celulă, cea mai adîncă și mai întunecată dintre toate, unde nici într-un chip n-ai să poți pătrunde. În ea este închis un deținut, al cărui nu-

me nu-l ştie nimeni în afară de mine şi de Don Pizzaro. De doi ani se chinuie, sărmanul de el, în lanţuri grele.

Inima tresăltă puternic în pieptul lui Fidelio.

— Trebuie că a săvîrşit ceva deosebit de grav, zise, ca să-şi ascundă emoţia.

— Sau a avut duşmani din cale-afară de puternici, murmură Rocco. Însă este timpul să-i prezint lui Don Pizzaro corespondenţa adusă de tine de la Sevilla.

Guvernatorul răsfoi la repezeală scrisorile oficiale. Tresări însă cînd recunoscu scrisul unuia din oamenii săi de încredere din Madrid. Acesta îi aducea la cunoştinţă că ministrul aflase despre cei ţinuţi închişi fără nici o judecată în fortăreaţă şi astfel, încă în cursul zilei de mîine, are să sosească într-o inspecţie inopinată.

— La naiba ! exclamă Don Pizzaro furios. Mîine este, de fapt, chiar azi !

Ordonă îndată comandantului gărzii ca un gornist să stea de veghe în turnul de pază şi să anunţe printr-un semnal prelung apropierea de fortăreaţă a oricărei trăsuri. După ce rămase singur cu Rocco, îi făcu semn să se apropie.

— Ascultă, bătrîne... Te fac om bogat, în schimbul unei lovituri de pumnal.

— Stăpîne ! se tîngui Rocco, tremurînd din toate încheieturile.

— Nu vreau s-aud nimic ! Eşti dator să mă asculţi orbeşte şi să faci tot ce-ţi ordon.

— Îndurare, stăpîne ! Am îmbătrînit fără a omorî pe cineva, se văicări Rocco.

— N-avem timp de pierdut, se răsti furios la el Don Pizzaro. Dacă te codeşti, voi face eu însumi ceea ce trebuie făcut. Coboară în celula secretă şi sapă de zor o groapă adîncă. Am să te urmez mascat ; de îndată ce ai să-mi faci semn, voi veni ca să-mi înfig pumnalul în inima blestematului trădător. Ceasul răzbunării a sunat : ticălosul nu mai are mult de trăit ! Dacă scapi cumva vreo vorbă, ştreangul te paşte, aşa să ştii... Iar acum, la treabă !

Rocco se întoarse la chilia sa, cu fruntea adumbrită de teamă şi ruşine.

— De cînd te rog, moş Rocco, să-i laşi pe deţinuţi să facă o plimbare prin curte, îl întîmpină Fidelio.

— Te rog şi eu, fie-ţi milă de ei, tată ! i se alătură Marcellina.

— Fără aprobarea lui Don Pizzaro ? încercă temnicerul să se opună. Nu mă lasă să-i scot la lumina zilei decît cel mult cu ocazia sărbătorilor mari sau cînd se află dînsul în toane bune.

— Ai pierdut destul de mult timp în biroul lui, doar nu ţi-o fi cerut vreo favoare ieşită din comun ? stărui Fidelio.

— Al naibii îţi mai merge mintea, fiule ! se însenină Rocco. În schimbul favoarei pe care de astă dată mi-a cerut-o, cred şi eu că n-am de ce să mă tem de el. Du-te, ia-l pe Jaquino, şi scoateţi-i pe deţinuţi la plimbare !

Palizi, verzi, rebegiţi de frigul ce le pătrunsese în oase, deţinuţii îşi tîrau anevoie lanţurile zornăitoare prin curtea închisorii. S-ar fi bucurat totuşi de aerul proaspăt, dacă Don Pizzaro n-ar fi prins de veste.

— Ai înnebunit de-a binelea, bătrîn fără judecată ? ! se năpusti el la temnicer. Cum ai îndrăznit să le dai drumul fără încuviinţarea mea ?

— Stăpîne, sărbătorim azi ziua de naştere a regelui nostru — răspunse cu demnitate Rocco. Am socotit că se cuvine ca o asemenea zi să fie sărbătorită şi în fortăreaţa noastră, măcar printr-o plimbare a deţinuţilor.

— Te mai iert de astă dată, făcu Don Pizzaro, cu o mînioasă sticlire a ochilor. Închide-i pe toţi, fără întîrziere, în celulele lor !

— Aş avea o rugăminte, stăpîne... Puterile nu mă mai ţin ca pînă acum, astfel că singur n-am să pot duce la îndeplinire porunca pe care mi-ai dat-o. De asta, te rog să-mi îngădui a-l lua cu mine pe acest tînăr de treabă, pe care am de gînd să-l însor cu fata mea, Marcellina.

— Facă-ţi-se voia, încuviinţă Don Pizzaro, care avea de gînd să se descotorosească atît de Rocco, cît şi de Fidelio, făcîndu-le de petrecanie îndată ce vor fi săpat groapa.

După ce deţinuţii se întoarseră în celulele lor cufundate în întuneric, Rocco îi întinse lui Fidelio un hîrleţ şi o lopată, poruncindu-i să-l urmeze.

— Oare ne ducem să-l eliberăm pe sărmanul deţinut din celula secretă ? tresăltă inima în pieptul lui Fidelio.

— Din păcate, guvernatorul a poruncit să-i săpăm groapa, sună răspunsul.

— A murit ? se cutremură Fidelio.

— Nu încă, dar nici mult nu mai are.

— Ai cumva de gînd să-l omori ?

— Nu sînt ucigaş, băiete. Noi nu facem decît să-i săpăm groapa. Mişelia are s-o săvîrşească Don Pizzaro de unul singur.

Coborîră în cazemate, ţinîndu-se de pereţi ca să n-alunece pe treptele jilave. Încovoindu-se cît puteau, se strecurară printr-o galerie scundă, la capătul căreia ajunseră la celula secretă.

Un fior străbătu trupul sărmanei femei, care juca de atîta vreme şi cu atîta curaj rolul unui tînăr viteaz.

— Îţi este frig cumva ? se hotărî într-un tîrziu Rocco să rupă tăcerea. Munca te va încălzi îndată...

Pe cînd săpa de zor, Fidelio se strădui să desluşească, la flacăra tremurîndă a torţei, chipul deţinutului aflat după gratiile din fundul galeriei. Cînd groapa fu gata, Rocco şi Fidelio îşi şterseră frunţile brobonite de sudoare, apoi se apropiară împreună de gratiile celulei.

— Nu zăresc nici o mişcare, spuse Fidelio cu spaimă.

— E prea stors de puteri ca să se mai mişte, făcu bătrînul. De luni de zile nu-i dau decît un colţ de pîine uscată şi o cană de apă... Tu să mă aştepţi aici, fiindcă numai mie mi-a dat voie Don Pizzaro să stau de vorbă cu deţinutul acesta.

Fidelio auzi glasul tremurat al deţinutului.

— Te rog, bătrîne... trimite-i vorbă... la Sevilla... Leonorei !

„E Florestan", îşi zise Fidelio cu inima zvîcnindă.

— Nu-mi stă în puteri, señor, făcu Rocco cu sinceră părere de rău. Dealtfel, nici nu ţi-ar mai fi de vreun folos, pe cînd mie mi-ar căşuna cele mai mari neajunsuri.

— Îndură-te şi dă-mi măcar o gură de apă, mă chinuie o sete cumplită.

— Am un strop de vin în ulcior. Ia dă-l încoace, Fidelio !

Fidelio intră şi el în celulă, aducînd ulciorul.

— Am şi nişte pîine la mine, moş Rocco. Dă-mi voie s-o dau deţinutului.

— E vai şi amar de noi dacă află cumva Don Pizzaro, se văită temnicerul, însă nu-l lăsă inima să se opună.

Deţinutul înfulecă lacom pîinea şi goli la repezeală vinul. Se opri doar

cînd Rocco scoase un şuierat prelung : era semnalul prin care îl vestea pe guvernator că groapa fusese săpată.

— Doamne, am nişte presimţiri întunecate, bîigui deţinutul. N-am s-o mai revăd pe Leonora...

— Nu deznădăjdui ! îi şopti la ureche Fidelio.

Don Pizzaro apăru îndată, înfăşurat în pelerina sa întunecată, care îi acoperea şi jumătate din faţă.

— Este totul gata ?

— Întocmai cum ai poruncit, măria ta, raportă temnicerul.

— Ajutorul tău poate pleca. Tu scoate-i deţinutului lanţurile !

În timp ce Rocco executa ordinul, Fidelio se ascunse cu iscusinţă în apropiere. Don Pizzaro pătrunse în hruba acoperită cu gratii, unde îşi scoase pelerina.

— Mă recunoşti, trădător blestemat ? răcni el, cu faţa schimonosită de ură. Sînt Don Pizzaro, cel pe care ai îndrăznit să-l înfrunţi. A sosit însă şi clipa răzbunării. Ai să mori chiar de pumnalul meu !

— Opreşte, ucigaş nemernic ! sări Fidelio din întunericul galeriei. Întîi omoară-mă pe mine, soţia celui ce-ţi este duşman !

Leonora, care îşi dăduse în sfîrşit identitatea pe faţă, scoase din sîn pistolul pe care îl ţinea ascuns demult şi il îndreptă înspre pieptul guvernatorului.

— Dacă faci un pas, eşti mort !

De sus, din curtea bătută de soare, răsună atunci un semnal de goarnă.

— Moş Rocco, a sosit domnul ministru, anunţă cu inima la gură Jaquino.

— Eşti salvat, Florestan, exclamă Leonora fericită. Tu, Jaquino, vino cu cîţiva oameni, care să-l escorteze pe Don Pizzaro la judecată.

Eliberaţi din hrubele întunecoase ale închisorii, deţinuţii nu se mai recunoşteau la lumina orbitoare a zilei şi nici nu le venea să creadă că scăparea, în sfîrşit, din robie. Bucuria le era nemărginită. Ministrul, Don Fernando, le aduse la cunoştinţă graţierea. Cînd dădu ochii cu Florestan şi Leonora, se grăbi către ei şi îşi îmbrăţişă îndelung prietenul, pe care-l socotea de mult mort.

— Măria ta, zise Rocco, domnul Florestan tînjeşte de doi ani în cea mai neagră şi mai umedă celulă a fortăreţei, iar blestemăţia sa guvernatorul tocmai se pregătea adineauri să-l înjunghie cu propriul său pumnal.

— Minţi, ticălosule ! urlă Don Pizzaro scos din sărite, însă ministrul îl făcu să amuţească îndată prin privirea aspră pe care i-o aruncă.

— Am doi martori, măria ta, continuă Rocco fără să-i mai fie teamă de guvernator. Dacă măria ta ar mai fi întîrziat şi dacă nu era această nobilă doamnă curajoasă, care a intrat în slujba mea travestită în veşminte bărbăteşti, ca să-şi poată scăpa bărbatul din robie şi de la moarte, Don Florestan nu s-ar mai afla acum în viaţă.

— Luaţi-i sabia şi puneţi-l în lanţuri ! ordonă ministrul, arătîndu-l pe fostul guvernator. Se întoarse apoi către Leonora, zicîndu-i :

— Mă înclin în faţa curajului şi a vitejiei dumitale. Fericit bărbatul care are o asemenea soţie, şi fericită este ţara ale cărei gingaşe femei sînt atît de fidele şi de viteze.

Deţinuţii eliberaţi izbucniră în urale, sărbătorindu-l pe Florestan şi pe credincioasa lui soţie. Numai Marcellina plîngea, dezamăgită, în braţele tatălui său. Pierduse o iluzie, dar avea să-l regăsească pe Jaquino, care se apropie fericit de viitoarea sa soţie.

Bărbierul din Sevilla

Operă bufă în două acte, trei tablouri, de Gioacchino Rossini (1792—1868), pe libretul lui Sterbini, după comedia lui Beaumarchais. La data premierei de la Roma, la 20 februarie 1816, compozitorul abia împlinise douăzeci și patru de ani. La primul spectacol, opera a fost întîmpinată cu huiduieli, datorită intrigilor lui Paisiello, care compusese și el, mai demult, o operă cu același subiect și cu același titlu. El nu se putea împăca cu succesul mult mai tînărului Rossini, ale cărui lucrări se prezentau în întreaga Italie. De la al doilea spectacol însă, Bărbierul din Sevilla *s-a bucurat de un succes cum nici o altă operă bufă n-a mai cunoscut. Ea prezenta pe scenă pentru întîia oară personaje luate din viața de toate zilele, în locul zeilor, împăraților, eroilor. Rossini a contribuit astfel la democratizarea subiectelor în teatrul muzical, arătînd calea pe care aveau s-o urmeze succesorii săi: Verdi, Puccini, Mascagni, Leoncavallo.*

Bărbierul din Sevilla *este una din cele mai des cîntate opere bufe în lumea întreagă. Se programează frecvent și de către teatrele muzicale românești. Unul din cei mai aplaudați interpreți ai lui Figaro este baritonul Nicolae Herlea, prim-solist al Operei Române din București.*

TOȚI artiștii mari sînt, într-un fel sau altul, înnoitori. Ei caută să depășească în muzică, teatru, pictură și poezie tot ce este învechit, prăfuit, lipsit de viață, protestează împotriva orînduielilor strîmbe, a legilor nedrepte, a lipsei de omenie a tiranilor. Hector Berlioz a luptat cot la cot cu poporul francez pe baricadele Parisului în 1830. Frederic Chopin protesta împotriva țarismului. Richard Wagner a fost mult timp urmărit de poliție pentru ideile sale îndrăznețe, reformatoare. Gioacchino Rossini s-a mulțumit să-i înțepe pe cei puternici și bogați cu ghimpii ironiei și ai rîsului său vesel, sănătos, contagios.

Să fi făcut, oare, mai puțin, în acest fel, decît colegii săi de breaslă ? Opera bufă **Bărbierul din Sevilla** a cutremurat, asemenea unei explozii, culisele teatrelor muzicale din Europa secolului al XIX-lea. Își bătea joc prin ea de ipocrizia, de lașitatea și de prostia bogătașilor, ca să-i ridice statuie, din boabele perlate ale melodiilor sale nemuritoare, istețului Figaro.

Figaro ?

Un simplu bărbier, care își laudă în gura mare bricele și foarfecele. Cu toate acestea, el este personajul principal al operei lui Rossini, compusă pe textul comediei scriitorului Beaumarchais. Publicului simandicos i s-a părut, firește, o nemaipomenită necuviință să transformi un meseriaș oarecare într-un erou de teatru muzical ! Dar mulțimea s-a bucurat nespus de poznele și de deșteptăciunea lui Figaro, rîzînd împreună cu el pe socoteala lui Don Bartolo, a lui Don Basilio și a tuturor îmbuibaților.

Ceea ce a făcut Rossini a fost, în teatrul de operă, un fel de revoluție. O săvîrșise înaintea lui și Mozart, în „Nunta lui Figaro", folosind un text al aceluiași Caron de Beaumarchais.

Dar să lăsăm cortina să se ridice, după ce minunata uvertură a fost îndelung aplaudată, și să urmărim peripețiile mucalitului bărbier din Sevilla...

O grămădire de case mari și mici, de biserici și palate, de străzi și piețe în mijlocul unui podiș întins, asta era Sevilla acum două sute de ani. Peste acoperișurile scînteietoare, soarele presăra pulbere de aur, nopțile se umpleau de lumina albă a lunii. Răsăreau pretutindeni dughene, tarabe, prăvălii pline de cele mai felurite mărfuri. Piața adăpostea chilioarele bărbierilor și felcerilor pricepuți la ras, tuns și frezat, la punerea ventuzelor, la scoaterea măselelor și lăsarea sîngelui celor apoplectici.

Nimeni nu-l întrecea însă pe Figaro, care avea cel mai ascuțit brici în Sevilla, iar mintea îi era mai ascuțită chiar decît briciul. Ochii lui jucau șiret sub sprîncene, iscodeau și pricepeau totul dintr-o singură privire. Cum avea de-a face cu lume multă, cunoștea toate metehnele și tainele mușteriilor săi. I se dusese vestea că știe să păstreze un secret, așa că era folosit deseori ca mesager : oamenii trimiteau prin el bilețele ascunse, cadouri delicate, răvașe de dragoste, la care răspunsul se pri-

mea pe loc, căci Figaro era cînd ici, cînd colo, de parcă n-ar fi fost un singur om, ci mai mulţi deodată.

Într-un revărsat de ziuă, el se înapoia din drumurile ştiute numai de el, cînd îl întîlni în faţa casei doctorului Bartolo pe chipeşul conte Almaviva. În jurul lui roiau, la lumina palidă a lunii, o mulţime de muzicanţi, care tocmai îşi isprăviseră serenada. Contele şi slujitorul său abia izbutiră să-i alunge pe muzicanţi, care ar mai fi avut chef să cînte sub balconul casei întunecate.

— Ai picat tocmai la timp, îl opri Almaviva pe Figaro.

— Sînt sluga supusă a măriei tale, răspunse bărbierul. Cu ce pot să-ţi fiu de folos ?

— Sînt îndrăgostit, suspină contele.

— Figaro are leac pentru orice, rîse bărbierul.

— Am zărit deunăzi o fată de o rară frumuseţe. Vreau să mă însor cu ea. O cheamă Rosina şi este păzită de un cerber, tutorele ei, Don Bartolo. De două zile îi tot dau tîrcoale, travestit în student sărac, însă n-am izbutit s-o mai revăd nici măcar o clipă. I-am cîntat adineauri o serenadă, fără ca aleasa inimii mele să răspundă.

— Nimic mai simplu, chiui Figaro, fericit că are prilejul de a mai cîştiga un ban. Sînt bărbierul, coaforul, peruchierul, felcerul şi grădinarul lui Don Bartolo, astfel că... Dar, tăcere ! Poarta s-a deschis, Bartolo se duce în oraş. E momentul să-ţi dau chitara mea şi să-i destăinuieşti Rosinei, pe strunele ei, dragostea ce i-o nutreşti.

La auzul serenadei contelui, Rosina îşi făcu apariţia în balcon. Trimise un sărut fugar, din vîrful degetelor, cîntăreţului care, în serenada sa, pretindea că s-ar chema Lindoro.

— Îmi place cîntecul tău, o, Lindoro, şopti fata din balcon, apoi se făcu nevăzută.

— Ăsta a fost primul pas, zise Figaro. Dacă măria ta are şi nişte bănişori pentru mine, o să am grijă ca totul să meargă strună.

— Firește că am şi nişte bănişori pentru tine, lacomule ! spuse contele. Ţine punga asta, iar dacă izbuteşti, mai primeşti cîteva.

— Ce muzică divină ! exclamă fericit Figaro, zornăind galbenii dăruiţi. Banii îmi dau de fiecare dată idei îndrăzneţe. Iată, am găsit şi de astă dată una : îţi fac rost de o uniformă de caporal, pe care măria ta ai s-o

TEATRUL DE OPERĂ SCALA DIN MILANO, UNDE GIOACCHINO ROSSINI A REPURTAT CELE MAI MARI SUCCESE

îmbraci. La Sevilla sosește azi un nou regiment. Comandantul o să-ți facă încartiruirea în casa lui Don Bartolo. Însă va trebui să te prefaci ametit de băutură. În felul acesta ai să izbutești să adormi bănuiala lui Don Bartolo.

Doctorul Bartolo se bucura în toată Sevilla de prețuire. Își trata pacienții simandicoși cu doctorii miraculoase. Avea o înfățișare ciudată, de pasăre burzuluită, o burtă lăbărțată pe niște picioare sfrijite. Era bănuitor din fire, mai cu seamă de cînd se hotărîse s-o ia în căsătorie pe Rosina, al cărei tutore era. Fata, abia răsărită din adolescență, moștenise o avere frumușică și avarul doctor ar fi voit să pună mîna pe ea. Calea cea mai nimerită era de a se însura cu această copilă, ceea ce Rosinei nici prin gînd nu-i trecea. Cum să-și fi legat ea viața de un om bătrîn și urîcios ?

Ca s-o ferească de ispită, ascunzînd-o de ochii lumii, Don Bartolo își păzea protejata cu străşnicie. În afara maestrului de muzică, Don Basilio, nimeni nu intra în casă, decît cel mult bărbierul Figaro !

De cînd îl zărise pe chipeșul tînăr, despre care credea că se cheamă Lindoro și că este student, Rosina se gîndea numai la el. Îi scrise în pripă cîteva rînduri, cu intenția de a i le trimite prin Figaro. Și, chiar în clipa aceea, Figaro intră în casă. Fiindcă acesta era unul din cele mai mari talente ale lui : de a se afla întotdeauna la îndemînă cînd era nevoie de el ! Numai că, de astă dată, nu prea avură timpul de a-și spune multe, odată ce pe scară se auziră pașii tîrșiți ai lui Don Bartolo. Figaro se piti la repezeală în odaia vecină.

EUGENIA TADOLINI, O MARE INTERPRETĂ A ROLULUI ROSINEI

— Iar s-a învîrtit pe la noi blestematul ăla de încurcă-lume, Figaro ! mormăi Don Bartolo.

— Pe mine nu mă supără cîtuși de puțin, căci știe să se poarte și să se facă plăcut, răspunse fata.

— Am de vorbit ceva cu Don Basilio, după care îți voi spune și ție cîteva cuvinte.

Don Basilio se afla în salonul de muzică. Era lung și sfrijit, avea o țăcălie caraghioasă și ochi mici, apoși, care clipeau șiret.

— Ia seama, Don Bartolo ! croncăni maestrul de muzică, de parcă ar fi fost

un corb răgușit. Contele Almaviva e îndrăgostit de domnișoara Rosina, căreia îi dă tîrcoale de cîteva zile.

— Ce este de făcut ? se înspăimîntă Don Bartolo, văzîndu-și proiectele în primejdie.

— Nimic nu folosește mai sigur în astfel de împrejurări ca o calomnie bine ticluită. Ajunge o șoaptă, ușoară ca o adiere, care trece repede de la om la om și se preface curînd în vijelie. În mai puțin de trei zile, onoarea lui Almaviva va fi terfelită, încît își va lua tălpășița din Sevilla. Mă pricep la așa ceva mai bine decît oricare altul.

— Nu mă îndoiesc, Don Basilio, nu mă îndoiesc defel. Însă trei zile mi se par prea mult, se alarmă Don Bartolo. Calea mea este mai sigură : mă căsătoresc cu Rosina chiar azi ! Iar odată căsătorit, legea este de partea mea... Dă-mi o mînă de ajutor la întocmirea actului matrimonial.

GIOACCHINO ROSSINI

Din ascunzătoarea sa, Figaro auzi totul. O preveni îndată pe Rosina de ceea ce pregătea tutorele ei. Fata se supără foc, dar nu uită să-l iscodească pe bărbier despre tînărul cu care îl zărise, în zorii zilei, sub balconul casei.

— Lindoro n-așteaptă decît să-i faci un semn, Rosina, o asigură Figaro.

— Du-i, te rog, această scrisoare a mea.

— Sînt prea plecata slugă a domniei tale, domnișoară Rosina.

Don Bartolo îl văzu pe Figaro ieșind din casa sa.

— De ce-ți sînt degetele pline de cerneală ? se năpusti el bănuitor în camera Rosinei.

— De ce ? bîigui fata. Pentru că... pentru că m-am fript, iar cerneala este leacul cel mai potrivit împotriva oricărei arsuri.

— Ciudat, mormăi Don Bartolo, răvășind hîrtiile de pe masă. Ieri mai erau aici șase coli de corespondență, în timp ce azi sînt numai cinci.

— Cinci ?... Nu este cu putință ! Oh, adică da, i-am trimis surioarei lui Figaro dulciuri, pe care le-am înfășurat într-o coală.

— Așaa... ! Dar pana de gîscă de ce-ai ascuțit-o ?

— De ce ? Ca să desenez niște trandafiri pe broderia la care lucrez.

Cine știe cît mai ținea această hărțuială, dacă în clipa aceea n-ar fi răsunat bătăi puternice în poartă. Rosina părăsi camera, în timp ce în casă intră, abia ținîndu-se pe picioare de amețit ce era, un caporal spilcuit.

— Asta se cheamă primire ? răcni el fioros. Abia catadicsiți să deschideți poarta ! Mă aflu oare în casa docto-

rului Burdufo ?

— Care Burdufo ?... Mă numesc Bartolo !

— Aha, Bongolo, bravissimo !

— Pricepe odată că mă cheamă Bartolo !... Ce cauţi în casa mea ?

— Doctore, vino să te sărut ! chiui noul venit. Sînt felcerul veterinar al regimentului. Mare noroc c-am fost încartiruit în casa unui coleg. Iată şi documentul !

Pînă cînd Don Bartolo să-şi afle ochelarii, caporalul se strecură lîngă Rosina, ivită şi ea la auzul tărăboiului.

— Sînt Lindoro, îi şopti el la ureche.

Don Bartolo o alungă pe Rosina în camera ei, iar noul venit o luă de braţ, cu nepăsarea celor turtiţi de alcool.

— Să-i dai îndată drumul ! se răsti Don Bartolo scos din fire. La mine n-ai să afli găzduire, căci sînt scutit de rechiziţie. Îţi arăt îndată actul.

Don Bartolo se apucă să caute înfrigurat hîrtia oficială, în timp ce Almaviva strecura în mîna Rosinei un răvaş, pe care fata îl scăpă pe jos din nebăgare de seamă.

— Dă-mi hîrtia ! strigă furios Don Bartolo, care zărise totul.

— Poftim, făcu Rosina nepăsătoare şi scoase din sîn o hîrtie împăturită, în timp ce răvaşul de jos fu acoperit de conte cu batista sa.

— O notă de spălătorie ! se minună Don Bartolo, fără să mai înţeleagă nimic. Dar, iată că am aflat şi actul de scutire... Poftim, citeşte-l, şi ia-ţi tălpăşiţa !

— Puţin îmi pasă de fiţuicile dumitale, zise contele, smulgînd hîrtia din mîna lui Bartolo. Am fost încartiruit în casa dumitale şi aici rămîn.

— Dacă nu pleci de bunăvoie, te scot cu ciomagul, îl ameninţă doctorul.

— Îţi arde de încăierare, doctoraşule ? zise cu veselie falsul caporal, scoţîndu-şi sabia din teacă.

— Ajutor, mă omoară ! urlă Don Bartolo ca din gură de şarpe.

Cît ai bate din palme, casa prinse să răsune de strigăte, de vaiete, de zăngănit de sabie. Caporalul îl fugărea pe Don Bartolo împrejurul mesei, sub privirile bătrînei bucătărese şi ale valetului speriat.

Cine ştie cît ar mai fi ţinut zarva, dacă Figaro nu dădea buzna în casă.

— Ce se întîmplă ? Vecinii s-au adunat la poartă, iar garda civilă se îndreaptă în fugă încoace.

Apropiindu-se de conte, îi şopti la ureche :

— Ia-o mai încet, măria ta !

Însă Almaviva nu mai putea fi oprit.

— Doctor neobrăzat, am să te-nvăţ eu minte ! striga el aprins.

— Vagabondule ! îl înfrunta peste masă Don Bartolo.

— Te spintec !

— Ajutoor !

— Bucăţi te fac !

— Puneţi mîna pe el !

În toiul cumplitei hărmălăi, răsunară bătăi energice în poartă. Garda civilă fu întîmpinată în tăcere. Cei de faţă căutară să-l lămurească pe comandant asupra celor petrecute. Afurisitul de caporal îi arătă însă inelul cu stemă din deget, la care comandantul salută respectuos, iar Almaviva făcu o scurtă plecăciune către Rosina, îşi flutură mîna către Don Bartolo, apoi părăsi casa.

Don Bartolo avea convingerea că vinovat de tot ce se întîmplase era contele Almaviva. Valetul, pe care îl trimisese la comandament, se înapoiase fără nici o ştire despre misteriosul caporal. Fusese fără doar şi poate o iscoadă a contelui, care se strecurase în

uniformă în casă, spre a afla cum stau lucrurile cu Rosina.

Din moţăiala sa de după prînz, doctorul Bartolo fu deşteptat de ciocănituri timide în uşă. Slujnica dădu drumul în casă unui tînăr maestru de muzică. El purta veşminte preoţeşti, la fel cu ale lui Don Basilio. Noul venit făcu o plecăciune sfioasă, îi binecuvîntă pe cei din casă, apoi se mai înclină o dată.

— Hai, spune ce naiba vrei şi cine eşti ? explodă Don Bartolo, sătul de atîtea reverenţe.

— Sînt un discipol al lui Don Basilio, răspunse tînărul. Mă numesc Don Alonso. Maestrul meu fiind bolnav, m-a trimis pe mine să fac lecţia cu domnişoara în locul lui.

— Bolnav, Don Basilio ? se minună doctorul. Mă duc să văd ce are.

— Nu, nu cred că este nevoie, bîigui contele, căci el era noul maestru de muzică. Se simte mai bine, de ce v-aţi obosi pînă la dînsul ?

— Îmi pari suspect, tinere, făcu Don Bartolo. Lecţia de muzică de astăzi se suspendă.

— Domnule conte, se grăbi contele să salveze situaţia. Eu pot să vă dau o mînă de ajutor. Cunosc conţinutul scrisorii pe care domnişoara Rosina i-a trimis-o contelui... Poftim, citeşte-o şi dumneata, contele a pierdut-o în oraş.

— Ce spui ? Ia s-o văd !... şi cum anume crezi că ai putea să-mi dai o mînă de ajutor ?

— Dacă aş putea să stau de vorbă cu domnişoara Rosina, aş putea să strecor în inima ei îndoiala, lămurind-o că Almaviva are altă logodnică şi că am găsit acest răvaş în iatacul ei.

— Aha, aşadar o calomnie ! se înseninâ Don Bartolo. Mărul nu cade prea departe de pom. Pari un discipol de nădejde al lui Don Basilio... Bine, fie, începeţi lecţia de muzică !

Rosina îl recunoscu îndată pe Almaviva, care se aşeză la clavicembal, supravegheat de Bartolo. Noroc că îşi făcu în curînd apariţia Figaro, înarmat de astă dată cu toate uneltele îndeletnicirii sale. Doctorul ar fi renunţat să-şi mai radă barba, dacă Figaro nu făcea un tărăboi nemaipomenit, încît în cele din urmă se instală resemnat la oglindă.

— Unde este prosopul ? vru să ştie Figaro.

— Se află în a doua încăpere, du-te şi-l ia, mormăi Don Bartolo, întinzîndu-i bărbierului legătura sa de chei. Figaro o întrebă în şoaptă pe Rosina dacă între cheile acestea se află şi cea de la uşa balconului.

— Este cheia cea mai mică din legătură, răspunse fata.

Figaro se pregătea tocmai de ras, cînd se ivi şi Don Basilio, adevăratul maestru de muzică. Bărbierul găsi şi de astă dată soluţia cea mai nimerită : se repezi la noul venit şi îi pipăi pulsul.

— Cum se poate să părăseşti în halul ăsta casa, Don Basilio ? Ai febră mare, mîinile îţi tremură, faţa ţi-e lividă. Du-te, du-te şi te culcă fără întîrziere !

— Nu înţeleg... se bîlbîi Don Basilio.

— Iute, iute, vîră-te în pat ! îl îndemnă şi contele, în timp ce strecura în mîna maestrului de muzică o pungă doldora de aur. Cu asta poţi cumpăra doctoriile de care ai nevoie.

Cu toate că nu înţelegea ce se petrece, Don Basilio se lăsă uşor convins de greutatea pungii cu galbeni. Plecă, fără să mai pună alte întrebări. Figaro se apucă, în sfîrşit, de îndeletnicirea sa. Făcu în aşa fel, încît să-i ascundă pe logodnici de privirile iscoditoare ale

NICOLAE HERLEA, MAGDA IANCULESCU SI VALENTIN TEODORIAN IN ULTIMUL ACT AL „BARBIERULUI DIN SEVILLA"

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

doctorului. Astfel, contele avu prilejul să-i şoptească Rosinei la ureche că o va răpi la miezul nopţii. Dar Don Bartolo surprinse şuşotelile dintre tineri şi alungă din casă şi pe bărbier şi pe tînărul care se pretindea muzician.

Spre seară îşi făcu apariţia, cu aerul său solemn şi caraghios, Don Basilio. Bartolo află de la el că n-are nici un discipol care să se cheme Alonso. Impostorul travestit trebuie să fi fost o iscoadă a contelui Almaviva. Fiind speriat de-a binelea, Don Bartolo se rugă de maestrul de muzică să dea fuga după notar. Între timp, îi arătă Rosinei scrisoarea pe care i-o dăduse falsul Alonso.

— Era cît pe-aci să încapi pe mîna unui om fără inimă, biata mea copilă ! Răvaşul l-a pierdut Almaviva, căruia Figaro şi cu Lindoro vor să te vîndă.

Naivă cum era, Rosina dădu îndată crezare celor spuse de tutorele ei.

— Trădător blestemat ! bătu ea furioasă din picior. Era gata-gata să mă las răpită de el la miezul nopţii !

— Am să pun lacăt la toate uşile, făcu Bartolo tremurînd.

— În zadar, odată ce răpitorii vor intra prin balcon.

— În acest caz, mă duc după garda civilă.

Pe la miezul nopţii, însă, uşa de la balcon se deschise uşurel şi două siluete întunecate pătrunseră tiptil în casă. Rosina îi întîmpină pe misterioşii vizitatori cu reproşuri.

— Ţi s-a spus că aş vrea să te vînd contelui ? rîse cu poftă Almaviva. Îşi scoase pelerina şi se prezentă : Priveşte, Rosina !... Lindoro este, de fapt, contele Almaviva.

— Ne-a fost luată scara de la balcon, strigă în clipa aceea Figaro. Iar la poartă văd două umbre.

— Cine să fie ?

— O, nu-i nici un motiv de îngrijorare ! se însenină Figaro. E Don Basilio, care vine cu notarul.

La intrarea notarului, Figaro i se adresă astfel :

— Iată-i pe tinerii care urmează să fie cununaţi ; contele Almaviva şi domnişoara Rosina. Actul este gata ?

— În actul pe care l-am întocmit scrie însă un alt nume, zise încurcat omul legii.

— Şterge-l repede, porunci Almaviva, strecurînd şi în palma notarului o pungă zornăitoare.

— Unde sînt martorii ? întrebă notarul.

— Iată-ne, făcu Figaro, tîrîndu-l pe Don Basilio în faţa notarului.

— Eu am fost chemat de Don Bartolo ca să..., bîigui maestrul de muzică.

— Alege între inelul ăsta şi gloanţele pistolului meu ! se răsti contele la el.

Don Basilio iscăli, fără să crîcnească, actul de căsătorie. În clipa următoare, Don Bartolo dădu buzna în casă, însoţit de garda civilă.

— Mi-e plină casa de tîlhari, strigă el. Pune-ţi mîna pe el !

— Cine eşti ? îl luă la rost comandantul gărzii pe conte.

— Sînt contele Almaviva, iar persoana de lîngă mine este Rosina, soţia mea.

— Am fost crunt păcălit ! se văicări Bartolo zdrobit. După ce citi cu multă atenţie actul de căsătorie, se întoarse amărît către maestrul de muzică :

— Pînă şi dumneata m-ai tras pe sfoară, Don Basilio !

— Ce puteam să fac, Don Bartolo ? rîse cu viclenie maestrul de muzică. Contele avea argumente cărora nu le puteam rezista !

Vasul fantomă

Operă dramatică de Richard Wagner (1813—1883), pe libretul compozitorului. La premiera de la Dresda, în 1843, muzica nouă, cu puternice accente dramatice, cu intonații de cîntec popular german și mari scene corale, a fost întîmpinată de public cu răceală, ba chiar cu ostilitate. Subiectul, inspirat de o baladă a lui Heinrich Heine, li s-a părut multora prea neverosimil, neînțelegînd că era vorba de o legendă populară. Compozitorul era însă convins că aflase calea cea mai potrivită pentru renașterea, pe temeiuri naționale, a dramei muzicale germane. El se hotărîse să compună această operă în timpul unei traversări a Canalului Mînecii, cînd o furtună puternică mînase corabia pe care se îmbarcase într-un fiord al Norvegiei. Vasul fantomă *figurează în repertoriul a cinci teatre de operă din România. Unul din marii interpreți, de renume mondial, ai personajului principal, Olandezul, a fost baritonul Dimitrie Popovici-Bayreuth, urmat de Șerban Tassian, Mihail Arnăutu și David Ohanesian, toți artiști cu renume european. Rolul Sentei s-a bucurat de o frumoasă interpretare, la Opera Română din București, datorită sopranei Mariana Stoica.*

SE spune că poveștile cele mai frumoase s-au născut pe țărmul mării. Popoarele de pescari și navigatori au imaginația mai aprinsă, valurile în necontenită mișcare, mereu schimbătoare, iscă în mintea lor imagini și vedenii, pe care le tălmăcesc în basme și legende, care au făcut și fac înconjurul lumii.

Imaginația celor ce au înfruntat necuprinsul zbuciumat al oceanelor a populat adîncurile mării, multă vreme necunoscute, cu tot felul de făpturi plăsmuite. În vuietul vîntului și în dezlănțuirea uraganului, care mătură așezările omenești de pe coastă, s-au urzit tot felul de superstiții, unele mai năstrușnice decît altele.

Sus, în nordul învăluit mai tot anul de ceață, a luat naștere cîndva legenda unui navigator, osîndit de un blestem să colinde fără răgaz mările lumii și să nu-și afle odihna pînă cînd nu va întîlni o ființă care să-l dezlege de vrajă prin dragostea și dăruirea ei.

Este legenda Olandezului Zburător, din care Richard Wagner a creat o operă nemuritoare.

Cică într-o noapte de toamnă, marea se zbătea și spumega în joc sălbatic în golful Sandvik al Norvegiei. Stelele se mistuiseră în poala norilor, vîntul sufla năprasnic, răscolind totul în cale. Corabia lui Daland, care scăpase doar anevoie de urgia vijeliei, acostase după o grea bătălie cu valurile la mai multe leghe de casă.

— Cînd te gîndești că nu mai era mult ca să zăresc ferestrele mele luminate și s-aud glasul fiicei mele, Senta, strigîndu-mă de pe țărm ! zise Daland amărît. Acum nu ne rămîne însă altceva de făcut decît ca, în așteptarea unui vînt prielnic, să tragem un pui de somn... Cîrmaci, stai de veghe în primul schimb !

— Am înțeles, căpitane, odihnă bună, și cîrmaciul își începu veghea pe corabia priponită la țărm. Marea năvalnică o sălta din cînd în cînd pe cîte-o coamă de val, dar el nu mai avea de ce să se teamă în pustiul nopții. Se lăsă așadar furat de gîndurile sale, iar gîndurile oamenilor mării se întorc neîncetat spre casă, la soție și copii, la căminul în care trosnesc pașnic butucii. Nici nu băgă de seamă cînd, în imediata sa apropiere, un vas cu pînzele roșii aruncă ancora și de pe el coborî pe uscat un bărbat înfășurat într-o largă mantie neagră. O durere ascunsă era întipărită pe fața necunoscutului, iar în ochii lui ardea o mîhnire adîncă.

— De șapte ani colind marea de la un țărm la altul, din ținuturi însorite la altele înecate în zăpezi veșnice, murmură el în barbă. Oare ce m-o fi adus în acest golf afurisit, acoperit de neguri ?

La deșteptare, Daland străpunse întunericul nopții cu privirea. După ce ochii i se deprinseră cu fantasmele negre ale arătărilor, descoperi uimit vasul ancorat lîngă corabia sa. Făcu un pas pe punte și dădu cu ochii de străinul care abia debarcase.

— Cine ești și de unde vii ? strigă el.

— Sînt olandez și vin de departe, mînat de vijelie pe aceste meleaguri, sună răspunsul străinului.

— Cum ai izbutit să scapi de această blestemată vijelie ?

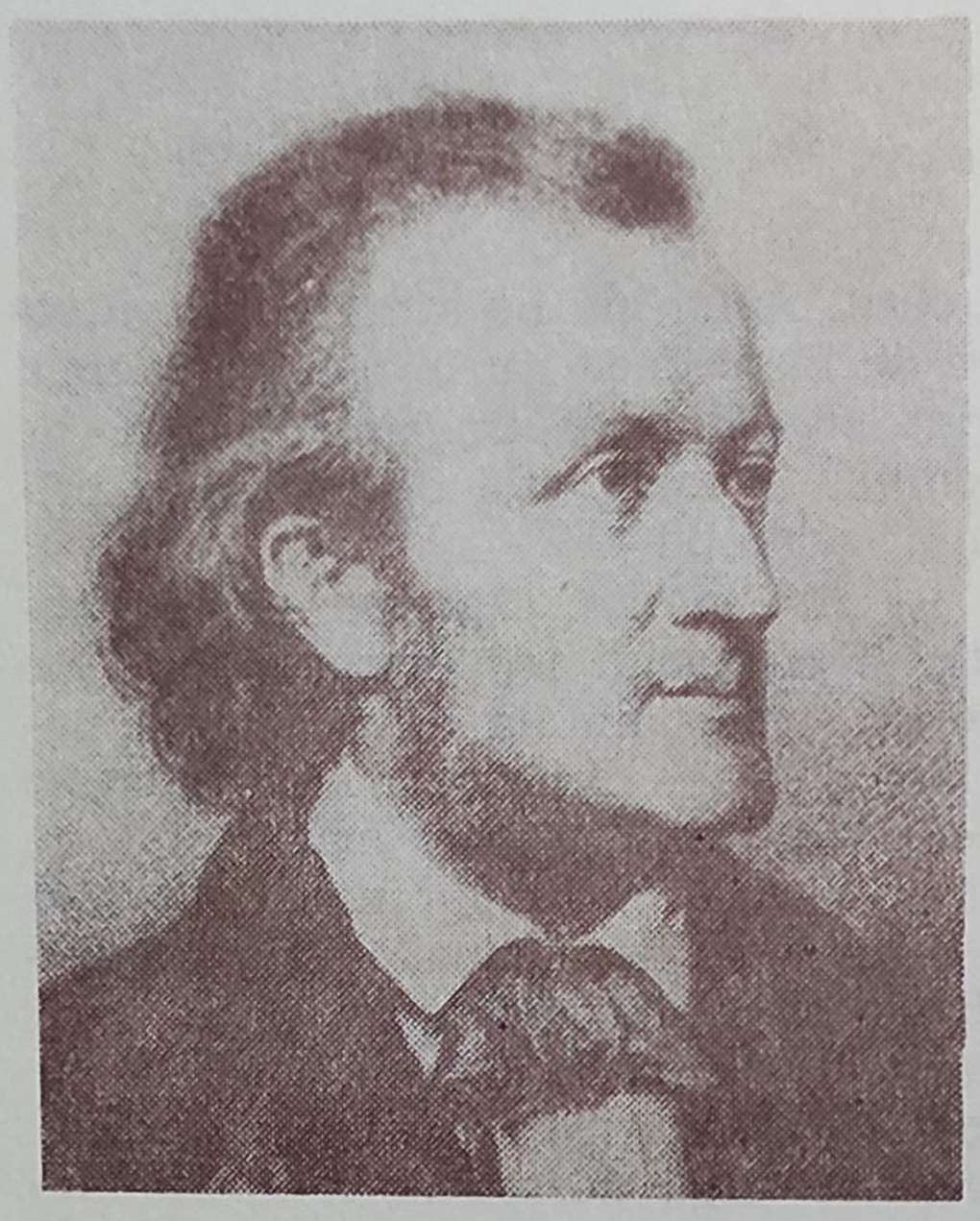

RICHARD WAGNER

— Am o corabie puternică, cu care înfrunt de-o veşnicie vijeliile mării. Am uitat să mai număr anii de cînd tot caut un colţişor, un adăpost unde să mă odihnesc. Dacă stai cumva undeva pe-aproape şi mă primeşti, ca oaspete, în casa ta, n-ai să regreţi... Corabia mea este încărcată cu comori fără număr.

Oamenii Olandezului aduseră de pe vasul cu pînze roşii o lădiţă ferecată. Daland rămase orbit de-a binelea cînd zări strălucirea giuvaerelor şi nestematelor din ea.

— Sînt toate ale tale, în schimbul unei găzduiri de o singură noapte, făcu Olandezul către Daland. Pentru oamenii singuratici de felul meu bogăţiile nu au nici un preţ... Nu cumva ai şi o fiică ?

— Am, cum să n-am. E înaltă şi subţire ca trestia, frumoasă ca raza de soare.

— Aş vrea să mă însor cu ea, zise Olandezul îngîndurat.

Daland, care de mult tot visa să descopere o comoară, tresări la auzul cuvintelor rostite de străin.

— Senta, fiindcă ăsta este numele fiicei mele, are să-ţi placă, îl încurajă Daland pe Olandez. Este o copilă ascultătoare, îşi iubeşte părinţii din toată inima.

— În acest caz, s-ar putea să-şi iubească şi soţul la fel. Dacă mi-o dai de soţie, comorile de pe acest vas sînt toate ale tale.

— Fiica mea îţi aparţine, se grăbi Daland să-l asigure pe ciudatul navigator. Iată, vîntul a şi început să bată în pînzele noastre, încît este timpul s-o pornim către casă.

În căsuţele coşcovite ale satului pescăresc se aprinseseră opaiţele. Fetele, care torceau lîna pentru iarnă, se strînseseră în casa lui Daland, unde aşteptau împreună înapoierea corăbiei din largul mării. Fiecare din ele avea pe puntea ei fie logodnicul, fie fratele, soţul sau tatăl. Pe marea răscolită de furtună ei erau veşnic pîndiţi de primejdii. Din timpuri îndepărtate, mulţi dintre cei plecaţi îşi aflaseră mormîntul în adîncul fără fund al apelor vrăjmaşe.

Fusul sfîrîia de zor, iar fetele cîntau, îndemnîndu-se din priviri. Numai Senta înălţa mereu ochii la chipul din perete al Olandezului zburător, misteriosul navigator, despre care legendele marinăreşti spuneau că pluteşte fără odihnă, din vremuri de demult, pe mările lumii. Un blestem străvechi l-a osîndit să rătăcească fără oprire pînă cînd n-are să-şi afle o soţie, care să-i jure credinţă veşnică şi să nu-şi calce jurămîntul pînă la moarte. Se mai spunea că, din şapte

în şapte ani, el coboară pe uscat, în căutarea acestei soţii. Apoi se întorcea din nou, mîhnit, pe vasul său cu pînze roşii, de care pînă şi stîncile colţuroase se feresc, iar valurile cele mai sălbatice nu au nici o putere asupra lui. Olandezul îşi urmează, parcă într-un zbor aiurit, călătoria fără sfîrşit, căutînd-o pe fata care să-l dezlege de blestem.

La chipul lui se opriseră privirile Sentei. Fetele care torceau lînă îşi făceau semne cu coatele, văzînd-o pe surata lor pierdută în admiraţia portretului de pe perete.

— Să nu afle Eric că iubita lui e îndrăgostită de o închipuire, îşi şopteau ele. E iute la mînie şi ar fi în stare să-şi descarce puşca în oricine i-ar sta în cale.

— Nu vă e milă de sărmanul Olandez, care rătăceşte prin lume fără popas, fără dragoste, fără căldura unui cămin ? îşi înfruntă Senta prietenele.

— Ai fi în stare, oare, să-l iubeşti pe Olandez ? căută s-o ia în rîs una din ele.

— Dacă ursita mi l-ar scoate în cale, i-aş rămîne credincioasă pînă în ultima clipă a vieţii, spuse Senta înflăcărată.

Eric, logodnicul Sentei, care tocmai intra în casă, auzi ultimele cuvinte ale ei.

SALA OPEREI MARI DIN PARIS, UNDE RICHARD WAGNER A CUCERIT PUBLICUL FRANCEZ CU „VASUL FANTOMĂ"

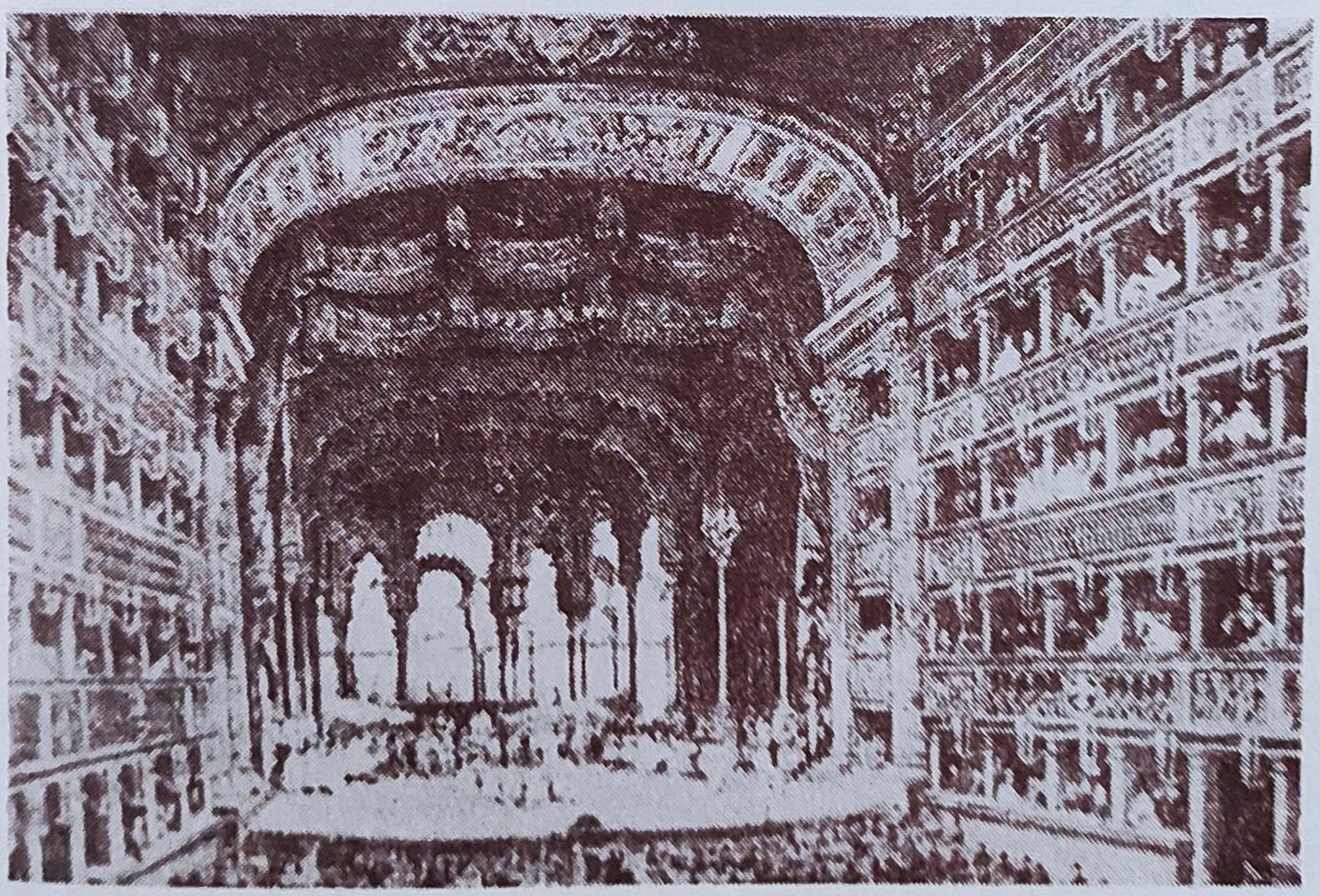

Fantâna N. Vasilescu

— Daland a sosit ! aduse el la cunoștință tuturor vestea cea bună.

Fetele lăsară baltă fusul și porniră în iureș spre țărm. Cînd să iasă și Senta după ele, se pomeni oprită de Eric în ușă.

— Știu că Daland și-a pus în gînd să te mărite. Eu nu sînt decît un sărman vînător, dar îmi ești dragă și vreau să mă însor cu tine.

— Sînt grăbită, Eric, trebuie să-l întîmpin cum se cuvine pe tatăl meu, căută să scape Senta.

Eric ieși din casă amărît, cu puțin înainte de sosirea lui Daland, care era însoțit de străin.

— Parcă ai fi stană de piatră, zise Daland glumeț către fiica sa. Ai uitat pînă și să-mi urezi bun venit.

— Bine-ai venit, tată, șopti Senta, cu glasul pierit. Cine este străinul ?

— Este un oaspete al nostru, călător sleit de pribegia îndelungată prin lume. Primește-l așa cum se cuvine, căci este om de seamă, pe care ți l-am ales ca soț. Ia te uită la giuvaerul ăsta minunat !... Este al tău, la fel ca altele multe încă.

Senta se uita țintă la străinul care semăna leit cu Olandezul din chipul de pe perete. După ce Daland ieși din încăpere, străinul și Senta se priviră îndelung.

— Tatăl tău dorește să-mi fii soție.

TEATRUL DE OPERĂ DIN DRESDA

zise Olandezul. Eu vreau să aflu însă de la tine dacă primești. Nu te înspăimîntă cumplita mea soartă ? Ai fi în stare să-ți legi viața de un pribeag fără țară ?

— Dacă vei afla alături de mine pace și alinare, îmi leg viața pe vecie de tine, sună răspunsul Sentei.

— Ești gata să-mi juri credință ?

— Îți jur credință pînă la moarte !

Fața întunecată a Olandezului se lumină de un zîmbet fericit. Daland, care vîrî capul pe ușă, pricepu îndată că învoiala dintre bogatul necunoscut și fiica sa se făcuse după cum o dorise.

— Vă poftesc pe toți să sărbătorim împreună revederea noastră ! se întoarse el către mulțimea îngrămădită în tindă. Va fi un bun prilej și pentru logodnă.

Petrecerea era în toi, pescarii cîntau fericiți, se înfierbîntaseră la revederea celor dragi. Unii dansau, alții își îmbrățișau soțiile sau logodnicele. Cîțiva nu slăbeau din ochi vasul Olandezului, care se legăna alene la țărm, cufundat în tăcere.

— Hei, olandezilor, veniți și voi la petrecerea noastră ! strigară pescarii.

Însă pe misteriosul vas nu se zărea nici urmă de viață.

— Au adormit sau au murit cu toții, glumiră pescarii.

— Mai bine să-i lăsăm în plata domnului, îi domoliră cei superstițioși.

Un vînt puternic se iscă deodată pe întinsul mării, clătinînd sălbatic vintrelele vasului olandez. Pe puntea lui răsăriră pe neașteptate umbre mișcătoare și, din larg, se auzi un cîntec trist, tărăgănat, lugubru. Petrecerea pescarilor norvegieni amuți deodată. Oamenii trăgeau cu urechea la cîntecul celor de pe vasul fantomă.

ROLUL SENTEI INTERPRETAT PE ȘCENA OPEREI ROMÂNE DIN BUCUREȘTI DE SOPRANA MARIANA STOICA

Era un cîntec jalnic, despre mîhnirea nemărginită a înstrăinării, despre suferința pribegiei, despre amenințările vijeliei.

Petrecerea pescarilor luă sfîrșit dintr-o dată, iar lumea se retrase în tăcere în case.

Senta, care rămăsese singură acasă, porni în căutarea Olandezului. Abia ajunse însă la țărm, cînd Eric îi aținu calea.

— Să fie adevărat că te-ai logodit cu Olandezul ?

— Mi-a fost milă de el, odată ce singură eu sînt în stare să-l dezleg de blestem.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

— Vorbeşti mereu de mila ta pentru el, izbucni Eric. Oare de mine nu ţi-e milă ? Ai uitat că mi-ai făgăduit să-mi fii credincioasă pînă la moarte ?

În clipa aceea, din întuneric se auzi un vaier sfîşietor :

— Vai mie, sînt pierdut !

Din bezna nopţii se desprinse pe încetul faţa brăzdată de suferinţă a Olandezului.

— Nu mi-ai fost credincioasă nici o singură zi, zise el către Senta. Nu mai am nici o nădejde de mîntuire, trebuie să-mi urmez osînda blestemată mai departe. Rămîi cu bine, Senta, nu-ţi vreau pieirea.

— Te înşeli amarnic, căută Senta să-l oprească. Nu mi-am călcat jurămîntul. Ascultă-mă...

Olandezul pornise însă cu paşi repezi către corabia sa, fără să-l mai poată opri cineva. Urcă pe vas, care prinse îndată să plutească înspre larg.

Echipajul lui Daland coborî fugind la ţărm.

— Ce se întîmplă ? Unde este oaspetele ? Cine l-a supărat ? întrebară uimiţi oamenii.

Nu băgaseră de seamă că Senta se căţărase pe prispa unei stînci răsărită colţuros din mare. Eric o zări într-un tîrziu şi o strigă, îngrozit, să se întoarcă. Dar Senta nu-l mai auzea ; ajunsese sus, în vîrful stîncii. Desfăcu braţele către corabia ce se îndepărta, ca o arătare, şi strigă în urma ei cît o ţineau puterile :

— Te dezleg de blestem, nefericitule !... Iată, ţi-am rămas credincioasă pînă la moarte.

Zicînd acestea, se aruncă din vîrful stîncii în marea învolburată.

Un fulger despică în clipa aceea vasul Olandezului, catargele luară foc, apoi corabia se scufundă îndată. Marea o primi în mormîntul ei fără nume, de unde a răsărit dramatica legendă a vasului fantomă, care rătăceşte fără astîmpăr, în căutarea odihnei.

Lohengrin

Operă romantică în trei acte, patru tablouri, de Richard Wagner, pe un libret al compozitorului, inspirat de vechi legende celte și germane, de baladele trubadurului Wolfram von Eschenbach. Partitura a fost refuzată de Opera de curte din Dresda, ca să fie prezentată în premieră mondială — la stăruințele repetate ale lui Franz Liszt — pe scena Teatrului de curte din Weimar, la 28 august 1850. Opera a făcut o adîncă impresie asupra publicului, dar criticii i-au adus o mulțime de obiecțiuni. Acest lucru n-a împiedicat în nici un fel răspîndirea ei pe tot continentul, iar mai tîrziu chiar în lumea întreagă, încît figurează de peste un secol printre cele mai des cîntate opere ale lui Wagner. În rolul lui Telramund, baritonul român Dimitrie Popovici-Bayreuth a avut una din cele mai mari creații, aducîndu-i un renume puțin obișnuit pe scenele de operă germane, între care și la festivalurile de vară de la Bayreuth, în teatrul construit de Wagner însuși.

Compozitorul n-a putut să asiste la premiera operei sale și nici la reprezentațiile ei de mai tîrziu deoarece, din pricina activității sale revoluționare din timpul evenimentelor de la 1848—1849, i se interzisese accesul timp de doisprezece ani în patrie, trăind în exil la Paris și în monarhia habsburgică. La bătrînețe, compozitorul a reluat și a dezvoltat legenda lui Lohengrin și a cavalerilor lui Gral în opera sa Parsifal, *ultima lucrare a lui* Richard Wagner.

CONTINENTUL european este plin de mituri și legende. Ele s-au ivit în timpuri străvechi și s-au transmis de la o generație la alta, îmbogățite de imaginația poetică a popoarelor. Compozitorii și poeții secolului al XIX-lea au prelucrat multe din ele în operele lor. Richard Wagner, creatorul dramei muzicale romantice, a urzit libretul operelor sale pe temele cîtorva din aceste legende, între care și opera **Lohengrin.**

O veche legendă celtă spune că într-un castel de pe muntele Montsalvat ar trăi cavalerii paznici ai cupei Gralului. Se zice că au fost înzestrați cu puteri supranaturale, încît spada lor nu dădea greș niciodată, iar curajul lor nu cunoștea nici o margine. Ei se iveau de cîte ori îi chemau cei învinovățiți de fărădelegi pe care nu le săvîrșiseră, spre a le lua apărarea.

Poate că la cavalerii aceștia s-o fi gîndit și Elza, principesă a Brabantului, cînd vicleanul conte Telramund, care avea ochi de lup și barbă ca de diavol, a tîrît-o la judecată în fața regelui Henric I, învinuind-o că îl ucisese pe propriul ei frate, cu scopul de a moșteni ea tronul.

Regele venise să strîngă ostași, cu care să apere de dușmani principatul Brabantului. Cum el era singurul îndreptățit să-i judece pe nobili, trebuia să facă dreptate și de astă dată.

Se adunase lume multă la judecata regească. Toate privirile se ațintiseră asupra ei, cînd ea se opri înaintea regelui, mîhnit peste măsură.

— Elza de Brabant, cunoști învinuirea ce ți-a fost adusă ? o întrebă blajin regele, care nu credea că o asemenea făptură neprihănită și-ar fi putut mînji mîinile și sufletul cu sîngele nevinovat al fratelui său.

— O cunosc, răspunse Elza în șoaptă.

— Îți recunoști vina ?

— Ah, sărmanul meu frate ! suspină îndurerată principesa.

— Conte Telramund, te-ai gîndit bine la cumplita învinuire pe care o aduci principesei ?

— Măria ta, cinstea mea este neprihănită și bine cunoscută tuturor, răspunse îngîmfat contele. Ea este chezășia acuzației mele pe deplin întemeiate. Cine se îndoiește de cuvîntul meu, să poftească să mă înfrunte în luptă dreaptă.

— Dorința să-ți fie îndeplinită, nobile Telramund, hotărî regele.

— Adevărul să iasă la iveală, așa cum o pretind legile cavalerești... Elza de Brabant, cine are să ridice spada spre a-ți lua apărarea ?

— Măria ta, aștept să se arate cavalerul care se va înfrunta în luptă dreaptă pentru mine.

Gornistul dădu semnalul de luptă cu spadele dintre contele Telramund și cavalerul Elzei. Însă nu se ivi nimeni, nici din rîndurile nobililor de față, nici din depărtare, unde se îndreptaseră ochii prințesei. Semnalul de goarnă răsună și a doua oară, dar nici de astă dată nu-i răspunse nimeni. Abia la cel de al treilea semnal, venit de undeva, de foarte departe, se auzi ecoul unei goarne cu sunetul dulce și înalt. Peste puțin, pe unda domoală a rîului Schelde, apăru o luntre trasă de o grațioasă

RICHARD STRAUSS, UN MARE DIRIJOR WAGNERIAN AL CONTEMPORANEITĂȚII (pictură de Leopold von Kalckreuth — 1889)

lebădă. Din ea coborî un cavaler îmbrăcat în zale sclipitoare. O răsfrîngere de lumină lină strălucea pe fața lui, iar în ochi i se citea o bunătate fără margini. Mîngîie ușor creștetul lebedei, îi șopti la ureche cîteva cuvinte de bun rămas, apoi cînd luntrea se făcu nevăzută, el se înclină în fața regelui.

— Fii slăvit, mărite rege Henric! O femeie a fost greu învinuită și nu are pe nimenea care s-o apere. Dacă am s-o aflu demnă de apărare, voi lupta eu pentru dreptatea ei.

Se apropie de Elza și o întrebă dacă primește să se încreadă orbește în el și dacă, în caz că ar ieși învingător din înfruntarea cu Telramund, se învoiește a-i fi soție? Va trebui totodată să făgăduiască să nu-l întrebe niciodată, în nici o împrejurare, cum îl cheamă sau de unde vine.

Cu ochii scăldați în lacrimi de fericire, Elza făgădui tot ce-i ceru necunoscutul.

— Oare m-ai înțeles bine, Elza? stărui cavalerul. Niciodată, atît timp cît vom trăi, nu-ți este îngăduit să mă întrebi nici cum mă cheamă, nici cine sînt, nici care este patria mea.

— Cum m-aș putea oare îndoi de tine, viteaz cavaler, odată ce ești gata să te lupți cu spada întru apărarea mea? exclamă prințesa.

Pe Telramund îl cuprinse teama; apariția neașteptată a straniului cavaler îi tăie curajul, mai cu seamă că învinuirea pe care i-o aducea prințesei era neîntemeiată. Fusese îndemnat de Ortrud, soția sa, s-o învinovățească pe Elza, pentru ca în acest fel s-o înlăture din calea ambițiilor sale și să poată urca el, în lipsă de alt moștenitor, pe tronul Brabantului. Acum era prea tîrziu ca să mai dea înapoi, așa că la semnalul de goarnă ridică spada și încercă să lovească. Numai că sabia misteriosului cavaler îl doborî îndată, gata să-i străpungă pieptul, după cum o dictau legile înfruntărilor dintre cavaleri. Dar mărinimosul învingător îi cruță viața, lăsîndu-l să-și vadă, umilit, de drum.

Se tîrî cum putu pînă la soția sa, pe care o dojeni amarnic:

— La ce faptă necugetată m-ai împins, femeie fără minte? Mi-am pierdut onoarea și renumele de cavaler neînfricat, numai pentru că am dat ascultare sfaturilor tale blestemate.

— În loc să te tîngui ca o babă, ai face mai bine să-ți recapeți curajul, îi spuse Ortrud cu dispreț. De ce ai lăsat să fii înfrînt ca un laș?

— Ce puteam face, odată ce norocul era de partea lui?

— Norocul? rîse batjocoritor femeia. Încep să cam bănuiesc eu taina care îl apără, însă am să-i vin eu de hac afurisitului!

— Ai născocit vreun nou plan, diavol împielițat ?

— Ce te-ai face fără mine, lașule ? Oare nu-ți dai seama de ce îți tăinuiește necunoscutul numele ? Pentru că dacă și l-ar dezvălui, ar pierde puterea miraculoasă care îl ferește de toate.

— Și în ce fel crezi că ai să-l poți îndupleca să și-l dezvăluie ?

— N-are să-l dezvăluie decît dacă Elza i-o va cere. Am eu grijă de asta. Între timp, tu să-ți ascuți bine sabia, căci ajunge un fir de păr sau un colț de unghie din trupul lui, ca aceia care sînt apărați de puterile nevăzute să devină la fel de neputincioși ca oricare muritor de rînd. Nu în zadar mă pricep la vrăjitoriile și farmecele zeilor noștri păgîni.

Cînd Elza ieși în balconul castelului, ca să-și răcorească, la ceasul înserării, fruntea încinsă de atît de neașteptata fericire, șireata Ortrud prinse să suspine sub balcon. Făcîndu-i-se milă de ea, principesa o chemă în iatacul ei, ba îi și promise să-l înduplece pe rege ca să-l ierte pe Telramund pentru greșeala de a fi învinovățit-o pe nedrept.

Atîta aștepta Ortrud ca să înceapă să-și țească plasa intrigii în jurul Elzei.

— Te-ai gîndit bine de cine ești pe cale de a-ți lega viața ? întrebă ea pe un ton mieros. Nici măcar nu știi cum îl cheamă, de unde vine, din ce neam se trage... S-ar putea ca într-o bună zi să te părăsească, la fel cum s-a ivit.

— Ortrud, tu spui asta pentru că nu știi ce înseamnă să iubești cu adevărat, răspunse blînd Elza. Eu am o încredere fără margini în cel care mi-e drag.

A doua zi, regele îl surghiuni pe Telramund pentru jurămîntul său strîmb. Hotărî în același timp ca necunoscutul cavaler, care dăduse dovadă de atîta vitejie și care avea să se însoare cu Elza, să urce pe tronul Brabantului rămas fără moștenitor. Apoi aduse la cunoștința poporului că, îndată după nuntă, soțul principesei și domnitor al Brabantului va pleca la luptă împotriva inamicilor, în fruntea vitejilor de la curte.

În ziua nunții, pe cînd alaiul se îndrepta spre biserică, Ortrud se furișă lîngă mireasă și îi împuie urechile cu fel de fel de intrigi spre a-i sădi în suflet teama și îndoiala.

— Te-ai întrebat cumva cine este mirele tău, Elza ? Dacă este așa de neprihănit precum pretinde, de ce oare își ascunde numele și obîrșia ? Dacă vrei să știi adevărul, el este înfrățit cu necuratul.

— Piei din fața noastră, femeie netrebnică ! sări cavalerul în apărarea Elzei.

Alaiul nuntașilor și-ar fi urmat calea. dacă n-ar fi răsărit ca din pămînt și Telramund.

— Ascultă-mă, măria ta, făcu el către rege. Am fost înșelat, odată ce acest cavaler s-a folosit în lupta împotriva mea de farmecele diavolului. Oare nu l-ați văzut cum vorbea cu

TEATRUL METROPOLITAN DIN NEW YORK CU SPECTACOLUL „LOHENGRIN"

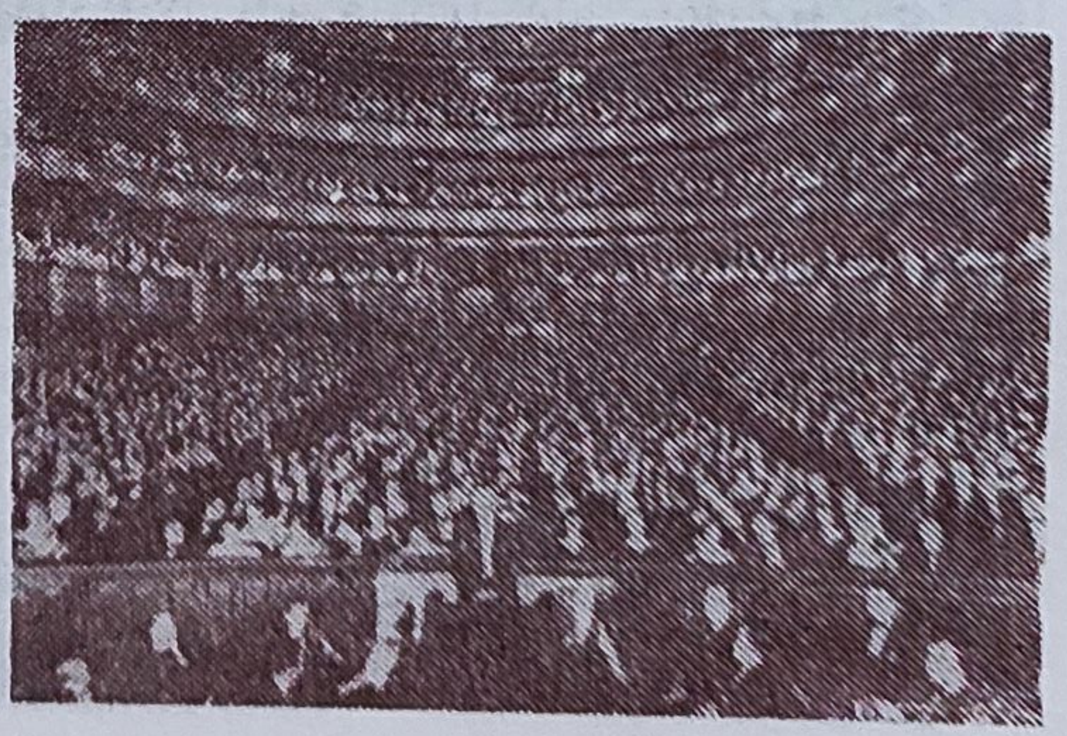

BARITONUL DIMITRIE POPOVICI — BAYREUTH, ÎN 1894. ÎN ROLUL LUI TELRAMUND, PE SCENA OPEREI DIN BAYREUTH

lebăda pe limba ei ? Şi nu v-aţi dat seama că îşi ascunde numele pentru că este frate cu necuratul ? Am dreptul să-i aflu numele adevărat. Iar dacă va putea să-şi dovedească nevinovăţia, mă supun osîndei regelui nostru, iar de nu, atunci el să fie cel surghiunit şi dezonorat.

— Cum aş putea răspunde acuzaţiilor unui defăimător nemernic ? zise cu demnitate cavalerul. Celui care o dată a minţit, nu i se mai dă crezare.

— Dacă pe mine nu mă învredniceşte de vreun răspuns, întreabă-l măcar tu, măria ta, de unde vine şi cine este, se îndîrji Telramund. Poate că în faţa măriei tale trufia lui păleşte.

— Nu este rege pe pămînt care să mă poată sili să-mi dezvălui taina sfîntă, spuse cavalerul. O singură fiinţă poate s-o facă, iar aceasta este viitoarea mea soţie... Te îndoieşti tu oare de mine, Elza ?

— Nu mă îndoiesc de tine, neînfricate cavaler, îl asigură principesa. Am încredere deplină în tine.

Găsind un moment prielnic, Telramund se furişă şi el aproape de Elza, căreia îi şopti la ureche :

— Dacă ai putea să-i smulgi măcar un fir de păr, cu el l-ai lega pe vecie de tine. Ai încredere în mine şi lasă peste noapte uşa secretă a iatacului deschisă.

— Elza ! Cine s-a apropiat iar de tine ? strigă aprig cavalerul. Telramund şi Ortrud, pieriţi din cetate şi din ducatul Brabantului ! Haide, iubita mea, ne aşteaptă alaiul.

Cavalerul şi principesa se legară prin jurămîntul cununiei. Ospăţul se prelungi, în cîntece şi veselie, pînă la ivirea stelelor. Cînd, într-un tîrziu, mirii rămaseră singuri în iatacul lor, Elza îi spuse cavalerului :

— De cîte ori nu te-am chemat în visele mele tainice ! De cîte ori n-am închis ochii, încercînd să mi te închipui ! Cînd te-ai ivit însă aievea, în luntrea trasă de lebădă, vitejia şi noblеţea ta au întrecut chiar cele mai îndrăzneţe visuri ale mele. Mă tem că nu sînt demnă de tine...

— O, Elza ! o strînse cavalerul la piept.

— Cît de frumos sună numele meu rostit de tine !... Oare de ce nu l-aş putea rosti şi eu pe al tău ? De ce să nu-l pot şopti, în clipele mele de singurătate, cît timp ai să fii dus la război ?

— Te-am întrebat eu cum te cheamă cînd ţi-am luat apărarea ? Am luptat pentru tine, fără să ştiu cine eşti, căci aveam încredere deplină.

— Şi eu am încredere în tine, căută Elza să-l liniştească. Simt însă că te apasă o taină. Dacă mi-ai împărtăşi-o, aş putea s-o împart cu tine şi am fi mult mai fericiţi. N-ai de ce să te temi de mine, de vreme ce mai degrabă mi-aş da viaţa, decît să te trădez.

— Nu te frămînta în zadar, Elza, o liniști cavalerul. Îndoiala ți-a fost strecurată în suflet de cei ce ne pizmuiesc fericirea. Nu mă gîndesc nici la tronul Brabantului, nici la gloria armelor, ci numai și numai la fericirea ta. Iar taina mea să nu te chinuiască, fiindcă patria mea este țara luminii veșnice.

— Tocmai acest lucru mă îngrijorează, strigă Elza îndurerată. Oare ce te-ar putea lega timp mai îndelungat de acest tărîm, cînd țara ta este a luminii veșnice ? Nu voi putea să te păstrez lîngă mine deoarece într-o bună zi ai să te întorci între ai tăi. Măcar numele de ți l-aș afla, ca să știu pe cine să caut...

— Ia seama, Elza ! îi spuse în taină. Să nu rostești întrebarea oprită, căci fericirea noastră se va spulbera într-o clipită.

— Cum aș putea să fiu fericită nefiind sigură de tine ? își pierdu Elza stăpînirea de sine. Nu vreau să fiu soția unui duh fără nume... De-ar fi să mor, și tot te întreb : cine ești și de unde vii ?

— De ce... de ce ți-ai călcat jurămîntul, Elza ? strigă îndurerat cavalerul.

— Ușa secretă ! țipă deodată Elza. Apără-te !

În iatac pătrunsese Telramund, însoțit de patru cavaleri înarmați. Contele ridică spada, dar însoțitorii săi nu îndrăzniră să-l înfrunte pe cel care era acum ducele Brabantului. Acesta îl străpunse pe mișelul Telramund dintr-o lovitură.

— Luați-i trupul și duceți-l regelui ! porunci el însoțitorilor contelui. Apoi, întorcîndu-se către Elza, îi spuse :

— În zorii zilei am să răspund regelui și poporului la întrebarea ta.

Îndată după răsăritul soarelui, cavalerul necunoscut se ivi, urmat de Elza, a cărei față era scăldată în lacrimi.

— Măria ta, zise cavalerul, oprindu-se înaintea regelui, sînt vinovat de moartea acestui supus al tău, cu numele de Telramund, care a încercat să mă răpună mișelește.

— Contele Telramund și-a luat pe-

PREMIERA CU „LOHENGRIN" LA OPERA ROMÂNĂ DIN BUCUREȘTI (1964) CU DAVID OHANESIAN, LUDOVIC SPIESS, ELISABETA NECULCE-ÇARTIȘ, NICOLAE FLOREI ȘI ZENAIDA PALLI

deapsa meritată, hotărî regele. Iar tu ai învins, ca să duci oastea noastră la biruinţă.

— Nu, mărite rege, răspunse cavalerul. Oastea ta eu n-am s-o mai pot duce la biruinţă.

La auzul acestor cuvinte, toţi înmărmuriră.

— Vinovată este de asta şi Elza de Brabant, pe care am ales-o ca să-mi fie soţie. Jurase să nu caute niciodată să-mi afle taina. Însă îndoiala şi bănuiala ce i s-au cuibărit în suflet au fost mai puternice decît jurămîntul dat. Mi-a cerut să-i spun cine sînt şi de unde vin. Iată, răspund de astă dată în faţa voastră, a tuturor.

Ochii mulţimii se aţintiseră spre faţa scăldată în raze de lumină a necunoscutului. Soarele scînteia orbitor pe zalele lui de argint şi, în tăcerea ce se lăsase pe ţărmul rîului, glasul îi răsună limpede şi puternic :

— Departe de aceste meleaguri, într-un loc ferit de privirile celor nechemaţi, se înalţă mîndrul castel al Montsalvatului. Acolo este păzită cupa Gralului de către cavaleri viteji, cu sufletul neprihănit. Gralul le împrumută păzitorilor săi puteri peste fire, întărindu-le braţul în luptă şi ferindu-i de rănire sau de moarte. Uneori îi trimite în lume, ca să-i apere pe cei slabi şi obidiţi, însă numele şi misiunea nu le este îngăduit să şi le dezvăluie. Dacă taina lor se află, ei îşi pierd îndată puterea miraculoasă dată de Gral şi trebuie să se întoarcă la Montsalvat... Aflaţi dar că am fost trimis între voi de Gral, că tatăl meu este regele Parsifal, iar eu mă numesc Lohengrin !

Cuvintele lui au fost ascultate într-o tăcere adîncă. Nimeni nu băgă de seamă cînd luntrea trasă de lebădă se opri din nou la ţărm. Lohengrin îşi luă rămas bun de la aceea care trebuia să-i fie soţie :

— Elza, un singur an dacă am fi trăit în pace, fără să-mi iscodeşti taina, ţi-ai fi recăpătat teafăr fratele, pe care l-ai crezut mort. Să ştii însă că el trăieşte, numai că mai e legat de farmece rele, slujindu-l pe Gral. Într-o bună zi el se va întoarce printre voi, ca să se urce pe tronul Brabantului. Iată, goarna, spada şi inelul meu. Păstrează-le pentru el, căci va fi cavaler fără prihană şi viteaz fără pereche ! Clipa plecării mele a sosit, Gral a trimis lebăda după mine.

Cînd Lohengrin ajunse la ţărm, Ortrud îşi scoase vălul după care îsi ascunsese faţa şi îi strigă Elzei batjocoritor :

— Ştii oare cine este lebăda care trage luntrea viteazului tău ? Este chiar iubitul tău frate, Gottfried, ducele de Brabant ! Eu l-am vrăjit, cu farmecele puternice ale zeilor noştri păgîni !

Lohengrin se lăsă în genunchi şi ridică ochii în azur, de unde se ivi în clipa aceea un porumbel alb. Lebăda se cufundă în unda rîului, iar în locul ei apăru Gottfried, adevăratul duce de Brabant, strălucind de tinereţe şi frumuseţe.

— Iată, popor al Brabantului, ducele vostru, pe care îl credeaţi mort ! strigă Lohengrin.

Ortrud căzu la pămînt fără viaţă, în timp ce Lohengrin se îndepărta cu luntrea pe care o trăgea de astă dată porumbelul coborît din înălţimi. Luntrea alunecă tot mai iute, din ce în ce mai sprinten, pînă cînd se făcu nevăzută, pentru totdeauna, din privirile uimite ale mulţimii copleşite de minunea la care asistase.

Maeştrii cîntăreţi din Nürnberg

Operă în trei acte, patru tablouri, de Richard Wagner, pe libretul compozitorului. Premiera a avut loc la 21 iunie 1868, dirijată de Hans von Bülow. Unul din personajele principale din operă, cizmarul Hans Sachs, a trăit aievea şi a fost un poet însemnat de limbă germană (1494—1576). El a scris peste patru mii de cîntece, cîteva sute de scenete şi scurte piese de teatru. Richard Wagner a urmărit prin opera aceasta, care se bucură azi de o largă popularitate în teatrele muzicale germane şi în cele din lumea întreagă, să sprijine arta naţională, ferind-o de înrîuririle dăunătoare ale modernismului rău înţeles. Prin notarul Beckmesser, compozitorul i-a biciuit pe diletanţii lipsiţi de onestitate, de pregătire şi de vocaţia poeziei, a muzicii, a artei. Unul din interpreţii de seamă ai rolului lui Hans Sachs a fost baritonul român Dimitrie Popovici-Bayreuth, care l-a cîntat şi într-un lung turneu întreprins, la sfîrşitul secolului trecut, în Statele Unite ale Americii.

SIMȚIREA omenească a fost îmbogățită, din timpurile cele mai vechi, de poezie și muzică. În evul mediu, ele au răsunat pe lăutele și buzele trubadurilor, care colindau lumea și duceau solia dragostei de frumos de la un loc la altul. Cîntecele lor își aflau izvorul în sufletul oamenilor simpli și slăveau curajul, noblețea, mărinimia. Artiștii pribegi poposeau peste tot unde găseau înțelegere, dăruind ascultătorilor o zi, un ceas, cîteva momente de nemurire prin vraja artei.

Numai că poezia și muzica au nevoie de pace și ocrotire ca să poată înflori. Cînd Imperiul roman de limbă germană a început să fie răvășit de războaie între principi și langravi, care se încăierau pentru stăpînirea de moșii și oameni, trubadurii și-au încetat treptat cîntecul. Lira lor a amuțit, inspirația lor a secat. Poezia și muzica s-ar fi stins odată cu ei, dacă breslele meșteșugărești n-ar fi avut grijă să le ia sub oblăduirea lor. Au organizat în acest scop serbări și concursuri, au oferit premii și onoruri celor ce dovedeau talent și rîvnă pentru artă.

Reuniunile de cîntări ale meșteșugarilor au ajuns și la noi, luînd ființă de prin secolul al XVIII-lea în orașele mai mari și au contribuit la înflorirea culturii naționale.

Cea mai vestită reuniune de cîntări a fost, cu cîteva sute de ani în urmă, aceea a maeștrilor cîntăreți din Nürnberg. Populația acestui frumos oraș german îi prețuia cum se cuvine activitatea ; renumele ei se răspîndise pînă departe, în ținuturile france. Acolo își are obîrșia cavalerul Walther Stolzing, după care Richard Wagner a plăsmuit unul din personajele operei sale **Maeștrii cîntăreți din Nürnberg.** În sufletul acestui tînăr, îndrăgostit de muzică, ecourile cîntecelor și poeziilor trubadurești nu se stinseseră încă. Era unul din ultimii purtători ai frumoaselor tradiții străvechi, pe care timpul amenința să le înghită. Cu gîndul de a cunoaște lumea, de a vizita orașe străine și a le admira comorile, cavalerul făcuse un popas mai îndelungat la Nürnberg, aflînd găzduire sub acoperișul meșterului giuvaergiu Pogner. Lui Walther îi căzu dragă Eva, fiica bogatului artizan și aștepta cu nerăbdare momentul potrivit pentru a o întreba dacă nu cumva făcuse legămînt cu un alt tînăr cavaler.

Momentul acesta se ivi îndată după sosirea ei. Se strecură cu dibăcie lîngă fată și își descărcă fără sfiala inima. La întrebarea lui răspunse Magdalena, credincioasa slujitoare a Evei :

— Nimeni nu știe, deocamdată, cine va fi logodnicul domnișoarei noastre. Te miri de asta, nobile cavaler ? Află că mîine, de ziua sfîntului Ioan, patronul orașului, serbarea cea mai strălucită va fi întrecerea dintre maeștrii cîntăreți. Meșterul Pogner are de gînd să dăruiască mîna fiicei sale învingătorului acestei întreceri.

— Cine crezi că ar putea să învingă ? vru să afle Walther.

— Cel pe care meșterii îl vor socoti că este cel mai bun cîntăreț.

— Pe cine ar dori Eva să ia de bărbat ?

— Pe dumneata sau pe nimeni altul, exclamă Eva cu însuflețire, ru-

șinată îndată de curajul ei neașteptat.

— În acest caz, eu am să fiu fericitul cîștigător al întrecerii de mîine, făcu Walther cu aceeași însuflețire.

— Prea ușor n-are să-ți fie, zise Magdalena. Văd că nu prea cunoști breasla maeștrilor noștri cîntăreți... Iată, ucenicii s-au și apucat să orînduiască băncile pentru sfatul pe care îl vor ține maeștrii. David, vino aici !

Din privirile pe care David le schimbă cu Magdalena se vedea cît de mult se îndrăgeau.

— Tînărul acesta este ucenicul meșterului Hans Sachs, cîntărețul nostru cel mai de seamă... Fii bun, David, și lămurește-i cavalerului regulile concursului. Dacă va ieși învingător în concursul de mîine, am să te ospătez cu felurile cele mai alese ale bucătăriei mele. Însă, e timpul să ne ducem, stăpînă, căci se cuvine a fi acasă înainte de a se întuneca.

După plecarea lor, David se adresă cavalerului :

— Să știi, nobile cavaler, că te așteaptă o grea încercare ! Ca să ajungi maestru în Nürnberg este nevoie de o pregătire de cîțiva ani. Eu, bunăoară, învăț de mai bine de un an în atelierul meșterului Sachs meserie și versificație, muzică și prozodie, ritmică și pingelit, dar sînt încă doar ucenic.

— Ascultă, băiete, vreau să fiu cîntăreț, nu cizmar, îl întrerupse Walther.

— Păi, de rimă și ritm îți vorbeam, de conținut și formă, de vers și strofă, de...

— Doamne sfinte !

— De melodie, de ritornelă, de ornament și coloratură, de ambitus și gamă, de intervale, cadență, coda și...

— Ajunge ! interveni cavalerul, simțind că-i plesnește capul.

— La orice greșeală pe care o faci, notarul concursului înseamnă cîte un răboj pe tabla lui, continuă David să-l lămurească pe cavaler. Ți se iartă șapte greșeli, la o opta însă ești declarat învins.

Lămuririle ar mai fi durat, dacă n-ar fi apărut meșterul Pogner, însoțit de Sixtus Beckmesser, notarul concursului de a doua zi. Erau urmați de ceilalți doisprezece maeștri cîntăreți. Walther făcu o adîncă plecăciune în fața meșterului său, căruia îi aduse la cunoștință că ar dori să fie și el primit în breasla renumită a acestor mari artiști cîntăreți.

Cu toate că păru surprins de neașteptata cerere, Pogner îi făgădui sprijinul său.

— Tagma noastră, a meșteșugarilor, se bucură de mare prețuire pentru iscusința ei în meserii, zise el. Lumea nu-și dă încă seama că mai avem și un alt merit : acela de a fi întețit focul artelor care era pe cale de a se stinge. De asta, doresc să afle toți de jertfele noastre, ale celor din Nürnberg, pe altarul muzelor. Cîștigătorului întrecerii de mîine îi dăruiesc mîna fiicei mele și, mai tîrziu, întreaga mea avuție.

— Ce te face să crezi, meștere Pogner, că sentința pe care o vom da noi și vrerea inimii fetei dumitale se potrivesc întocmai ? luă cuvîntul Hans Sachs. Aș asemăna inima ei tînără și nevinovată cu poporul însuși, care nu cunoaște nimic din canoanele noastre, fiind călăuzit numai de instinctul său fără greș. Iată de ce gîndesc ca începînd de mîine să ne supunem cîntecele și măiestria judecății poporului. El va da cea mai dreaptă sentință, pe care nici Eva Pogner n-o va pune la îndoială.

Maeștrii protestară cu înverșunare

împotriva acestei idei, deoarece își socoteau arta primejduită de libertatea prea mare a cîntecelor și poeziilor pe care le făurea poporul. Hans Sachs însă ceru să se facă liniște, ca să mai adauge ceva la cele spuse înainte :

— Nu poporul trebuie să vină la noi, ci noi sîntem datori a merge la popor.

— Bineînțeles, maestrul Sachs este gata să azvîrle arta noastră în brațele poporului, pentru că și el ticluiește doar cîntece populare, strigă Beckmesser cu dispreț.

— Hans Sachs are dreptate, se ridică Pogner în apărarea prietenului său. De ce-ar fi fata mea un premiu pentru cîștigătorul de mîine ? Am hotărît ca ea să aibă dreptul de a-l respinge pe învingător, dacă acesta n-o să-i fie pe plac. Însă, dacă are să facă asta, nu se va mai putea mărita cu nimeni altul... Ajunge, deocamdată, atîta. În încheiere, vă aduc la cunoștință că nobilul cavaler Walther Stolzing cere să fie ascultat și primit în breasla noastră.

Maeștrii încuviințară propunerea,

PUBLICUL TÎNĂR AUDIIND „MAEȘTRII CÎNTĂREȚI DIN NÜRNBERG"

iar Walther le vorbi despre anii săi de ucenicie, despre poeziile și cîntecele pe care le născocea, despre viața sa de pînă acum.

— Iarna învățam versurile lui Walther von der Vogelweide, primăvara mă inspira cîntul păsărilor. Am căutat să strecor în cîntecele mele zarva bătăliilor, tropotul cailor, dansurile sătești, cîntecele nunților de la țară.

— Cu ceea ce ai învățat din pliscul păsărilor n-ai de ce să te prea făleşti ! îl întrerupse ironic Beckmesser.

Ironia lui fusese iscată de gelozie, fiindcă Beckmesser candida și el la mîna fiicei meșterului Pogner și se temea ca nu cumva ea să-l prefere pe cavaler, de aceea îl dușmănea cu înverșunare.

Maeștrii luară cu toate acestea hotărîrea de a-l asculta pe candidat. Beckmesser se retrase, așadar, în ghereta sa acoperită de o perdea, căci judecătorul oricărei întreceri trebuia să rămînă nevăzut și să nu-i vadă nici el pe concurenți. Glasul lui Walther se înalță puternic și clar, slăvind într-un cîntec clocotitor dragostea ce înmugurește în inimile tinere.

La sfîrșitul primei strofe, Beckmesser se ivi din chilia sa, cu un rînjet răutăcios pe față, și ridică tabla plină de însemnări.

— Ajunge ! strigă el. Nu mai este loc pe răboj pentru alte greșeli. Ceea ce cîntă concurentul n-are nici cap, nici coadă. Rima, ritmul, conținutul sînt lipsite de orice noimă. Judecați și dumneavoastră, onorați maeștri, dacă tînărul cavaler a căzut sau nu la probă!

Maeștrii erau gata să-i dea dreptate notarului, dacă Hans Sachs n-ar fi cerut cuvîntul :

— Să nu ne pripim. Mie mi-a plăcut cîntecul cavalerului, chiar dacă el contravine unora dintre canoanele noastre. Cu toate acestea, are și rimă, și ritm, și conținut. Atîta doar că ele se deosebesc de cele pe care le cunoaștem noi. Dealtfel, socotesc că ar fi bine să alegem un alt notar, mai nepărtinitor, odată ce le este cunoscut tuturora faptul că domnul Beckmesser candidează și el la concursul nostru de mîine.

— Cizmarii să-și vadă de pingelele lor ! izbucni grosolan notarul. De cînd meșterul Sachs se îndeletnicește cu cîntecul și poezia, încălțămintea pe care mi-o face ba mă strînge, ba mi-e prea mare, ba scîrțîie jalnic la tot pasul.

Se iscă o zarvă de nedescris, deoarece unii erau de partea notarului, alții luau apărarea lui Hans Sachs. Văzînd că nimeni nu se sinchisește de el, Walther părăsi mînios biserica hăulind de cearta maeștrilor cîntăreți.

În liniștea înserării, Magdalena se întorcea din tîrg cu coșul încărcat de cofeturi. Se întîlnise cu David, de la care ar fi vrut să afle rezultatul probei.

— Walther Stolzing a fost respins, o lămuri ucenicul încercînd să-și vîre degetele în coșul fetei.

În hazul celorlalți ucenici ce se zbenguiau în stradă, Hans Sachs îl trase pe David de ureche. Îl trimise să aprindă lumina în casă și să scoată în fața ușii măsuța de lucru cu uneltele de cizmărie. Cînd totul fu așezat, meșterul Sachs puse pe șanuri pantofii la care lucra și ridică ciocanul, dar rămase cu el suspendat în aer. Umbrele nopții îl învăluiau pe încetul cu tainele lor, tufele de liliac răspîndeau în jur un parfum îmbătător, trăsăturile feței i se înmuiaseră. Gîndul îi umbla la cîntecul tînărului cavaler, care îi

pătrunsese în inimă, deşi nu corespundea nici unuia dintre canoanele maeştrilor cîntăreţi. Cu toate acestea, nu-i aflase nici o greşeală, ci i se păruse, dimpotrivă, fermecător.

Meditaţia lui fu întreruptă de Eva, care se furişase neauzită din casă. Încerca să găsească sprijin la bătrînul său prieten, după ce Magdalena îi destăinuise că Walther fusese respins de maeştri.

— Bună seara, meştere, spuse fata. Cît eşti de harnic azi !

— Cum să nu fiu, odată ce pantofii aceştia sînt pentru un mire, domnul Beckmesser, făcu Hans Sachs de pe scăunelul lui de cizmărie.

— Mai bine ai turna în ei smoală, ca să nu şi-i mai poată scoate din picioare !

— Oricum, notarul are şanse mari, el fiind singurul necăsătorit dintre toţi maeştrii, surîse Hans Sachs.

— Dacă are şanse, le are doar din pricina aceluia care, deşi este văduv, nu se prezintă la concurs, cu toate că e artist mai mare decît ţapul acela behăitor.

— Eva, eu am rămas văduv încă de pe vremea cînd tu erai abia de-o şchioapă. Doar n-ai vrea să mă căsătoresc cu o fată care ar putea să-mi fie fiică ?

— Oare eşti mulţumit să ştii că domnul Beckmesser va ieşi biruitor şi că mă va cere de nevastă ? stărui cu încăpăţînare Eva.

— Ajunge cîte necazuri am avut pe ziua de azi ! Maeştrii erau cît pe-aci să se încaiere din pricina unui tînăr cavaler, care s-a prezentat la proba de încercare.

— A fost respins ? întrebă fata.

— Definitiv. N-are să fie niciodată maestru cîntăreţ la Nürnberg. Poate

COMPOZITORUL IONEL PERLEA, UNUL DINTRE MARII DIRIJORI ROMÂNI AI OPERELOR LUI RICHARD WAGNER

însă că este mai bine aşa, pentru că de pe acum e mai iscusit decît cei de la noi.

Eva plecă dezamăgită de cele auzite. Hans Sachs îşi adună uneltele şi intră în casă, cu toate că presimţea că peripeţiile acelei zile nu luaseră încă sfîrşit.

Într-adevăr, peste puţin timp zări o fată ce se furişa pe poarta lui Pogner, travestită în veşmintele Magdalenei. Era Eva, care, prin schimbul acesta de îmbrăcăminte, scăpase de serenada ce avea să i-o dea în curînd Beckmesser, ba putea să se şi întîlnească în taină, cu Walther.

Cavalerul o aştepta de mult sub teiul rotat de la colţul străzii.

— Dragul meu cavaler, încă o zi şi

soarta noastră va fi hotărîtă. Nu-i așa că mîine ai să învingi ?

— Din păcate, nu pot să mai iau parte la concurs, răspunse mîhnit Walther. De aceea, te rog să mă urmezi acolo unde arta se bucură de prețuirea ce i se cuvine. Nu mă pot împăca cu gîndul ca un nărod să-ți dobîndească mîna la concursul de mîine.

— Sînt gata să te urmez oriunde mi-ai cere, se învoi Eva.

Hans Sachs, care auzise totul, ieși din casă în mînă cu un opaiț.

— Pe aici nu putem s-o apucăm, fiindcă am fi văzuți, zise amărît cavalerul. Unde duce drumul celălalt ?

— Nicăieri, devreme ce văd pe cineva venind încoace, spuse Eva. Vai, l-am recunoscut... este chiar Beckmesser !

— De astă dată îi vin de hac, spuse Walther punînd mîna pe sabie.

— E mai bine să nu provoci scandal, deoarece l-ai trezi pe tata. Ascultă, cineva cîntă... Să ne adăpostim deocamdată pe banca de colo.

Hans Sachs prinse să cînte cît îl ținea gura, căci îl zărise și el pe notar. Beckmesser așteptă furios sfîrșitul strofei, ca să-și poată intona serenada sub fereastra Evei Pogner, însă cizmarul trecu fără nici o pauză la strofa a doua. Și erau lungi strofele acestea, păreau fără sfîrșit !

— Nu ai vrea să isprăvești odată, meștere Sachs ? făcu notarul într-un tîrziu, fierbînd de mînie.

— De ce să isprăvesc, cînd lucrez la pantofii dumitale de nuntă, iar cîntecul, precum se știe, înviorează mîna muncitorului ? răspunse cizmarul batjocoritor.

— Dă-i încolo de pantofi ! Nu vezi că am de gînd să-i cînt alesei inimii mele cîntecul cu care voi participa la concursul de mîine, ca domnul Pogner să mi-o dea de soție. Nu strică să auzi și dumneata cîntecul ăsta, doar știi ce mult țin la părerea dumitale... Te rog să-mi spui ce greșeli găsești, ca să le pot îndrepta pînă mîine.

— Dă-i drumul ! spuse Hans Sachs bine dispus. La fiecare greșeală voi bate una cu ciocanul în pingele. O să vedem dacă este ceva de capul meu ca să pot fi notar, sau este mai înțelept să mă las de la bun început păgubaș, rămînînd la uneltele mele.

Beckmesser clocotea de furie, dar în fereastra casei lui Pogner se și ivise chipul unei fete. Crezînd că este Eva, prinse să cînte cu patimă. După prima strofă, se și auzi o bătaie de ciocan, iar după strofa a doua, o nouă bătaie.

— Oare ce greșeală am făcut ? se răsti Beckmesser la cizmar.

— „În inimă simt mult curaj“ nu e bine, căci nu rimează cu rîndul următor. Este mai bine așa : „Curaju-mi umple inima“... Ia-o de la început !

Bătăile de ciocan se întețeau.

— Pînă să-ți isprăvești serenada. o să fiu gata și eu cu pantofii dumitale, rîse Hans Sachs.

Beckmesser cîntă mai departe, însă ciocanul bătea cu și mai multă înverșunare. Notarul zbiera cît putea de tare, ca să acopere astfel zgomotele din jur. Ferestrele caselor se deschiseră una cîte una, în care se iviră o mulțime de capete ciufulite și fețe mînioase. David se trezi și el într-un tîrziu. După ce-și frecă bine ochii, zări pe cineva sub fereastra Magdalenei. Sări iute din pat și, năpustindu-se în stradă, prinse să-l cotonogească pe Beckmesser.

Cînd Hans Sachs stinse opaițul, se iscă un vacarm asurzitor. Din case nă-

vălură vecinii, ca să-i potolească pe bătăuși. Hărmălaia atrase tot mai mulți oameni deșteptați din somn, încît în scurt timp ulicioara se prefăcu într-un cîmp de bătălie. Vuia orașul de strigăte, vaiete și bufnituri.

Hans Sachs se furișă, fără să fie observat, sub teiul rotat. Luă frumușel de mînă pe Eva și o duse la tatăl ei, iar pe cavaler îl adăposti în casa sa. Încăierarea luase proporții neașteptate, femeile aruncau acum găleți de apă pe cei ce se încăieraseră, pînă cînd, la auzul goarnei strajei de noapte, lumea se împrăștie speriată.

A doua zi, soarele răsări peste orașul tihnit, ce părea să fi uitat cu desăvîrșire încăierarea de peste noapte. Pe străzi plutea pacea, în tăcerea dimineții Hans Sachs citea în tihnă istoria Nürnbergului. Nu-și scoase ochelarii de pe nas decît la ivirea în atelier a lui Walther.

— Ai dormit bine, cavalere ?

— Am avut un vis minunat...

— Un asemenea vis pare să fie semn bun. Aș dori să-l aud, poate urzești din el un cîntec potrivit pentru concursul de azi.

— Crezi, meștere, că mai am vreo speranță ?

— Dacă renunțam la speranță, trebuia să-mi fi luat demult tălpășița din oraș, sună răspunsul lui Hans Sachs. Ești poet, nu încape îndoială, chiar dacă mai ești tînăr, în timp ce noi sîntem maeștri, însă prea bătrîni. În timp ce dumneata vrei să scapi de orice regulă, noi căutăm să le respectăm pe toate cu sfințenie, chiar și pe cele mai neînsemnate. Numai că arta adevărată împacă întotdeauna libertatea cu regula, apa cu focul, cerul cu pămîntul. De ce n-am încerca să săvîrșim acest miracol împreună ?... Pune mîna pe pană și călimară sau, mai bine, dictează-mi tot ce-ți frămîntă inima !

Se așternură amîndoi pe treabă. De pe buzele lui Walther răsăreau versuri și melodii încă neauzite, pe care Hans Sachs le nota cu însuflețire, dregîndu-le și potrivindu-le ca să sune cît mai bine. Uneori făceau cîte-o scurtă pauză, pentru ca meșterul să-i dea cavalerului sfaturi. Cînd totul fu gata, Walther citi ceea ce meșterul așternuse pe hîrtie.

— E timpul să-ți îmbraci hainele de sărbătoare, ceea ce voi face dealtfel și eu ! zise Hans Sachs, pe deplin mulțumit de cele auzite.

După ce intrară în casă, Beckmesser se ivi în atelier. Datorită cotonogelii de peste noapte, abia își tîra un picior. Aruncă o privire la hîrtia rămasă pe masă, cu poezia și cîntecul lui Walther Stolzing. Se uită repede în jur, spre a se convinge că nimeni nu-l vede, apoi vîrî iute hîrtia în buzunar.

— Ia te uită, notarul nostru ! făcu Hans Sachs la întoarcere. Oare să nu-ți fi înmuiat de ajuns pielea pantofilor ?

— Ai face mai bine să nu-ți bați joc de mine, cizmarule ! răspunse Beckmesser arțăgos. Abia acum îmi dau seama de ce ai iscat toată gîlceava aceea de azi-noapte : pasămite, voiai să pui dumneata mîna pe fata lui Pogner, nu-i așa ?... N-ai decît să te prezinți la concurs, fiindcă eu voi avea grijă să te pun în încurcătură, așa cum m-ai încurcat și dumneata.

— Nici prin gînd nu-mi trece să mă însor, rîse cizmarul.

— Am dovezi, cu toate acestea, că ești capul răutăților, spuse, printre dinți, notarul.

— Poate că ai dreptate. Oricum, eu niciodată încă n-am furat poezii de pe mesele altora... Ca nu cumva să poți fi

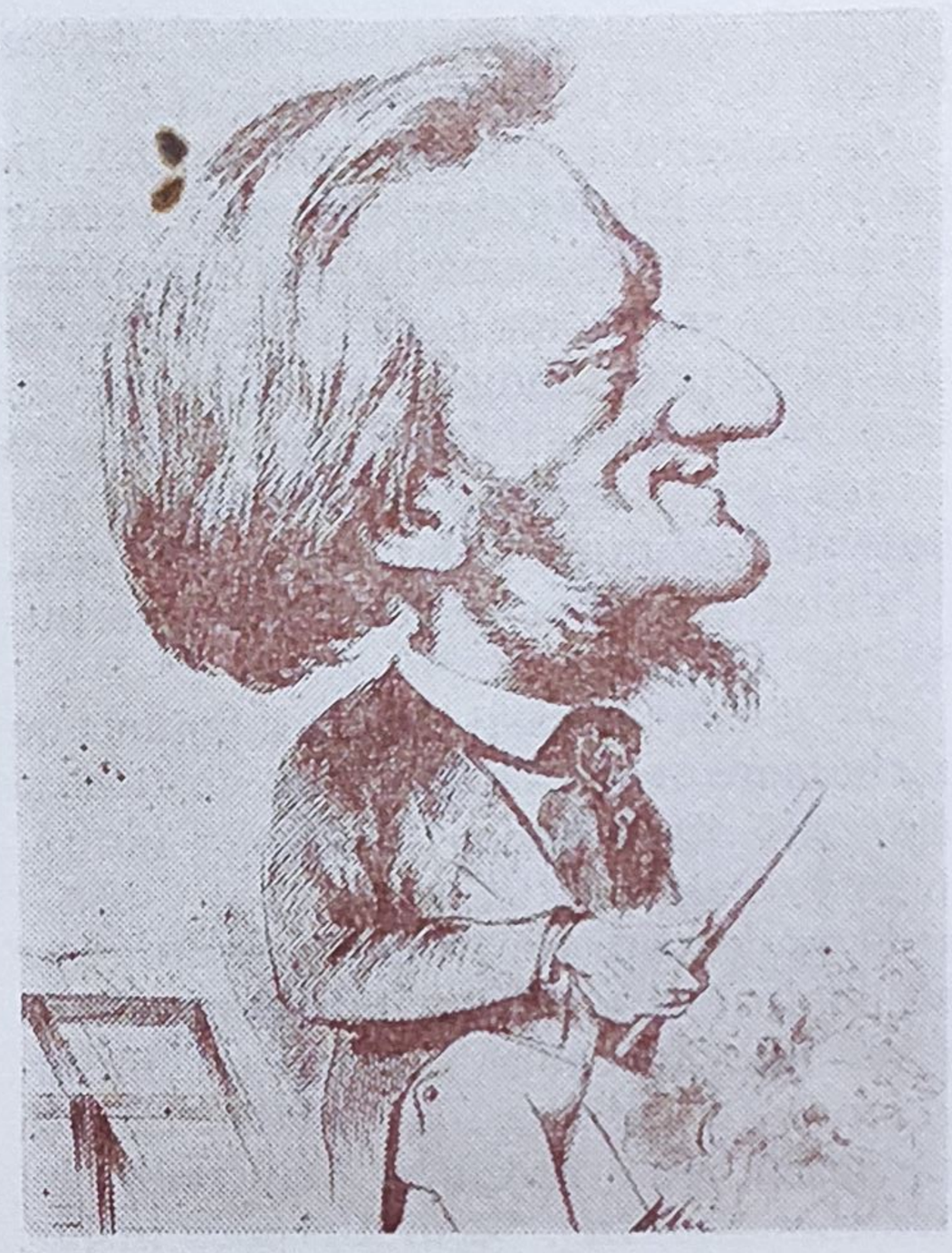

WAGNER ÎNTR-O CARICATURĂ DE OPERĂ

învinuit de cineva de o asemenea ispravă ruşinoasă, te sfătuiesc să păstrezi în buzunarul dumitale hîrtia şterpelită, pe care dealtfel ţi-o dăruiesc.

— Zău ? Mi-o dăruieşti ? îngăimă Beckmesser fără să înţeleagă ce se petrece. Un cîntec făcut de însuşi Hans Sachs pentru concurs ? Mă laşi să-l şi cînt ?

— Dacă asta îţi este dorinţa, n-am să destăinuiesc nimănui că eu sînt autorul lui.

— Îţi mulţumesc din inimă, maestre scump... Cred că te-am judecat greşit, iartă-mă. De astă dată sînt sigur de izbîndă, exclamă notarul, văzîndu-şi de drum.

— Ce om de nimic ! clătină din cap Hans Sachs.

— Bună dimineaţa, nene Hans, se auzi glasul melodios al Evei, ivindu-se în uşa cizmăriei. N-ai vrea să te uiţi o clipă la pantofii mei noi, care mă bat cumplit ?

— Ei, ei, pantofiori netrebnici ! zîmbi meşterul. Ia să-i vedem !...

Marea întrecere între maeştrii cîntăreţi din Nürnberg se ţinea într-o luncă a rîului Pegnitz. Breslele petreceau acolo din zorii zilei, dansînd cu mic cu mare în razele soarelui de vară. Pe la amiază, un semnal de surle curmă dansul şi veselia. Breasla maeştrilor cîntăreţi îşi ocupă locul de cinste la tribună, de unde Hans Sachs anunţă începerea concursului.

Primul se prezintă Beckmesser, care se mai silea să înveţe versurile de pe hîrtia şterpelită. Nu înţelegea din ele

COMPOZITORUL VĂZUT DE PICTORUL LEMBACH

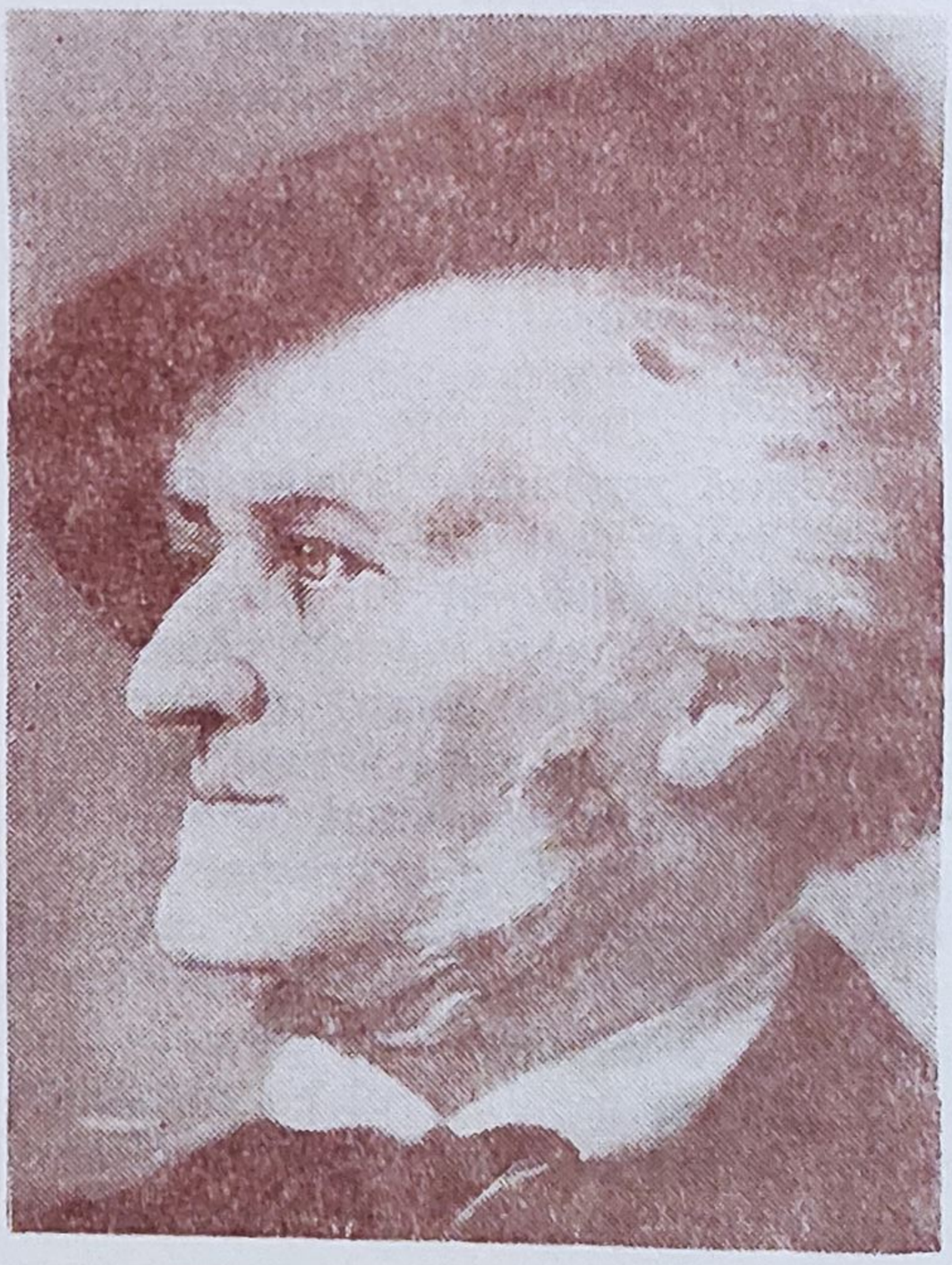

mare lucru, așa că în mintea lui zăpăcită era o mare învălmășeală. Lumea îl asculta nedumerită, maeștrii se priveau întrebător. Beckmesser scotea mereu hîrtia din buzunar, dar cu cît se uita mai des la ea, cu atît se încurca mai tare. În cele din urmă, cîntecul lui fu acoperit de rîsetele batjocoritoare și huiduielile ascultătorilor.

— Cizmar blestemat ! își ieși notarul din fire, aruncînd hîrtia la picioarele lui Hans Sachs. Aflați cu toții că el este autorul acestui cîntec fără noimă, el m-a îndemnat să mă prezint în concurs cu el.

— Cum ? Hans Sachs ? Adevărat să fie ? se auziră glasuri din mulțime.

Hans Sachs ridică de pe jos hîrtia mototolită, o netezi cu grijă, apoi vorbi :

— Dacă vreți să cunoașteți adevărul, cîntecul acesta este o capodoperă. Atîta doar că domnul Beckmesser nu era pregătit să-l tălmăcească așa cum se cuvine și nici conștiința nu-i era curată. Însă, de îndată ce cîntecul e interpretat de un artist, el merită fără doar și poate laurii concursului nostru. Oare este cineva care să mă ajute ?

La această chemare, Walther Stolzing urcă pe podium. În tăcerea ce se lăsase peste asistență, începu să cînte. Glasul lui răsuna pînă la mare depărtare, ascultat într-o liniște adîncă de popor. Pînă și maeștrii cîntăreți aveau obrajii încinși de emoția celor ce auzeau. Cînd sfîrși cîntecul, se auziră de pretutindeni urale însuflețite, care ținură minute întregi. Cavalerul îngenunche în fața Evei Pogner, care îi încunună fruntea cu laurii cuveniți învingătorului.

Maestrul Pogner se apropie și el de cavaler, în mînă cu un medalion de aur, pe care era gravat chipul regelui David.

BARITONUL PETRE ȘTEFĂNESCU GOANGĂ ÎN ROLUL LUI HANS SACHS

— Medalionul și lanțul acesta sînt un simbol al primirii tale în breasla maeștrilor cîntăreți, stimate cavaler și iubite ginere, zise Pogner.

— Nu, nu rîvnesc la o onoare așa de mare ! protestă Walther, refuzînd să primească medalionul și lanțul întinse către el.

Poporul încremeni la auzul unor asemenea cuvinte. Hans Sachs se apropie atunci cu pași apăsați de cavaler, îi puse o mînă pe umăr și spuse :

— Să nu-i disprețuiești pe meșteri, nici arta lor modestă, cavalere ! Poate ca poeziile și cîntecele de odinioară ale

cavalerilor să fi fost mai şlefuite, mai migălos lucrate, mai frumoase. Cu toate acestea, de-a lungul anilor de bejenie, meşteşugarii sînt cei ce au ocrotit flacăra sfîntă a cîntării, au transmis-o din tată în fiu. Vremurile sînt grele, vor veni poate altele şi mai grele. Stăpînii nu-şi mai înţeleg supuşii, căpeteniile se războiesc între ele, bate un vînt de prăpăd peste toate, însă cîntecele noastre păstrează vie şi pe mai departe amintirea acelor trecute vremi, sufletul neamului.

— Trăiască Hans Sachs ! răsună de peste tot. Slavă maeştrilor cîntăreţi din Nürnberg.

Eva scoase cununa de lauri de pe fruntea lui Walther şi o aşează, împreună cu el, pe fruntea lui Hans Sachs, adevărata glorie a oraşului. Apoi, cavalerul se îndreptă spre meşterul Pogner, de la care primi medalionul breslei maeştrilor cîntăreţi. Amintirea acelei neuitate sărbători de poezie şi cîntec avea să dăinuie veacuri la rînd în memoria celor din Nürnberg, ocrotitori ai artei simple şi sincere a poporului.

Cneazul Igor

Operă într-un prolog și patru acte de Aleksandr Borodin (1834—1887), pe libretul compozitorului, după legenda populară „Cîntecul lui Igor". Muzica inspirată din folclor a dat naștere la scene corale de o mare frumusețe, temele de vechi cîntece și dansuri populare abundă. Borodin a lucrat la opera sa timp de douăzeci de ani, fără s-o poată termina ; activitatea sa de profesor de medicină la Academia militară îi lăsa prea puțin timp pentru artă. Deși contemporanii l-au socotit compozitor amator, el a contribuit la crearea și afirmarea artei muzicale naționale rusești, îndeosebi prin această operă. Premiera ei — după ce partitura a fost revizuită și terminată de Glazunov și Rimski-Korsakov — a avut loc abia după moartea compozitorului, la 4 noiembrie 1890, la Teatrul Mare din Petersburg. Din cauza lungimii unor scene, Cneazul Igor se cîntă azi pretutindeni într-o formă prescurtată. În rolul hanului poloveților, basul rus Feodor Șaliapin a avut o creație rămasă celebră. Opera se află și în repertoriul liric românesc.

ÎN a doua jumătate a veacului trecut, cinci compozitori ruși — M. A. Balakirev, Modest Musorgski, N. A. Rimski-Korsakov, Aleksandr Borodin și Cesar Cui — și-au dat mîna, cu scopul de a crea simfonii, opere, piese corale și cîntece inspirate din folclor. Voiau să contribuie prin activitatea lor la zămislirea unei arte muzicale naționale, izvorîtă din tradițiile populare. Au găsit destule motive în cîntecele și dansurile satelor rusești, pe canavaua cărora au urzit lucrări noi și viguroase, răspîndite în scurt timp pe tot continentul. Compozitorii de opere au aflat și ei subiecte potrivite în trecutul plin de lupte și frămîntări al popoarelor Rusiei.

Aleksandr Borodin, compozitor înzestrat cu un puternic suflu epic, a dobîndit un renume bine meritat îndeosebi prin opera sa **Cneazul Igor.** Spre a descoperi subiectul operei sale celebre a fost de-ajuns să răsfoiască cu luare-aminte cronicele istorice, pline de momente de cumpănă, de clipe de bejenie, dar și de biruințe și eroi legendari.

Către sfîrșitul veacului al XII-lea, Rusia a fost răvășită de numeroase lupte, încăierări, tulburări. Oștile ei erau hărțuite de năvălitori, care umpleau țara de groază. Cneazul Igor, care își avea scaunul de domnie în cetatea Putivil, le ținea îndîrjit piept dușmanilor, băgînd spaima în ei. Se năpustea asupra lor ca o vijelie, purtîndu-și oștenii dintr-o biruință în alta.

În primăvara anului 1187, o amenințare mai cumplită decît toate cele de pînă atunci îl sili să-și strîngă oastea în grabă, ca să-l înfrunte pe Conceag, hanul poloveților. Poporul se adună într-un suflet împrejurul domnitorului, jurînd să-l urmeze. Cneazul dădu poruncă surlașilor să sune începutul luptei, cînd, pe neașteptate, se iscă în văzduhul senin un freamăt înfricoșător. Cerul se întunecă ziua-n amiaza-mare, vuietul amenințător din depărtare se prefăcu într-o clipită în vijelie, iar soarele aflat în creștetul bolții fu înghițit de nori negri.

— E semn că nu trebuie să pornești la luptă, măria ta, se ridicară voci rugătoare de pretutindeni.

Oastea înspăimîntată căzu cu fața la pămînt, în așteptarea tunetului care avea să zguduie și să despice pămîntul. Însă norii de vijelie se risipiră la fel de repede precum se iviseră, zgomotele din văzduh se îndepărtară, pînă cînd nu se mai auzi decît un bubuit stins în fundul zării. Soarele își arătă din nou fața strălucitoare, încălzind luncile și colinele înverzite.

— Boieri și viteji, vorbi atunci Igor, cine poate să deslușească întelesul semnelor cerești ? Soarta noastră se află în mîna unor puteri mai mari decît noi. Putem oare lăsa ca dușmanul să ne cotropească si prade țara ? Și Igor porni la luptă, după ce își luă rămas bun de la familia sa :

— Nu mai plînge, Iaroslavna. Mă întorc în curînd biruitor. Pe tine, cumnate Galițki, te rog să-mi ocrotești soția, care îți este soră, ca și pe copiii mei, care îți sînt nepoți.

— Așa voi face, măria ta, n-ai nici o grijă !

O mare duioșie îi cuprinse pe cei ce

erau martori la această despărțire. Numai două haimanale, Ieruşka şi Skula, îşi frecau încîntaţi palmele. Ştiau ei bine că se vor putea aciua pe lîngă chefliul Galiţki, care avea să-şi facă de cap după plecarea cneazului.

Cei doi buni-de-nimic cunoşteau cîntece pentru mîngîierea multor amaruri, iar amarul de căpetenie al lui Galiţki era acela de a nu fi el domnul cetăţii şi al norodului rus. Dar amarul acesta prinse foarte curînd să se spulbere, odată ce de la cneazul Igor şi de la oastea lui viteză nu venea nici o veste, bună sau rea. Apoi începură să mişune prin ţară şoapte tainice despre înfrîngerea pe care ar fi suferit-o într-un cot mlăştinos al Kareliei, despre măcelărirea vitejilor şi căderea în robie a celor rămaşi în viaţă. Cică, însuşi cneazul ar fi fost prins de către poloveţi.

Atît aştepta şiretul său cumnat. În timp ce Iaroslavna rătăcea ca o umbră prin încăperile palatului, şoptind rugi fierbinţi pentru întoarcerea bărbatului său din război, Galiţki o ţinea în petreceri nesfîrşite.

Vai de via fără paznic şi de ţara fără stăpîn !... O surdă nemulţumire mocnea în popor, dar nimeni nu se încumeta să ridice glasul, căci era vorba de cumnatul cneazului domnitor. Pînă cînd, într-o bună zi, cei asupriţi şi nedreptăţiţi de petrecăreţul Galiţki se deşteptară din amorţeală şi se prezentară prinţesei Iaroslavna, căreia i se plînseră de isprăvile fratelui ei.

O mînie cumplită cuprinse inima Iaroslavnei cînd Galiţki se înfăţişă la chemarea ei. Îl copleşi cu cele mai aspre ocări. Numai că nici Galiţki nu se lăsă mai prejos. Ca să se dezvinovăţească de ceea ce i se punea în cîrcă, răcni ca un leu încolţit.

— Ne-ai acoperit de ruşine prin purtările tale, clocoti Iaroslavna. De-ar veni odată Igor, să afle în ce fel m-ai ocrotit !

— Pe Igor îl aştepţi, fiinţă fără minte ? răspunse Galiţki cu trufie. Poporul nu-l mai vrea, de vreme ce ştie că eu aş putea să-i fiu un stăpîn mult mai bun. Iar cînd mă va alege pe mine în fruntea ţării, ai să te căieşti amar de felul cum te porţi acum cu fratele tău.

— Îndrăzneşti să mă mai şi ameninţi ? îl fulgeră prinţesa cu privirea. Ieşi, să nu te mai văd !

Abia scăpă de el că trimişii boierilor îi aduseră vestea că poloveţii au călcat din nou, într-un iureş de copite şi iatagane, plaiurile ţării.

— Ce să ne facem fără oaste şi fără viteazul nostru cneaz ? se căina prinţesa.

— Te vom apăra pînă la ultima suflare, răspunseră sfetnicii. Oamenii de jos vor pune mîna şi ei pe paloş, ca să zăgăzuiască năvala duşmanului.

— Vă mulţumesc vouă, oameni buni, zise Iaroslavna mişcată pînă la lacrimi la dovada credinţei lor. Pregătiţi-vă fără preget de luptă !

În faptul serii zarea întreagă se umplu de zarva pregătirilor de război. Iar zarva aceasta ajunse peste stepele întinse, pînă la tabăra biruitoare a poloveţilor. Prin umbrele înserării se zăreau pîlcuri de oameni care petreceau. Licăreau lumini peste tot, în faţa unui cort mare fetele încinseseră un joc, care nu se mai sfîrşea, spre marea bucurie a ostaşilor. Numai Konciakova, fiica marelui han, ardea de nerăbdare ca dansatoarele să se întoarcă pe la corturile lor, ca ea să poată alerga într-un suflet la iubitul ei. Căci nu putea să-l întîlnească decît în tai-

na nopții, odată ce acesta nu era decît Vladimir, fiul cneazului rus Igor. Tatăl și fiul erau deopotrivă prizonierii hanului, care se purta cu ei ca și cum nu i-ar fi fost adversari, ci niște oaspeți dragi. Singura lui condiție era ca ei să nu se îndepărteze cu nici un pas de tabără.

— În sfîrșit, șopti fata, simțindu-se în siguranță lîngă Vladimir. Oare să-ți fiu cu adevărat dragă ?

— Viața mea ar fi un pustiu nemărginit dacă nu ai fi tu, sună răspunsul prințului.

— Tatăl meu, hanul, n-are nimic împotriva căsătoriei noastre. Însă tatăl tău, cneazul Igor, s-ar împotrivi din răsputeri.

— Doar atîta timp cît sîntem prizonieri. Fiindcă, după asta, are să ne dea și el binecuvîntarea lui.

În cortul său, Igor se gîndea între timp la lupta pe care o pierduse. Cum a fost cu putință să fie copleșit de oastea dușmană ? Gîndurile îi întunecau fruntea ; dorul de soție și copii îl răscolea pînă în adîncul inimii. Setea de a răzbuna înfrîngerea suferită mocnea într-însul ca un foc sub spuză.

Tîrziu, după ce tabăra se potoli, o umbră se desprinse, asemenea unei năluci, din întuneric și o mînă atinse ușor brațul lui Igor.

SCENĂ DIN PROLOGUL OPEREI „CNEAZUL IGOR"

BIBLIOTECA CENTRALĂ

Era poloveţul Ovlur, care căzuse de pe cînd era tînăr în captivitatea rusilor, le învăţase limba şi legase cu ei o strînsă prietenie.

— De mult tot vreau să-ţi vorbesc, măria ta, şopti el. De ce nu cauţi să scapi din captivitate ? Aş putea să-ţi aduc pe ascuns roibul cel mai iute de picior, cu care...

— Mă vezi fugind asemenea unui iepure fricos ? strigă mînios cneazul. I-am dat hanului cuvîntul că nu voi încerca să scap prin vreun şiretlic. Pot eu să-i înşel buna credinţă ?

— Cine are să-i pedepsească pe duşmanii tăi, dacă n-ai s-o faci tu ?

— Poate că ai dreptate, Ovlur, oftă cneazul. Însă, iată că s-apropie hanul. Am să mă mai gîndesc cu toate acestea la vorbele tale.

— Slavă ţie, Igor ! îl salută hanul pe prizonierul său princiar. De ce îţi este fruntea înnourată şi privirea mîhnită ? Oare să nu-ţi mai prindă plasa peşti destul de mari sau ţi s-au lenevit cumva şoimii ? Ajunge să spui un cuvînt şi îţi trimit îndată alţii !

— Oricît mi-ar fi de sprinteni şoimii, gîndul îmi zboară mai iute ca ei spre casă, răspunse Igor cu o uşoară plecăciune.

— Nu eşti cumva mulţumit de cum eşti găzduit şi tratat ? tună glasul hanului. După ce ţi-am înfrînt oastea, ţi-am cruţat viaţa, l-am cruţat şi pe fiu tău iubit, ba ţi-am cruţat şi garda personală. Toate acestea fiindcă îţi

SCENĂ DIN ACTUL III AL OPEREI „CNEAZUL IGOR"

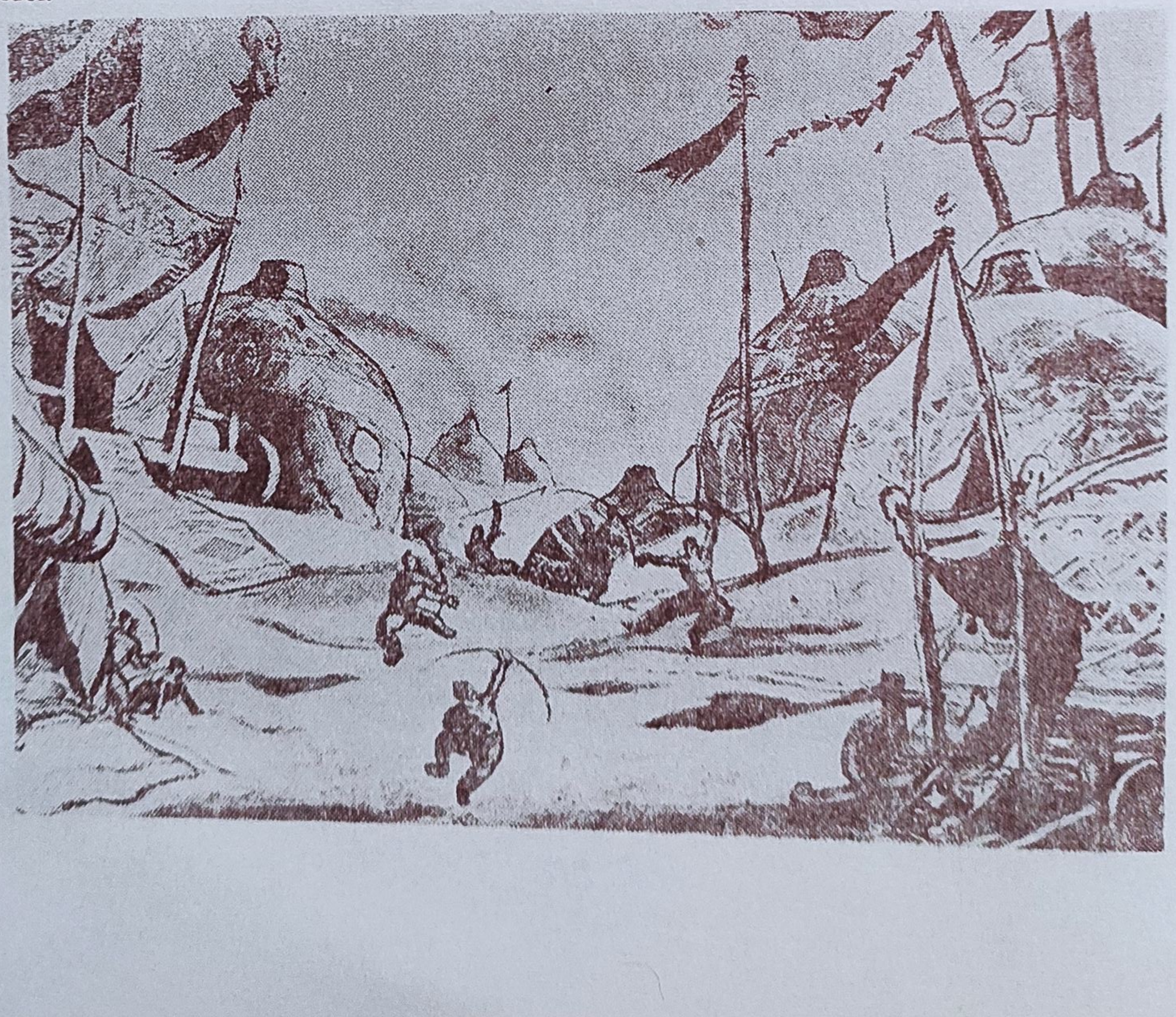

respect vitejia și te-am îndrăgit demult. Așa că îmi ești oaspe, Igor, tot ce-i al meu este și al tău. Nu-ți cer în schimb decît cuvîntul că nu vei încerca să scapi prin fugă din tabăra mea.

— Ascultă-mă bine, preaputernice han, zise cneazul, rău îmi pare că n-am nici un mijloc de a-ți dovedi recunoștința mea pentru felul cum mă găzduiești și mă tratezi. Însă, nu-mi cere pe deasupra să mă mai și prefac fericit.

— Știu că te mistuie dorul de țară și de ai tăi. Ți-am spus doar că te poți întoarce, de îndată ce ai să juri că n-ai să mai pornești niciodată lupta împotriva noastră și că ne vom lega pe viitor, prin bună înțelegere, frați de arme.

— La ce bun un asemenea jurămînt, odată ce știi bine că l-aș încălca fără zăbavă ?

— Știu, Igor, că așa este. Dacă te prețuiesc atît de mult, se datorește felului tău de a vorbi deschis, fără nici un înconjur. Dar, ia gîndește-te, ce puternici am putea fi dacă ne-am da mîna ! Nimeni nu ne-ar mai sta împotrivă... Gîndește-te bine la asta, în timp ce sclavele mele cele mai frumoase au să danseze pentru tine.

După plecarea hanului, Igor rămase cufundat în gînduri. Ochii lui duși departe, dincolo de valul unduitor al dansatoarelor, încercau parcă să ghicească tainele viitorului. Privirile îi ardeau, ca și cum ar fi fost de jăratic.

Rătăci zile în șir printre corturile și țarcurile taberei, printre cetele de oșteni și argați, chinuit de dorul patriei sale îndurerate. Hotărî să fugă în ziua cînd află de la poloveții întorși din încăierările lor cu rușii că, în curînd, vor ajunge și sub zidurile cetății Putivil.

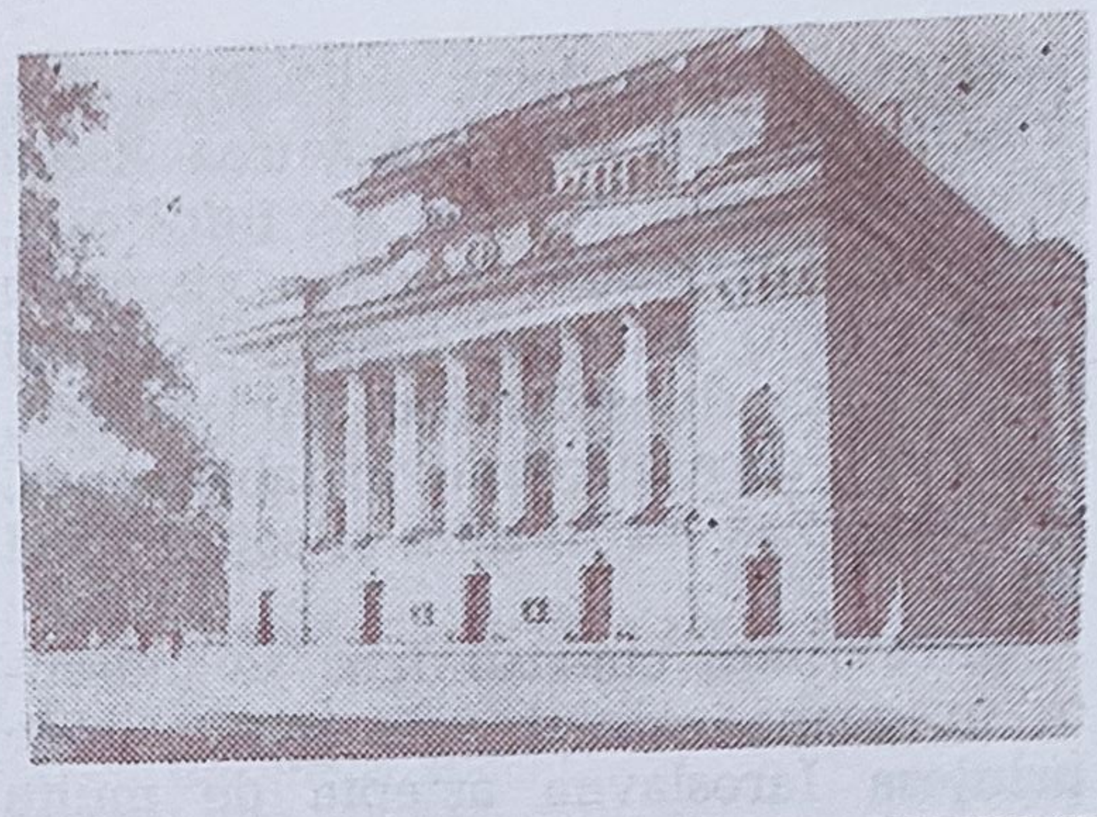

TEATRUL DE OPERA DIN LENINGRAD

De astă dată primi bucuros să stea de vorbă cu Ovlur în cortul său.

— Nu știu cînd ai să găsești un prilej mai bun de fugă, îi spuse Ovlur. Toată tabăra petrece ; n-are să treacă mult, și pe toți o să-i fure somnul. Tu și fiul tău să ciulești bine urechile, deoarece după miezul-nopții o să auziți un scurt fluierat. După ce ajungeți la rîu, aruncați-vă în apă și treceți-o înot. Pe malul celălalt vă aștept cu trei cai iuți, cu care ajungem la Putivil mai repede ca gîndul.

Cneazul Igor, care își pierduse răbdarea, nu mai lăsă să-i scape prilejul de a-și redobîndi libertatea. Dorea fierbinte să pună iar mîna pe sabie și, în fruntea oștenilor săi, să-și înfrîngă adversarul.

Dar fuga întîmpină greutăți neprevăzute, căci Konciakova, fiica hanului, căută să-l împiedice pe Vladimir să-și urmeze tatăl. Paznicii, alarmați de țipetele ei, prinseră de veste. Pe Igor însă nu-l mai ajunseră din urmă. Apele Donului se umflaseră, așa că nici unul dintre urmăritori nu se încumetă să-l treacă înot.

— A fugit Igor ? exclamă hanul aflînd de cele întîmplate. Parcă eu nu

făceam la fel în locul lui ? Mi-a fost prieten, fiindcă este un viteaz demn de mine. Dacă noi doi ne înfrăţeam, poate că împărăţiile noastre ajungeau de temut în întreaga lume... Paznicul lui Igor să fie spînzurat, iar pe tine, Vladimir, care ai rămas în tabăra mea, te primesc să-mi fii aliat şi soţ al fiicei mele.

Între timp, cneazul Igor se îndrepta în goana calului spre casă, unde prinţesa Iaroslavna aştepta de multe zile şi nopţi la o fereastră a palatului. Nu mai ştia nici ea de cînd pîndeşte întoarcerea din captivitate a cneazului. Drumul, care şerpuia pînă la marginea zării, se umpluse de cetele celor ce se refugiau de ameninţarea polovcilor. Dar printre cetele acestea de oameni amărîţi, Iaroslavna zări deodată doi călăreţi care parcă zburau. În sufletul ei renăscu nădejdea cînd, alături de călăreţul în veşminte tătăreşti, recunoscu straiele alese ale soţului său.

Ieroşka şi Sulka, cei doi pişicheri slugarnici din ceata lui Galiţki, dădură primii ochii cu cneazul înapoiat din robie. Traseră îndată funia clopotului mare, ca să dea de veste tuturor marele eveniment al eliberării stăpînului ţării din captivitate.

— Beţivi afurisiţi ! se năpustiră în piaţă cei pe care dangătul clopotului îi trezise. V-aţi îmbătat iar, haimanalelor, şi vă ţineţi de poznele voastre blestemate !

— Nici vorbă, fraţilor, strigă Sulka din răsputeri, înspăimîntat de furia mulţimii. Aruncaţi o privire sus, pe zidul cetăţii, şi-l veţi vedea acolo pe iubitul nostru cneaz Igor, stăpînul nostru.

Mulţimea izbucni în urale însufleţite :

— Trăiască Igor ! Trăiască mult iubitul nostru domnitor !

— M-am întors în mijlocul vostru la ceasul celei mai mari primejdii, vorbi cneazul cu glas hotărît. Vom lupta ca niciodată şi vom învinge !

Poporul se strînse, ca un zid de nepătruns, în jurul domnitorului, întărind paza la hotarele ţării şi ferind-o de năvălirile duşmane.

Trubadurul

Operă în patru acte, opt tablouri, de Giuseppe Verdi (1813—1901), libretul de Salvatore Cammarano. A fost prezentată în premieră mondială la 19 ianuarie 1853, la Roma, cu un imens succes. Subiectul a fost luat de libretist din drama „El Trovator" a poetului spaniol A. Garcia Gutierrez, care prelucrase un fapt petrecut aievea în perioada luptelor dintre adepții infantelui Ferdinand de Castilia și cei ai prințului Urgel. Succesul operei se datorează, pe lîngă puternicul conflict dramatic, melodiilor care exprimă pasiuni și simțăminte vii, adevărate, ca și ritmurilor clocotitoare, corurilor ce tălmăcesc sentimente autentice. Trubadurul se cîntă frecvent pe toate scenele de operă din țara noastră.

„S-AU furișat lupii în sate și orașe“, suna o zicală spaniolă din veacul al XV-lea. „Lupii“ aceștia erau, de fapt, stăpînii moșiilor și castelelor feudale, care se războiau între ei, sprijinindu-l fie pe infantele Ferdinand de Castilia, fie pe prințul Urgel, amîndoi pretendenți la tronul Spaniei. Cum pe tron nu este loc decît pentru un singur cap încoronat, cetele de mercenari ale celor doi pretendenți colindau țara în lung și în lat, pîndindu-se pe la încrucișările de drum și încăierîndu-se în dangăt de clopot și lătrături de cîini.

Această perioadă a istoriei spaniole a inspirat multe basme și legende, povestiri despre eroi neînfricați, despre fapte de arme de o nemaipomenită îndrăzneală sau cruzimi înfricoșătoare. Din ele și-a ales subiectul uneia din lucrările sale celebre și Giuseppe Verdi. Muzica lui, de o neîntrecută bogăție melodică, a înfruntat timpul, cîntîndu-se și azi în lumea întreagă.

Verdi, compozitor autodidact, care a fost respins la examenul de intrare în Conservatorul din Milano — ce-i poartă azi numele ! — a fost atras de subiectele romantice. Ce putea fi mai ispititor pentru imaginația sa veșnic aprinsă decît o Spanie bîntuită de lupte și intrigi, de nesiguranța vieții, cînd omul prudent se ferea din calea cetelor înarmate, ascunzîndu-se prin cocioabele pitite sub umbrare, odată ce războinicii, din oricare tabără ar fi făcut parte, nu cruțau pe nimeni ?

Castelul contelui de Luna era apărat însă de ziduri înalte, de străji bine înarmate, încît doar suspinul vîntului trecea nestingherit peste ele. Dădaca descoperi cu toate acestea într-o dimineață o țigancă lîngă leagănul celui de al doilea fiu nou-născut al contelui. Se rezemase de un stîlp și alinta pe îndelete buclele sugarului. Venise fără gînd rău, zicea ea, doar ca să prezică viitorul conașului.

În aceeași zi, înainte ca întunericul să coboare, copilul căzu într-o stare de toropeală stranie, obrajii îi ardeau și febra îi încinsese trupul. Cine se putea îndoi, în vremurile acelea pline de superstiții, că zgripțuroaica tuciurie îi făcuse vrăji băiețelului ?

În zorii zilei, după o goană istovitoare pe coclauri, slujitorii contelui, conduși de credinciosul Ferrando, dădură de urmele țigăncii și o tîrîră legată înaintea autotpuernicului castelan. Judecata nu ținu mult, prizoniera înlemni, cu sufletul încleștat de spaimă, la vederea rugului pe care avea să fie arsă. Flăcările aruncau umbre înfricoșătoare pe zidurile castelului, iar cucuvelele de prin turnuri huhuiau ziua în amiaza mare.

În gloata ce se adunase împrejurul rugului, Ferrando zări o țigancă tînără, care își strîngea la piept pruncul înfășurat în scutece și se tînguia amarnic. În timp ce flăcările o mistuiau, cea osîndită la moarte mai avu puterea de a scoate un ultim strigăt :

— Răzbună-mă, fata mea !

Pe buzele tinerei țigănci din mulțime răsări un blestem năprasnic. Lui Ferrando, care avea ochii ageri, i se păru că deslușește de departe amenințarea : „Te voi răzbuna, mamă !“

Înainte ca vreunul din oșteni să fi putut pune mîna pe ea, țiganca se lă-

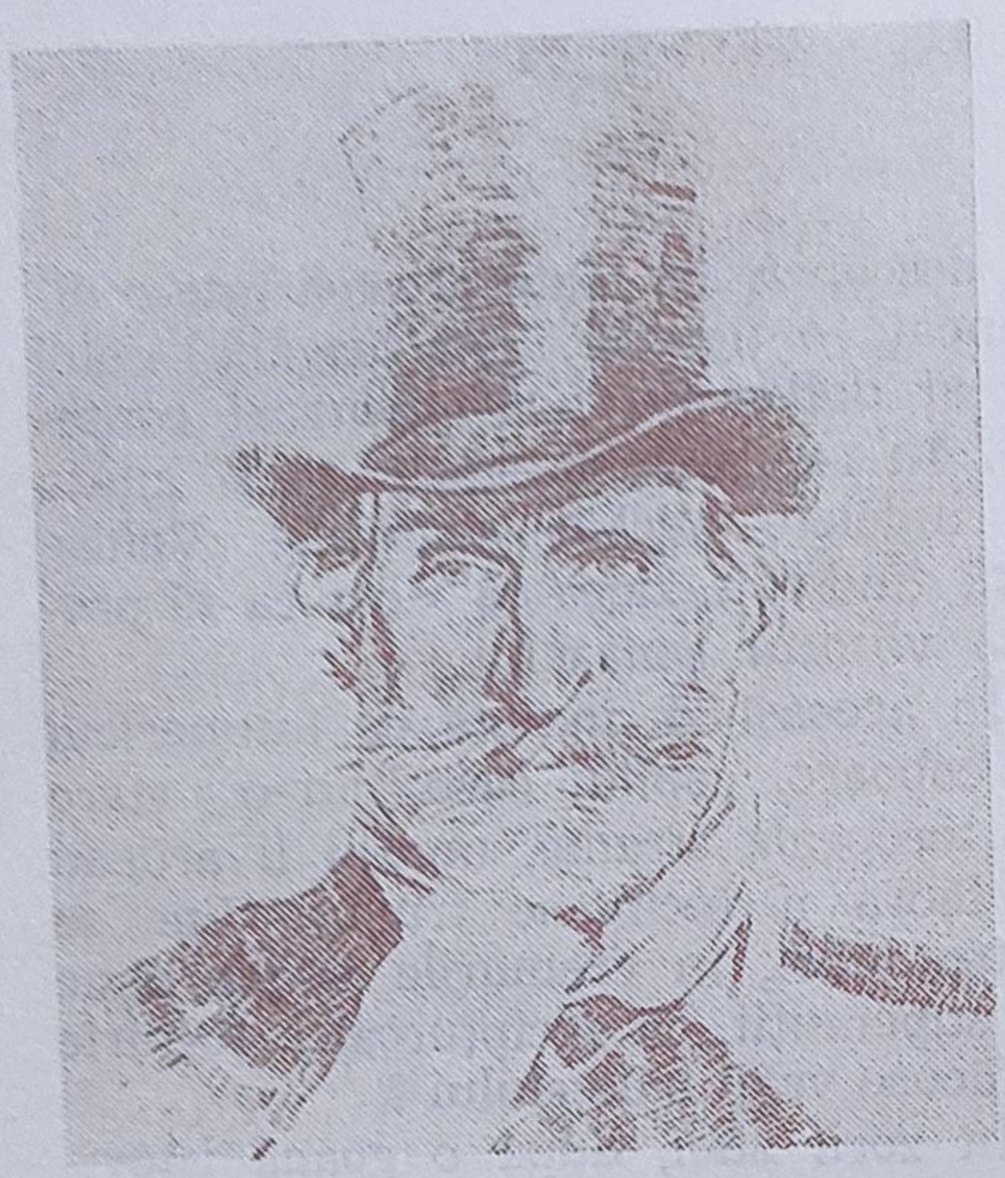

GIUSEPPE VERDI

cu nevăzută cu pruncul său în braţe. A doua zi, copilaşul contelui dispăru fără urmă din leagănul cu atîta străşnicie vegheat. Cine şi în ce fel pătrunsese noaptea în castelul ferecat cu zăvoare grele ? Cum scăpase de străjile care păzeau porţile, încît nici măcar o nevăstuică nu s-ar fi putut strecura printre ele nebăgată în seamă ? Nu se află răspuns la aceste întrebări, aşa cum nu fu găsit nici copilul furat. În locul lui, iscoadele dădură, în luminişul unei pădurici apropiate, peste o grămadă de cenuşă încinsă încă, în mijlocul căreia fumegau oscioarele unui copil.

Nu era nevoie de prea multă minte ca să-ţi dai seama că vrăjitoarea aruncase în flăcări copilul răpit, răzbunîndu-şi în acest fel mama osîndită la moarte pe rug.

Contele de Luna refuză însă să creadă că mezinul căzuse pradă flăcărilor. Un tainic sentiment îi şoptea parcă mereu că trăieşte şi, într-o bună zi, va fi regăsit. Trimise astfel pe urmele răpitoarei alte potere şi iscoade. După ce adulmecară şi spionară peste tot, orbecăind nopţi la rînd pe drumuri desfundate şi prin desişuri nestrăbătute, ele se înapoiară fără să fi aflat ceva. Într-adevăr, cum să prigoneşti o potîrniche sau un puf de păpădie ? Ţiganca, mai uşoară de picior decît şuvoiul apei, se făcuse nevăzută, asemenea păsărilor topite în tării.

Cu toate acestea, pînă şi în ceasul morţii, contele îi ceru fiului său mai mare să jure că n-are să renunţe, cît timp va trăi, să-şi caute fratele pierdut.

Fire aspră şi neîndurătoare, tînărul conte de Luna cîştigă multe bătălii, fiindcă avea cai sprinteni, şoimi buni şi săbii ascuţite. Stăpînul Aragonului, al cărui vasal era, se mîndrea cu faptele lui de vitejie. Norocul îl însoţea pretutindeni, era bogat şi numele i se pomenea pretutindeni, toată lumea căuta să-i facă pe plac. Cu toate că anii trecuseră în zbor şi moşia sa sporise, încît n-ai fi putut s-o înconjuri călare nici într-o săptămînă, nu-şi uitase jurămîntul.

Luminoasă, bună, sinceră, Leonora, cea mai frumoasă contesă din suita principesei Aragonului, îi căzuse dragă ; dar se părea că ea nu-i împărtăşea în nici un fel sentimentele. De cîte ori se întîlneau la turnirele cavalereşti, se făcea că nu-l vede. Prefera să urmărească înfruntarea cavalerilor înveşmîntaţi în armuri şi cu cască de fier pe cap. Răpită de ceea ce vedea, Leonora aplauda însufleţită, ceea ce pe contele de Luna îl făcea să fiarbă de

mînie. Îndeosebi de cînd aplauzele tinerei contese i se adresau unui chipeș cavaler în zale negre ca smoala, pe al cărui scut strălucea emblema principelui de Navarra. Făcea parte, așadar, din tabăra adversă celei în care se afla contele de Luna. Părea un tînăr nobil, sprinten, gata să înfrunte orice atac, calm și îndrăzneț, ca oamenii care au dat piept cu multe primejdii și din toate au scăpat teferi. Își dobora adversarul din șa cu o ușurință de joacă.

Ultimul cu care trebuia să se înfrunte, într-o frumoasă zi de primăvară, era un cavaler aragonez plin de curaj și îndemînare. În clipa cînd tăbărîră, călare, unul asupra altuia, pînă și lumea spilcuită din loja princiară sări în picioare, ca să nu scape nici un amănunt din duelul ce făgăduia a fi emoționant. Contele de Luna urmări încruntat încleștarea, în care învingătorul fu și de astă dată cavalerul în zale negre. I se păru că recunoaște în el pe acel neînfricat comandant de oaste, principele de Navarra, despre care gurile rele cleveteau c-ar fi fugit cîndva dintr-o șatră de țigani nomazi.

Contele de Luna era cumplit de furios din pricina victoriei necunoscutului, Leonora însă se bucura din tot sufletul. În ochii ei scăpărau scînteii de fericire. Învingătorul primi, în genunchi, cununa de lauri, pe care frumoasa contesă i-o așeză pe frunte, cu degetele tremurînd de emoție. În clipa cînd ridică pavăza de pe coiful său, Leonora îl învălui într-o privire

SCALA DIN MILANO, MARTOR AL TRIUMFULUI OPEREI LUI GIUSEPE VERDI

duioasă, care iscă invidia cumplită a contelui de Luna.

Se înfiripase pe nesimțite un legămînt puternic între viteazul necunoscut și blînda contesă. Într-o noapte, sub balconul Leonorei răsună serenada aprinsă a unui trubadur, care urzise în suspinul său melodios și numele ființei dragi. În tufărișul ce înconjura castelul pîndea, împreună cu ostașii săi credincioși, contele de Luna. O pace adîncă domnea peste toate, însă pe el îl chinuia gîndul că fereastra Leonorei s-a luminat nu de dragul lui, ci pentru pribeagul trubadur.

Coborînd din castel și crezînd că o așteaptă necunoscutul care îi cîntase sub fereastră și a cărui logodnică se socotea, Leonora dădu peste contele de Luna. Acesta o îmbrățișă, dar în același timp îl zări pe cel de dragul căruia venise în grădină :

— Întunericul nopții este de vină pe tine te așteptam, zise ea.

— Cine ești ? se năpusti contele de Luna asupra trubadurului.

— Numele meu e Manrico.

— Ce cauți aici, tu, care ești dușmanul de moarte al stăpînului meu ?

— Cheamă-ți zbirii să mă sfîșie, răspunse Manrico nepăsător.

— Vreau să piei de sabia mea, răspunse cu trufie contele de Luna. Apără-te !

Săbiile se încrucișară sub privirile îngrozite ale Leonorei. Trubadurul se dovedi însă și de astă dată mai iscusit decît adversarul său, pe care îl trînti la pămînt. În clipa cînd să-l străpungă cu sabia, o ciudată tulburare îi cuprinse inima, astfel că lăsă brațul înarmat să-i cadă.

— Ia-ți tălpășița, conte trufaș, îți dăruiesc viața.

Chinuit de umilința îndurată, contele de Luna nu contenea să-și amintească amănuntele nopții cînd suferise cea mai rușinoasă înfrîngere din viața sa. N-avea decît un singur gînd : acela de a se răzbuna pentru a-și vindeca astfel orgoliul greu rănit.

Se răspîndise prin Navarra vestea că aprigul conte de Luna se află cu vitejii săi la vînătoare de cavaleri. Hei, și ce mai vînătoare ! Oameni bine înarmați, puternici și vicleni, în stare să se amuze la vederea celor mai grele chinuri suferite de dușmanul răpus. Cum să nu-l fi răzbit cu cruzimea lor pe Manrico, a cărui oaste mică fu împresurată și măcelărită. Contele de Luna își vîrî sabia în teacă abia cînd se întunecă, după ce credinciosul Ferrando îi arătă, printre leșurile ce zăceau pe cîmpul de bătălie, cadavrul în zale negre al adversarului său.

Veștile umblau și pe vremea aceea cu iuțeala vîntului. Azucena, mama lui Manrico, află de înfrîngerea suferită de fiul său și porni să-i afle trupul neînsuflețit. Îl descoperi într-adevăr după multă căutare, la lumina unui lămpaș. Numai că Manrico nu murise, așa că, ajutată de însoțitorii săi, îl duse într-un loc sigur, unde îi tămădui rănile cu buruienile numai de ea cunoscute.

Manrico își reveni pe încetul, prinzînd din nou putere. Era iubit de tabăra nomazilor, mîndri de luptătorul și trubadurul ridicat din rîndurile lor. Dimineața îl întîmpinau cu cîntece însoțite de ritmul ciocanelor lovite în nicovale.

Cînd și ultimele semne ale slăbiciunii dispărură de pe fața lui Manrico, tabăra îl sărbători printr-o petrecere voioasă. Singură Azucena rămase tăcută în mijlocul veseliei tuturor, cu

privirile pierdute în depărtare.

— Văd flăcările unui rug, izbucni ea pe neașteptate. Aud glasuri, strigăte, vaiete, ropot de flăcări. Au legat-o de-un stîlp și am auzit-o strigînd : „Răzbună-mă, fata mea !“ Da, mamă, te voi răzbuna.

Manrico o îmbrățișă cu gingășie pe Azucena, care era copleșită de durerea amintirii.

— Sînt cu tine, mamă, ce gînduri te frămîntă ?

— Flăcările îmi aduc aminte întotdeauna de mama, răspunse Azucena, zvîntîndu-și lacrimile. A fost osîndită la moarte pe rug de bătrînul conte de Luna. Cică i-ar fi făcut farmece copilului său. I-am făgăduit s-o răzbun.

— Și ți-ai ținut făgăduința ?

— Rug pentru rug, foc pentru foc, moarte pentru moarte ! țîșni setea de răzbunare din Azucena. I-am furat contelui copilul, am aprins un foc mare în pădure, îmi era milă de copilaș, fiindcă-l aveam alături și pe al meu.. Însă din flăcări mi s-a părut că se deslușește chipul mamei. Am auzit-o strigînd s-o răzbun. Am întins mîna și am aruncat copilul în flăcări... O, vai mie, nu știam ce fac, îmi pierdusem mințile.

Manrico înțelegea cu greu cuvintele înecate în plîns ale Azucenei.

— Cînd am ridicat ochii, ce văd ?... În mantia copilului meu ședea bă-

DECOR DIN ACTUL IV AL OPEREI „TRUBADURUL“

iatul contelui. Aruncasem în flăcări propriul meu copil.

— Propriul tău copil ? izbucni uluit Manrico. Atunci eu cine sînt ?

— Doamne, ce neghioabă sînt, făcu Azucena tulburată. Aducerea aminte îmi întunecă și azi încă mintea. Oare nu ți-am fost mamă bună, nu te-am îngrijit și alintat ca pe ochii din cap ?

— Liniștește-te, mamă, căută Manrico s-o potolească pe femeia ieșită din fire.

— Dacă mă iubești cu adevărat, ai să mă răzbuni, zise Azucena. Jură că n-o să ai liniște pînă cînd nu-l vei ucide pe fiul blestematului conte. De ce, de ce nu l-ai ucis în duelul în care l-ai înfrînt ?

— Nu știu, mamă. Parcă un glas misterios m-a oprit.

— Să nu mai asculți de glasurile misterioase. Contele este crud și viclean, el nu te-ar fi cruțat.

BARITONUL DAN IORDACHESCU ÎN ROLUL CONTELUI DE LUNA, PE SCENA OPEREI DE STAT DIN VIENA

Manrico îi jură mamei sale să nu-și mai cruțe pe viitor adversarul, ucigîndu-l de îndată ce va izbuti să pună mîna pe el.

Fără năduf, dar cu o crîncenă hotărîre în suflet, Manrico pîndea ocazia de a-și împlini jurămîntul. Ocazia aceasta se ivi de îndată ce căpitanul Ruiz îl anunță că pusese mîna pe castel, iar prințul îi ordonase să păstreze cu orice preț castelul cucerit. Dar veștea cea mai importantă era că, aflînd de moartea cavalerului-trubadur pe care îl iubea, Leonora luase hotărîrea de a se călugări. Manrico încălecă îndată și porni la drum, deși brațul îi rămăsese beteag de pe urma rănilor abia închise. Urmat de ostașii săi credincioși, ajunse la mînăstire în clipa cînd clopotul vestea intrarea Leonorei în rîndul maicilor.

În grădină se ascunsese însă și contele de Luna, împreună cu mercenarii săi. Venise cu intenția de a o răpi pe contesă chiar de pe treptele altarului.

Cînd să intre în capelă, Leonora fu oprită de contele de Luna, care apăruse din ascunzișul său, producînd mare zarvă printre maici.

— Cum te încumeți, nelegiuitule ? îl fulgeră clocotind de mînie Leonora.

În clipa aceea apăru însă și Manrico. Leonora se uită uluită la cel pe care îl credea mort.

— Contele de Luna a răspîndit știrea că ai fi murit, cu gîndul de a ne despărți, zise ea.

— Jur că l-am văzut mort pe cîmpul de bătălie, se dezvinovăți contele. Te-ai întors din iad, țigan afurisit, ca să-mi răpești aleasa inimii. De astă dată, ți-a sunat ceasul cel de pe urmă.

Cînd să ducă însă mîna la sabie,

Ferrando îl opri, amintindu-i că în grădina unei mînăstiri nu se cade să verşi sînge. Contele de Luna se prefăcu că se supune, dar chiar atunci Ruiz îl anunţă pe Manrico :

— Putem pleca, drumul e liber.

— Oare ai să mă însoţeşti ? o întrebă Manrico pe Leonora.

— Te însoţesc oriunde, sună răspunsul ei.

Contele de Luna duse din nou mîna la spadă, dar şi de astă dată fu împiedicat de căpitanul său. Privi neputincios în urma Leonorei şi-a lui Manrico, care goneau călare înspre Castellor.

A doua zi, cetatea Castellor fu împresurată de asediatorii contelui de Luna. Oştenii săi îşi lustruiau armele şi puneau în bătaie catapultele, fierbînd de nerăbdarea luptei. Cum aşteptarea li se părea prea lungă, se amăgeau golind cupe cu vin şi jucînd zaruri.

Contele de Luna se plimba prin tabără, îndîrjit împotriva lui Manrico. O zarvă neaşteptată îi atrase atenţia către o ceată de ostaşi, care tîra o ţigancă ferecată în lanţuri. Dăduseră peste ea în pădure şi cum, la vederea oamenilor înarmaţi, încercase să fugă, socotiseră că este o iscoadă a inamicului. După ce contele ascultă raportul caporalului, se răsti la ţigancă :

— Ce cauţi aici ?

— Îndurare, stăpîne, se văietă femeia. Viaţa noastră este o necurmată pribegie, culcuşul ni-e drumul ţării, învelişul, norii de pe cer. Îmi caut fiul cel viteaz, căci pe nimeni nu mai am în afara lui.

Un gînd şi o aducere-aminte îl rodeau în acest timp pe Ferrando. Închise ochii o clipă, ca să-şi amintească de scena petrecută demult, iar cînd îi deschise iar, se apropie de femeia trîntită la pămînt. O ridică cu mîinile sale puternice şi se adresă contelui :

— În faţa măriei tale se află femeia care ţi-a omorît fratele.

Nu mai era de făcut altceva, decît ca vinovata să-şi ia pedeapsa cuvenită şi să fie arsă pe rug, întocmai ca maică-sa.

— Ajutor, Manrico, fiul meu !... Vino şi mă salvează ! ţipa Azucena între mîinile aspre ale mercenarilor.

— Este mama lui Manrico, exclamă contele cu o sumbră mulţumire în glas. Răzbunarea mea va fi îndoită. Legaţi-o de un stîlp, ca să poată fi zărită de pe zidurile cetăţii !

La vederea acestei mîrşăvii fără seamăn, Manrico îşi pierdu cumpătul. Porni, înconjurat de luptătorii săi viteji, s-o salveze pe aceea ce credea că-i este mamă. Dar curajul şi îndîrjirea n-ajung spre a putea înfrînge un ad-

SOPRANA ARTA FLORESCU ÎN ROLUL LEONOREI

versar mai mare ca număr, încît Manrico fu rănit, împresurat și luat prizonier. Castellorul căzu în mîinile contelui de Luna. În fruntea cetei sale de mercenari, el pătrunse în cetatea rămasă fără apărători. Pe Leonora însă n-o mai găsi, căci slujitorii lui Manrico o ajutaseră să fugă pe căi numai de ei știute.

În bezna nopții, castelul contelui de Luna veghea fără somn. Într-o chilie a turnului, Manrico și Azucena așteptau să se ivească zorile, cînd urma să fie amîndoi decapitați. Cum să închizi ochii odată ce suspinul zorilor putea să pornească în orice clipă ? Contele de Luna se frămînta și el fără somn, chinuit de izbînda sa doar pe jumătate împlinită, de vreme ce Leonora, care îi era atît de dragă, fugise. Se gîndea cu amărăciune că n-are s-o mai revadă, cînd pași ușori îl făcură să tresară. Întoarse capul și se pomeni față-n față cu Leonora.

— De ce-ai venit ? o întrebă el.

— De dragul lui Manrico, pe care l-ai condamnat la moarte.

— Îți închipui cumva că am să-l iert ? O sută de vieți de-ar avea, și pe toate i le-aș lua.

— Îndură-te de el ! îl rugă fierbinte contesa.

— Nu este preț pentru care să-i cruț viața.

— Ba este, strigă Leonora.

— Care ?

— Eu.

— Să fie adevărat ?

— Dacă îl eliberezi pe Manrico, voi rămîne alături de tine toată viața.

— Pîrcălab, dă-mi cheile ! Ia-le, Leonora, și descuie cu mîna ta ușa temniței !

Întorcînd spatele contelui de Luna, Leonora deschise căpăcelul inelului din deget și înghiți otrava din el.

Apoi urcă fugind treptele, cu o făclie în mînă, pînă la chilia unde Manrico și Azucena își așteptau sfîrșitul.

— Acum că te-am mai putut vedea o dată, mor împăcat, strigă Manrico.

— N-ai să mori, gîfîi Leonora. Du-te, Manrico, fugi !

— Cum ? Fără tine ?

— Grăbește-te și nu pune întrebări.

— Fără tine, niciodată ! Care-i prețul libertății mele ?... Hai, spune odată, de ce nu vorbești ? O, vai, încep să înțeleg adevărul : vei rămîne lîngă blestematul de conte, ca să-mi salvezi viața.

— Te înșeli, Manrico, se tîngui Leonora. Du-te, du-te odată !

— Mai bine paloșul gîdelui, decît dezonoarea tîrgului pe care l-ai încheiat.

— Ești nedrept, Manrico, în ultimele clipe ale vieții mele, șopti Leonora și se prăbuși.

— Doamne, ce se întîmplă ? gemu deznădăjduit Manrico.

Contele de Luna, care ajunsese și el în turn, înțelese totul. Le porunci mercenarilor să-l tîrască pe Manrico la eșafod. Azucena se trezi din somn și prinse să-și cheme deznădăjduită fiul.

— Fiul tău este pe eșafod, răspunse contele de la fereastră.

— Nu, țipă îngrozită Azucena.

Însă contele ridică mîna, semn că pedeapsa trebuie îndeplinită și capul lui Manrico căzu.

— E în zadar, fiul tău este mort.

Azucena strigă în fața contelui încremenit de groază :

— Ți-ai ucis propriul frate !

Apoi, covîrșită de cele întîmplate, se prăbuși pe paiele putrede ale celulei. Șopti, cu ochii rătăciți :

— Te-am răzbunat, mamă !

Rigoletto

Operă în trei acte, patru tablouri, de Giuseppe Verdi, pe un libret de Francesco Maria Piave, după drama „Regele petrece" de Victor Hugo. Ea a fost comandată compozitorului de Teatrul La Fenice din Veneţia, pe a cărui scenă a avut loc premiera, cu un succes fără precedent, la 11 martie 1851. Opera aceasta, în care Verdi a scris o muzică plină de dramatism, ferită de orice urmă a influenţelor suferite în anii de tinereţe de la predecesori, a cucerit în scurt timp lumea întreagă.

În rolul lui Rigoletto, care cere multă măiestrie, cîţiva mari artişti români — de la Dimitrie Popovici-Bayreuth, Jean Athanasiu şi Ştefănescu Goangă la Octav Enigărescu, Nicolae Herlea şi Dan Iordăchescu — s-au impus ascultătorilor din ţară şi de peste hotare prin darurile lor vocale şi printr-un joc de scenă convingător.

DACĂ din cele aproape trei duzini de opere ale lui Giuseppe Verdi cea mai des cîntată este **Traviata,** succesul cel mai mare l-a avut, fără doar și poate, **Rigoletto.** Subiectul zguduitor, în al cărui centru se află măscăriciul sortit să-i amuze pe curteni, dar de care toți își bat joc fără milă, i s-a părut compozitorului deosebit de potrivit spre a scrie o muzică nobilă, inspirată, de mare efect asupra ascultătorilor.

Într-adevăr, multe din ariile operei — între care și celebra romanță „La donna è mobile" — au ajuns a fi fredonate pretutindeni, au fost preluate în veacul trecut pînă și de flașnetari, s-au cîntat în restaurante și în concertele de promenadă din lumea întreagă. În cele din urmă, au pătruns în folclorul italian și au fost însușite de întregul popor.

În afara acestei muzici originale și pline de avînt, în care răsună ecouri din cîntecele peninsulei, ceea ce explică succesul operei **Rigoletto** este dramaturgia muzicală. Ea nu este altceva decît urmărirea de către compozitor, în partitura sa, a stărilor sufletești ale personajelor, a situațiilor în care ele se găsesc, și exprimarea lor cu ajutorul vocilor interpreților, ca și al comentariului orchestrei.

De la preludiu, muzica introduce spectatorii în atmosfera de huzur de la curtea ducelui de Mantua. Odinioară, pe vremea cînd orașele Italiei mai erau stăpînite de cîte un principe atotputernic, palatul acestui duce ușuratic și aventurier vuia zi și noapte de petrecerile ce se țineau lanț. Vinul curgea gîrlă, strunele muzicanților răsunau fără să ostenească, dansul și veselia nu mai conteneau. Ducele, care nu prea lua viața în serios, își bătea joc de supușii săi, de nevoile și simțămintele lor. Orice ar fi făcut însă, murmurele de aprobare ale curtenilor lingușitori îl întîmpinau de fiecare dată.

Cum ducele era credincios tradițiilor măreție ale glorioșilor săi înaintași, avea la curte și un bufon, pe Rigoletto. O biată paiață desfigurată, cu un gheb slut în spinare. Mersul lui era o legănare caraghioasă pe picioarele-i strîmbe. Mintea îi era însă ageră, iar limba ascuțită știa să-și bată joc de curteni, să dea glas ironiei cu care ducele se amuza pe socoteala umilirii lor. Cuvintele sale de duh usturătoare, adresate celor pe care prințul îi disprețuia — și pe cine nu disprețuia acest înfumurat stăpîn al ducatului de Mantua ? — stîrneau un haz grozav, rănindu-i însă profund pe cei împotriva cărora erau îndreptate.

Răutățile acestea îi aduseseră bufonului o mulțime de dușmani printre curteni, umiliți de batjocura lui. Răniți în amorul lor propriu, ei așteptau prilejul să se răzbune. De asta, amuțiră cu toții cînd Marullo, unul din curteni, le aduse la cunoștință că hidosul Rigoletto are o iubită tînără și frumoasă, pe care o ține ascunsă în casa sa apărată de ziduri înalte. Îi încerca o trufașă satisfacție la gîndul de a-i juca o farsă și, în felul acesta, de a-i plăti într-un fel pentru vorbele lui de ocară.

În toiul uneltirilor lor tainice, ușa se deschise brusc, ca în palat să dea buzna contele Monterone. Tremura de mînie și indignare împotriva ducelui,

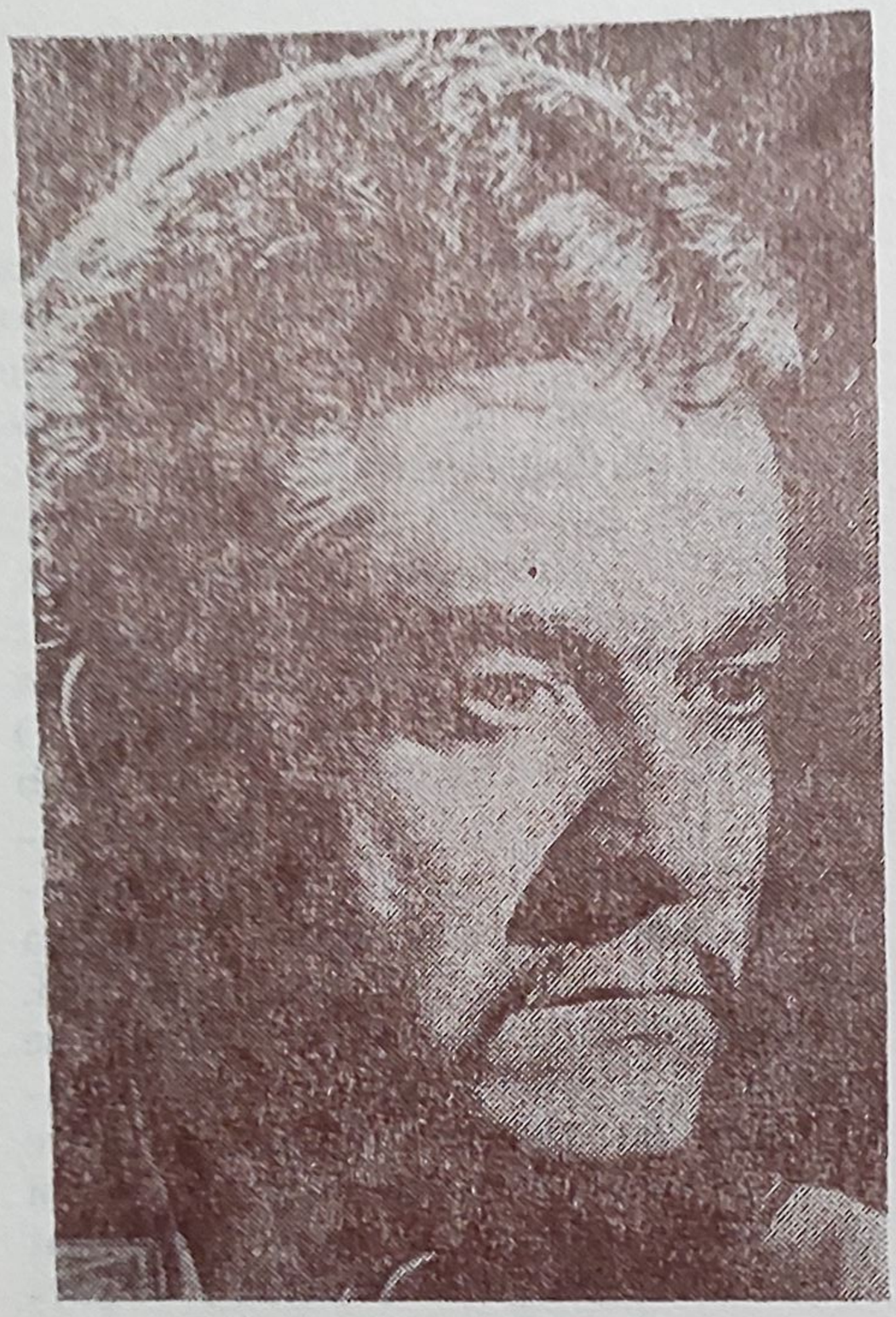

TENORUL GIUSEPPE STEFANO, CELEBRU INTERPRET AL ROLULUI BUFONULUI DIN OPERA „RIGOLETTO"

care îndrăznise să-i răpească fiica.

— N-ai decît să mă ucizi, duce mîrșav, dar mișelia ta are s-o cunoască lumea întreagă, strigă el fioros. N-ai să scapi de pedeapsa pe care o meriți, iar umbra mea te va urmări și după ce voi muri.

Bufonul, care știa ce are de făcut în împrejurări de acest fel, se apropie de părintele deznădăjduit, se înclină în fața lui cu o stîngăcie plină de haz, apoi îl întrebă pe un ton zeflemisitor, fără să-și dea seama cît de înjositor era ceea ce săvîrșea :

— Îți înțelegem durerea, domnule conte. Crezi însă că nevinovăția, pe care fiica dumitale a pierdut-o, ai s-o regăsești cumva în acest palat ?

— Cîtă nemernicie ! exclamă contele îndurerat. Te încumeți să-ți bați joc de durerea unui părinte, vierme afurisit ? Te blestem să-ți iei pedeapsa și tu prin propriul tău copil !

Rigoletto se cutremură, gîndindu-se la fiica sa, Gilda. Își plecă capul rușinat, stingherit, înfricoșat. Fața și-o acoperi cu mîinile tremurînde, astfel că nu mai văzu cînd paznicii îl scoaseră cu sila din palat pe Monterone. Petrecerea fusese curmată brusc de mînia îndreptățită a unui nefericit părinte, rănit în ceea ce are el mai de preț.

Bufonul se întoarse acasă bîntuit de o teamă fără margini. Mergea cu ochii în pămînt, fără să privească în jurul său, obsedat de blestemul lui Monterone. La un colț de stradă îi aținu calea un vlăjgan cu înfățișarea întunecată.

— Piei din calea mea, n-am bani la mine, se răsti Rigoletto la el.

— Nu ți-am cerut nimic, sună răspunsul vlăjganului. Mînuiesc pumnalul ca nimeni altul în Mantua, și sînt gata să-i vin de hac oricui, dacă mi se plătește prețul. Jumătate înainte, jumătate după îndeplinirea sarcinii. Pumnalul meu nu și-a greșit niciodată încă ținta.

— Cum faci ?

— Am o soră frumușică. Ea îi ademenește pe cei aleși în han. Restul mă privește.

— Deocamdată n-am nevoie de serviciile tale. Poate cu un alt prilej.

— Mă numesc Sparafucile, nu uita. Casa mea se află lîngă rîul Mincio, hanul de lîngă pod.

„Noi doi ne asemănăm, mormăi bufonul. El ucide cu pumnalul, eu cu

limba mea blestemată. Datorită slutenieî mele și răutății oamenilor, am ajuns un nemernic. Inima mi-e sfîșiată de durere, însă nu mi-e îngăduit să plîng, deoarece tînărul meu stăpîn vrea să rîdă și să petreacă... Ah, cum mă apasă blestemul bătrînului conte Monterone !"

După ce își îmbrățișă însă fiica, nu se mai temu de nimeni. Pînă și fața lui pocită se însenină de un zîmbet fericit.

— Tremur în fiece clipă pentru tine, Gilda, îi mărturisi el. Nu mă liniștesc decît dacă te știu lîngă mine. Vreau să te feresc de primejdiile acestui oraș plin de ticăloșii, de intrigi, de oameni fără inimă. Făgăduiește-mi că n-ai să ieși din casă singură.

— Nu, tată. Doar la biserică mă mai duc uneori.

— N-ai observat cumva că ești urmărită de vreun bărbat ?

— Nu, făcu Gilda după un moment de gîndire, deoarece nu se încumeta să-i mărturisească tatălui său că zărise de mai multe ori, în biserică, un tînăr care o privește cu stăruință și care îi căzuse drag fără voia ei. O urmărise pînă acasă de mai multe ori.

— Ia seama, fata mea ! De cînd mama ta a murit, tu ești singura mea mîngîiere. S-ar sfîrși cu mine dacă ți s-ar întîmpla ceva. Să ții poarta grădinii mereu încuiată.

— Nu-ți face griji din pricina mea, tată dragă.

Numai că inima tînără nu cunoaște întotdeauna prudența. Cînd, mai tîrziu, dintr-un tufiș al grădinii se ivi necunoscutul care o urmărea de cîteva zile, Gilda uită cu totul de cele făgăduite tatălui său. Necunoscutul acesta era însuși ducele de Mantua, care se strecurase pe portiță fără a fi observat. Fata scoase un țipăt ușor, mai degrabă de uimire decît de spaimă, apoi se lăsă legănată în amăgirea vorbelor pe care tînărul chipeș i le șopti la ureche.

— Sînt studentul Walter, minți ducele. Nu am alt titlu, nici altă avere în afara inimii mele înflăcărate.

Bătrîna slujitoare Giovanna le atrase tinerilor atenția că se apropie cineva pe stradă, poate însuși Rigoletto.

— Pleacă ! se rugă fata. Giovanna te va ajuta să te ascunzi. Pleacă, pleacă, nu mai e timp de pierdut !

Pașii de pe stradă nu erau însă ai bufonului, ci ai contelui Ceprano și ai prietenilor săi. Ei se pregăteau să-i joace lui Rigoletto farsa pe care i-o ticluiseră.

— Asta e casa, o arătă Marullo cu degetul.

TENORUL ENRICO CARUSO, UN NEUITAT DUCE DE MANTUA DIN OPERA „RIGOLETTO"

— Chiar peste drum de palatul meu, se înveseli contele, mascat la fel ca și însoțitorii săi. Unde este scara ?

— Luați seama, vine Rigoletto ! zise unul din ceată.

Bufonul se uită cu bănuială la bărbații strînși lîngă zidul casei sale. Marullo însă îl liniști curînd, șoptindu-i cu un aer de mare taină că se pregătesc s-o răpească pe contesa Ceprano din ordinul ducelui.

— Înțeleg, se însenină Rigoletto. Este o farsă bună, la care sînt gata să dau și eu o mînă de ajutor. Puneți-mi și mie o mască.

Un curtean îl legă la ochi în așa fel, încît să nu vadă nimic în jur.

— Nu mai văd, exclamă Rigoletto înciudat.

— Ce nevoie ai de vedere, odată ce n-ai altceva de făcut decît să sprijini scara ? rîseră cu tîlc conspiratorii.

Rigoletto, care fusese plimbat încoace și încolo după ce fusese legat la ochi, nu-și dădu seama că sprijină scara proptită de zidul propriei sale grădini. Conspiratorii îi răpiră fiica, fără ca el să bănuiască ceva, scoțînd-o din casă pe portița din dos. După ce stătu cîtva timp cu ochii legați fără să audă vreo mișcare în jur, nefericitul tată înțelese că a fost tras pe sfoară. Cînd își smulse, în sfîrșit, legătura de la ochi, văzu că scara era sprijinită de

VECHIUL TEATRU NATIONAL DIN BUCUREȘTI, PE SCENA CĂRUIA S-AU PREZENTAT MULTE OPERE DE GIUSEPPE VERDI

zidul casei sale, nicidecum de acela al palatului de peste drum. Cuprins de o cumplită bănuială, dădu buzna în casă, de unde Gilda dispăruse fără urmă. Se prăbuși pe un scaun, gemînd deznădăjduit :

— Mi-au furat copila.

A doua zi, Rigoletto îi găsi pe curteni șoptind și rîzînd pe înfundate. Bănui îndată că are de-a face cu cei ce îi răpiseră fiica. „Oare unde au dus-o ?“ își frămînta el mintea.

— Hai noroc, paiață ! îl întîmpină contele Ceprano. Ce mai faci ?

— Ce fac ? Mă minunez de prostia voastră, care pe zi ce trece e mai nemărginită.

— Ce-i cu tine ? Ai visat urît azinoapte ? îl întrebă Marullo.

— În schimb, domniilor voastre le-a priit mica plimbare de astă-noapte, nu-i așa ?

— Ce plimbare ? se prefăcură mirați curtenii.

— Poate c-am visat eu. Dar măria sa, ducele ?

— Doarme încă, nu-l putem tulbura.

— Mințiți, nemernicilor ! E în iatacul lui.

— Cine ? De cine vorbești ?

— De aceea pe care ați răpit-o azi noapte.

— Ei și ? Iubita ta se amuză, rîse contele.

— Este fiica mea, mișeilor ! izbucni Rigoletto năprasnic. Spuneți-mi, unde e ? Nu poate fi decît la duce.

Curtenii îi ațînură calea, încît Rigoletto încercă zadarnic să se lupte cu ei.

— Slugi lașe și nemernice ! gîfîi el. Apoi căzu în genunchi în fața lui Marullo, apucîndu-i mîna. Tu ai inima bună, Marullo, pe tine te implor... Spune-mi, este aici ?... Taci ?... Oare mărriile voastre nu-mi văd lacrimile, inima zdrobită, paiața care plînge ? Doar și voi aveți copii, înduraţi-vă de mine. Ce înseamnă pentru voi fata asta, care pentru mine este însăși viața ?

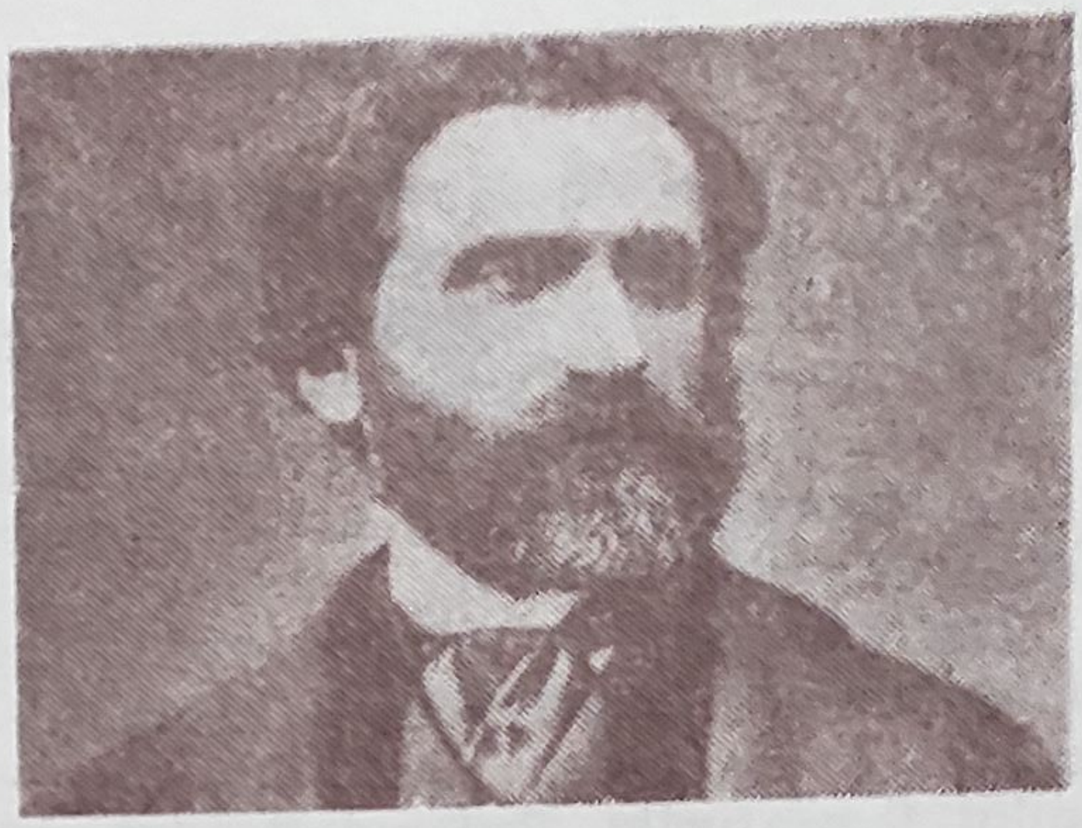

GIUSEPPE VERDI

O ușă se deschise și Gilda se refugie în brațele tatălui său.

— Te-am regăsit, fetița mea ! gemu Rigoletto. Liniștește-te, are să fie totul bine. N-a fost decît o glumă, nu-i așa ?... Iată că rîd din nou... Tu, tu de ce plîngi ?

— Te rog, tată, nu mă sili să mai și vorbesc.

Trupul hidos al lui Rigoletto crescu deodată uriaș parcă, în ochii lui se aprinseră fulgere amenințătoare. Își trînti la pămînt tichia cu clopoței, apoi ridică bîta pe care o ținea în mînă :

— Afară cu voi, lepădături afurisite ! Pieriți din ochii mei cu toții ! Iar ducelui să-i spuneți să se ferească de mînia lui Rigoletto.

Cînd palatul se goli de curteni, care de astă dată nu se mai încumetară să înfrunte mînia bufonului, Gilda îi povesti tatălui său tot ce se petrecuse, din clipa cînd îl zărise la biserică pe

tînărul duce, pînă la răpirea ei de către curteni.

— O, zei neîndurători ! își scutură Rigoletto pumnii către cer. Vai de nemernicul care te-a răpit ! N-are să scape de răzbunarea mea.

— Să nu te atingi de el, tată !

— Nemernicul nu va afla îndurare la mine.

Rigoletto găsi în curînd un prilej nimerit de a se răzbuna pe duce. Acestuia îi era dragă acum sora ucigașului Sparafucile. Bufonul îl văzu de mai multe ori intrînd la hanul dărăpănat de lîngă Mincio. Într-o seară o luă cu sine și pe Gilda, ca să se convingă singură de necredința ducelui.

— Nu, nu este cu putință ca el să mă trădeze, se apără Gilda.

— Așteaptă și — ai să vezi !

Printr-o fereastră a hanului îl zări pe ducele de Mantua, îmbrăcat în haine simple, șoptind cuvinte înflăcărate la urechea Magdalenei. Gilda recunoscu, îndurerată, aceleași cuvinte

BARITONUL OCTAV ENIGĂRESCU ÎN ROLUL LUI RIGOLETTO

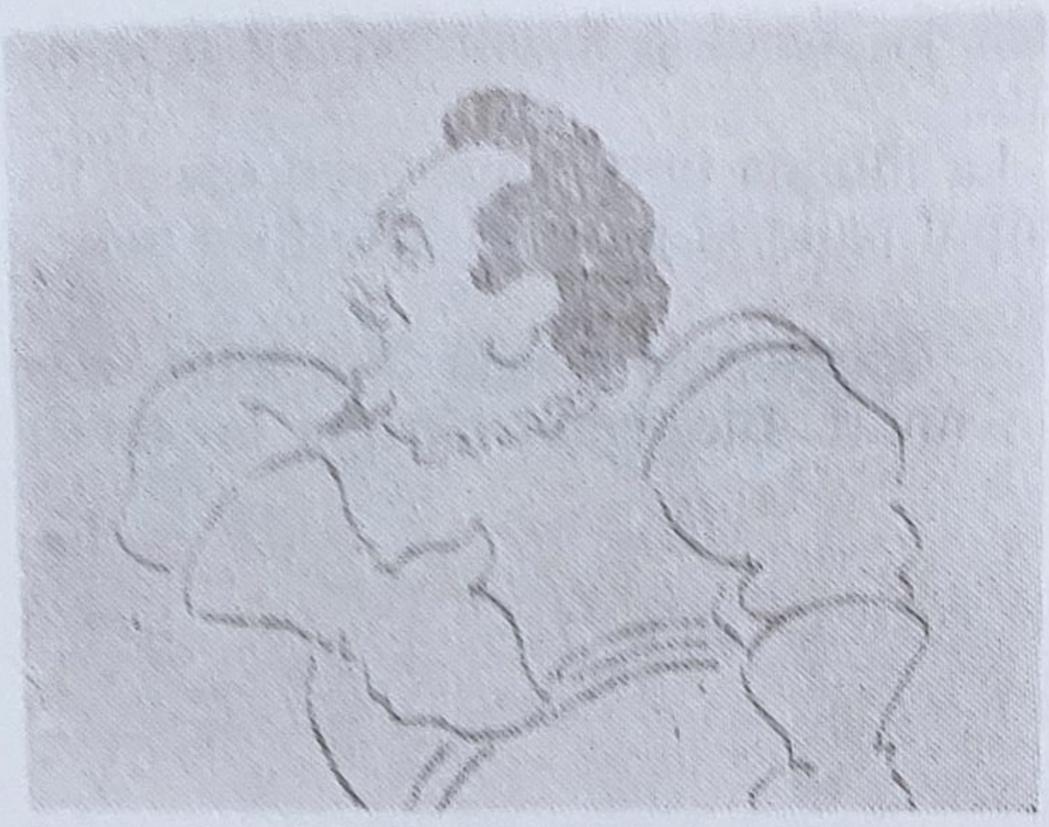

ENRICO CARUSO ÎNTR-O CARICATURĂ

pe care i le spusese și ei în grădina scufundată în noapte.

— E un nemernic, izbuti ea să îngaime printre lacrimi.

— Ai auzit și ai văzut ceea ce trebuia, restul mă privește. Întoarce-te acasă, îmbracă haine de bărbat și pleacă fără întîrziere la Verona. Mîine vin și eu după tine.

După plecarea fiicei sale, Rigoletto așteptă ivirea lui Sparafucile.

— Mă mai ții minte ? îl întrebă el.

— Da.

— Este vorba de tînărul cu care petrece sora ta.

— Cine să fie ?

— Ce te privește ? Care îți este tariful ?

— Douăzeci de galbeni.

— Poftim, îți dau acum jumătate, restul îl primești la miezul nopții, cînd am să vin după cadavru.

Seara tîrziu se dezlănțui o furtună cu ploaie, tunete și fulgere. De teamă, ducele de Mantua luă hotărîrea de a-și petrece noaptea la han, ceea ce se potrivea cu planul lui Sparafucile de a-l omorî. Însă Magdalena îl convinse pe fratele său să renunțe, iar în locul lui să-l ucidă pe primul bărbat care se va apropia de han. Or, prima ființă care bătu la ușă fu însăși Gilda ; travestită în haine bărbătești, ea venise cu gîndul de a-l preveni pe duce de mînia tatălui său. Nu știa că, după ușă, o pîndește cu pumnalul ridicat Sparafucile.

La miezul nopții, Rigoletto veni, în ciuda vijeliei, să ia trupul neînsuflețit,

TENORUL TRAIAN GROZĂVESCU IN ROLUL DUCELUI DE MANTUA

care fusese ascuns într-un sac. Îi strecură ucigașului în palmă restul de bani, apoi luă în primire sacul, cu care o apucă înspre rîu. Însă abia se îndepărtase cîțiva pași că, de către han, auzi rîsul vesel al ducelui pe care îl credea mort. Cuprins de bănuială, azvîrli jos sacul și îl spintecă cu pumnalul.

La lumina unui fulger, din sac se ivi chipul palid al propriei sale fiice moarte.

— Monterone ! urlă Rigoletto scos din minți. Blestemul tău s-a împlinit !

LA 24 decembrie 1871, orașul Cairo a fost martorul unui eveniment de neuitat al istoriei muzicii italiene. Acolo și în acea zi s-a prezentat, în premieră mondială, opera **Aida** de Giuseppe Verdi. Fusese scrisă la dorința categorică a lui Ismail Pașa, kedivul de atunci al Egiptului, ca să încununeze un eveniment cu mari și numeroase urmări pentru dezvoltarea relațiilor dintre țări și popoare pe tărîmul cunoașterii reciproce, al economiei și politicii.

Evenimentul acesta, în cinstea căruia cel mai însemnat compozitor al Italiei pregătise o nouă operă, scrisă după schițele egiptologului francez Mariette de Antonio Ghislanzoni, a fost inaugurarea Canalului de Suez.

S-au strîns la această sărbătoare a muzicii și teatrului, care slăvea știința și hărnicia omenească, în stare să scurteze cu săptămîni întregi drumul între două continente, cele mai de seamă personalități de pe continentul european. Pieptul lor strălucea de panglici și decorații orbitoare, dar privirile tuturor se îndreptau cu toate acestea nu asupra asistenței, ci asupra scenei pe care se prezenta **Aida.**

Scenă ? O întreagă oază se prefăcuse în teatru, ca să dea loc elefanților, cămilelor, sutelor de figuranți egipteni îmbrăcați ca pe vremea vechilor faraoni, care s-au perindat, în sunetele muzicii lui Verdi, prin fața ochilor uimiți ai spectatorilor.

Iată și povestea tălmăcită în melodii nemuritoare la care fuseseră invitați să asiste.

La Memfis, sub cerul curat și soarele strălucitor, pluteau ușor cocori peste Nil. Cîte unul se lăsa alene pe țărm, ca să pescuiască, cu pliscul lung și portocaliu, peștișori argintii. Apoi, în timp ce îi înghițea unul cîte unul, își lua o poziție gînditoare, de parcă ar fi făcut cine știe ce mare ispravă. Părea să mediteze la bogățiile Egiptului care, de-a lungul Nilului, umpleau țara de belșug.

Meditau însă asupra acestor bogății nu doar păsările, ci și etiopienii. Ei aveau obiceiul de a da iama, acum cîteva milenii, prin grînele și avuțiile Egiptului. Raidurile lor nu erau deopotrivă de norocoase, astfel că lăsau și destui prizonieri care să-i slujească pe stăpînii egipteni.

Între acești prizonieri se afla și Aida, slujitoarea lui Amneris, fiica faraonului. În timp ce stăpîna era blondă, cu obrajii ca laptele și ochii asemenea cerului, sclava avea pielea arămie, privirile de mure și mersul lin, plutitor, ca o fluturare de aripi. Supusă din fire, ea fusese îndrăgită de fiica de faraon, deoarece nu vorbea neîntrebată, nu cerea nimănui nimic, ci părea veșnic cufundată în gîndurile sale.

Cine ar fi bănuit că tăcerea ei ascunde o mare taină, pe care n-ar fi trădat-o pentru nimic în lume. Dacă s-ar fi aflat că sclava aceasta cu ochi de noapte este chiar fiica lui Amonasro, războinicul rege al Etiopiei, ar fi așteptat-o poate cea mai crudă soartă.

Aidei îi căzuse drag Radames, chipeșa și viteaza căpetenie a armatei egiptene. Este ușor de ghicit necazul ei cînd Amneris îi destăinui iubirea sa pentru bravul general, cu care avea de gînd să

— Zeii fie slăviţi, exclamă fericită Aida, uitînd să se mai prefacă.

— Sclavă nemernică, şuieră Amneris, scoasă din fire. Îndrăzneşti să-ţi arunci ochii asupra eroului ţării, alesul inimii mele ?

— Nu mă osîndi, stăpînă, se rugă Aida, căzînd la picioarele fiicei de faraon. Tu ai toate bogăţiile pămîntului, pe cînd eu nu-l am decît pe Radames.

— Răzbunarea mea n-are să te cruţe, o ameninţă Amneris ieşită din minţi. Urmează-mă acum, căci aud sunînd trîmbiţele victoriei. Vreau să-ţi văd faţa cînd am să-i întind mîna lui Radames.

Piaţa Tebei era înţesată de lume, preoţii se înşiraseră pe treptele templului, faraonul sosise şi el în lectica sa de aur. Defilarea armatei glorioase putea să înceapă. Oastea mărşălui timp îndelungat prin piaţă, aclamîndu-l pe faraon şi desfătîndu-i privirile cu trofeele cucerite de la inamic.

Cînd şirurile de luptători şi carele încărcate de arme luară sfîrşit, îşi făcu intrarea Radames, în sunetele triumfale ale imnului victoriei.

— Slavă şi mulţumire ţie, Radames ! glăsui faraonul. Ai salvat patria, iar pentru vitejia ta, fiica mea îţi va înmîna însemnele biruinţei.

După ce Amneris îi aşeză pe frunte cununa de lauri, faraonul continuă :

— Cere-mi tot ce vrei, şi jur să-ţi împlinesc orice dorinţă. De nu va fi aşa, cerul să-şi năpustească asupra noastră mînia lui.

— Slavă ţie, stăpîne ! răspunse salvatorul patriei. Înainte de a-ţi cere ceva, te rog uită-te la aceşti prizonieri.

La intrarea convoiului de etiopieni legaţi în lanţuri, Aida îl recunoscu printre ei pe tatăl său. Amonasro, regele etiopian, se travestise într-un luptător de rînd, pentru ca nimeni să nu-l recunoască.

— Nu cumva să mă trădezi, suflă el la urechea fiicei sale, înainte de a fi tîrît în faţa faraonului.

— În genunchi, cîine blestemat ! făcu acesta. Aşadar, tu eşti tatăl acestei fete ?

— Stăpîne prealuminat, răspunse Amonasro, înfrîngîndu-şi anevoie mîndria şi demnitatea regească. Aida este fiica mea, iar eu am fost un luptător de rînd în oastea etiopiană. Cînd l-am văzut pe regele nostru Amonasro doborît de vitejii tăi, am înţeles că lupta e pierdută. Însă nu ne-am descurajat. Priveşte rănile de pe trupul meu !

— Moartea v-aşteaptă pe toţi.

— Nu ne vom tîrgui, atotputernice faraon. Dar un învingător ca tine ar putea să se îndure de noi şi să ne lase viaţa. Nu uita că sorţii războiului sînt schimbători. Azi noi, mîine s-ar putea să vă vină rîndul vouă.

Aida căzu la picioarele faraonului, implorîndu-l să cruţe viaţa tatălui său, ca şi a celorlalţi prizonieri. Cutremurat de milă şi de dragostea sa pen-

TEATRUL DE OPERA SAN CARLO DIN NAPOLI

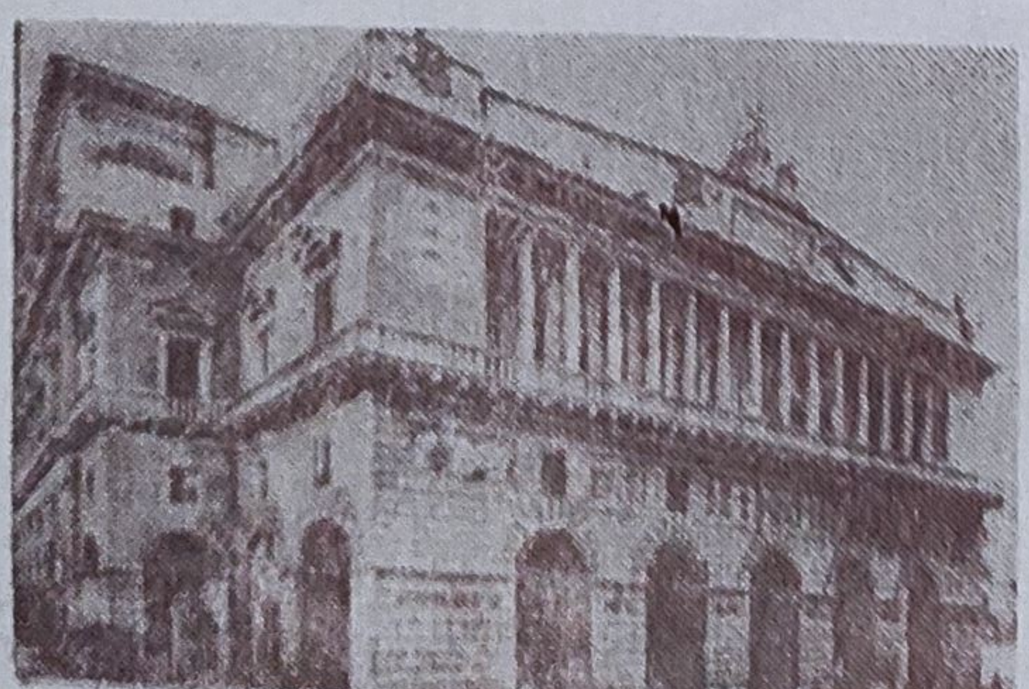

tru frumoasa sclavă etiopiană, Radames se rugă şi el de faraon să le redea prizonierilor libertatea.

— Stăpîne, nemernicii aceştia au fost făgăduiţi zeilor drept jertfă, se împotrivi marele preot.

— I-am făgăduit lui Radames să-i împlinesc dorinţa.

— Priveşte această hoardă de ucigaşi ! Mocneşte în ochii lor setea de răzbunare, se întoarse marele preot către Radames.

— Nu, Ramfis, n-avem a ne teme de ei, răspunse Radames pe un ton de uşor dispreţ. La vederea rănilor înfricoşătoare de pe trupurile lor, etiopienilor nu le va mai da nicicînd prin gînd să ne atace.

— Cuvîntul nostru este sfînt, hotărî faraonul. Eliberaţi prizonierii, însă Aida şi tatăl ei vor rămîne la noi, drept chezăşie a păcii. Iar tu, Radames, primeşte mîna fiicei mele, Amneris, cu care, după ce voi închide eu ochii, vei stăpîni Egiptul de pe acest tron al meu.

În aclamaţiile poporului şi în sunetele triumfale ale trîmbiţelor, Amneris se apropie de Radames, în timp ce Aida rămase ţintuită locului lîngă tatăl său.

Sub stelele nopţii de vară, Nilul şerpuia cu nedesluşite forme de vis printre palmieri. Adieri blînde înfiorau trestiile de pe ţărm, de departe s-auzeau îngînări de cîntece. Aida se ascunsese în păpurişul înalt cît omul, înştiinţată de Radames că va veni în mare taină. Auzind paşi uşori în apropiere, tresări. Cînd întoarse capul, dădu cu ochii nu de cel pe care îl aştepta, ci de tatăl ei.

— Oare ţi-ai uitat patria, chemările iubitei tale mame, cîntecul celor de vîrsta ta ?

— N-am uitat nimic din tot ce spui,

JEAN BOBESCU, UNUL DIN MARII DIRIJORI ROMÂNI AI OPERELOR LUI VERDI

însă, în robia mea, singur Radames mi-a adus mîngîiere.

— S-a sfîrşit cu robia, vom fugi chiar în această noapte. Poporul înarmat aşteaptă să mă întorc şi să se năpustească asupra egiptenilor. Trebuie să aflu însă planul de atac al duşmanului. Şi voi afla asta prin tine.

— Prin mine ?

— Radames are să-ţi spună.

— Nu, se împotrivi Aida. Nu pot face una ca asta.

— Nu ţi-e teamă oare de blestemul meu, de umbrele morţilor noştri ? Vrei să rămîi o sclavă nemernică a faraonului pînă la sfîrşitul zilelor tale ?

— Nu mă blestema, tată, se rugă Aida în genunchi.

— Curaj, Radames se apropie. Eu m-ascund după palmieri.

Radames o încredinţă că după vi-

CARTIERUL Latin din Paris, de pe malul stîng al Senei, are o istorie de mai multe secole. Cîţi poeţi, muzicieni, pictori şi oameni de ştiinţă nu şi-au petrecut acolo anii cei mai frumoşi ai tinereţii, între studiu şi petreceri, între visuri nemăsurate şi grijile apăsătoare ale zilei de mîine! Străzile, clădirile, pieţele, cafenelele acestui cartier au inspirat multe versuri, poeme, evocări, încît ai putea să umpli o bibliotecă întreagă cu volumele ce i s-au consacrat de cei ce nu şi-au uitat anii de studenţie, bucuriile şi amărăciunile unei perioade de firești speranţe şi de mari dezamăgiri.

Poezia Cartierului Latin a găsit ecou îndeosebi în sufletul scriitorilor romantici. „Viaţa boemilor“ — fiindcă boemi se numeau tinerii cu cărţi de studiu la subsuoară şi cu buzunarele căptuşite cu vînt, îngrămădiţi cîte trei şi patru în cămăruţele de mansardă — este cea mai cunoscută dintre cărţile ce descriu mizeria şi traiul de pe o zi pe alta al studenţilor parizieni. Autorul ei este acel Henri Murger, care l-a cucerit pe compozitorul Giacomo Puccini, pe cînd era şi el tînăr încă, la începutul glorioasei sale cariere muzicale.

Subiectul scriitorului francez a mai fermecat pe un compozitor italian, pe Ruggero Leoncavallo, celebrul autor al operei în două acte „Paiaţe“. S-a dat o luptă surdă între cei doi tineri muzicieni pentru succesul operei **Boema**, căci amîndoi o intitulaseră la fel. Lupta n-a fost de lungă durată, deoarece Puccini şi-a învins fără greutate adversarul, opera lui fiind mai melodioasă, mai umană, mai bine construită.

A contribuit la succesul **Boemei** lui Giacomo Puccini şi buna întocmire a libretului, viu şi plin de momente emoţionante, cu eroi autentici.

Autentici, într-adevăr?

Numele celor ce au populat cămăruţele şi podurile sărăcăcioase ale Cartierului Latin nu se cunosc. O lume nouă se încălzeşte azi la soarele care a luminat cîndva tinereţea celor patru prieteni, personajele principale ale operei: pictorul Marcel, poetul Rodolfo, muzicantul Schaunard şi filozoful Colline. Ochii lor luminoşi surîdeau deopotrivă vieţii, întîmpinînd necazurile şi bucuriile cu aceeaşi uşurinţă. Căci tinereţea are darul de a privi dincolo de prezent, la ziua de mîine, la viitorul plin de făgăduinţe.

Atîta doar că prezentul îşi are grijile sale şi peste unele dintre ele nu se poate trece cu uşurinţă. Cei patru prieteni adeseori nu reuşeau să încropească o masă zilnică, cît de sărăcăcioasă. Era iarnă. Se apropiau sărbătorile, vîntul bătea dinspre ocean, tinerii visau în mansarda lor la un prînz îmbelşugat. Se aflau în cămăruţa lor o masă acoperită de hîrtii, nişte scaune şubrede, cîteva cărţi desperecheate, aruncate prin colţuri, lîngă pînzele pictate rezemate de perete. Prin fereastra mare pătrundea însă destulă lumină ca Marcel să poată picta traversarea Mării Roşii de către evreii izgoniţi din Egipt de faraon. Ca să se răzbune pe mizeria la care erau cu toţii osîndiţi, fără bani şi fără lemne de foc în ajun de sărbătoare, cu chiria neplătită de

TRAIAN GROZĂVESCU, UN NEUITAT INTERPRET AL ROLULUI RODOLFO

Prietenii lui Rodolfo se așezaseră la o masă pe terasa cafenelei. Poetul le-o prezentă pe Mimi, ai cărei obraji aprinși nu lăsau vreo îndoială că suferă de cumplita boală a mizeriei : tuberculoza. Însă cine se gîndea la boală și suferință într-o seară cînd toată lumea era pornită pe rîs și petrecere, străduindu-se să uite necazurile ?

Cînd să ciocnească paharele, Marcel se întunecă deodată la față. Zărise apropiindu-se de masa vecină o tînără zglobie și elegantă. Era urmată de un bătrînel încărcat cu pachete, căruia tînăra îi vorbea pe un ton poruncitor :

— Aici, Lulu ! Asta este masa pe care-o vreau.

— De cînd te tot rog să nu-mi mai spui Lulu în fața străinilor ? se smiorcăi Alcindor, căci așa îl chema pe bătrînel. Vrei cumva să ne așezăm chiar aici, în stradă ?

— Da, aici vreau, sună răspunsul tinerei, care se și așezase la o masă apropiată de cea a boemilor, fiindcă dorea să-l vadă pe Marcel. Pictorul îi întoarse însă, furios, spatele.

— Este Musetta, șopti Rodolfo la urechea proaspetei sale prietene. Lui Marcel îi este tare dragă. Musetta făcu tot ce-i stătea în puteri ca să fie observată de pictor, fără să izbutească, deși vorbea tare, se certa cu ospătarii, fiindcă nimeni și nimic nu-i era pe plac.

Izbuti astfel să scape în curînd de bătrînelul cu care venise.

După plecarea lui, Musetta trecu la masa boemilor. Se dezlănțui o petrecere veselă, care ar fi ținut pînă tîrziu dacă nu se ivea ospătarul cu nota de plată. Oricît se scotociră însă prin buzunare, nu găsiră banii cu care să achite ceea ce mîncaseră și băuseră. Lucrurile ar fi luat o întorsătură neplăcută, dacă Musettei nu i-ar fi venit ideea salvatoare de a da repede dispoziție ospătarului :

— Să treci totul în contul domnului Alcindor, ai cărui invitați am fost. Noi mergem să petrecem în altă parte.

Dar viața nu este numai un șir de petreceri fără sfîrșit. După cîteva săptămîni de liniște netulburată, Rodolfo părăsi și el mansarda. Fata, căreia îi era atît de drag, porni îndată după el. Alergă spre hanul de la periferie, unde bănuia că poetul se dusese spre a se consola în tovărășia lui Marcel.

Din văzduh cerneau peste Paris fulgii unei ninsori de iarnă grea. Mimi rătăci mult timp pe străzile pustii, din zori pînă seara tîrziu cînd ajunse la hanul căutat. Cum nu îndrăznea să intre în han, Mimi rugă pe o necunoscută să-l cheme pe Marcel afară.

Îi povesti pictorului toată suferința pe care o îndurase alături de Rodolfo, tot ce pătimise în ultimele luni. O tuse chinuitoare îi întrerupse de mai multe ori povestirea, încît abia putea să bolborosească vorbe anevoie de priceput. În timp ce se pregătea să intre și să-l

caute pe Rodolfo, Mimi se ascunse după un arbore. Abia se făcu nevăzută, că Rodolfo şi Marcel apărură în uşa hanului. Pictorul aduse îndată vorba de Mimi.

— Dacă vrei să cunoşti adevărul, află că nu mai pot s-o văd chinuită de tuse. Mă învinovăţesc că piere văzînd cu ochii, obrajii îi ard de febra unei boli fără leac. Mansarda mea e neîncălzită, cînd ea are nevoie de căldură, de doctor şi medicamente. Vreau s-o ajut cu tot dinadinsul. Aş fi bucuros să-i poarte de grijă un om cu dare de mînă. N-ai vrea să-i spui toate acestea ?

Mimi, care asculta cu suflarea oprită, îşi trădă prezenţa fără voie printr-un acces de tuse.

— Îmi pare rău, Mimi, ai auzit totul ? se sperie Rodolfo, apropiindu-se cu grijă de ea. Să nu dai crezare vorbelor mele, ştii doar cît sînt de prăpăstios.

— Nu, Rodolfo, răspunse Mimi. Tu ştii care este adevărul. Cît de grea este despărţirea în timpul iernii, şopti Mimi. Lumea este tristă şi pustie, nu sînt flori, e întuneric...

— O, da, primăvara ar fi fost mai uşor, răspunse Rodolfo. În ciripitul păsărilor, mîhnirea se mistuie parcă, florile, lunca, pădurea verde încurajează...

Trecu astfel un an. Ningea iar şi, în mansarda sărăcăcioasă, ajunul sărbătorilor era la fel de zgribulit ca şi anul trecut. În locul mesei îmbelşugate, tinerii îşi amăgeau foamea cu scrumbii sărate. Nu erau însă defel mîhniţi, ci glumeau şi rîdeau. Colline şi Schaunard se duelau cu vătraiul şi fărăşul, schiţînd paşi de dans. Petrecerea era în toi cînd Musetta dădu buzna în casă.

— Vine Mimi, făcu ea agitată. Abia se ţine pe picioare, sărăcuţa.

— Ce s-a întîmplat ? întrebară boemii.

— Este bolnavă, la capătul puterilor. Nu cred să mai apuce primăvara. M-a rugat s-o ajut să urce scara pînă la Rodolfo.

Mimi ajunse în mansardă sleită. Rodolfo o ajută să se întindă pe patul răvăşit, Musetta, pe neobservate, îşi scoase cerceii şi-i dădu lui Marcel ca să-i vîndă şi să aducă un doctor.

— Mă duc să-i caut un manşon, ca să-şi încălzească în el mîinile.

— Iar eu, spuse Colline, luîndu-şi mantaua din cuier, mă duc să-mi vînd

ENRICO CARUSO, UNUL DINTRE INTERPRETII CELEBRI AI OPERELOR LUI PUCCINI

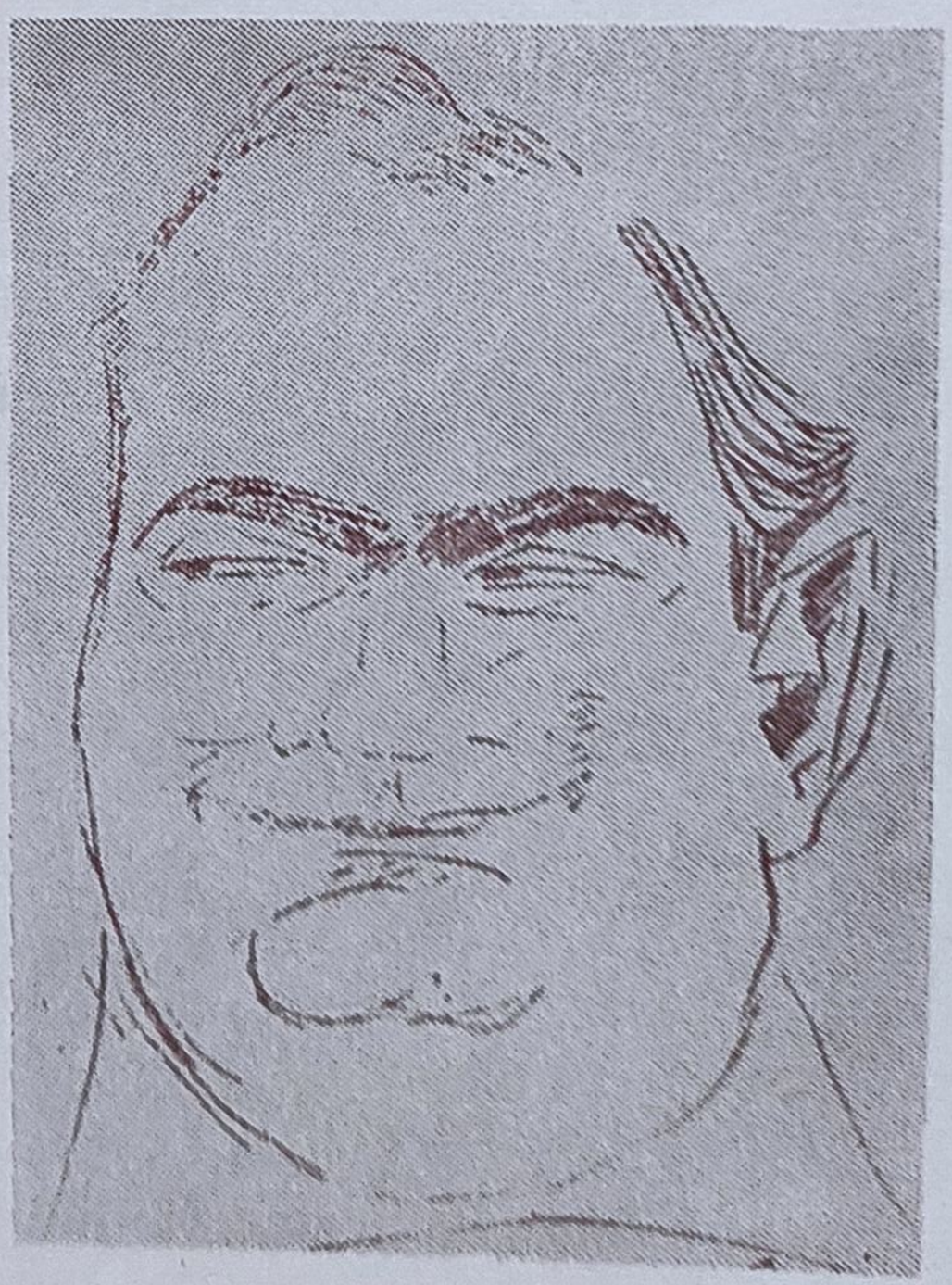

Tosca

Operă în trei acte, de Giacomo Puccini, pe un libret de Giuseppe Giacosa și Luigi Illica, după drama cu același titlu de autorul francez Victorien Sardou. Premiera a avut loc la 14 ianuarie 1900, pe scena Teatrului Constanzi din Roma, așadar exact la o sută de ani și în același oraș unde se petrece acțiunea. Succesul a fost copleșitor, în ciuda zvonurilor despre un atentat ce se pregătise chiar în seara premierei. Încă în același an, Tosca a repurtat succese asemănătoare la Paris și Londra, apoi în lumea întreagă.

Creatoarea rolului Floriei Tosca, cîntăreața româncă Hariclea Darclée — socotită de criticii și compozitorii timpului neîntrecută în personajul principal — a cîntat în multe teatre de operă din Europa și America latină, sărbătorită peste tot de un public entuziast.

PREMIERA operei **Tosca** de Giacomo Puccini este legată de numele unei mari cîntărețe românce : Hariclea Darclée. Ea a interpretat, la dorința compozitorului, rolul frumoasei Floria Tosca, ea însăși cîntăreață în drama scriitorului francez Victorien Sardou, după care Giacosa și Illica au întocmit libretul operei.

În jurul premierei s-a iscat o mare agitație. Protipendada din capitala Italiei aflase că este vorba de un subiect revoluționar, astfel că se pregătea să le facă autorilor și interpreților o manifestare dușmănoasă. Sala fusese înțesată de polițiști, fiindcă circulau zvonuri că va exploda, în timpul spectacolului, o bombă sau chiar mai multe. În locul lor a explodat succesul unei opere care a rămas de atunci pe afișul tuturor teatrelor lirice de pe glob, aducînd lauri cîntăreților ce-au apărut în rolurile principale. Cine nu-și amintește de succesul sopranei Arta Florescu în rolul Floriei Tosca pe scena Operei Române din București, și cine nu l-a aplaudat, în anii mai apropiați, pe baritonul Nicolae Herlea în rolul baronului Scarpia ?

Succesul de care opera aceasta se bucură pretutindeni, de peste trei sferturi de veac, se datorează în parte și subiectului. Acțiunea se desfășoară la Roma, a cărei populație fusese cucerită la începutul secolului al XIX-lea de ideile Revoluției franceze, idei ce au trecut peste popoarele Europei ca o suflare vijelioasă. Speranțele de libertate și independență națională ale italienilor au fost și ele trezite. Geamătul surd al celor oprimați s-a transformat, în urma victoriilor armatei franceze, în suspine de ușurare. Ca într-o licărire de fulger, asupriții întrezăriră ceasul eliberării, care avea să bată și pentru ei. Se iveau peste tot eroi ai luptei naționale, care puneau mîna pe arme, fără să le pese de primejdie. Luptele dintre francezi și asupritori se dădeau cu noroc schimbător, încît la vestea înfrîngerii lui Napoleon la Marengo, tiranul își scoase din nou capul, căutînd să se răzbune cît mai crud pe răsculați.

La Roma se organiză în grabă o slujbă religioasă la biserica Sant Andrea della Valle.

Deocamdată, în aurora sîngerie, biserica era cufundată în somn. Zidurile ei străvechi se înălțau mute în lumina difuză a zorilor. În curînd aveau să sune clopotele bisericilor Romei, vestind începutul unei zile de sărbătoare. O cheie scrîșni în zăvorul intrării și, pe ușa larg deschisă, intră legănîndu-se caraghios paracliserul. Șchiopăta sărmanul, ceea ce nu-l împiedica să curețe feștilele lumînărilor, să înlocuiască florile ofilite de pe altare cu altele proaspete, încă cu rouă pe ele, să schimbe uleiul rînced din candele.

Părea atît de absorbit de îndeletnicirile sale, încît nici nu-l băgă de seamă pe necunoscutul care se furișase pe nesimțite în biserică, zdrențăros și sleit de puteri. Era Angelotti, un fugar hăituit de poliția baronului Scarpia, căci fusese consulul republicii romane instaurată de armata franceză eliberatoare. Se refugiase în biserică fiindcă familia sa avea în ea o capelă proprie unde spera să poată fi deocamdată la

GIUSEPPE DI STEFANO ÎN ROLUL BARONULUI SCARPIA

adăpost de urmăritori. Descoperi îndărătul unei statuete cheia ce ducea la capelă şi dispăru după uşa scundă.

În acest timp, paracliserul ştergea pensulele lui Cavaradossi şi îi potrivea scara din faţa altarului unde avea să picteze.

Mario Cavaradossi primise sarcina de a picta icoana Magdalenei deasupra unuia din altarele laterale. De îndată ce clopotul vesti răsăritul soarelui, se ivi şi el ca să-şi înceapă lucrul. Cînd trase de pe tabolu cearceaful cu care fusese acoperit, paracliserul recunoscu uimit în chipul sfintei din icoană portretul marchizei Attavanti. Dacă ar fi bănuit că fratele marchizei, fostul consul Angelotti, se află ascuns chiar în biserica a cărei grijă o poartă, ar fi făcut un nemaipomenit tărăboi.

Însă prezenţa fugarului n-o bănuia deocamdată nici Cavaradossi, pe care paracliserul greu de picior, dar bun de gură, îl ţinea de vorbă.

— Dă-mi culorile, îl întrerupse pictorul, sătul de pălăvrăgeala fără rost şi se căţără pe scară prinzînd să picteze frumosul chip de pe pînză, în timp ce gîndurile îi rătăceau la cîntăreaţa Floria Tosca, care îi era dragă. Înainte de a pleca la treburile sale, paracliserul ţinu să-i mai spună că-i pregătise un paneraş cu merinde, pentru a-l avea la nevoie.

Angelotti ieşi din ascunzătoarea sa chinuit de sete şi foame, abia după plecarea paracliserului. Cavaradossi, care era şi el un duşman al tiraniei, căută să-i fie de folos fugarului : îi propuse să-l ascundă fie în vila sa, fie în fîntîna din grădină.

Poate că s-ar fi înţeles asupra celui mai potrivit loc, dacă nu erau întreruptţi de sosirea neaşteptată a Floriei Tosca. Angelotti se făcu nevăzut într-o clipită, dar spaima de pe faţa lui Cavaradossi dădu cîntăreţei de bănuit. O chinuia mai demult gîndul că el ar putea să-i ascundă ceva. Oare ce să însemne aerul lui răvăşit, privirile distrate, de parcă nu s-ar fi bucurat de venirea ei ?

Un fior străbătu inima artistei, devenind neliniştită, gata de harţă. Pictorul o linişti prin cuvinte pline de înflăcărare, stabilind ca seara să se vadă în vila lui Cavaradossi, fapt ce avu darul de-a alunga bănuielile Floriei Tosca. Se pregătea de plecare cînd, dintr-o dată, recunoscu în sfînta pictată deasupra altarului chipul marchizei Attavanti. Aşadar, bănuiala ei nu era fără temei.

Cîteva bubuituri de tun vestiră în clipa aceea evadarea din închisoare a lui Angelotti. Copoii lui Scarpia, şeful poliţiei, aveau să pornească neîntîrziat pe urmele fugarului.

În lumina limpede a dimineţii de vară, biserica prinse să se umple de popor. Paracliserul dădu de veste credincioşilor că Napoleon suferise o grea înfrîngere şi că, în cinstea acestui eveniment, la palatul Farnese are loc seara o serbare, la care Floria Tosca va cînta un imn al victoriei. Ar mai fi adăugat şi alte amănunte, însă amuţi la vederea lui Scarpia.

Şeful poliţiei intră în biserică cu îngîmfarea celor atotputernici. El nu venea să se închine, ci ca să-şi înceapă ancheta pentru descoperirea evadatului.

Ancheta aceasta dădu rezultate nesperate, odată ce în capela familiei Attavanti fu descoperit paneraşul golit pînă la ultima firimitură de merindele pregătite pentru pictor, iar lîngă altarul la care picta Cavaradossi se găsi un evantai. Destule probe ca să înceapă urmărirea, dar şi ca să deştepte bănuielile cîntăreţei.

Floria Tosca sosise şi ea la slujbă, fapt ce stîrni lui Scarpia şi mai mult neîncrederea în Cavaradossi.

Cu toată îndîrjirea lor, zbirii nu dădură nici pînă seara de urma lui Angelotti. Izbutiră, în schimb, să pună mîna pe complicele lui, Mario Cavaradossi. Baronul Scarpia avea să-şi înfrunte rivalul într-un salon luxos, unde totul era frumos, nobil şi vrednic de a fi îndrăgit. Deocamdată, cina de unul singur, îmbrăcat cu o grijă aleasă, în frac şi cămaşă cu mîneci şi guler de dantelă. Peruca pudrată îi dădea o înfăţişare distinsă, care îi masca cruzimea fără pereche. Starea lui semăna cu aceea a unei sălbăticiuni ce se ghemuieşte înainte de salt asupra pradei. Era copleşit de aşteptarea torturii lui Cavaradossi, pe care îl ura pentru talentul şi ideile sale îndrăzneţe.

Pictorul se afla după uşa capitonată, unde zbirii urmau să-l supună, la primul semn, celor mai cumplite chinuri, spre a afla de la el locul unde s-a ascuns Angelotti.

Încercarea, deocamdată paşnică, de a-l face să vorbească, nu dăduse rezultat. Scarpia se purta încă asemenea unui om de lume, prefăcîndu-se politi-

CELEBRA CÎNTĂREAŢĂ ROMÂNCĂ HARICLEA DARCLÉE ÎN ROLUL FLORIEI TOSCA LA PREMIERA ABSOLUTĂ DE LA ROMA ÎN 1900

DECORUL TEATRULUI DE OPERĂ SCALA DIN MILANO
LA ULTIMUL ACT AL OPEREI „TOSCA"

cos. De la parterul palatului se strecurau sunetele muzicii, în care se amesteca glasul limpede și pătrunzător al Floriei Tosca. Oare ar mai fi cîntat la fel de înaripat dacă ar fi aflat că cel drag ei a fost arestat și că va fi supus în curînd unor torturi crîncene ? Cîntecul se stinse, treptat, într-un zvon de voci și aplauze.

Scarpia își pierduse răbdarea ; prefăcătoria sa luase sfîrșit, așa că își dădu pe față adevărata fire. Făcu semn zbirilor să-l tortureze fără îndurare pe pictor. O invită totodată pe Floria Tosca în salonul său. Cîntăreața intră chiar în clipa cînd Cavaradossi era tîrît în camera de tortură. El mai apucă s-o roage, în șoaptă, să nu cumva să-l trădeze pe Angelotti. În marea sa dragoste pentru Tosca, pictorul îi destăinuise între timp adevărul, risipindu-i astfel neîncrederea care o măcina de cîtăva vreme.

Din camera de tortură răzbăteau strigătele și vaierele tot mai sfîșietoare ale lui Cavaradossi. Oare cît avea să mai

reziste chinurilor la care era supus ? Tosca, copleşită de durere, se prăbuşi în lacrimi :

— Eu sînt aceea pe care o chinuieşti ! strigă ea. Încetează, încetează odată !

— Unde este Angelotti ? repetă Scarpia pentru a nu ştiu cîta oară întrebarea.

— În fîntînă... în fîntîna din grădină, gemu Tosca, învinsă de suferinţă.

Pictorul fu adus în salon, pe jumătate leşinat, cu fruntea şi mîinile pline de sînge. Cîntăreaţa vru să-l ocrotească, dar Cavaradossi o alungă de îndată ce află că trădase ascunzătoarea fugarului.

— M-ai trădat, blestemato ! strigă el cu glasul răguşit de durere.

În clipa aceea uşa se dădu în lături şi o ştafetă aduse ştirea că Napoleon zdrobise în cele din urmă armata austriacă, la Marengo. Cavaradossi nu se mai putu stăpîni ; cuprins de însufleţire, îşi dădu pe faţă bucuria. Tosca încercă zadarnic să-l amuţească. El îl acoperi pe Scarpia de jignirile cele mai crunte. Zbirii îl scoaseră din salon, tîrîndu-l înapoi în camera de tortură.

— Salvează-l ! îi propuse Scarpia cîntăreţei.

— Care este preţul ? vru ea să afle.

— Floria Tosca, sună răspunsul sec al poliţaiului.

Primul gînd al cîntăreţei fu acela de a fugi şi a-i cere reginei graţierea lui Cavaradossi. Dar ar fi ajuns oare la timp ? De afară se şi auzea ropotul tobelor, cu care partizanii libertăţii şi ai republicii erau duşi la locul de execuţie. Îi veni atunci în minte să încerce să cerşească mila lui Scarpia, în cuvintele cele mai mişcătoare de care o artistă este în stare.

Scarpia însă nu cunoştea mila ; încercă să se apropie de Tosca, însă un zbir intră grăbit raportîndu-i că Angelotti îşi pusese capăt zilelor înainte de a putea fi prins, iar complicele lui, Mario Cavaradossi, este aşteptat de plutonul de execuţie.

Baronul schimbă o privire cu Tosca, care era îngrozită de gîndul că nu mai există nici o scăpare, pictorul va fi împuşcat. Scarpia ordonă ca execuţia să fie doar simulată, folosindu-se cartuşe oarbe, „întocmai ca în cazul contelui Palmieri“, mai adăugă el.

Zbirul surîse cu tîlc.

Dacă Floria Tosca ar fi fost mai atentă, şi-ar fi putut da seama că avea să fie trasă pe sfoară. Dar, îngrozită

TENORUL GEORGE LAMBRACHE IN CAVARADOSSI PE SCENA OPEREI ROMÂNE DIN BUCUREŞTI

CÎNTĂREAȚA DE CULOARE LEONTYNE PRICE ÎN ROLUL FLORIEI TOSCA

BARITONUL NICOLAE HERLEA ÎNTRUCHIPÎND PE BARONUL SCARPIA →

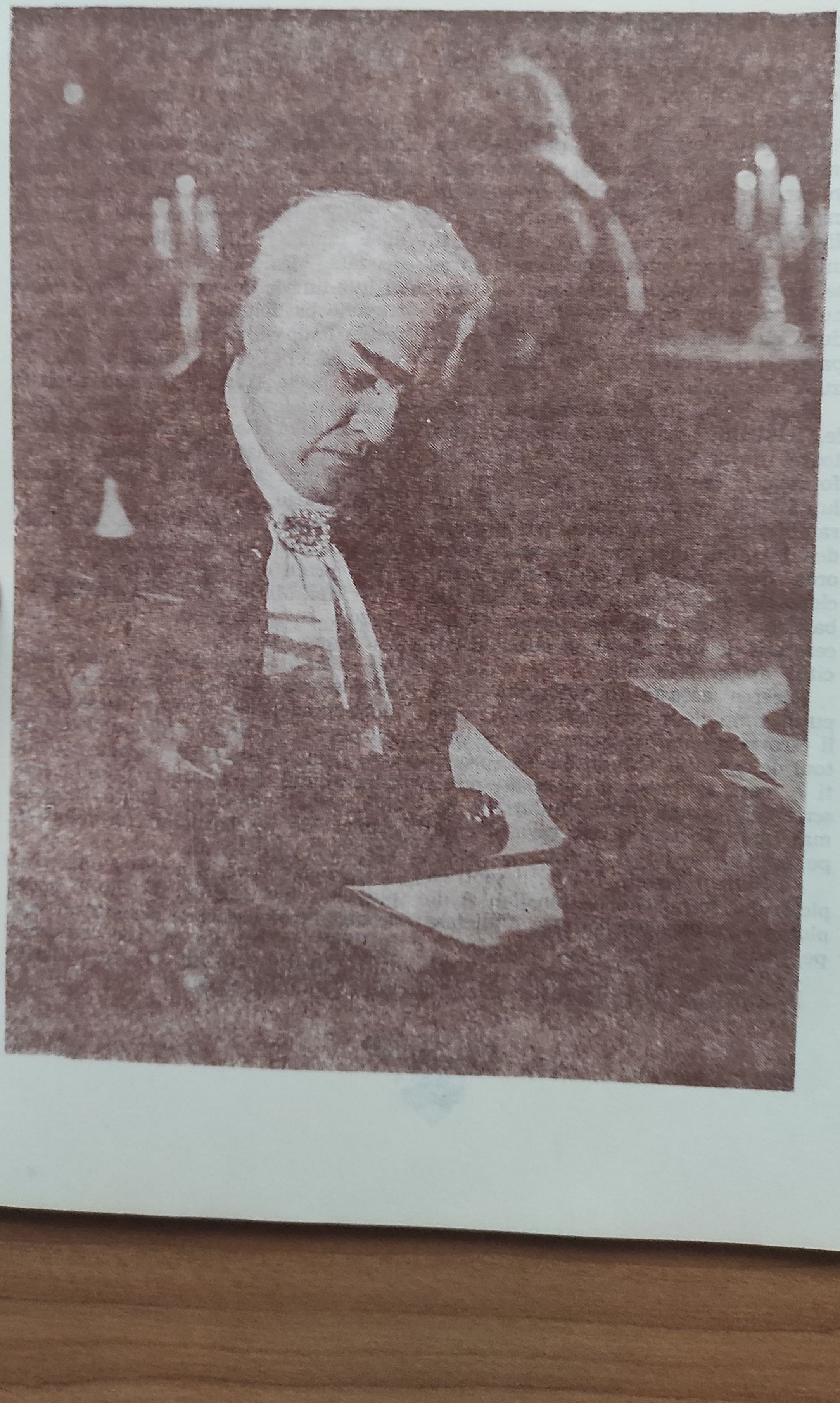

cum era de întîmplările acelei nopți de coşmar, nu mai avea alt gînd decît să scape, împreună cu pictorul, fugind departe de Roma cea sîngeroasă.

Tosca îi mai ceru lui Scarpia, al cărui chip o dezgustă, un paşaport, cu care ea şi Mario să poată părăsi oraşul în zori de zi. Şeful poliţiei se aşeză la masă şi începu să scrie. Cînd să se ridice, ca să înmîneze Floriei actul, ea îi înfipse în piept cuţitul pe care îl zărise pe masa ospăţului de seară al tiranului. Scarpia se prăbuşi la pămînt, după ce cîntăreaţa îi smulse din mînă paşaportul rîvnit. Apoi se făcu nevăzută din palat.

Peste Roma începu să mijească zorile. Răsăritul aprindea lumini scînteietoare în turlele bisericilor. Deasupra fortăreţei Sant'Angelo, închisoare a luptătorilor pentru libertate — tremurau ultimele stele. Argintul lor se oglindea în gura unui tun îndreptat către oraş. Se auzeau din depărtare, surd, clopotele ce slăveau o nouă zi. Sus, pe bastionul fortăreţei, era tăcere. O tăcere atît de mare, încît se auzea clipocitul apelor Tibrului.

Tăcerea aceasta fu tulburată peste puţin timp de paşii pîrcălabului, care îl escorta pe Mario Cavaradossi pe platoul de execuţie. Osînditului i se pregăti o masă şi un scaun, spre a-i putea scrie celei dragi cîteva rînduri de rămas bun. Abia isprăvise răvaşul cînd, pe bastion, se ivi şi Tosca.

— Sîntem salvaţi, Mario, îi şopti ea pictorului ferindu-se de pîrcălab şi de plutonul de execuţie, care se şi aliniase pe platou.

— Cum ?

— Cînd vei auzi ropotul armelor, să te prefaci mort. Gloanţele sînt oarbe, încît nu-ţi vor căşuna nici un rău. Să nu-ţi fie teamă !

— De ce mi-ar fi teamă ?

Se luminase de-a binelea, dar lămpaşul pîrcălabului continua să pîlpîie la fel de jalnic. Cu ochii legaţi, Cavaradossi fu călăuzit în faţa plutonului. Soldaţii duseră arma la ochi, Floria îşi duse mîna la inimă, gloanţele răpăiră deodată. Mario căzu moale la pămînt, ca într-un joc de copii. Plutonul coborî treptele bastionului, pîrcălabul suflă în feştila lămpaşului său, apoi se făcu nevăzut şi el. Peste bastion se lăsă tăcerea : apele Tibrului foşneau blînd în adînc, stelele de pe cer păliseră, turlele bisericilor Romei începeau să strălucească în răsăritul de soare.

Dintr-un salt, Floria Tosca ajunse lîngă Mario.

— Scoală, Mario, sîntem, în sfîrşit, singuri ! şopti ea nerăbdătoare.

Nu primi nici un răspuns.

— Hai, Mario, primejdia a trecut ! îl zori ea tremurînd.

Aceeaşi tăcere.

— Mario ! ţipă deodată Tosca, dîndu-şi seama că el nu se prefăcea, ci era mort cu adevărat. Scarpia fusese necinstit pînă şi cu prilejul ultimului tîrg pe care îl încheiase. Cum nu putea să îndure gîndul de a trăi fără fiinţa care îi fusese atît de dragă, Floria Tosca se aruncă de pe bastionul fortăreţei în prăpastia întunecată.

Legenda spune că pe locul unde trupul ei a fost înghiţit de Tibru, apele se mai învolburează şi azi într-un vîrtej bolborositor, din care se desluşeşte parcă ţipătul disperat al ultimei victime a tiranului Scarpia.

Madame Butterfly

Operă în trei acte, de Giacomo Puccini, pe un libret de Luigi Illica și Giuseppe Giacosa, după o dramă de David Belasco. Subiectul a fost folosit și de scriitorul francez Pierre Loti, în romanul său a cărui eroină poartă numele de Madame Chrysantème. Cu toate că Puccini o socotea cea mai reușită lucrare a sa, la premiera de la Scala din Milano, la 17 februarie 1904 — dirijor fiind tînărul Arturo Toscanini, iar Cio-cio-san soprana Rosina Storchio, una din cele mai sărbătorite cîntărețe ale Italiei de la începutul secolului — opera a fost fluierată, iar compozitorului i s-au făcut manifestări ostile.

Iată cum a povestit interpreta rolului titular eșecul de la premiera milaneză: „Cortina de fier a căzut rece, ca o ghilotină, în zarva asurzitoare a publicului. Nici unul din artiști nu mai apăru la rampă, cum se obișnuiește după o premieră, ca să culeagă aplauzele măcar ale prietenilor compozitorului. Ne-am adunat cu toții în jurul maestrului zdrobit, răvășiți și noi de plîns. Pe neașteptate, un băiețel firav se năpusti pe scenă și se aruncă, hohotind de plîns, în brațele lui Puccini: O papa... papa mio! *Era Antonio, fiul compozitorului...“*

Puccini a prelucrat opera sa, făcînd din cele două acte și trei tablouri, cîte avea la început, trei acte de sine stătătoare. La 28 mai în același an, Madame Butterfly *a repurtat un succes uriaș la Brescia, ca succesul să n-o mai părăsească niciodată.*

Ca și în cazul ultimei sale opere, Turandot, *Giacomo Puccini a studiat timp îndelungat muzica orientală și instrumentele ei specifice, ca să poată împrumuta un colorit cît mai autentic eroilor săi și ambianței geografice. Cîteva din ariile operei sînt de o mare frumusețe, ca dealtfel și întreaga partitură, care se cîntă în aproape toate teatrele noastre muzicale.*

Unul dintre neuitații interpreți români ai rolului locotenentului Pinkerton a fost tenorul Traian Grozăvescu. Îi urmează, azi, cu vocile lor frumoase, Valentin Teodorian, Cristian Mihăilescu, Emil Gherman și Ion Tudoran, de la Operele din București și Cluj-Napoca.

JAPONEZII iubesc florile și vegetația în mod deosebit. În casele lor scunde din Nagasaki, pe ulicioare întortocheate și strîmte, trandafirii acoperă fiecare palmă de pămînt, în timp ce gliciniile își scutură petalele roz pe creștetul și umerii trecătorilor. O populație tăcută forfotește în bătaia soarelui, pitindu-și după un blajin surîs grijile mărunte.

Doar rar se abate prin orașul, unde înfloresc pretutindeni grădini și crește liniștea, vreun străin. Dar de cînd în port acostează, pentru un timp mai lung sau mai scurt, vapoare americane, numărul lor s-a înmulțit.

Din zarva orașului, ecoul petrecerilor marinărești n-ajunge pînă sus, pe colinele acoperite de verdeață. Însă locotenentul Pinkerton și-a pus în gînd să vadă totul, să cunoască în amănunțime obiceiurile țării unde nava sa de război va petrece cîteva săptămîni. Ca ofițer al flotei americane a străbătut lumea întreagă, a întîlnit oameni de toate culorile și s-a distrat, ca oricare alt tînăr și chipeș ofițer de marină. Se lasă purtat și de astă dată prin oraș într-o ricșă hodorogită, în căutarea surprizelor pe care orice țară, orice localitate le rezervă străinilor.

Un bătrînel îi aținu calea într-o dimineață, adresîndu-i-se cu temenele :

— Mă numesc Goro, iar ocupația mea se cheamă în limba țării noastre **nakodo,** adică agent matrimonial. Cei pe care i-am servit m-au poreclit „misitul fericirii".

— Îți închipui că am de gînd să mă însor în țara voastră ? încercă ofițerul să se descotorosească de el.

— Ați vorbi altfel dacă obiceiurile țării noastre v-ar fi mai bine cunoscute, stărui Goro. Străinii pot încheia la noi căsătorii, ce se desfac de îndată ce ocupațiile îi cheamă în altă parte. O astfel de căsătorie este cu desăvîrșire legală, după cum la fel de legală este și desfacerea ei de la sine. Miresele recomandate de mine sînt fete de familie bună, frumoase și delicate, ascultătoare și harnice. Binevoiți a arunca o privire în albumul meu cu poze : aceasta este Floare-de-cais, care s-a măritat pînă acum de două ori ; cea de lîngă ea este domnișoara Crizantema, a cărei frumusețe n-are pereche, încît a încheiat nu mai puțin de patru căsătorii ; Zori-de-zi s-a măritat de și mai multe ori, căci Goro este isteț...

— Propunerile tale par să fie atrăgătoare, zise Pinkerton, ca să pună stavilă torentului de cuvinte ale lui Goro. Pe mine însă nu mă atrage o astfel de mireasă.

— Poate binevoiți a vă arunca ochii asupra celei mai gingașe gheișe din ceainăria noastră, fermecătoarea Cio-cio-san. Coboară dintr-o familie de seamă, însă scăpătată.

— Este în adevăr fermecătoare, dar dacă aș lua-o de nevastă, unde oare m-aș putea muta cu ea ? Căci pe puntea navei mele de război nu pot să-mi duc soția.

— Nu vă rămîne decît să închiriați, pe un preț de nimic, una din căsuțele cu multe paravane din vîrful colinei. Contractul de închiriere este valabil timp de 999 de ani !

Cu un „misit" așa de iscusit, locotenentul Pinkerton se pomeni, aproape

SOPRANA ITALIANĂ ROSINA STORCHIO. PRIMA CIO-CIO-SAN DIN OPERA LUI PUCCINI

fără voia lui, cu mireasă și casă. Din clădirea scundă, înecată în tufe de iasomie, puteai cuprinde cu ochii o privelişte minunată : jos se întindea marea, în toată frumuseţea ei orbitoare ; pe colinele din jur înfloreau piersicii şi migdalii ; cerul albastru nu era pătat nici măcar de umbra vreunui nor. Iar cu paravanele nostime din casă puteai face trei dintr-o încăpere sau îţi lăsai grădina să intre în casă, după voie.

Goro îi prezentă a doua zi străinului pe servitorii casei, după care urmă mireasa. Înaintea ei sosi însă domnul Sharpless, consulul Statelor Unite ale Americii, martorul mirelui la căsătorie. Îşi aprinseră tacticoşi ţigara şi goliră cîte un pahar de whisky ; Pinkerton slăvea poezia vieţii pe mare, surprizele descoperite în fiecare nou port, bucuria noutăţii prilejuită de fiecare călătorie. Iată, pînă şi o astfel de căsătorie, semănînd mai curînd a joacă, cîtă plăcere îi pricinuieşte unui tînăr dornic de aventuri ! După cîteva săptămîni va putea să-şi părăsească proaspăta soţie, fără a fi tras de vreo lege la răspundere, odată ce acestea sînt obiceiurile ţării.

— Ard de nerăbdare s-o văd pe Cio-cio-san, zise Pinkerton.

— Ştii oare că numele ei în englezeşte înseamnă fluture, **butterfly** ? îl lămuri Sharpless. Nu te-ai gîndit că ai putea să strivești, prin aventura pe care o întreprinzi, aripile acestui fluture fragil ?

— Ai cumva de gînd să-mi ţii o predică ? îl întrerupse ofiţerul. Mai bine să ciocnim un pahar în sănătatea logodnicei mele adevărate, aflată în America.

— Oricum, ayu consulul ultimul cuvînt, nu uita că mireasa ar putea să ia în serios căsătoria voastră, care dumitale ţi se pare o simplă joacă.

Mireasa se ivi şi ea, însoţită de un alai de gheişe. Cio-cio-san era mică şi delicată, ca şi cînd ar fi fost urzită din petale de iasomie. Părea mai degrabă un copil decît o fată de vîrsta măritişului.

— Cîţi ani ai, copila mea ? vru să afle consulul.

— Vai, sînt destul de bătrînă, am cincisprezece ani ! sună răspunsul.

Mireasa era toată numai zîmbet şi rîs, cînd reţinut, cînd nestăvilit, învăluindu-i pe toţi în veselia sa tinerească. Îşi prezentă mama şi rudele, adăugînd că unchiul Bonzo, preot budist, nu va putea fi de faţă la nuntă. Ceremonia începu în liniştea înserării.

— Mi-e teamă, Pinkerton, îi şopti consulul mirelui. Mireasa ta mă pri-

vește ca pe o arătare din basme. Mă tem că povestea asta n-are să se sfîrșească bine.

— Domnule Pinkerton, stăpîn al meu, nădăjduiesc să nu te superi că am îndrăznit să aduc în casă cîteva din lucrușoarele mele, se înclină mireasa în fața locotenentului.

— De ce să mă supăr ? făcu Pinkerton, pentru întîia oară mișcat de supunerea și dăruirea ce stăruiau în ochii micuței Butterfly.

— Am aici un șal de mătase... un brîu cu cataramă... o oglindă, cîteva evantaie, ulcica cu vopsele.

— Pumnalul ?

— Este o relicvă de familie, pe care doresc s-o feresc de priviri străine, rosti repede Cio-cio-san și intră în casă. În lipsa ei, Goro îi explică ofițerului că tatăl miresei își făcuse harakiri, adică își pusese capăt zilelor cu pumnalul acela, dăruit de împărat.

Cînd Cio-cio-san reveni și povesti, cu un aer nevinovat de copil, că de dragul căsătoriei sale cu un ofițer american trecuse în acea dimineață la religia creștină, Pinkerton simți parcă un junghi în inimă.

În prezența comisarului imperial, Pinkerton și Cio-cio-san semnară actul de căsătorie, după care începu ospățul. Nuntașii se veseleau și cîntau, într-un vuiet necontenit de voioșie cînd, deodată, în grădina căsuței de pe colină dădu buzna, ca o furtună, unchiul Bonzo. El își blestemă nepoata pentru că se încumetase să-și trădeze credința strămoșească. De îndată ce aflară de convertirea miresei, celelalte rude o afurisiră și ele pe Butterfly. În cele din urmă, Pinkerton, care nu înțelegea ce se petrece, îi alungă pe nuntași din casă.

Se făcuse, în sfîrșit, liniște, peste colinele din Nagasaki se lăsau vălurile nopții. De către mare se înălța o boare sărată, tufele din grădină împrăștiau un parfum pătrunzător.

— Micuța mea Butterfly ! zise Pinkerton. Parcă ești într-adevăr un fluture minunat.

— Se spune că, dincolo de ocean, fluturii sînt prinși și înfipți în ace cu gămălie, zise ea scuturată de fiori.

— Eu te voi prinde pe pieptul meu, ca să nu mai pleci niciodată de lîngă mine. Hai, vino, ne-așteaptă fericirea !

Cerul se umpluse de stele mari și strălucitoare, iar peste golf, aurie și rotundă, răsărise luna. Ea își aninase beteala strălucitoare în crengile pomilor înfloriți, luminînd de sus, de pe cerul limpede, bucuria celor doi tineri.

Se spune că fericirea n-are istorie. După cîteva săptămîni, care treceau ca gîndul și, cu toate acestea, parcă nu mai luau sfîrșit, Pinkerton se despărți de Butterfly, fiindcă nava sa urma să ridice ancora și să se întoarcă în patrie.

— Voi reveni, micuța mea Butterfly, cînd rîndunelele își vor clădi iar cuib sub streașina căsuței noastre.

Cio-cio-san îl așteptă credincioasă, alergînd zilnic de mai multe ori la fereastră, ca să iscodească marea. Cum-

CIO-CIO-SAN ȘI SUZUKI, INTR-O STAMPA JAPONEZA

TENORUL TRAIAN GROZĂVESCU ÎN ROLUL LUI PINKERTON

părase o lunetă marinărească, spre a putea citi de departe numele vaselor ancorate în port și a vedea culoarea fanioanelor arborate pe catarge. Însă săptămînile treceau una după alta, trecură la fel și lunile, ba și anii. Se împlineau trei ani de cînd Pinkerton plecase, fără să mai dea vreun semn de viață. Suzuki, slujitoarea credincioasă, se plîngea tot mai des că banii sînt pe terminate.

— Răbdare, Suzuki, o încuraja Madame Butterfly. Stăpînul se întoarce în curînd. Oare, de ce a pus casa sub protecția consulului american ? De ce a instalat broaște americane pe ușile noastre ?... Ca să împiedice mîhnirea de a pătrunde la noi !

— Soții aceștia străini nu prea se mai întorc, odată plecați, oftă Suzuki plină de amărăciune.

— Taci, nu mă mîhni !... El nu-i la fel cu alți străini, așa să știi !... Plîngi ?.. Plîngi, fiindcă nu știi să crezi. Însă într-o zi, vom vedea cum se înalță în zare un fir de fum, iar nava lui multașteptată va acosta în port. Jos, din mulțime, se va desluși un punct alb, mărunt cît o furnică, care va urca în fugă colina. Eu însă n-am să-i ies în întîmpinare, ci mă voi ascunde după tufele din grădină. O, numai de n-aș muri de fericire !... Îl aud cum are să mă cheme : unde ești, Butterfly ? Unde te-ai ascuns, primăvara mea ?

Consulul, care de mult nu mai fusese la Cio-cio-san, veni pe neașteptate s-o vadă. Avea de gînd s-o anunțe că Pinkerton se însurase cu adevărat în patria lui, dar n-avu curajul să vorbească. Prea era mare încrederea micii japoneze, prea nemărginită siguranța ei că-l va revedea.

— Dacă, totuși, el nu s-ar mai întoarce, ce ați face ? vru să știe Sharpless.

— Poate că m-aș înapoia între gheișe sau... mai bine moartea ! sună răspunsul. Dealtfel, dacă nu s-ar mai întoarce de dragul meu, tot ar veni să-și vadă măcar fiul.

— Fiul ?

— Da, este copilul lui Pinkerton, își prezentă Cio-cio-san băiețelul adus de Suzuki. Ați mai văzut japonez cu ochi albaștri și păr blond ? Soțul meu n-a aflat încă de el, însă o să-i scrieți dumneavoastră, domnule consul.

— Da, promit să-i scriu fără întîrziere, o asigură Sharpless la plecare.

Cio-cio-san își strînse puternic copilul la piept, stăpînită deodată de o teamă fără nume. Oare ce însemna întrebarea consulului ? „Dacă el nu s-ar mai întoarce ?...“ Înmărmuri la gîndul că Pinkerton ar putea, într-adevăr, să

era de răvășită de plîns. Își sulemeni obrajii, îi îmbujoră și pe-ai băieţelului, apoi își prinse în păr o floare purpurie, ca să pară mai veselă și mai tînără !

Cînd isprăvi cu pregătirile, își puse kimonoul de nuntă, spre a-l întîmpina pe Pinkerton, așa cum o cunoscuse el.

— Oare cît trebuie să mai așteptăm ? vru ea să știe. Un ceas, două sau mai multe ?

Dar ceasurile se scurgeau, tîrîndu-se anevoie, fără ca Pinkerton să apară. Luna trecuse de creștetul bolții cînd Suzuki, răzbită de somn, se duse la culcare. Dimineața, deschizînd ochii, o găsi pe stăpîna sa acolo unde o lăsase, în așteptarea lui Pinkerton. Abia izbuti s-o înduplece să se odihnească și ea

SOPRANA EUGENIA MOLDOVEANU ÎN ROLUL EROINEI MADAME BUTTERFLY

nu se mai întoarcă. O îngrozi acest gînd nebunesc ; sîngele îi zvîcnea la tîmple. Ar fi rămas pironită în durerea ei fără margini, dacă n-ar fi făcut-o să tresară strigătul puternic al îngrijitoarei :

— Stăpînă, tunul din port ! Se apropie o navă de război.

— O navă albă... cu fanionul înstelat, exclamă fericită Cio-cio-san, cercetînd cu luneta zarea îndepărtată. Este nava lui, nava lui Pinkerton ! S-a întors, s-a întors !... O clipă nu m-am îndoit de el, o clipă n-am încetat să-l aștept. Du-te, Suzuki, culege toate florile din grădină și umple casa cu ele !... Toate, toate, încă și încă.

De teama de a nu fi flori prea puține în casă, Cio-cio-san o mîna mereu pe Suzuki după altele. În cele din urmă, casa fu copleșită de o ploaie de petale. Privindu-se într-un tîrziu în oglindă, Cio-cio-san se înspăimîntă, cît

SOPRANA AMERICANĂ DE CULOARE CAMILLA WILLIAMS ÎN ROLUL CIO-CIO-SAN

cîteva ceasuri, ca el s-o găsească sprintenă şi odihnită.

Soarele se înălţase de-o suliţă pe cer cînd, în sfîrşit, se auziră bătăi în uşă : era Pinkerton, urmat de consul.

— Dacă stăpîna ta doarme, să n-o trezeşti, o rugă Sharpless pe Suzuki.

— A închis ochii abia în zorii zilei. A umplut casa cu flori în cinstea soţului său.

— De unde ştia că sosesc ? se minună Pinkerton.

— De trei ani tot iscodeşte zarea cu luneta ei.

— Te-am prevenit, mai ţii minte ? şopti consulul.

— Vai, dar cine este femeia care se plimbă în grădină ? exclamă deodată Suzuki.

— Este Kate, soţia mea, răspunse Pinkerton, ferindu-şi privirea.

— Sărmana mea stăpînă ! oftă Suzuki. Asta are s-o ucidă.

— Ia seama, Suzuki, interveni consulul. Am venit de dimineaţă ca să te rugăm să-i dai de ştire stăpînei tale că locotenentul Pinkerton doreşte să-şi ia cu el copilul în America. Femeia din grădină are să-i poarte de grijă ca o adevărată mamă.

— Ai avut dreptate, domnule Sharpless, zise Pinkerton, torturat de remuşcări. Sărmana Butterfly aşteaptă de trei ani să mă întorc, de trei ani numără zilele de cînd am plecat. Nu voi mai avea niciodată linişte... Nu pot da ochii cu ea. Te rog pe dumneata să-i îndeplineşti orice dorinţă ar avea. Eu aştept în grădină.

Cio-cio-san se trezi şi intră în salonul presărat cu petale. Suzuki încercă s-o împiedice, dar ea o înlătură.

— Domnul consul a venit, el însă nu, bîigui ea. Oare nici n-o să mai vină ?... Suzuki, tu plîngi ?... Ah, cine este femeia din grădină ? Mă tem de ea... Să fie soţia lui ? Da, acum înţeleg. Acesta este sfîrşitul ! Vor să-mi ia şi copilul, nu-i aşa ?

— Am să-i fiu o mamă bună, zise Kate, intrînd în casă. Te rog să nu fii supărată pe mine.

— Supărată ? Cum aş putea să fiu supărată pe dumneata ? surîse trist Cio-cio-san. Eşti cea mai bună şi mai nobilă fiinţă din lume. Însă copilul nu-l dau decît tatălui său. Să vină să-l ia peste o jumătate de oră... Acum, vă rog să mă lăsaţi singură.

Cio-cio-san îşi îmbrăţişă copilul cu disperare.

— Nu trebuie niciodată să afli ce sfîrşit a avut mama ta ! bolborosi ea printre sughiţuri de plîns. Iată, zîmbesc şi rîd, ca în acest fel să-ţi rămînă întipărit în amintire chipul meu. Acum, du-te, raza mea de soare, du-te şi joacă-te în grădină... Ia-l de lîngă mine, Suzuki !

— Nu, nu te las singură ! se împotrivi tremurînd credincioasa slujitoare.

— Du-te odată, dacă-ţi poruncesc !

Suzuki ridică în braţe copilul şi ieşi plîngînd în grădină.

Madame Butterfly îngenunche în faţa statuetei zeului Budha, rosti cîteva cuvinte, apoi se retrase în iatacul ei.

Turandot

Operă în trei acte, cinci tablouri, de Giacomo Puccini, pe un libret de Giuseppe Adami și Renato Simoni, după piesa cu același titlu de Carlo Gozzi. Gozzi însuși a împrumutat subiectul dintr-un basm persan, adus de călătorii francezi în Europa prin secolul al XVIII-lea. Pe baza schițelor lăsate de compozitor, opera a fost terminată de Franco Alfano. La premiera din 25 aprilie 1926 de la Milano, dirijorul spectacolului, Arturo Toscanini, a lăsat din mînă bagheta după scena morții sclavei Liu, pînă unde Puccini apucase să-și scrie partitura.

Primul interpret al rolului lui Calaf a fost celebrul tenor spaniol Michele Fleta. Turandot *figurează în repertoriul teatrelor de operă din țara noastră.*

„NETERMINATA“, așa i se spune între muzicieni ultimei opere a lui Giacomo Puccini, **Turandot,** al cărei final a fost scris de un prieten și discipol al său. La nici una din opere compozitorul nu lucrase timp atît de îndelungat și nici cu mai multă grijă de amănunt, de autenticitate. Ca și în cazul operei Madame Butterfly, el a studiat luni în șir muzica și instrumentele muzicale orientale, căutînd să preia cît mai multe intonații dintr-o artă aflată, în timp și spațiu, la mare depărtare de Italia.

„Lucrez încet, mărturisea el în 1923, fiindcă am în față un subiect dramatic nou. Ceea ce scriu este o operă complexă, plină de contraste puternice, de pasiuni, sentimente și aspirații adevărate“.

Într-o seară, după o zi de muncă, maestrul avea să rostească cuvintele profetice : „Opera aceasta nu va fi terminată decît după moartea mea“. A mai avut timp, cu toate acestea, să-i cînte cîteva fragmente prietenului său, dirijorul Arturo Toscanini, căruia opera i-a plăcut în mod deosebit de cum a auzit-o. El a și dirijat-o, la premiera de la Scala din Milano, în prezența a 3 600 de spectatori.

Turandot a făcut din acea seară de neuitat înconjurul lumii, datorită atît frumuseții și expresivității muzicii, cît și subiectului de basm oriental, după care libretiștii au brodat textul.

Să-l rezumăm, pe scurt și pe actele operei lui Giacomo Puccini :

În noaptea aceea de acum o mie sau mai mulți ani, nimeni n-avea să închidă ochii la Pekin, deoarece împăratul se pregătea să pună capăt zilelor unui osîndit. Și nu unui borfaș sau răufăcător de rînd, ci unui prinț de sînge regesc.

N-aveți decît să rămîneți uluiți, dar nu era primul prinț care cădea victimă gîdelui. Mulți prinți și prințișori își pierduseră capul la fel, și toți din aceeași pricină.

Iar pricina nu era alta decît frumoasa, însă îndărătnica și capricioasa Turandot. Ochii ei străluceau mai reci ca luceafărul lîngă secera lunii pe cer. Dăduse destul de furcă sfetnicilor tatălui său, împăratul Chinei, încît nici unul nu mai apuca să doarmă în pace pe filele străvechilor cărți de legi înțelepte. Căci principesa Turandot își pusese în gînd să nu se mărite decît cu acea odraslă împărătească care va ști să răspundă întocmai la trei întrebări puse de ea.

Se perindaseră pe la curtea împărătească o mulțime de pețitori, care mai de care mai mîndru și viteaz, fără ca vreunul să dezlege șaradele principesei. Nimeni nu se îndoia așadar că, și pe viitor, pețitorii preafrumoasei Turandot vor avea parte de aceeași soartă cumplită.

Înainte ca Turandot să apară la balconul palatului imperial, mulțimea adunată la groaznica panoramă a execuției osînditului înalță ochii la cer, ca să întîmpine după datină, cu cîntece de slavă, ivirea lunii. Poeții o alintau cu cele mai gingașe epitete, spunîndu-i ba Crin-al-nopții, ba Lebădă-de-argint, ba Zeiță-a-tăcerii. Cînd apoi astrul răsări într-un tîrziu, ca un imens talger strălucitor deasupra zidurilor cetății, un

CELEBRA SOPRANĂ DRAMATICĂ ROMÂNCĂ VIRGINIA ZEANI, MARE INTERPRETĂ PUCCINIANĂ

lung suspin scăpă din pieptul mulţimii. La lumina lunii, văzură cu toţii silueta ultimului osîndit la moarte.

Era un gingaş prinţ persan, care se îndrepta către eşafod cu fruntea sus, fără urmă de teamă în priviri ; numai buzele îi zvîcneau neîntrerupt, rostind parcă fermecatul nume al principesei Turandot.

— Doresc şi eu să dau ochii cu fiara aceasta sîngeroasă, care stinge atîtea vieţi nevinovate, rosti prinţul Calaf din mulţime.

În clipa aceea, printre făclii, apăru în balcon cruda, îndărătnica, frumoasa Turandot, îmbrăcată în catifele, paftale şi diademe scînteietoare.

Cum ajunsese prinţul Calaf la Pekin, în mulţimea de gură-cască din faţa palatului împărătesc ? Şi de ce nu purta veşmintele cuvenite moştenitorului de drept al tronului tătăresc ? Fiindcă, spre a-şi putea face ucenicia cuvenită unui viitor domnitor, pribegea prin lume, ca orice om de rînd, ca să cunoască viaţa oamenilor de jos, necazurile, bucuriile şi năzuinţele lor. O asemenea călătorie de lungă durată întîmpinase încuviinţarea părintelui său, bravul rege Timur. Acesta se gîndise să-i dea ca însoţitori cîţiva paznici bine înarmaţi, ba şi un vistiernic şi un bucătar iscusit, care să-i poarte de grijă. Calaf însă refuzase orice fel de suită.

— Fie-mi îngăduit, mărite tată, să pornesc de unul singur. Îmi ajunge roibul, paloşul şi traista cu merinde, odată ce am de gînd să mă descurc fără ajutor străin.

— Facă-ţi-se voia, încuviinţă regele, mîndru că nu-i în toată ţara tătărască tînăr mai viteaz ca fiul său.

Nu trecu însă mult şi oastea lui Timur fu zdrobită de duşmani. Regele, rămas fără tron şi ţară, porni şi el în pribegie, pe urmele fiului său. Îmbrăcămintea curgea în zdrenţe de pe trupul lui vlăguit, încălţămintea i se tocise : nimeni n-ar fi crezut că nu demult fusese regele puternic al unei ţări de războinici neînfricaţi. Îl însoţea mica sclavă Liu, căreia odată, din întîmplare, prinţul Calaf îi zîmbise cu bunăvoinţă. Ea nu uitase zîmbetul acela.

Cine ştie ce se alegea de regele înfrînt, aproape fără vedere, dacă nu l-ar fi călăuzit peste tot, îngrijindu-l de parcă ar fi fost propriul ei tată. Abia izbuti să-l apere de îmbulzeala sălbatică a mulţimii din piaţa palatului, unde era cît pe-aci să fie striviţi amîndoi.

— Feriți, pentru numele lui Dumnezeu, îmi călcați în picioare stăpînul ! striga ea, cu un glas subțire, ca firicelul de ață. Ajutați-mă să ridic de jos un bătrîn fără putere ! Luați seama, să nu-i cășunați cumva vreun rău !

Un tînăr chipeș se aplecă îndată să dea o mînă de ajutor neputinciosului bătrîn. În aceeași clipă, el își recunoscu uimit tatăl. Calaf cînd îl revăzu pe Timur crezu că are vedenii.

— Eu sînt, bunul meu tată, fiul tău... Pierdusem nădejdea de-a te mai vedea vreodată. Am aflat de înfrîngerea noastră. Cum ai ajuns aici ?

— Ajutat de această binecuvîntată făptură, micuța Liu, răspunse anevoie bătrînul.

— Cine ești tu, micuță Liu, o întrebă prințul, mîngîindu-i fața.

— Sînt un copil al nimănui, o sclavă a regelui, răspunse Liu.

— Unde ai aflat puterea de a-l ajuta și călăuzi pe sărmanul meu părinte ?

SCENĂ DIN ACTUL II AL OPEREI „TURANDOT" LA SCALA DIN MILANO

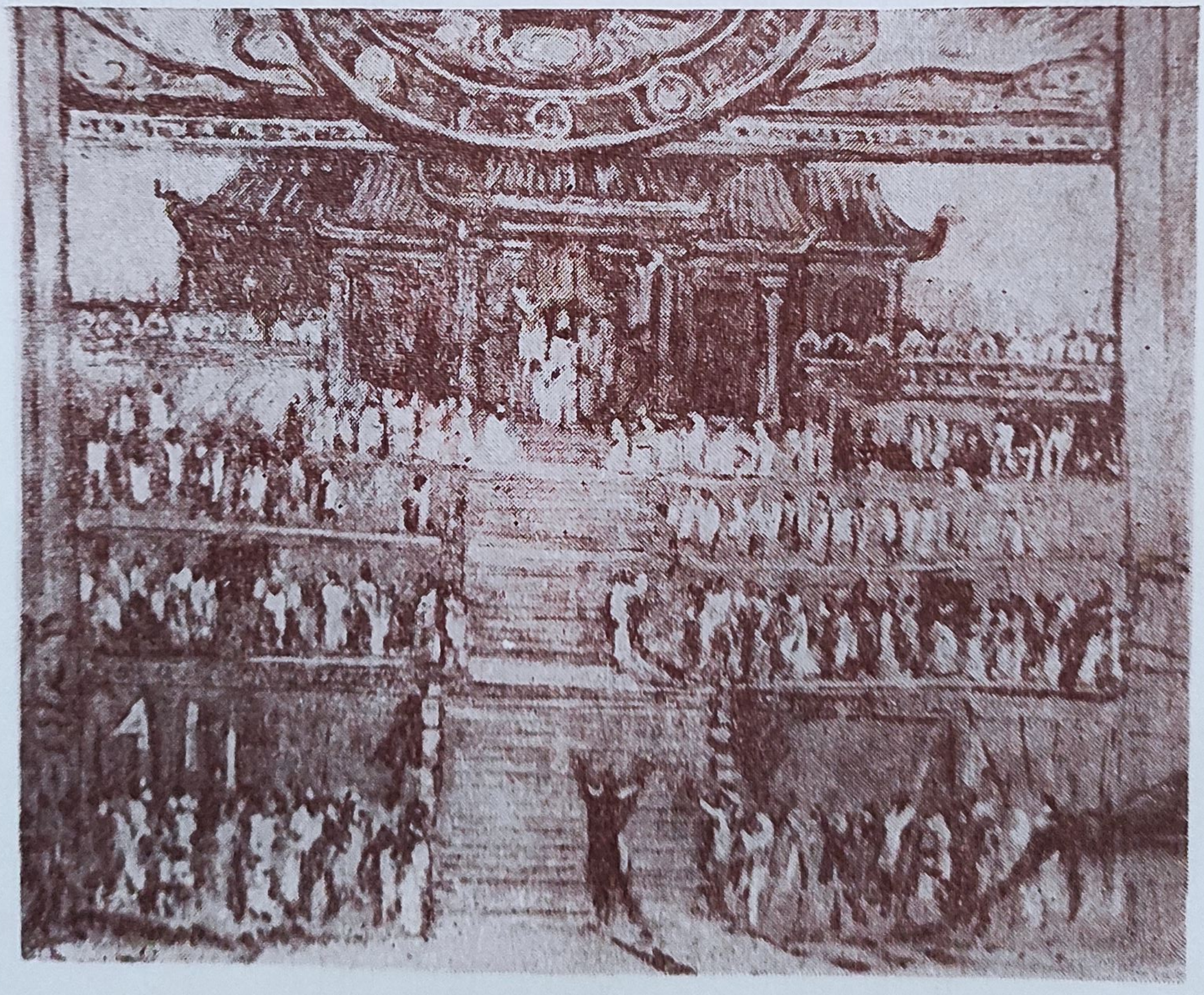

— În zîmbetul tău, principe, pe care nu l-am uitat nici o clipă, spuse fata, cu ochii pironiți în pămînt.

Poate că și-ar mai fi spus încă multe, dacă mulțimea n-ar fi izbucnit în strigăte : îl zorea pe gîde să-și ascută paloșul și să isprăvească mai repede mîrșava sa faptă. Strigătele nu amuțiră decît la apariția, în balconul palatului, a principesei Turandot.

*

În clipa cînd o zări pe principesă, Calaf știu că și el, la fel ca toți ceilalți petitori dinaintea lui, are să-și încerce norocul : se va prezenta fără întîrziere, de-ar fi să-l coste chiar viața. Nu simți însă nici o teamă, odată ce asemenea frumusețe nu văzuse niciodată încă.

Turandot ținea capul sus, cu dîrzenie, și privea țintă înainte, cu fața sculptată parcă în fildeș.

— Ce orbitoare strălucire ! exclamă Calaf însuflețit.

— Ce-ai spus ? se văietă bătrînul Timur. Vrei să-mi grăbești moartea ? Ce ai de gînd să faci ?... Liu, caută să-l înduplecî și tu, ca nu cumva să încerce și el. Du-ne repede, călăuzește-ne departe de locul acesta blestemat !

— Puternice prinț, să ne vedem de

PATRU MĂȘTI ÎN COSTUME DIN OPERA „TURANDOT"

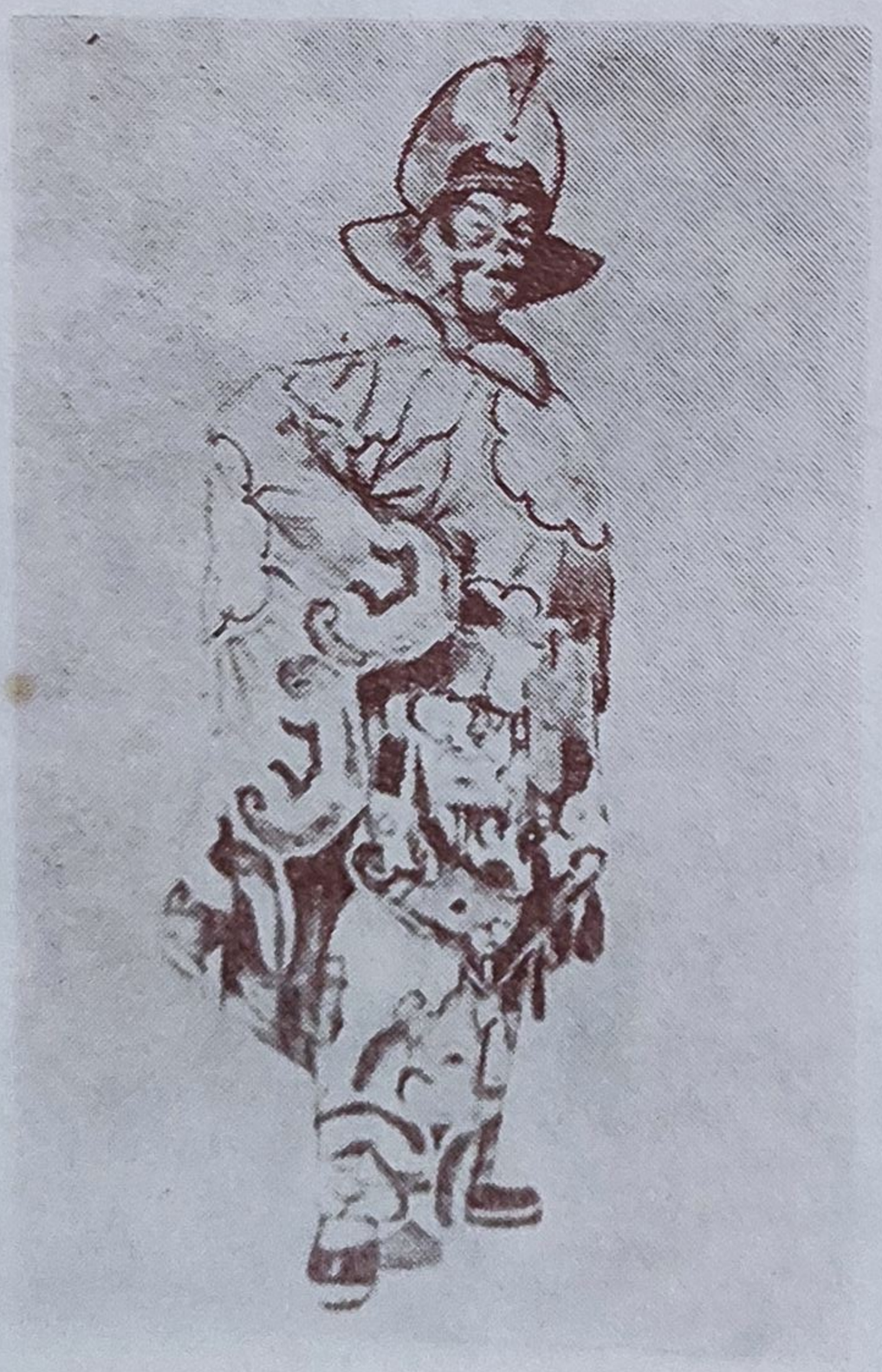

drum, căci aici ne pîndește moartea, se rugă sclava de Calaf, căzînd la picioarele lui.

— Nu, aici mă pîndește viața și fericirea ! sună răspunsul prințului. Voi învinge, fie ce-o fi.

Se smulse de lîngă tatăl său și de lîngă Liu, fugind spre uriașul clopot atîrnat la poarta palatului. Cei ce o păzeau pe principesă trebuiau să lovească de trei ori cu ciocanul în el. Însă, înainte de a putea ridica ciocanul ca să dea de veste că se supune probei, trei măscărici îi ațînură calea, prevenindu-l :

— Stai, smintitule, drumul acesta duce la moarte sigură !

— Ai fi în stare să-ți dai capul pentru o femeie, fie ea oricît de frumoasă ?

— Nimeni n-a fost în stare pînă acum să răspundă la întrebările principesei Turandot !

Cei trei măscărici, cu fețele acoperite de măști, erau Ping, Pong și Pang, miniștrii împăratului. Ei îi înșirară lui Calaf numele și numărul înfricoșător de mare al victimelor capricioasei și crudei principese. Prințul Samarcandei, fiul de rege Sagarika din India, hanul kirghizilor și principele Birmaniei, hanul Mongoliei, țareviciul pravoslavnicei împărății, nici unul nu se mai îna-

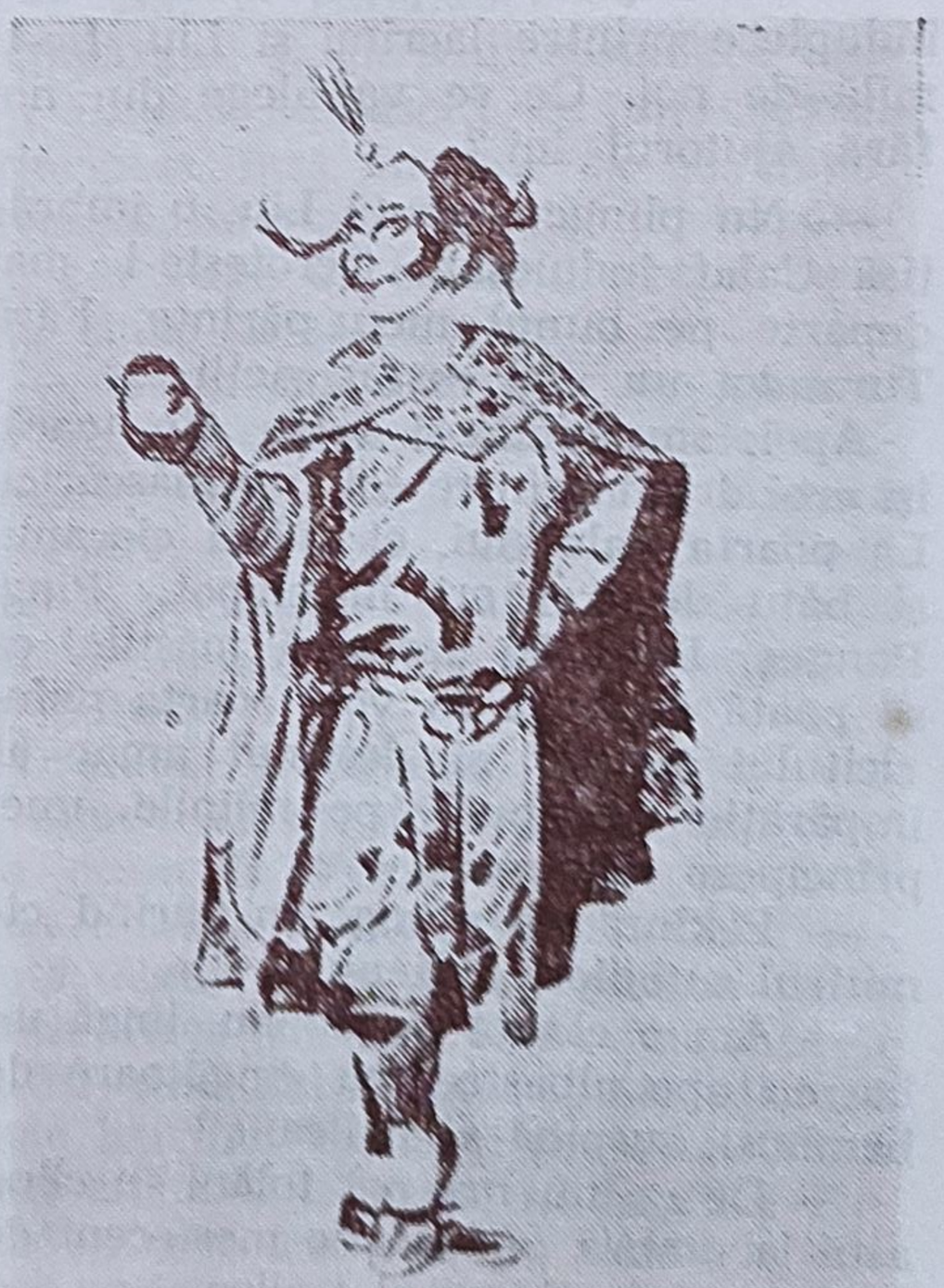

poiase din acest drum de pierzanie.

— Lăsaţi-mă ! le răspunse Calaf la tustrei.

Dar Ping, Pong şi Pang încercară şi pe mai departe să-l oprească :

— Ghicitorile frumoasei Turandot sînt mai sumbre decît este bezna nopţilor fără stele.

— Turandot nici nu există aievea. Ea este doar un vis, un coşmar, o nălucire.

— Sus, în vîrful parului de colo, unde se află acum căpăţîna prinţului persan, va sta mîine frumosul tău cap !

— N-ai milă de bătrînul şi neputinciosul tău părinte ? se rugă Timur de fiul său.

— Te implor, stăpîne, încercă să-l înduplece printre lacrimi şi Liu, fie-ţi milă de noi. Ce se va alege din noi fără ajutorul lui ?

— Nu plînge, micuţă Liu, o îmbrăţişă Calaf înduioşat. Ocroteşte-l mai departe pe bunul meu părinte. Fără Turandot nu văd rostul vieţii.

Apoi, smulgîndu-şi sabia din teacă, îşi croi drum printre cei trei măscărici. La poarta palatului, el ridică ciocanul şi bătu de trei ori în clopot. Ping, Pong şi Pang îşi scoaseră măştile, ca să poată deplînge în voie soarta nefericitului peţitor şi destinul amar al împărăţiei, încăpută pe mîinile unei principese năzuroase.

— Pekinul va ajunge în curînd cimitirul vitejilor, oftă unul.

— Am o căsuţă la Honan, lîngă un lac cu ape albastre, cu cingătoare de bambuşi, suspină al doilea.

— De ce nu mă pot tolăni în clipa asta la umbra pădurii de mesteceni de la Ciang ? se tîngui al treilea.

— Peste tot sînge, călăi, moarte, murmurară tustrei deodată.

— Iată, din nou începe trista ceremonie, ridică Ping un deget la auzul surlelor, care îl vesteau pe îndrăznetul şi necugetatul peţitor să se prezinte în faţa tronului împărătesc.

În sala tronului, înţesată de curteni, se ivi, în veşmintele lui scumpe de aur, diamante şi mătăsuri, împăratul. Însoţit de doi paznici, prinţul Calaf făcu o adîncă plecăciune în faţa tronului.

— Fiu al cerului, fii slăvit ! Am venit să-ţi fac rugămintea de a fi supus probei, zise el.

— Am jurat să-i fac pe voie fiicei mele, sună mîhnit glasul împăratului.

— Te rog, fiu al cerului, dă poruncă să fiu supus încercării, stărui Calaf.

— Facă-ţi-se voia, tînăr încăpăţînat, încuviinţă împăratul mînios. Vino, Turandot, supune-l probei tale !

Principesa, urmată de curtenii ei, părea şi mai frumoasă de aproape. Numai că frumuseţea aceasta n-avea nimic blînd şi omenesc în ea, ci răspîndea suflul de gheaţă al îngîmfării şi dispreţului fără margini.

— Mai ai timp să te răzgîndeşti, străine, îi atrase Turandot atenţia lui Calaf. Întrebările, deşi sînt în număr de trei, sfîrşitul care te aşteaptă este unul singur.

— Trei întrebări sînt, dar numai o singură viaţă, exclamă Calaf.

— Aşadar, fie cum îţi este vrerea, făcu principesa cu răceală. Iată prima întrebare : Pluteşte în noapte o nălucă, care îşi desface aripile strălucitoare peste necuprinsa omenire. Toţi o cheamă, toată lumea o imploră. Însă năluca aceasta se face nevăzută odată cu ivirea zorilor. Cu toate acestea, are puterea minunată de a renaşte iară şi iară. Ghici ghicitoarea mea !

— Năluca aceasta este ceea ce mă mînă către tine, principesă ! Ea se cheamă SPERANȚA.

Mandarinii, care aveau în mînă sulurile pecetluite cu răspunsul potrivit, îl desfăcură pe primul din ele.

— Speranța ! încuviințară ei uimiți.

— Ai ghicit, recunoscu principesa. A doua întrebare : Pîlpîie ca flacăra, dar nu este văpaie. Uneori este delir și febră, alteori e sloi de gheață, iar vocea lui bubuie în auzul tuturor. Ce este ?

— Este SÎNGELE, Turandot !

Mandarinii despăturiră al doilea sul.

— Da, așa e, este sîngele ! dădură ei bucuroși din cap.

— Și acum, ascultă bine ultima mea întrebare, zise Turandot, coborînd agitată treptele tronului împărătesc, pînă aproape de ciudatul ei peţitor. Firea sa trufașă întîlnise pentru întîia oară pe cineva tot atît de îndîrjit și îndărătnic ca și ea. Așadar : Îngheț ce te-nfierbîntă și foc ce te îngheață, blajină și misterioasă de îndată însă ce încerci să scapi de ea, mai tare te robește, iar cînd primește să-i fii rob, face din tine rege. Ce este ?

Calaf rămase o clipă pe gînduri. Fiind ultima întrebare, Turandot făcu încercarea de a-l încurca, căutînd să nu-i dea răgaz pentru gîndire.

— Îți este frică, străine ? Te și simți pierdut ? îl sfidă ea cu trufie.

În timp ce Calaf tăcea, în sufletul principesei renăscu speranța de a ieși și de astă dată învingătoare din proba pe care ea o născocise. Însă, deodată, Calaf înălță capul și răspunse :

— TURANDOT ! Tu ești înghețul ce mă-nfierbîntă !

Mandarinii despăturiră în grabă și al treilea sul, strigînd de astă dată triumfător :

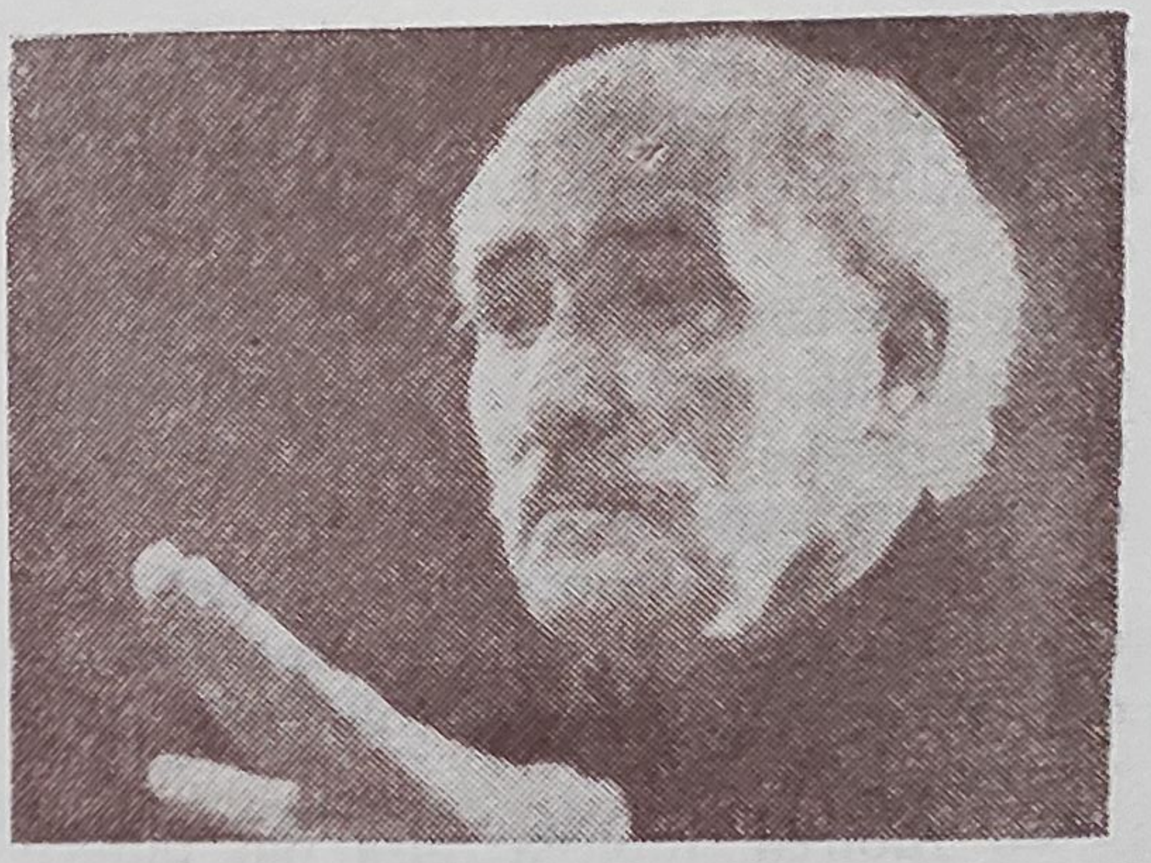

ARTURO TOSCANINI. DIRIJORUL PREMIEREI ABSOLUTE A OPEREI „TURANDOT".

— Da, e Turandot !

Împăratul și curtenii suspinară ușurați fiindcă scăpaseră de un coșmar. Principesa însă încercă să se împotrivească, se rugă de tatăl ei, împăratul, s-o scape de ciudatul străin, ba îi ceru chiar lui să renunțe la ea.

— M-am supus probei, așa cum ai dorit, și ți-am dezlegat șaradele, răspunse prințul. Eu îți pun o singură întrebare, nu trei : Cine sînt ? Dacă pînă în zorii zilei vei afla numele meu, ești liberă, iar eu îmi culc supus capul pe butuc.

Ordinul principesei Turandot era ca nimeni să nu doarmă nici în noaptea aceea la Pekin, înainte de a fi aflat numele noului peţitor. Calaf aștepta, sigur de sine, în grădina palatului ivirea zorilor. Însă siguranța îl părăsi cînd zbirii principesei dădură peste bătrînul Timur și peste Liu. Fură tîrîți amîndoi la palat, în fața lui Turandot, care o supuse pe sclavă la chinuri grele, ca s-o silească să-și trădeze stăpînul. Cruda principesă rămase uimită de împotrivirea dîrză, dar în

același timp plină de blîndețe a credincioasei slujitoare. De asta le poruncî zbirilor săi s-o tortureze și mai crîncen.

De teama de a nu scăpa cumva, în durerile de neîndurat, numele prințului pe care îl iubea, Liu își înfipse în inimă pumnalul ascuns la sîn.

— Ce ți-a dat puterea să reziști torturii ? îi strigă în ultima clipă Turandot, scoasă din fire de mutenia micii sclave.

— Iubirea, iubirea mi-a dat putere de a îndura totul, fiică a cerului, gemu Liu, în timp ce ochii i se închideau.

Ai s-o cunoști și tu, principesă haină și îngîmfată.

Își dădu sufletul împăcată, cu un surîs blînd pe față.

Rămas singur cu Turandot, prințul Calaf îi smulse miresei sale vălul de pe față, apoi o strînse la piept.

— Ce se petrece cu mine ? șopti principesa tulburată. Simt că mă pierd. Mi-a pierit și mîndria, și trufia.

De mînă cu Calaf, intră în sala tronului și rosti răspicat, ca s-o audă toți.

— Iată, mărite tată, am aflat numele străinului. Îl cheamă : IUBIRE, iar eu sînt pe vecie soția lui.

Gianni Schicchi

Operă bufă într-un act de Giacomo Puccini, libretul de Giovacchino Forzano, după un episod din „Infernul" de Dante. A fost prezentată în premieră mondială la 14 decembrie 1918 pe scena Teatrului „Metropolitan" din New York. Face parte, împreună cu operele într-un act Mantaua *și* Sora Angelica, *din* Tripticul *lui Puccini.* Gianni Schicchi *a înregistrat, de la primul spectacol, un succes desăvîrșit și continuă să figureze pe afișul teatrelor lirice de pretutindeni. În țara noastră s-a cîntat pe scena Operei Române din Cluj-Napoca, a Operei Maghiare din același oraș, și la Opera Română din București. Rămîne de neuitat interpretarea pe care baritonul Octav Enigărescu a dat-o rolului titular.*

DACĂ toate operele lui Giacomo Puccini sînt perle ale muzicii lirice, adevărata sa capodoperă rămîne, fără îndoială, **Gianni Schicchi.** Spre deosebire de celelalte, care sînt urzite pe texte dramatice, aceasta este o operă bufă.

După premieră, criticii muzicali au situat **Gianni Schicchi** alături de **Nunta lui Figaro** de Mozarţ, **Bărbierul din Sevilla** de Rossini şi **Falstaff** de Verdi, socotind-o pînă azi un adevărat giuvaer al operei bufe.

Acţiunea ei se petreçe la Florenţa, unde fiecare casă pare o fortăreaţă cu ziduri groase. Cu toate acestea, florentinii se cunosc foarte bine între ei, încît nu este unul care să nu ştie ce se petrece la vecin, pe strada unde stă, ba chiar în tot oraşul.

Iată de ce, într-o fierbinte zi de vară, cu soarele încins ca un vulcan în erupţie, aflară vestea că bătrînul Buoso trage să moară. Cu toate că vestea era tristă, oamenii îşi dădeau coate, fără urmă de mîhnire pe faţă. Erau mai cucînd veseli şi miraţi, într-o agitaţie ca de carnaval. Veselia lor era iscată de faima muribundului, care fusese toată viaţa un cămătar fără inimă, jupuind şapte piei de pe datornicii săi, iar mirarea se datora vigoarei lui Buoso, căruia moartea părea să-i fi murit nu o dată : scăpase, într-adevăr, de boli grele, de blestemul concetăţenilor, de răzbunarea duşmanilor !

Însă faţa florentinilor mai exprima şi altceva în afara veseliei şi a mirării. Exprima un strop de invidie, la gîndul avuţiilor ce urmau a fi moştenite de rudele cămătarului afurisit. Sipetele lui erau doldora de galbeni, nestemate şi alte comori de preţ. Avea casă frumoasă la oraş, o moară la ţară, holde mănoase, toate aducătoare de venituri îmbelşugate.

Rudele se îngrămădiseră la căpătîiul celui care îşi trăia ultimele ceasuri. Înălţau ochi smeriţi la cer, suspinau adînc şi se prefăceau îndureraţi. Se întreceau care mai de care în tînguieli, doar-doar vor izbuti să se aleagă cu un ciolan cît mai mare din moştenire. Erau de faţă bătrînul Betto, şiretul Gherardo, tuşa Zita, vărul Simon cu fiul şi nora sa.

Auzind în jurul său forfotă, voci şi smiorcăieli, ce roiau ca un zbor de viespi, muribundul deschise deodată ochii, se mai ridică o dată în coate şi se răsti la rudele sale :

— N-am pace de voi, de făţărnicia voastră, nici în ceasul morţii ? Cît am trăit, nici bună ziua nu mi-aţi dat, iar acum cînd sînt pe patul morţii v-aţi adunat toţi, ca nişte corbi la stîrv !

Zicînd acestea, cămătarul izbucni într-un hohot de rîs batjocoritor, apoi amuţi pentru totdeauna. Neamurile răposatului se lăsară în genunchi şi murmurară rugi pentru odihna răposatului. Pe sub gene, însă, aruncau priviri lacome la sfeşnice, argintărie, covoare şi mobilă. Abia îşi stăpîneau bucuria la gîndul că toate acestea aveau să fie în curînd ale lor.

În timp ce toţi se prefăceau cufundaţi în rugăciune, bătrînul Betto începu să trăncănească la urechea nevestei lui Gherardo. La rîndul ei, aceasta se apropia de tuşa Zita şi, după ce vestea făcu înconjurul încăperii, întristata

adunare sări sprintenă și înciudată în picioare, înghesuindu-se în jurul lui Betto.

— În satul nostru se zvonește că Buoso ar fi lăsat întreaga sa avere mînăstirii din Signa.

— Tîlhar afurisit ! șuieră tușa Zita, scoasă din minți. Dar își făcu îndată semnul crucii, cu un aer de mironosiță care n-o prindea defel.

— Moara, holdele, vitele, casa, galbenii, toate vor ajunge pe mîna blestematților de călugări ?

— Tu ești deștept, ai fost primar în sat, oare nu este nimic de făcut ? i se adresă Gherardo bătrînului Simon.

— Dacă testamentul se află în păstrare la notar, atunci nu mai este nimic de făcut. Dar dacă el mai este în casă, am putea născoci ceva.

— Să-l căutăm, propuseră cu toții în cor.

Fără să le pese de răposat, al cărui trup nu apucase încă să se răcească, se repeziră la sertare, dulapuri, scrinuri, lăzi și sipete, răscolindu-le cu mîini hrăpărețe. Se împiedicau unii de alții, înjurîndu-se și afurisindu-se într-o zarvă asurzitoare. Ba, unul din ei se băgă și sub pat, în timp ce altul era cît pe-aci să-și rupă gîtul coborînd în fugă scara cu un sul de hîrtie, despre care își închipuia că ar putea fi testamentul. El se dovedi însă un act fără valoare, spre dezamăgirea tuturor.

Rudele răscoliră casa cu și mai mare înfrigurare, uitîndu-l cu desăvîrșire pe mort. Zbătîndu-se între speranță și deznădejde, întoarseră casa pe dos. Într-un tîrziu, stăruința lor fără pereche fu răsplătită : Rinuccio, nepotul tușei Zita, scoase la iveală dintr-un scrin sulul de pergament căutat. Se năpustiră cu toții asupra lui, dar Rinuccio se feri de mîinile lacome și, apropiindu-se de mătușa sa, îi spuse :

— Mătușă dragă, poate că unchiul Buoso m-a pricopsit și pe mine cu ceva avere. De asta, promite-mi că n-ai să te împotrivești s-o iau de nevastă pe Lauretta, fiica lui Gianni Schicchi.

— Să mă mai gîndesc, răspunse Zita, smulgînd din mîna tînărului testamentul.

Apoi se cufundă într-un fotoliu unde, urmărită de ceilalți cu ochi sfredelitori, începu să silabisească actul. Rinuccio strecură în acest timp un bănuț de aramă în palma micului Gherardino, ca să dea fuga după Gianni Schicchi, rugîndu-l să vină fără întîrziere, împreună cu Lauretta.

Abia atunci băgă Rinuccio de seamă că însuflețirea de adineauri dăduse loc unei tăceri apăsătoare în toată casa, ca și cînd inimile s-ar fi topit într-o durere de nedescris. Sulul de pergament scăpă din mîna tușei Zita.

— Pe toți ne-a dezmoștenit, făcu ea.

— Ce spui ?

— Nu ne-a învrednicit nici cel puțin de o velință !

TEATRUL COLON DIN BUENOS AIRES. UNA DIN CELE MAI MARI OPERE DE STAT DE PE GLOB

— În focul iadului să se perpelească !

— Totul s-a sfîrşit...

— Dimpotrivă, exclamă încrezător Rinuccio. Abia acum începe.

— Cum ? Ce-ai spus ? Cine ?

— Gianni Schicchi.

— Ce-ai găsit la ţăranul ăsta necioplit ? Ai face mai bine să ţi-o scoţi din cap pe fiică-sa.

— Ai spus „ţăran necioplit“ ? Oare ale cui braţe au zidit palatele Florenţei? Din a cui trudă curge lapte şi miere pe străzile oraşului nostru ? Cît despre Gianni Schicchi, el are minte cît noi toţi împreună. E isteţ, nevoie mare, aşa că nu m-aş mira să nu afle leac şi pentru beleaua noastră.

S-ar mai fi ciondănit între ei mult şi bine, dacă n-ar fi sosit Lauretta cu tatăl ei.

— Ce li s-o fi întîmplat ? se întrebă Gianni Schicchi, văzînd feţele întunecate ale rudelor lui Buoso. În loc să zburde fericiţi că s-au pricopsit, par să jelească cu adevărat.

I se adresă pe un ton cuviincios Zitei, căci ea era cea mai vîrstnică dintre femeile de faţă :

— Fie-i ţărîna uşoară ! Însă şi-a trăit traiul, aşa că nu se cuvine a fi aşa de mîhniţi, mai cu seamă că i-aţi moştenit averea.

— Au moştenit-o popii, nu noi, răspunse cu mînie Zita.

— Să fie cu putinţă ? se minună Gianni Schicchi.

— O leţcaie, nici atîta nu ne-a lăsat, clocoti bătrîna. Iar 'mneata, cu fata dumitale cu tot, ai face mai bine să-ţi iei tălpăşiţa, căci nepotul meu nu se va însura niciodată cu o sărăntoacă !

— Da, să-ţi iei tălpăşiţa ! îi ţinură isonul rudele dezamăgite.

— Să mergem, fata mea, zise Gianni Schicchi, prinzînd mîna fiicei sale. Nici prin gînd nu-mi trece să mă încuscresc cu nişte zgîrie-brînză ca voi.

— Nu te pripi, vecine, îl apucă de braţ Rinuccio. Eşti mai deştept decît toţi avocaţii la un loc, aşa că ai să ne ajuţi s-o scoatem la capăt.

— Să-i ajut pe aceşti hrăpăreţi ? Nici vorbă !

— Te implor, dragă tată, se rugă de el Lauretta. Fie-ţi milă, să-mi pot cumpăra verighetă de la aurarii de pe Ponte Vecchio şi să mă mărit cu cine mi-e drag ! Altfel pentru mine viaţa nu ar mai avea nici un rost.

Inima lui Gianni Schicchi tresări de emoţie auzind aceste cuvinte ale fiicei sale.

— A mai aflat cineva, în afara voastră, de moartea lui Buoso ?

— Nimeni, sună răspunsul rudelor.

— În acest caz, ascultaţi, făcu Gianni Schicchi.

Ochii tuturor se pironiră asupra lui.

— Iată ce vom face : Marco dă fuga la notar, spunîndu-i că Buoso este pe moarte şi că ar dori să-şi facă testamentul. Între timp, domniile voastre îl ascundeţi pe mort în încăperea de alături, iar eu mă îmbrac în hainele lui şi, în numele răposatului, dictez un nou testament.

O expresie de pătimaşă bucurie apăru pe faţa tuturor. Zburdînd de încîntare, nu mai conteneau să laude deşteptăciunea celui pe care doar adineauri îl numiseră „ţăran necioplit“. Apoi se apucară să-şi împartă moştenirea între ei, ceea ce iscă o gîlceavă nemaipomenită, încît tuşa Zita fu silită să intervină :

— Să-l lăsăm pe Gianni Schicchi să facă dreptate.

În locul răposatului scos din pat, fu îmbrăcat Gianni. Abia isprăviră cu

această mascaradă, cînd Marco dădu buzna în casă ca să vestească sosirea notarului. În timp ce rudele îl dichiseau pe isteţul ţăran, căutau să-i strecoare în şoaptă la ureche rugămintea de a le lăsa moştenire ba moara, ba casa, ba pămîntul cel mai roditor, ba catîrul cel mai chipeş, făgăduindu-i în schimb răsplată bogată. Gianni Schicchi se răsti însă la toţi, ameninţîndu-i :

— Cunoaşteţi legile florentine ?... „Celui ce ticluieşte în numele altuia un testament fals, ca şi celor ce ajută în vreun fel la ticluirea lui, li se va tăia mîna dreaptă din cot şi vor fi surghiuniţi din cetate“. Ţineţi minte, aşadar, că este vorba de mîna dreaptă a fiecăruia din noi !

În sfîrşit, notarul sosi în roba sa neagră, cu perucă albă pe cap, însoţit de doi martori. Se instală la masa ce i se pregătise, urmărit de privirile linguşitoare ale rudelor. În clipa următoare, dintre perini răsări glasul firav al „muribundului“ :

— Mîna dreaptă mi-e paralizată, astfel că nu pot s-o folosesc. De asta îl rog pe domnul notar să consemneze dînsul ultimele mele dorinţi : las moştenire dragelor mele rude după cum urmează...

Încremeniseră cu toţii de uimire, atît de bine semăna glasul lui Gianni Schicchi cu acela al răposatului. El dictă cu vocea înecată în suspine, aşa cum i se potriveşte unui muribund, ultima sa dorinţă, lăsînd cîteva din păşunile mai mărunte, ceva bani, obiecte neînsemnate din casă ba unuia, ba altuia.

— Scumpul nostru Buoso ! se tînguiau rudele, mişcate pînă la lacrimi.

— Moara din Signa o las moştenire preacinstitului meu prieten Gianni Schicchi, se auzi din pat.

— Cui ? Ce-ai spus ? săriră rudele indignate.

— Ah, vai, mîna mea dreaptă !... Mă arde şi mă frige, de parcă ar reteza-o barda gîdelui.

Rudele amuţiră, înfricoşate de gîndul pedepsei cumplite, iar glasul continuă să dicteze dintre perini :

— Casa din Florenţa, cu tot ce se găseşte în ea, i-o dăruiesc de asemenea preabunului meu Gianni Schicchi.

Ca nişte viespi furioase, rudele se năpustiră asupra „muribundului“, gata să-l sfîşie. Numai că acesta ridică din nou mîna dreaptă şi o flutură către ceata care îşi pierduse parcă minţile. Mîna aceasta le aminti de cumplita lege florentină, încît se potoliră din nou. După care, martorii semnară testamentul, iar notarul părăsi casa.

— Tîlharule, ne-ai tras pe sfoară !

— Banditule, ne-ai dus pe toţi de nas !

— Trîntori nerecunoscători ! sări sprinten din pat Gianni Schicchi. În loc să-mi mulţumiţi că v-am ajutat cît de cît, dăruindu-vă mai mult decît nimic, mă mai şi ameninţaţi ? Afară cu voi ! Afară din casa mea !

— Da, este casa lui acum, strigă tuşa Zita. Să ne alegem şi noi măcar cu cîte ceva din ea.

Mîinile lacome ale rudelor răposatului Buoso tăbărîră asupra a tot ce se afla în jur, veşminte, argintărie, dantele, covoare şi tablouri, în timp ce noul proprietar puse mîna pe ciomag şi îi alungă pe toţi din casă.

Într-un colţ ferit, Rinuccio şi Lauretta se priveau fericiţi, vegheaţi de ochiul grijuliu al lui Gianni Schicchi, care îşi zvînta fruntea îmbrobonată de sudoare cu o năframă mare, ţărănească.

Lakmé

Operă în trei acte, de Lèo Delibes (1836—1891), pe un libret de E. Godinet și Philippe Gille. Premiera a avut loc pe scena Operei Comice din Paris, la 14 aprilie 1883, fiind aplaudată îndelung. Subiectul exotic și muzica plină de efecte a plăcut publicului francez, încît opera a trebuit să fie prezentată în fiecare stagiune, intrînd în repertoriul permanent al teatrelor muzicale din Franța, ca să figureze în curînd pe afișul tuturor teatrelor de operă de pe glob, datorită ariilor frumoase, expresive, orchestrației, scenelor dramatice și momentelor lirice sugestive.

BIBLIOTECA CENTRALĂ DE ARTĂ

ÎN adîncul aproape de nestrăbătut al unei păduri virgine din îndepărtata Indie a aflat subiectul operei sale de succes compozitorul francez Léo Delibes. **Lakmé,** împreună cu baletul **Coppelia,** au dus în lumea întreagă faima acestui muzician delicat și visător, în sufletul căruia mocnea o nesecată comoară de melodii.

Delibes era un romantic întîrziat în secolul cînd a trăit, care de cîte ori călătorea cu trenul își închipuia că e purtat de un balaur negru cu ochi de foc. El vedea în cele mai obișnuite obiecte întruchipări ale viselor sale fantastice, rătăcind cu imaginația pe drumuri depărtate, în codri cu păsări colorate și flori uriașe, unde bătrînul Nilakantha era paznicul unui străvechi templu brahman. Oamenii veneau să se închine în el, cerînd zeului un pumn de orez pentru copiii lor flămînzi, o vacă cu lapte pentru gurile veșnic însetate din cocioabele de acasă. Gata să descopere în toate iluziile trecătoare ale lumii niște înfățișări ale zeilor, o socoteau și pe Lakmé, fiica lui Nilakantha, un fel de zeiță. Poate și pentru că ea avea obrajii rumeniți de soare, ochii sclipitori ca diamantele și un glas limpede, asemenea izvoarelor de munte.

Pădurea se întindea nemărginită împrejurul templului. Iarba și florile creșteau acolo în voie, fîșîind ușor de cîte ori vîntul se abătea în valuri peste acest paradis de verdeață. Zvonurile lumii pătrundeau arareori pînă aici, încît Lakmé putea să rătăcească în voie pînă la mari depărtări, fără teama de a întîlni vreun străin. Căci se stabiliseră nu de mult destui străini în India, cu armata și tunurile lor puternice, mișunînd peste tot, astfel că primejdia de a da peste ei te pîndea la tot pasul. Acolo unde ei poposeau, se înălțau în zare coloane de fum, pe care brahmanii, trăind în respectul credinței lor strămoșești, le ocoleau de departe.

După ce Lakmé își scotea diadema de nestemate de pe frunte și își lepăda bogatele veșminte în care slujea la altarul din templu, pornea haihui prin pădure. Era lumea ei codrul fără capăt, îi cunoștea toate potecile ascunse, învățase să citească mersul vremii din freamătul copacilor și ierburilor, țipătul scurt al păsărilor o ajuta să se ferească de șerpii veninoși spînzurați de crengi. Culegea flori, se scălda în ochiuri tainice de apă, privea îndelung păsările cu pene minunate. Cînd cetele de licurici își aprindeau printre buruieni lămpile minuscule, știa că trebuie să se întoarcă din drum, spre a putea ajunge la templu înainte de a se întuneca.

Însă pădurea era a tuturor și-a nimănui. Într-o bună zi făcu popas la marginea ei o ceată veselă de englezi. Rîdeau, glumeau, culegeau flori, se ospătau tolăniți pe pajiște, fără să le pese de tăcerea dintre arbori, de culoarea păsărilor stranii, de lumina prelinsă auriu printre frunzele de o nemaiîntîlnită lățime.

Singur Gerald fu copleșit fără împotrivire de farmecul neasemuit al codrului. Un simțămînt puternic de fericire și eliberare pusese stăpînire pe el, de îndată ce se despărțise de prietenii săi lăsîndu-se furat de o cărare.

Nu ştia de cînd umblă în neştire şi la ce distanţă a rămas ceata de care s-a despărţit, cînd o întîlni pe Lakmé. Frumuseţea ei era potrivită cu această lume de basm a codrului indian. Gerald credea că visează. Se convinse însă îndată că Lakmé nu este o vedenie, ci o tînără hindusă de nespusă graţie şi frumuseţe.

Se simţi atras către ea de o irezistibilă pornire, căreia nici fata nu căută să i se împotrivească.

Sus, pe cerul albastru sclipea soarele, iar jos sclipeau ochii celor doi tineri, care se priveau cu uimire.

Cine ştie cît ar fi rămas împreună, dacă Lakmé nu s-ar fi temut de Nilakantha. Tatăl ei i-ar fi pus capăt zile-

SOPRANA SILVIA VOINEA ÎN ROLUL TITULAR DIN „LAKMÉ" PE SCENA OPEREI ROMÂNE DIN BUCUREŞTI (1970)

SE PREGĂTESC DECORURILE PENTRU MONTAREA OPEREI „LAKMÉ"

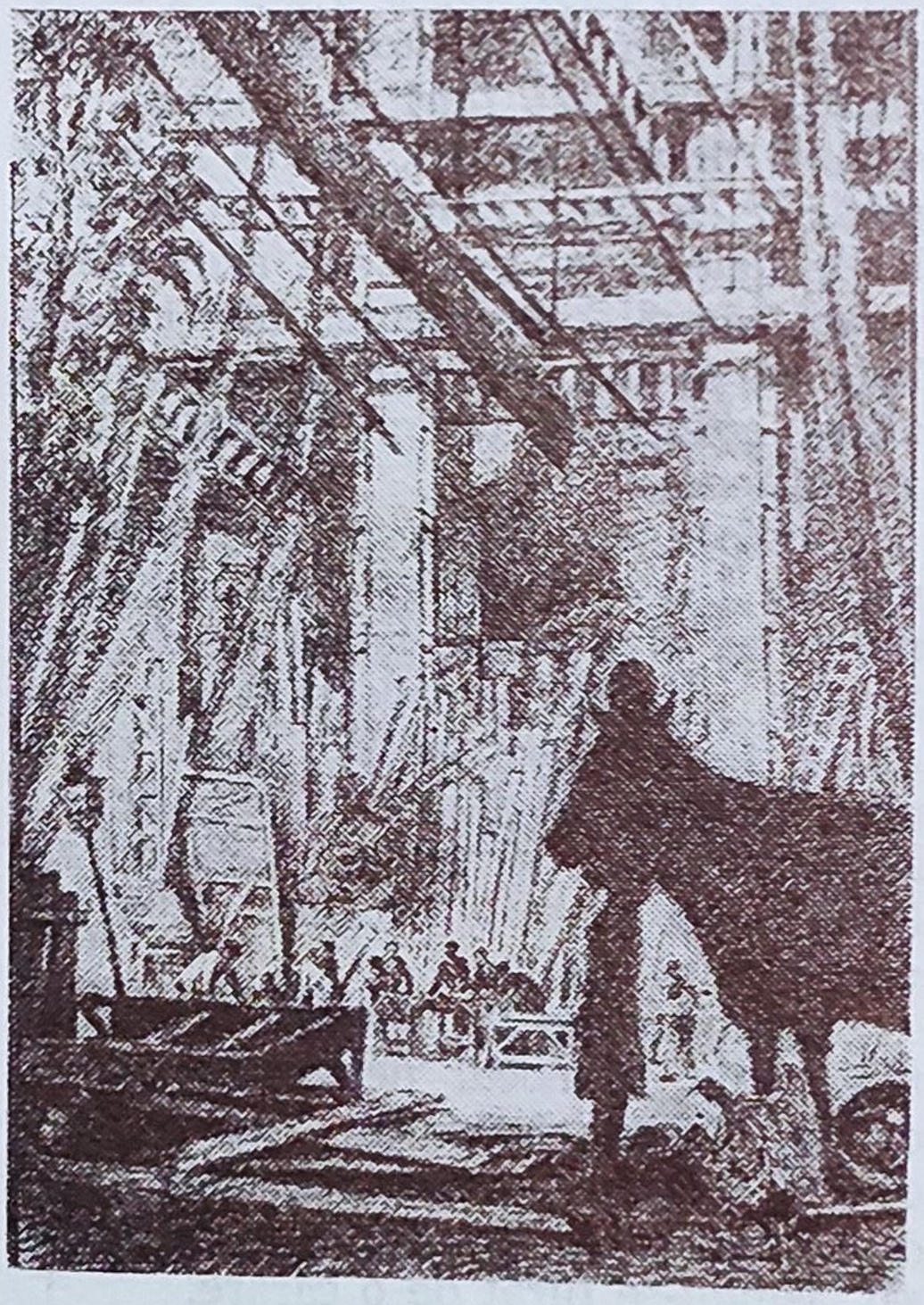

lor îndată străinului pătruns în pădurea sfîntă. Se despărţiră astfel, după jurăminte fierbinţi, fără speranţa de a se mai vedea vreodată, deşi Gerald îşi pusese în gînd să se întoarcă de îndată ce îi va fi cu putinţă.

Oricît se feri Lakmé de ochiul pătrunzător al tatălui său, acesta dădu nu peste mult de urmele străinului care umblase în împărăţia sa. Din clipa aceea stătu la pîndă, hotărît să-l descopere pe pîngăritor şi să-l ucidă. Nici o oboseală nu i se părea prea mare spre a da de străini. Porni pînă şi în oraşul depărtat, unde ajunse însoţit de Lakmé, travestiţi amîndoi în cerşetori vagabonzi.

Oraşul răsuna de vînzătorii ambulanţi care îşi lăudau marfa pe străzi, căci era zi de sărbătoare. În arşiţa

verii, pe uliţele largi şi prăfuite, printre dughenele săpate mai mult sub pămînt decît pe pămînt şi cîteva clădiri noi ale stăpînilor colonialişti, forfotea mulţimea. O bătaie de clopot vesti într-un tîrziu sfîrşitul zilei de tîrg. Negustorii îşi încărcară la repezeală marfa în spinare, lăsînd piaţa liberă pentru dansatoarele care, în cele mai pestriţe costume, încărcate de pietre sclipitoare, aduseră prinosul lor sărbătorii Durga printr-un dans de moliciuni ispititoare.

Nilakantha, de mînă cu Lakmé, iscodea cu privirea faţa ofiţerilor şi soldaţilor britanici adunaţi în piaţă. Căuta să descopere, după un semn numai de el ştiut, pe străinul căutat. Nu era uşor să te descurci printre atîtea chipuri necunoscute, astfel că îi porunci fiicei sale să cînte. Ştia că necunoscutul va recunoaşte îndată vocea şi se va grăbi să se arate. Lakmé nu se putea împotrivi dorinţei părinteşti, aşa că începu să cînte vechea legendă despre fiica de paria : un şirag neîntrerupt de sunete înalte, limpezi, ce se rostogoleau prin aer ca nişte perle.

Nu trecu mult şi din mulţime se desprinse Gerald, în care Nilakantha recunoscu îndată intrusul din pădurea sfîntă. Ştia acum cel puţin asupra cui trebuia să cadă răzbunarea sa. Lakmé amuţi de spaimă văzîndu-l, dar nu avea nici o putere de a schimba lucrurile.

SCENA DIN „LAKMÉ" LA OPERA ROMANĂ DIN BUCUREŞTI CU BASUL NICOLAE FLOREI. ÎN PRIM PLAN.

Răzbunarea bătrînului brahman suferi deocamdată o scurtă amînare, deoarece garda britanică își începuse defilarea prin piață. Cum serbarea se apropia de sfîrșit, Nilakantha aștepta clipa potrivită pentru a-și înfăptui planul. Se duse să se odihnească, lăsînd-o singură pe Lakmé, care se putu întîlni astfel cu Gerald. Îl vesti îndată ce pericol îl pîndea, rugîndu-l să fugă amîndoi în adîncul codrului, unde puteau să trăiască fericiți și netulburați de vreo primejdie.

Gerald însă era ofițer al imperiului britanic și onoarea îl oprea să-și trădeze patria. Lakmé îi era dragă, fără doar și poate, dar datoria către patrie rămînea mai presus de toate.

Către miezul nopții, în toiul pelerinajului la templul hindușilor cu făclii în mînă, Nilakantha află calea de a-l încolți pe Gerald și de a-l răni fără milă. Rănitul, pe care Nilakantha și cei apropiați lui îl credeau mort, fu găsit în curînd de Lakmé. El izbuti să se tîrască, cu ajutorul ei, în pădurea unde, după străvechi obiceiuri ale brahmanilor, ea îl tămădui cu buruieni de leac.

Zilele treceau pline de bucurie pentru cei doi tineri. Nici unul nu se gîndea la viitor : plutea o pace fără margini peste codrul de nepătruns, în văzduh cîntau păsările, susurau pîrîiașele pitite printre ierburi, fructe dulci, zemoase, îmbălsămate le potoleau foamea.

Nu departe de locul unde Lakmé și Gerald se adăpostiseră se afla un izvor cu puteri fermecate. Se spunea că îndrăgostiții care gustă din apa lui nu se mai despart niciodată. Lakmé porni într-una din zile să-și umple ulciorul cu această apă minunată, deoarece Gerald trebuia să rămînă ascuns ca nu cumva Nilakantha să prindă de veste că mai trăiește.

Abia dispăru fata prin tufărișul înalt, cînd Frederic, unul din camarazii de arme ai lui Gerald, îl descoperi pe cel socotit pierdut pentru totdeauna.

În sufletul ofițerului se deșteptă sentimentul datoriei și al onoarei, astfel că se hotărî să-și urmeze camaradul, prezentîndu-se la regimentul său.

Lakmé, care se întoarse aducînd apă din izvorul fermecat, înțelese că totul n-a fost decît un vis, trecător ca toate visele. Cum nu putea să se obișnuiască cu gîndul de a-și duce viața departe de cel care îi era atît de drag, își pregăti o licoare din buruieni veninoase. Pînă și în ultimele clipe de viață îl rugă pe tatăl său să nu îl ucidă pe Gerald, de urmele căruia brahmanul îndîrjit dăduse din nou, după îndelungi și stăruitoare căutări.

Blînda fiică a pădurii indiene se stinse cu gîndul la fericirea de care avusese parte numai cîteva săptămîni. Un stol de păsări se lăsă pe creanga sub ale cărei frunze se stingea preafrumoasa Lakmé, ciripind parcă un ultim bun-rămas.

Banul Bánk

Operă în trei acte, cinci tablouri, de Erkel Ferenc (1810—1893), pe libretul lui Egressy Bėla, după drama istorică a scriitorului maghiar Katona József. Compozitorul a lucrat la ea aproape zece ani, scriind o muzică plină de dramatism, de arii și momente corale impresionante. Premiera de la Budapesta, la 9 martie 1861, s-a transformat într-o manifestație patriotică împotriva absolutismului habsburgic. Cu prilejul inaugurării noii clădiri a Operei din Budapesta, în toamna anului 1884, s-a prezentat un act din Bánk Bán. *Lucrarea se află în repertoriul permanent al Operei Maghiare din Cluj-Napoca, pe scena căreia tenorul Ottrok Ferenc a avut o creație de neuitat în rolul titular.*

ERKEL FERENC este socotit pionierul operei maghiare. Nu numai fiindcă este primul compozitor din Ungaria care folosește în lucrările sale destinate teatrului motive de muzică populară, ci si fiindcă își alege subiectele din istoria poporului maghiar.

Răscolind cronicile vremurilor de bejenie a dat compozitorul Erkel peste nobila figură a Banului Bánk, simbol al credinței față de patrie. A descoperit-o în perioada cînd regele Andrei al II-lea lupta departe de hotare și nimicea oastea inamică. La curtea din Vișegrad, regina Gertrudis petrecea însă fără să-i pese de război și moarte. Curtenii lingușitori dădeau tîrcoale stăpînei de sînge german, șoptindu-i la ureche cuvinte înflăcărate. Tocmai cei în care regele își pusese la plecare nădejdea erau pe cale de a-l trăda și de a-i necinsti coroana.

Gemea țara de lipsuri, femeile își jeleau bărbații și feciorii, dar regina nu voia să știe de suferințele supușilor. N-o preocupau decît ospețele, balurile, minciunile și clevetirile curtenilor.

Patrioții conduși de viteazul Petur urmăreau cu inima încleștată dezmățul reginei. Ajungea o scînteie ca totul să sară în aer, asemenea butoiului cu pulbere, astfel că Petur își pregăti tovarășii de răscoală, cînd Banul Bánk se ivi, la chemarea complotiștilor, în sala tronului. Cunoștea și el tot ce se petrecea la palat, auzise vaietele poporului oprimat, dar socotea că, atîta timp cît regele se luptă cu dușmanul departe de casă, datoria lui este de a o păzi pe regină de uneltirile în stare să zguduie țara din temelii.

Oricît era însă de curajos Banul Bánk, avea în curînd să-l ajungă și pe el mișelia celor din jurul reginei. Curtenii se bălăceau, împreună cu Gertrudis, în aceeași mîrșăvie : prințul Otto, fratele reginei, pusese ochii pînă și pe Melinda, soția lui Bánk. Regina, care îl sprijinea în josnicul său plan, o lingușea pe biata femeie și îi făgăduia tot felul de favoruri, spre a-i frînge împotrivirea.

Cînd, într-un tîrziu, Banul Bánk află tot ce se petrece, credința sa față de rege și regină făcu loc setei de răzbunare. După ce chibzui însă temeinic la ceea ce avea de făcut, își înfrînse durerea fără margini, cu o mare stăpînire de sine, prefăcîndu-se a nu vedea nimic din tot ce se întîmplă sub propriii săi ochi, fiindcă voia să rămînă credincios jurămîntului său față de rege.

Bătrînul Tiborc, credinciosul slujitor al Banului Bánk, îi povesti stăpînului său, în cuvinte simple, dar cutremurătoare, jalea poporului, dezastrul țării, nemernicia domnilor și nepăsarea reginei. Banul, a cărui inimă fusese zdrobită de fapta necugetată a soției sale, căzută în mrejele netrebnicului prinț Otto, nu dădu nici un semn de înduioșare. Îi porunci bătrînului său slujitor s-o ia sub ocrotirea lui pe Melinda și copilul lor, punîndu-i la adăpost sigur cît mai departe de palat, ca în acest fel să se poată pregăti de pedeapsa cuvenită vinovaților. Inima lui, care răbdase totul fără să crîcnească, nu mai asculta acum decît de glasul dreptății.

Pe regină o înfruntă chiar în iatacul ei, cerîndu-i socoteală de suferințele poporului și de rușinea ce i se adusese lui însuși. Gertrudis răspunse cu îngîmfarea reginei de sînge străin, care

n-avea nici o milă de oamenii de jos. Ştiindu-se stăpînă, sprijinită de curtenii pe care îi răsfăţase, scoase pe furiş pumnalul spre a-l răpune pe Banul Bánk, căci începuse să se teamă ca nu cumva nelegiuirile ei să se afle şi în afara palatului, ca şi cum poporul n-ar fi ştiut de mult ce se petrece între zidurile lui.

Banul Bánk fu mai sprinten decît Gertrudis şi întoarse iute pumnalul, răpunînd-o pe regină.

În acest timp, bătrînul Tiborc ajunsese cu Melinda şi copilul la ţărmul Tisei. Izbutise să se ferească de privirile celor nechemaţi şi s-o păzească pe stăpîna sa cu cea mai mare grijă. Păpurişul susura trist, norii întunecaţi se vînzoleau în văzduh, un vînt rece bătea dinspre miazănoapte. Obosiţi, atît călăuza, cît şi fugarii, făcură un popas, nu mai lung cît Tiborc să poată fuma o lulea. O aprinse cu mîinile sale negre şi aspre, pufăind mari rotocoale de fum, luate îndată de vînt şi risipite peste păpurişul uscat.

Melinda privea neliniştită cînd apa Tisei, cînd goana norilor pe cer. În ochii ei întunecaţi se aprinsese o lumină stranie, care îl îngrijora pe bătrîn, cu toate că nu bănuia nimic din lupta ce se da în sufletul femeii tulburate de fapta sa necugetată.

— Nu-i a bună, se scărpină Tiborc în cap, pe sub căciulă, hotărît să nu-şi mai scape stăpîna din ochi.

Pe la prînz o apucară pe un drumeag strîmt, care şerpuia întortocheat printre păpurişurile şi mocirlele de pe malul Tisei. Treceau păsări vinete pe deasupra, în zbor pieziş, cotloanele aburreau. Norii se îngroşaseră, posomorînd lumina amiezii, iar vîntul bătea acum puternic. O clipă îi fu de ajuns Melindei ca să sară în fluviu, cu copilul la piept, scoţînd un strigăt sfîşietor. Şuvoiul apei o luă îndată, răsucind-o ca pe o frunză fără putere.

Răcnetul de leu înjunghiat al lui Tiborc se mistui în vuietul sălbatic al vîntului şi în răpăitul ploii. Nu era nimeni în pustietatea fără nume care să-l audă şi să-i poată sări în ajutor. Astfel, ajunse din cîteva salturi pe ţărmul apei şi se aruncă în valuri. Cînd apa îi trecu de gît, se avîntă în larg cu mişcări agile, pescuind cu ultimul strop al puterii sale femeia necugetată şi copilul. Prea tîrziu : muriseră amîndoi.

Cu cele două trupuri neînsufleţite în braţe, cînd pe jos, cînd în vreo căruţă, Tiborc porni înapoi, spre Vişegrad, unde regele trebuia să sosească dintr-o clipă în alta, după ce îl alungase pe duşman de la hotarele ţării.

În loc de steagurile şi bucuria victoriei, pe Andrei al II-lea îl aştepta acasă trupul neînsufleţit al reginei. Regele se opri cu ochi întunecaţi de durere în faţa catafalcului înalt. O mînie sălbatică îi clocotea în inimă împotriva făptaşului. Fără să-i fie teamă de pedeapsă, Banul Bánk se apropie de rege :

— Oricare dintre adevăraţii tăi sfetnici, care îşi iubeşte ţara şi pe rege, ar fi făcut la fel ca mine, măria ta.

În privirile regelui scăpărînd scîntei aprige, Bánk zări primejdia ce-l păştea. Cu toate acestea, nu duse mîna la mînerul săbiei, ci înfruntă mînia domnitorului său. În clipa următoare, ochii lui se îndreptară către uşa în care se ivise Tiborc. După el veneau cîţiva oameni, care purtau trupul Melindei şi pe al copilului.

Regele, gata să-şi smulgă din teacă sabia, lăsă mîna să-i cadă fără vlagă : cel ce se făcuse vinovat de moartea reginei nu mai trebuia judecat, odată ce fusese atît de crîncen pedepsit.

Hänsel şi Gretel

Operă-basm în trei acte, de Engelbert Humperdinck (1854—1921), pe libretul lui Adelheid Wette. A fost prezentată întîia oară la Weimar, în seara de 23 decembrie 1893, sub bagheta lui Richard Strauss. Succesul a întrecut orice aşteptare, opera plină de melodii inspirate din muzica populară germană a cucerit lumea întreagă în cîţiva ani. Ariile alternează cu momente de proză, încît subiectul poate fi uşor înţeles de spectatorii mici şi mari deopotrivă. Dintre toate operele pentru copii din muzica universală, Hänsel şi Gretel *se programează cel mai des pe scenele muzicale de pretutindeni.*

ÎNAINTE ca Walt Disney să fi născocit desenele animate și filmele pentru copii, un compozitor german s-a gîndit să scrie o operă destinată celor mici. Îl chema Engelbert Humperdinck și era un muzician foarte serios, care colabora la Bayreuth cu însuși Richard Wagner. Înfățișarea lui gravă ascundea însă o inimă tînără, gata să se înflăcăreze pentru orice idee generoasă.

O astfel de idee a fost aceea de a scrie o operă, pe un subiect de basm, pentru spectatorii nevîrstnici. Așa a luat naștere **Hänsel și Gretel,** care a străbătut lumea în lung și lat, o cunosc copiii de toate vîrstele și de pretutindeni, bucurîndu-se de cîte ori în reprezentanții de matineu cortina se ridică spre a putea vedea căsuța unde Hänsel și Gretel locuiesc sub ocrotirea părinților. În spatele casei se întinde pădurea, care își schimbă vestmîntul după anotimp, în față e o cîmpie liniștită. Lumea de păsări și gîze roiește licărind în jurul celor doi frați, care găsesc destule prilejuri de joacă.

La casele oamenilor săraci, copiii au însă și îndatoriri pe lîngă joacă. Firește, joaca este mai plăcută decît munca, la vîrsta cînd ochii se minunează de tot ce văd, iar inima zburdă fără astîmpăr în fierberea nesfîrșită a firii pline de surprize.

Înapoindu-se odată din tîrg, Gertrude, mama lui Hänsel și Gretel, văzu că în lipsa ei copiii nu au făcut nimic din tot ce le spusese. Umblaseră haihui și lăsaseră gospodăria vraiște, puii și găinile fără mîncare, masa nepregătită.

— S-a isprăvit cu huzureala, le spuse mama cu asprime. Luați coșurile și duceți-vă în pădure.

— Ce să culegem : ciuperci sau zmeură ?

— Zmeură și mure, ca s-aveți de ce să vă lingeți pe degete cînd gerul are să-și pocnească harapnicul peste lume.

Copiii se luară de mînă și, cu coșurile atîrnate de braț, se afundară în pădure. Merseră cîtva timp pe cărare, dar în curînd pătrunseră în desiș, în căutarea tufelor încărcate de poamă. Descopereau mereu alte priveliști, fețele noi și necunoscute ale pădurii, care îi uimea. N-ar fi putut spune nici ei în ce fel se pomeniră deodată atît de adînc între arborii înalți și groși, încît anevoie ar mai fi găsit cărarea către casă.

Aveau însă destule de văzut ca să nu le stea gîndul, deocamdată, la întoarcere. Zmeura se aduna sîngerie într-unul din coșuri, în timp ce în celălalt se înmulțeau boabele lucitoare de mure. Mîncaseră pe săturate, așa că fețele li se năclăiseră de sucul fructelor pădurețe. Iarba era plină peste tot de flori, din care Gretel împletea pe îndelete o cunună, potrivindu-și-o pe frunte.

Semăna acum cu o mică zînă ; dacă ar fi dat peste o vîlcea, și-ar fi spălat obrajii de petele zmeurei, ca să fie și mai frumoasă. Dar copacii creșteau parcă din ce în ce mai înalți, din ce în ce mai înghesuiți unii în alții, lumina soarelui abia mai răzbătea prin frunzișul des. Copiii glumeau și rîdeau, îndepărtîndu-se doar cîțiva pași unul de celălalt, ca îndată să se strige iar pe nume, cu o spaimă prefăcută, astfel că pădurea toată hăulea de glăsciorul lor subțire.

„HANSEL SI GRETEL“ PE SCENA OPEREI ROMÂNE DIN BUCUREȘTII

Tatăl copiilor se întoarse între timp acasă, minunîndu-se de liniștea ce domnea în jurul casei. Era deprins cu zarva pe care Hänsel și Gretel o făceau de dimineața pînă seara tîrziu. Glasul lor amuțise însă, în tindă nu se zărea nici o urmă de viață.

— Unde sînt copiii ? strigă el din poartă.

— I-am trimis în pădure să culeagă zmeură și mure, ieși Gertrude din casă spre a-l liniști.

— Singuri, în pădurea plină de primejdii fără număr ? se sperie Peter, împletitorul de mături.

— Doar n-o să-i mănînce vîrcolacii, se supără nevasta de spaima omului său.

— Ce știi tu, femeie, de fiarele și duhurile ce-i pîndesc pe copiii neștiutori în desișul unui codru ?

Gertrude amuți, cuprinsă și ea de îngrijorare. Dacă ar fi știut că Hänsel și Gretel tocmai bîjbîiau prin codru, departe de casă, în căutarea cărării, s-ar fi speriat de-a binelea. Cărarea, pe care copiii o pierduseră, se pitise parcă pe sub buruieni și ierburi, încît nu era chip să dea peste ea. Copiii se prindeau de mînă, fără a se încumeta să-și mărturisească teama ce îi copleșise. O teamă cumplită de întunericul ce cobora din arbori și tufe, de șoaptele ce se iscaseră prin frunzișuri, de cîte un țipăt îndepărtat — să fi fost vreo cucuvea ? — care răzbătea stins pînă la urechea lor ! Își aduceau aminte de poveștile cu Baba-Cloanța-cotoroanța,

de basmele cu vîrcolaci, iele și vrăjitoare care îi pîndesc pe cei rătăciți în adînc de codru. De ce nu rămăseseră, cuminți, la marginea pădurii, acolo unde putea să-i ajungă din urmă strigătul mamei din tinda casei ?

Încă nu aflaseră că pădurea este o ființă pe care trebuie s-o cunoști cu de-amănuntul, să te împrietenești treptat cu ea, ca să nu te ademenească în adîncul ei, de unde nu toți au norocul să scape nevătămați. Tăcerea ei este plină de mișunări tainice, de șoapte ce nu sînt numai ale vîntului, de luminițele ce licăresc printre frunze, fără să fie neapărat licurici.

Hänsel și Gretel știau, din poveștile auzite de la părinți, că prin hrubele și vizuinele întunecoase, între tufele cu bobițe roșii pe ele, pe sub așternutul de frunze veștede se ascund făpturi de basm, care populează lumea cu neastîmpărul lor. Unele din ele sînt bune și miloase, gata să sară în ajutorul omului aflat la strîmtoare, altele caută însă să-i facă rău, să-l răpună, ba să-l și mănînce.

Soarele asfințise de mult, pe cer se iviseră stelele, vălurile amurgului se preschimbaseră într-o pătură groasă de întuneric, dar copiii tot nu aflaseră cărarea spre casă. Cu cît înaintau, cu atît mai adînc se afundau în pădure. Nu le rămînea altceva, decît să-și afle un culcuș ferit, pînă cînd, la lumina zilei, vor descoperi cărarea cea bună.

Își pregătiră așadar un covor de frunze pe iarbă, apoi se culcară ghemuiți unul într-altul.

Cînd pleoapele lor se lipiră de somn și respirația li se domoli, uitînd de spaima ce le încleștase inimile mărunte, o ceată de zîne veni tiptil să le ocrotească odihna. Ele căutară să le facă noaptea cît mai plăcută, visele cît mai frumoase, fără să-i mai chinuiască frica și dorul de casă.

Apoi, o geană de lumină răsări în creștetul copacilor înalți, pădurea prinse pe încetul să se desprindă din somn, greierii, care răscoliseră noaptea cu glasul lor țîrîitor, amuțiră. Hänsel și Gretel tresăriră din somnul îndelung, dar nu mai simțiră iarba și frunzele fîșîind mătăsos sub ei. Cînd se frecară la ochi, înțeleseră îndată tristul adevăr : se aflau la casa din turtă-dulce a Babei-cloanța-cotoroanța, despre care auziseră vorbindu-se atîtea, închiși după gratiile unei cuști, aidoma unor fiare.

Ațintindu-și înainte ochii pătrunzători ca niște jurubițe de foc, vrăjitoarea o scoase din cușcă pe Gretel. Avea de gînd să și-o facă slujitoare și s-o învețe farmecele sale tainice, ca să-i poată fi de folos în uneltirile ei blestemate. Cît despre Hänsel, nu mai încăpea îndoială că afurisita de zgripțuroaică avea să-l jupoaie și să-l mănînce. În cuptor, unde ea se pregătea să-l rumenească, focul duduia cu flăcări înalte, aruncînd pete roșietice pînă departe.

— Ehei, ce bucățică gustoasă mă

„HÄNSEL ȘI GRETEL", AFIȘ

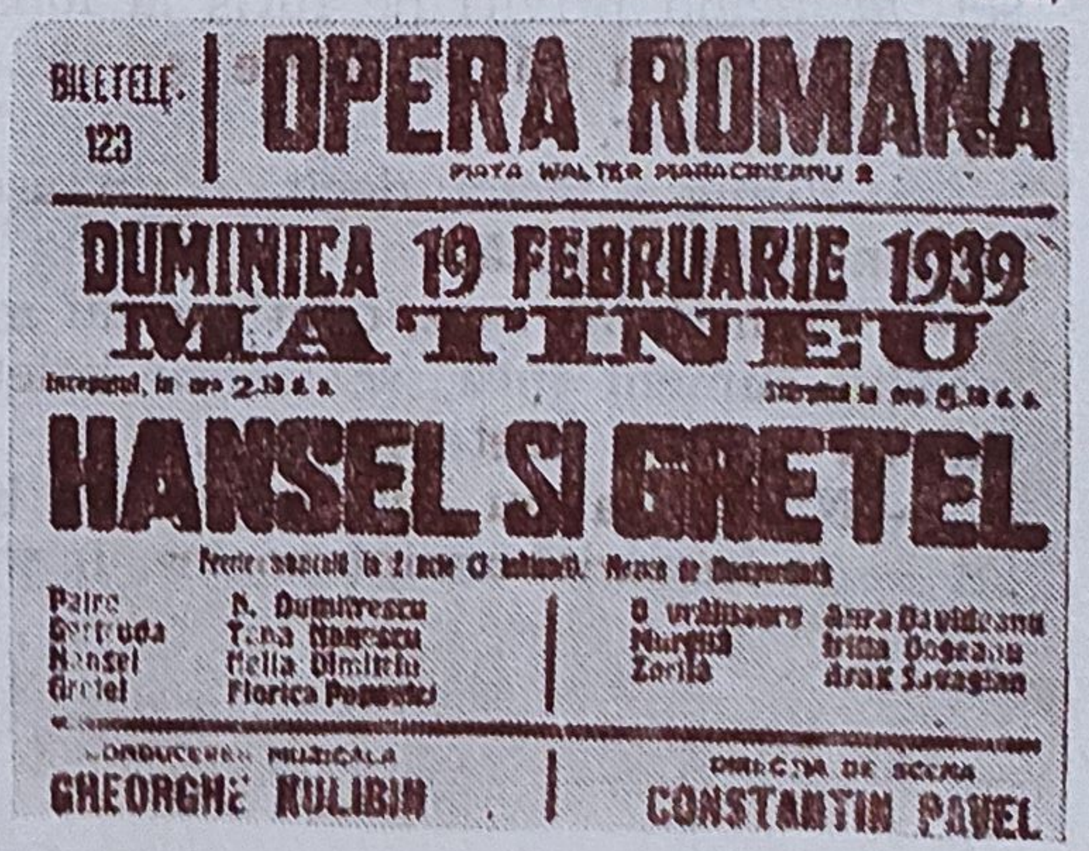

așteaptă ! își frecă mîinile vrăjitoarea, hlizindu-se la băieţelul de după gratii cu gura ei ştirbă. Tocmai bună pentru dinţii mei şubrezi.

Avea un chip zbîrcit, cu umflături la tîmple, de sub năframa soioasă se prelingeau şuviţe de păr cărunt, murdar, ochii îi licăreau ca două piroane sub frunte. Umbla de colo pînă colo, fremătînd de nerăbdare la gîndul ospăţului pe care îl pregătea. Pe Gretel o înhămă îndată la treabă, să-i prepare tigaia şi să mături în curte, cîtă vreme baba arunca priviri lacome către cuşca unde era închis Hänsel.

Cînd, mai tîrziu, flăcările se prefăcură în jăratic stacojiu, iar jăraticul se nărui la rîndul său într-o grămadă de cenuşă, vrăjitoarea puse mîna pe Gretel silind-o să mături cuptorul de cenuşă. De astă dată totul era gata, după atîta trudă şi aşteptare ; băieţelul trebuia doar scos de după gratii, aşezat frumuşel pe lopată şi vîrît în dogoarea mistuitoare a cuptorului încins.

— E timpul, băieţaş, să te fac friptură rumenă, hihihi, chicoti vrăjitoarea, scoţîndu-l din cuşcă. Mi-e o foame cumplită şi mi s-a urît de atîta aşteptare.

— Ce trebuie să fac ? întrebă Hänsel, aruncînd priviri pe furiş la lopata pe care urma să se aşeze şi să fie vîrît în cuptor.

— Nimic altceva decît să te aşezi cuminte pe lopată.

— Cum să mă aşez, odată ce nu m-a învăţat nimeni încă, se plînse băieţelul, cu sclipiri şirete în ochi.

— Nici atîta nu ştii, cogeamite băiat — se încruntă zgripţuroaica. Ia stai, să-ţi arăt eu cum să te aşezi.

Acest cuvînt al mîntuirii lor îl aşteptau copiii, care se înţelegeau din priviri. Cînd vrăjitoarea se ghemui pe lopată, încercînd să se facă cît mai mică cu putinţă spre a încăpea prin gura cuptorului, Hänsel şi Gretel apucară iute coada lopeţii şi o vîrîră pe babă în iadul clocotitor al focului, apoi închiseră bine uşa, ca ea să nu mai poată ieşi.

— Copiii babei ! se milogi o dată sau de două ori vrăjitoarea. Daţi-mi drumul, şi-am să vă dăruiesc dulciuri şi cofeturi cum n-aţi mai pomenit.

— Ţi-ai găsit, strigară de afară copiii, ţopăind de bucurie.

Din cuptor se auziră trosnete şi bubuituri fioroase, încă un vaier prelung, apoi totul amuţi. Cotoroanţa se mistuise, prefăcută în cenuşă de flăcările pregătite pe seama lui Hänsel. Iar Gretel, care apucase să înveţe cîte ceva din descîntecele vrăjitoarei, îi readuse la viaţă pe copiii rătăciţi mai demult prin pădure şi transformaţi de vrăjitoare în turte dulci.

Părinţii, plecaţi în căutarea copiilor pierduţi, îi regăsiră pe toţi sănătoşi, încît se încinse o veselie cum rar se pomenise în adîncul codrului bătrîn, din care vrăjitoarea cea rea pierise, odată pentru totdeauna, în cuptorul încins de uriaşul foc rumen. Astfel s-a mai adeverit o dată vechea zicală populară că nu-i pentru cine se pregăteşte, ci-i pentru cine se nimereşte !

Povestea mai adaugă că Hänsel trăieşte şi azi, dacă n-o fi murit, amintindu-şi împreună cu sora sa, Gretel, de nemaipomenita lor păţanie de demult.

Năpasta

Dramă muzicală în trei acte, de Sabin V. Drăgoi (1894—1968), libretul aparţine compozitorului, după piesa cu acelaşi titlu a lui I. L. Caragiale. Premiera a avut loc pe scena Operei Române din Bucureşti, la 30 mai 1928, sub conducerea lui Alfred Alessandrescu, rolurile fiind interpretate de cîţiva dintre marii noştri artişti lirici, dintre cele două războaie : Maria Cojocăreanu, Vasile Rebega, Max Săveanu, George Folescu. A fost reluată şi de alte teatre de operă din ţară, avînd parte de interpretări bune, de regia lui Ion Victor-Cottescu, de preţuirea publicului, datorită accesibilităţii şi caracterului ei popular.

Năpasta este cea dintîi operă originală de o reală valoare artistică, reprezentativă pentru şcoala naţională de compoziţie în genul liric. Melodiile apropiate de cîntecul şi dansul popular, corurile, aria lui Ion au o expresie dramatică impresionantă, împrumutînd întregii lucrări un puternic colorit românesc.

DACĂ muzica românească este la fel de veche ca şi poporul român, opereta, opera, simfonia s-au ivit la noi abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Începuturile acestea au fost încurajatoare, fiindcă dovedeau că artiştii noştri creatori sînt capabili să dea publicului lucrări de valoare, exprimînd în ele sufletul unui neam întreg.

Şcoala naţională de compoziţie a luat naştere odată cu George Enescu, spre a-şi afla prima maturitate după întregirea hotarelor în 1918. Alfred Alessandrescu, Mihail Andricu, Dimitrie Cuclin, Mihail Jora, Marţian Negrea, Constantin C. Nottara au scris o muzică inspirată din cîntecul şi dansul popular românesc. Prima operă cu conţinut psihologic a creat-o însă compozitorul bănăţean Sabin V. Drăgoi.

Fiu de ţăran, care plecase de la plug la învăţătură, Drăgoi a studiat muzica la conservatoarele din Cluj şi Praga. Adevărata sa şcoală a fost însă satul românesc, cîntecul şi jocul popular, din care s-a inspirat în întreaga sa creaţie. Corurile, cîntecele şi doinele pentru voce şi pian, piesele pentru pian, divertismentele pentru orchestră, muzica de cameră, operele dramatice brodate pe subiecte istorice („Horia"), pe povestiri sau drame ale scriitorilor români („Kir Ianulea", „Păcală", „Năpasta") oglindesc puternic izvoarele folclorice ale artei lui Sabin V. Drăgoi.

Izvoarele acestea sînt vii şi în **Năpasta**, compusă de el în anul 1927, pe un libret propriu, alcătuit după drama cu acelaşi titlu de I. L. Caragiale. Un subiect care l-a purtat pe compozitor din nou pe drumurile săteşti, între ţăranii din mijlocul cărora răsărise.

I

Cortina actului întîi se ridică peste un sat înveşmîntat în straie de sărbătoare. În seara ce se lasă pe încetul, oamenii se adună la cîrciuma lui Dragomir, unde petrec, cîntă, încing hora. Se aude des îndemnul însufleţit : „Zi-i din scripcă, lăutare !" Taraful nu se lasă rugat, ci zice cu foc tot ce poate să stîrnească voia bună.

Cîrciumarul cu soţia sa Anca servesc de zor băutură muşteriilor veseli. Ba pelin, ba tulburel, să se-nece necazul în el ! Pînă şi ţăranii mai vîrstnici s-au prins în joc, chiuind şi încercînd să-şi dovedească sprinteneala demult pierdută.

La o masă ceva mai îndepărtată de vîltoarea jocului, Gheorghe, învăţătorul satului, citeşte ziarul de-abia apărut, aruncînd priviri spre frumoasa cîrciumăreasă, Anca.

A început să se întunece, ţăranii se întorc pe rînd, liniştiţi la casele lor. Numai cîrciumarul, care a aflat din ziar că Ion a scăpat de la ocnă, după ce a fost osîndit în urmă cu aproape zece ani pentru omorîrea lui Dumitru, primul bărbat al Ancăi, este ros de nelinişte.

— Dac-a fost ticălos, prostul ! comentă el ştirea, fără să-l fi întrebat cineva. A fost găsit cu cămaşa plină de sînge, iar luleaua, tutunul, amnarul mortului se aflau asupra lui.

— Cică i s-ar fi pierdut urma, citi învăţătorul. Soldatul care îl păzea spune că deţinutul, cam tulbure la minte,

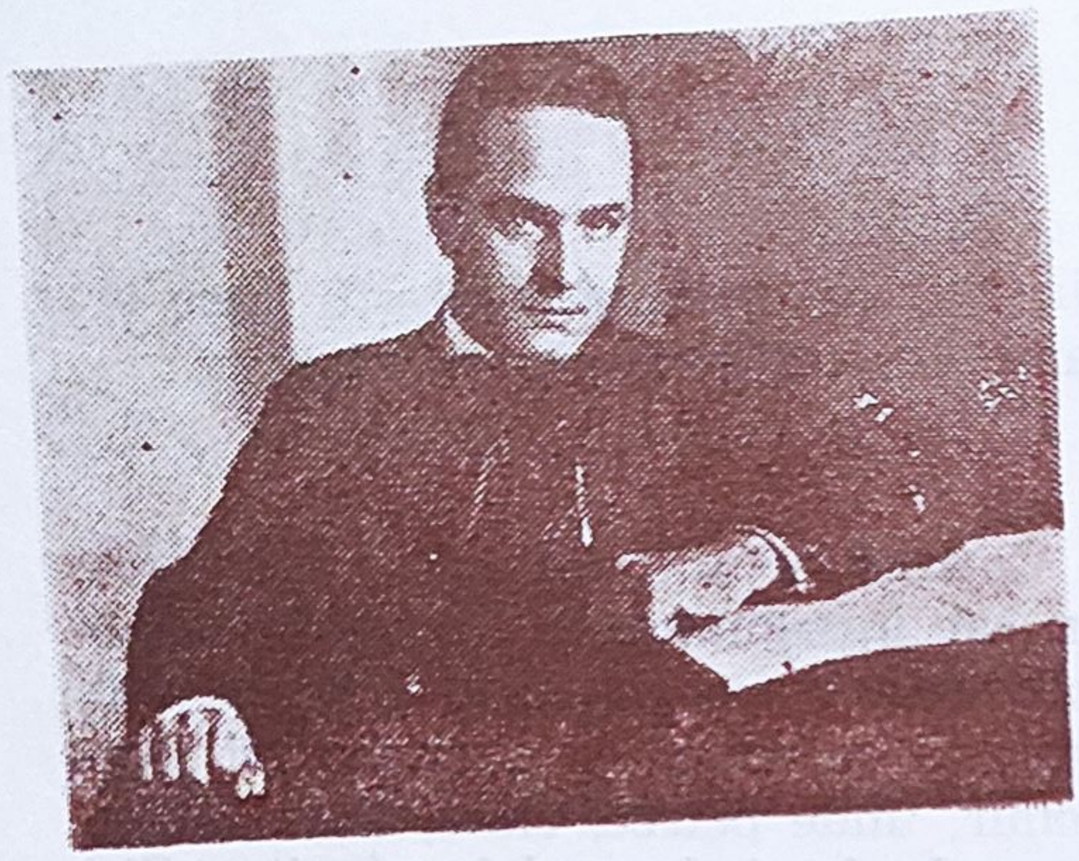

COMPOZITORUL SABIN DRĂGOI ÎN ANUL COMPUNERII OPEREI „NĂPASTA"

ar fi căzut într-o ocnă părăsită.

Învățătorul continuă, dîndu-și gîndurile pe față :

— Ce-ar fi ca un tîlhar să vină și să mărturisească deodată : „Eu sînt vinovat de omorul de acum nouă ani din pădurea Corbenilor". Ce te faci în acest caz cu Ion-nebunul, osîndit pe nedrept la ocnă ?

— La ziar scrie c-ar fi murit, făcu Dragomir.

— Să zicem că trăiește totuși, se amestecă în vorbă cîrciumăreasa, care trăsese cu urechea.

— Dacă trăiește, cine are să-l despăgubească pentru anii de suferință ? își toarse mai departe învățătorul firul gîndurilor sale.

Dragomir se răsti mînios la soția sa, care își ștergea ochii de lacrimi :

— Iar te-apuci să-l jelești pe răposat ? Vrei cu tot dinadinsul să mă omori ?

— Lasă, prea ești aspru cu muierea, zise Gheorghe împăciuitor.

Anca intră în casă, cu ochii încă înlăcrimați. Cîrciumarul însă tot nu se potolise, vărsîndu-și necazul în continuare pe soția sa :

— De opt ani de cînd am luat-o, mă înnebunește de cap. Numai de răposatul ei bărbat vorbește, încît am ajuns să-l văd mereu în fața ochilor. Parcă aș mînca și aș dormi cu stafia lui !

Zărind-o pe Anca ieșind din casă, Dragomir se repezi furios la ea, o apucă de mînă și o tîrî după el, gata să se năpustească cu pumnii asupra ei.

— De ce te uiți așa la mine ? Ce vrei ? strigă Dragomir scos din minți. Crezi cumva că ți-am omorît eu bărbatul ?

— Ești turbat sau nebun, se feri Anca de mînia lui.

Dar bănuiala că Dragomir era vinovat de omorîrea primului ei soț încolțise de mult în sufletul ei.

AFIȘUL PREMIEREI ABSOLUTE A OPEREI „NĂPASTA"

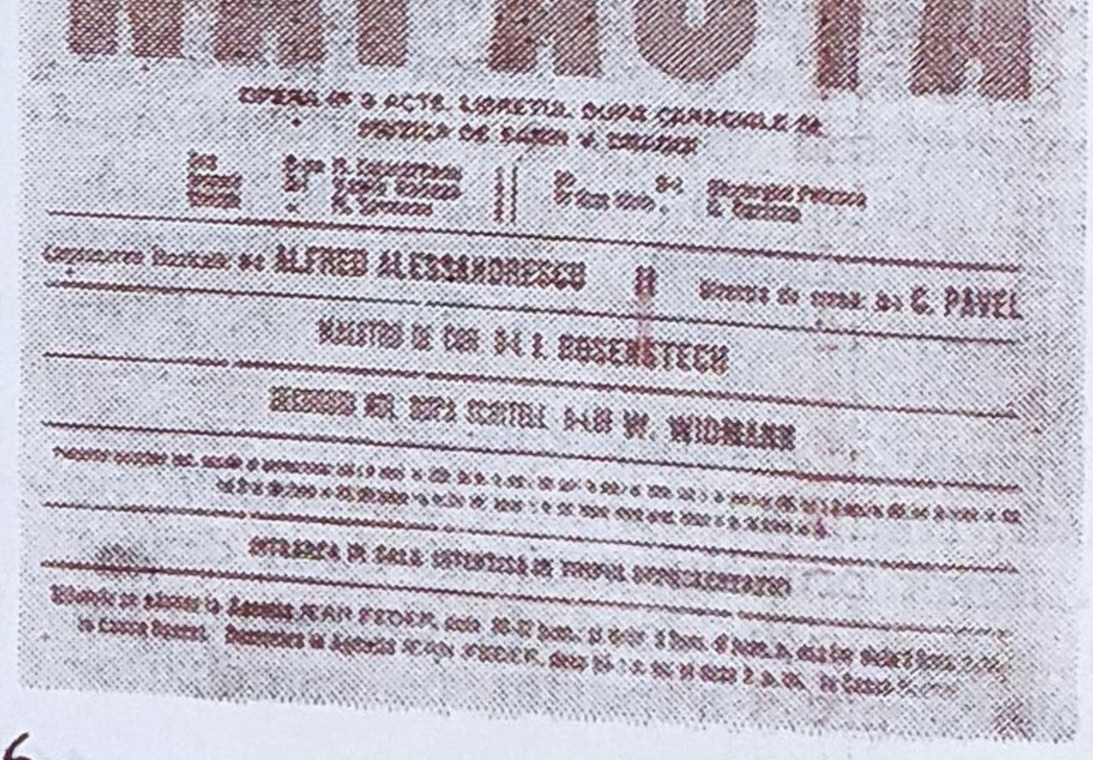

SCENĂ DIN ACTUL I AL OPEREI „NĂPASTA"

Stelele scînteiau tăcute pe cer, satul se cufundase în somn după vesela zi de sărbătoare. Cîrciuma căsca a pustiu, Dragomir și Gheorghe plecaseră în sat, la altă cîrciumă. De către pădure se ivi deodată un om în zdrențe. Părea speriat, parcă fugărit de o poteră, căci își rotea îngrozit ochii la dreapta și la stînga. Se oprea din cînd în cînd, scoțînd strigăte înfricoșate : „Nu dați !... Nu dați !"

La fîntîna de lîngă cîrciumă se așează pe marginea ei și scînci fără vlagă :

— Mi-e foame !

Părea un om chinuit, care abia se mai ține pe picioare, ba nici mintea nu-i era teafără ; avea vedenii și aiura despre o arătare care, cică, i-ar fi spus că la fîntîna de sub deal îl așteaptă trimisul Maicii Domnului. De flămînd și ostenit ce era, abia izbuti să se tîrască pînă la ușa cîrciumii, unde adormi în prag.

Acolo dădu peste el Anca într-un tîrziu.

— Nu da ! Nu da ! se trezi el înspăimîntat.

— De ce-aș da în tine ? îl liniști cîrciumăreasa. Vezi-ți de drum, omule.

— Mi-e foame, se rugă evadatul.

Anca aduse din casă un blid de mîn-

care, pîine și vin, pe care i le dădu lui Ion. După ce înfulecă totul, se șterse cu mîneca la gură, apoi începu să povestească mai potolit :

— Ascultă, eram pădurar la Corbeni, cînd m-au învinovățit că l-aș fi omorît pe Dumitru-cîrciumarul. Am plătit fapta altuia, căci nu eram vinovat.

Abia acum înțelese cîrciumăreasa cu cine are de-a face. Îl chemă în casă, unde îi așternu să se culce, apoi încuie ușa, stinse lampa și se pregăti de culcare și ea. Dar cîteva bătăi în ușa de de la intrare îi zădărnicină gîndul : venise Gheorghe cu vestea că Dragomir se hotărîse să se ducă în lume, ca să-și piardă urma. Avea, pare-se, motive întemeiate de a se face nevăzut.

De astă dată, în mintea cîrciumăresei se făcu lumină deplină : era acum sigură că Dragomir îl omorîse pe primul ei soț. Cînd, noaptea tîrziu, Dragomir se întoarse, din sat, pentru a se odihni înainte de-a pleca la drum lung, avea de gînd să dispară un an de zile — deoarece, conform legii, după zece ani de la săvîrșirea faptei, scăpa de pedeapsă. Anca se prefăcu că nu bănuiește nimic.

Toți dormeau în casa cîrciumarului, singură Anca veghea, frămîntată de gînduri. În zare se iviseră zorile, dar ura înverșunată împotriva lui Dragomir și setea de răzbunare o ținuseră toată noaptea trează. Se pregătise de fapta ucigașă. Teama de-a nu fi bănuit Ion-nebunul, care evadase de la ocnă, o opri însă de a pune în aplicare planul.

Cînd se deșteptă, Dragomir dădu cu ochii de Ion, care dormise în casa lui fără ca el să fi știut. Îl recunoscu îndată și, de teama ca nebunul să nu-l trădeze, îi propuse să pornească împreună în lume. Ion era însă prea tulburat spre a mai putea să judece. Chinuit de vedeniile sale, își curmă zilele într-o clipită.

Chinuit de remușcări, Dragomir își mărturisi vina către soția sa, recunoscînd că el pusese capăt zilelor primului ei bărbat. Zadarnic încercă însă să-și facă felul, fiindcă Anca îl împiedică, dîndu-l pe mîna sătenilor.

Oamenii îl legară fedeleș și se îndreptară cu el către postul de jandarmi.

Din pragul cîrciumei, Anca strigă :

— Pentru faptă, răsplată, și năpastă pentru năpastă !

Capra cu trei iezi

Operă în trei acte „pentru copii și oameni mari", de Alexandru I. Zirra (1883—1946), pe un libret al compozitorului, după povestea cu același titlu a lui Ion Creangă. Premiera a avut loc la Opera Română din București, la 23 decembrie 1941, sub conducerea muzicală a lui Jean Bobescu. Cîntecele, ariile, fragmentele corale, inspirate toate din folclor, au asigurat operei un frumos succes de public. Alexandru Zirra a compus mai multe opere, îndeosebi cu subiecte istorice, ca Alexandru Lăpușneanu, *după nuvela lui C. Negruzzi,* Furtuna, *după cronica lui Grigore Ureche și* Ion Vodă Potcoavă.

FINTINARU · NECULAI

ALEXANDRU ZIRRA n-a avut, în urmă cu aproape o jumătate de veac, posibilităţile compozitorilor din zilele noastre. El era profesor de conservator, îndeletnicire care nu-i prea lăsa răgaz pentru altceva. Cu toate acestea, este primul compozitor român care a scris o operă românească pentru copii : **Capra cu trei iezi,** după povestea lui Ion Creangă.

Micii ascultători au aplaudat-o cu însufleţire, pentru că povestea le era cunoscută şi îi bucura nespus de mult să-i reîntîlnească pe cei trei iezi neastîmpăraţi zbenguindu-se pe scenă. Au fost înfricoşaţi cînd Lupul viclean a prins să cînte cu glas profund, dar s-au înveselit deodată cînd....

Dar să vedem cum sună povestea, cum se deapănă ea în operă, deşi cea a lui Creangă — chiar şi fără sunetele muzicii— este mult mai frumoasă, fiindcă vorbele marelui scriitor moldovean cîntă şi fără strune.

Cică, a fost odată o capră cu trei iezi. Trei iezi cucuieţi, mărunţi şi fără astîmpăr, pe care tare îi mai iubea, tare îi mai alinta Capra. Aşa cum îşi alintă orice mamă copiii.

Capra asta locuia cu iezii ei într-o căsuţă curată, chiar în mijlocul unei mari păduri rotate, unde trăiau laolaltă o mulţime de animale, unele blînde şi prietenoase, altele rele, hrăpăreţe, viclene din fire. Între acestea din urmă se număra şi Lupul, veşnic flămînd, veşnic în căutarea unei prăzi uşoare. Căci pe cît era el de lacom, pe atît era de leneş de felul său, încît nu-i priiau decît ospeţele dobîndite prin viclenii şi minciuni.

Ştia bine Capra cu cine are de-a face, în miezul codrului bătrîn ; de asta îşi ferea iezii de isprăvi necugetate, îndeosebi cînd se ducea de acasă spre a le aduce de-ale gurii. Ea îi pregătea mereu cum să se păzească, vorbindu-le de lup cu spaimă, ameninţîndu-i cu el de cîte ori nu erau cuminţi :

— Luaţi seama că vine Lupul !

— Mamă, cum e lupul ? întrebau iezii curioşi.

— Este mare, rău şi hidos, vai de cel ce-ncape în ghearele lui !

— Şi ce face lupul ?

— Viclean cum e din fire, vine tiptil şi spăşit, apoi te înhaţă şi te-nghite, fără să stea pe gînduri. Dacă îl întrebi cumva de isprava sa, este gata să jure că nimic n-a văzut, nimic n-a făcut. E făţarnic, nevoie mare, aşa că feriţi-vă de el !

— Ne vom feri, măicuţă, făgăduiau iezii, zburdalnici, într-un glas.

— Iaca, eu mă duc acum să vă aduc de mîncare. Voi să fiţi cuminţi pînă mă întorc şi să încuiaţi bine uşa, apoi să tăceţi chitic. Dacă bate cineva la uşă, să nu deschideţi decît atunci cînd veţi auzi cîntecul meu.

— Care cîntec ? voiră să afle iezii.

— Ascultaţi bine şi cîntaţi-l împreună cu mine, zise Capra, începînd să cînte cum se pricepea mai bine :

Trei iezi, cucuieţi,
Uşa mamei descuieţi,
Că mama v-aduce vouă
Frunze-n buze,
Lapte-n ţîţe,
Măldieş în călcâieş,
Drob de sare
În spinare,
Smoc de flori la
Subsiori !

— Şi-acum, continuă Capra, care îl ştie, să-l cînte !

Iezii prinseră să repete cîntecul, mai scăpînd şi cîte un ton fals. Cu toate acestea, Capra surîse tainic, mulţumită de urechea muzicală a puilor săi. Putea să plece liniştită, odată ce îi învăţase cîntecul şi îi instruise cum să se apere de primejdiile pădurii, dar mai cu seamă de Lup.

De unde să fi bănuit că, în timp ce-i dăscălea pe iezi şi le destăinuia cîntecul de recunoaştere, pitit într-o tufă din faţa căsuţei, trăgea cu urechea Lupul, care se şi lingea pe bot la gîndul ospăţului ce îl aştepta după plecarea Caprei. Căci Lupul nu avea nici un fel de îndoială că, prostuţi cum erau, iezii vor putea fi lesne păcăliţi.

Erau mici şi fricoşi cucuieţii Caprei. După plecarea mamei lor, se ghemuiră unul în altul, fiindcă prea vuia pădurea. Ascultau cu atenţie şi tresăreau de cîte ori huhuitul vîntului se înteţea.

— Vi-e frică, după cîte îmi dau seama, făcu al treilea ied, care părea să fie cel mai cuminte dintre toţi.

— De ce să ne fie frică ? îi răspunseră fraţii săi mai mari. Însă ar fi oricum mai înţelept să nu vorbim, odată ce mama ne-a spus să tăcem chitic.

— Aşa este, zise sfătos al treilea ied, să fim cuminţi şi n-are să ni se întîmple nimic.

— Mie totuşi mi-e frică, scînci primul ied.

— Ce facem dacă vine Lupul ? vru să ştie al doilea.

— Eu mă ascund sub covată, zise al treilea ied.

— Iar eu mă pitesc după uşă, făcu primul ied. Cînd lupul are să intre, o să-l trag de coadă.

Iezii rîseră pe înfundate la gîndul caraghios că ar putea să-i joace Lupului un renghi.

— Psst ... Prea tare rîdeţi, făcu unul din ei.

— Ştiţi ce ? propuse al treilea ied, hai să ne jucăm încet de-a baba-oarba !

Jocul se încinse îndată, întîi uşor şi pe şoptite, apoi din ce în ce mai gălăgios. Iezii uitaseră se pare de primejdia ce-i pîndea din pădure. Căci, la fereastră, iţindu-se în vîrful labelor, Lupul îi urmărea din priviri, pregătindu-se să-şi înhaţe prada gustoasă. Cînd apoi socoti că sosise momentul, se duse tiptil la uşa căsuţei şi bătu de cîteva ori în ea.

— Ce-a fost asta ? tresăriră iezii.

— Bate cineva la uşă, zise unul.

— Cine-i ? strigă al doilea ied.

— Cine să fie ? făcu Lupul cu glas prefăcut. Sînt eu, mama voastră.

— Nu e mama, zise al treilea ied.

— Dar dacă e ea ?

— Nu este ea !

— Să cînte cîntecul, ca să ne convingem ! hotărî al treilea ied.

Lupul prinse să cînte, ca vai de el, cîntecul celor trei iezi cucuieţi. Cu toate că glasul lui suna spart şi hodorogit, primii doi iezi se lăsară înşelaţi şi, ducîndu-se la uşă, traseră zăvorul cu grijă. Numai cel de-al treilea ied se ascunse cît putu de bine sub covată, iar al doilea mai apucă şi el să se vîre în cuptor, în timp ce primul se retrase repede după uşă.

— Bună ziua, copii, intră Lupul în căsuţa Caprei, dîndu-şi aere de domn din lumea mare. Nezărind decît un singur ied, se prefăcu mirat. Unde-s fraţii tăi ? vru el să ştie, în timp ce îl înhăţă pe iedul de după uşă.

— Au plecat, se auzi răspunsul scîncit al micii victime.

— Așa ? Zici că au plecat ? Eu însă sînt flămînd și nu am vreme de pierdut cu fleacuri, mormăi Lupul, căutînd să-l înduplece spre a mărturisi ascunzișul fraților săi.

În clipa aceea, al doilea ied strănută puternic în cuptorul unde se ascunsese. Lupul îl înhăță îndată și pe el ; iedul se zbătu cît se zbătu, răvășind lucrurile din casă, însă nu mai putu să scape din ghearele fiarei.

Trista procesiune fu înghițită în curînd de desișul pădurii. Cînd Capra se întoarse fericită, abia tîrînd după ea desaga plină de merinde, găsi casa pustie.

— Ce s-a întîmplat ? se sperie ea. Ușa-i deschisă, iar copiii nu sînt nicăieri...

Prinse să-i strige, cu glasul înecat de teamă și emoție.

— Sînt aici ! răspunse de sub covată, cu glăsciorul sugrumat, al treilea ied, singurul care scăpase teafăr.

— Vai, băiețelul mamei, îl strînse Capra în brațe. Ce s-a întîmplat ? Unde sînt frații tăi ?

— S-au dus cu Lupul, răspunse iedul. Ne jucam de-a baba-oarba, cînd cineva a bătut la ușă. Am întrebat cine e, iar de afară ni s-a răspuns : „Mama". Apoi a cîntat cîntecul pe care l-am învățat de la tine. Atunci frățiorii mei au deschis ușa, iar eu m-am ascuns repede sub covată, căci îmi era tare frică. Ce a urmat, bănuiești și tu.

Capra vărsă lacrimi amare după copilașii ei. Iedul cel mic căută s-o mîngîie, dar între timp se iviră în prag Vulpea și Vulpoiul.

„CAPRA CU TREI IEZI" PE SCENA OPEREI ROMÂNE DIN BUCUREȘTI

— Ah, bună ziua, draga mea, zise Vulpea, dîndu-şi ifose.

— Respectele mele, prea stimată vecină Capră, făcu Vulpoiul.

— Am venit, spuse Vulpea, să te asigurăm că sîntem alături de tine la acest mare necaz pe care l-ai avut. Atît am plîns cînd am aflat ! E o sălbăticie nemaipomenită ceea ce s-a întîmplat.

— Sînt indignat peste măsură, adăugă Vulpoiul.

— Lupul e un viclean fără pereche, însă vom găsi noi ac şi de cojocul lui, interveni Vulpea. Trebuie să te răzbuni.

— Cum pot eu oare, o biată capră, să mă răzbun pe Lupul cel puternic ?

— Cum ? o instrui Vulpea. Iată cum : faci o masă mare, la care inviţi pe toţi fără deosebire, dar îl inviţi mai ales pe Lup. Ai să frigi un miel întreg, cu mujdei de usturoi, ai să aduci şi lăutari. Apoi ai să faci un scaun din ceară, pe care o să-l pui peste o groapă acoperită cu crengi, iar pe fundul groapei aprinzi un foc mare, care va arde la început mocnit. Focul va creşte însă pe încetul, scaunul de ceară se va topi treptat, pînă cînd Lupul va cădea în groapa aprinsă. Asta va fi răzbunarea ta.

— Am înţeles, zise Capra, căreia îi surîdea ideea Vulpii. Se şi apucă să pregătească ospăţul, iar pe ied îl trimise să poftească vietăţile din pădure la masa pe care o încărcă cu toate bunătăţile, fără să mai ţină seama de cheltuială.

Se încinse în curînd o mare veselie în poieniţa unde fusese întinsă masa. Era luna mai, pădurea înverzise, soarele ardea cald şi mîngîietor. Invitaţii ardeau de nerăbdare să mănînce, însă mai era aşteptat un musafir.

— Să nu-ţi fie cu supărare că te întreb : pe cine mai aştepţi ? făcu Ursul.

— Aştept pe cumătrul Lup, răspunse Capra.

— Îl iubeşti chiar aşa de tare ? vru să ştie Ursul.

— Îl iubesc, cum să nu, odată ce mi-e cumătru !

Într-un tîrziu, Lupul se ivi şi el din adîncul pădurii ; era gras şi umflat, încît abia se mai tîra.

— Să mă iertaţi că am întîrziat, zise el, dar ocupat cum sînt cu îndeletnicirea mea de pristav la oi, n-am putut veni mai curînd.

Capra îl luă de braţ şi îl duse la scaunul pe care i-l pregătise din ceară, după care mesenii se aşternură pe mîncat şi băut. Ursul ridică paharul în cinstea Caprei, care mulţumi la rîndul ei pentru urare.

— Deşi am fost tare mîhnită pentru pierderea copiilor mei — zise ea cu sfială.

— E nemaipomenit, se prefăcu Lupul indignat. Eu sînt păstor cinstit, nu mi s-a întîmplat niciodată să jăcmănesc pe cei nevoiaşi. Aşa că închin şi eu în sănătatea cumetrei mele Capra, dorindu-i din toată inima belşug şi să-şi vadă feciorăşul rămas mare şi voinic.

Cînd să se aşeze însă pe scaunul său de ceară, Lupul, care se ridicase cu paharul în mînă, se prăbuşi în groapă. Cu botul şi cu coada opărite, cu trupul zgîriat şi ars, ceru îndurare, văicărindu-se amarnic. Fu scos din groapă, spintecat pe burtă şi iezii, bieţii, fură scoşi încă vii, spre nemărginita bucurie a Caprei şi a tuturor mesenilor, care încinseră în poiană o horă veselă, cîntînd în cor :

— Trei iezi, cucuieţi, uşa mamei descuieţi !

Motanul încălțat

Operă pentru copii, în trei acte, șase tablouri, de Cornel Trăilescu (n. 1926), pe libretul de Tudor Mușatescu și Nina Stoiceva. A fost prezentată în premieră, la 22 martie 1964, pe scena Operei Române din București. Subiectul hazliu și, cu toate acestea, plin de tîlc, ca și melodiile sprintene explică succesul atît de la premieră, cît și al reprezentațiilor de mai tîrziu. Lucrarea figurează în repertoriul permanent al Operei Române din București.

DE CÎND lumea, pădurea a fost paradisul animalelor. Mici și mari, blînde sau fioroase, ele se simt la largul lor printre copacii, tufele, buruienile și vîlcelele codrului. Însă cine se zbenguie mai vesel și mai fără grijă ca iepurii ? Cum dau peste o poieniță, ei se prind în joacă, de parcă toată pădurea ar fi a lor. Numai că prin pădure mai umblă și oameni, la apropierea cărora iepurașii ciulesc iute urechea, încremenesc pentru o clipă, apoi o zbughesc care încotro. Așa făcură și de astă dată, zărindu-l pe Ionică însoțit de motanul său.

Un motan nu ca toți motanii, ci zdravăn și voinic, încît vederea lui îi băga pe iepurași în sperieți.

— Mi-e poftă de-o friptură de iepure, zise Ionică. Ai mînca și tu, cu mare poftă încă, dacă n-ai avea un stăpîn sărac ca mine.

— Miauu ! făcu Motanul, care nu voia să se trădeze că are darul vorbirii la fel ca oamenii.

— Să știi că mi s-a urît cu viața asta fără rost, continuă să se văicărească Ionică. Am să mă spînzur chiar acum, de creanga asta înflorită.

— Ești un mare prost, izbucni Motanul, care nu-și mai putu ascunde taina.

— Vorbești ca un om ? exclamă înfricoșat și, totodată, mirat Ionică.

— Mi-a venit graiul, fiindcă m-ai supărat cu prostia ta fără pereche. Auzi colo, să te spînzuri !

— Ce-aș putea să fac altceva ? Fratele meu mai mare mi-a luat vaca, cel mijlociu mi-a luat măgarul, iar mie mi-ai rămas doar tu, un biet cotoi.

— În loc să muncești, bocești ca o babă. Mai bine ai lupta. Ia privește în jurul tău și spune-mi ce vezi !

— Ogoare.

— Și mai încolo ?

— Livezi.

— Dar mai departe ?

— Un oraș.

— Cine crezi că a arat ogoarele, a sădit pomii, a clădit orașul ?

— Cred că ai dreptate, motane Cotoșman. Omul cu priceperea și cu hărnicia mîinilor sale poate să facă orice. Îți făgăduiesc c-o să fac și eu !

Cum erau cufundați în discuția lor aprinsă, abia îi observară pe cei patru slujitori ai Împăratului, care veniseră să vîneze un iepure, spre a-l duce plocon stăpînului lor. Motanul îl îndemnă pe Ionică să se ascundă repede într-un tufiș, iar el se sui într-un copac. Tocmai la timp spre a-l zări pe Iepurașul alb, care fusese încolțit de slujitorii împărătești. Numai că iepurele era mai sprinten decît vînătorii, astfel că scăpă printre mîinile lor și se făcu nevăzut în pădure.

Amărîți de stîngăcia lor, slujitorii se adunară la sfat chiar sub copacul unde se cățărase Motanul. Se certau cu înverșunare, cînd Cotoșman sări în mijlocul lor.

— Vă salut ! spuse el.

— Vorbește pisica, fraților ! se minunară slujitorii. Cu cine avem onoarea ?

— Sînt cavalerul Cotoșman, zis și Motanul Năzdrăvan. Dar voi cine sînteți ?

— Sîntem patru viteji, care umblăm după un iepure alb, pe care vrem să-l ducem Domniței.

— Aha, mișeilor ! Vasăzică ați vrut să furați Iepurașul alb de pe moșia luminatului meu stăpîn, Voievodul Ionică de Carambas, Bambas, Strambas ! ?

— Iartă-ne, și te vom sluji pînă la moarte ! se văitară slujitorii.

— Bine, vă iert, însă fugiți la împăratul vostru și spuneți-i că Voievodul Ionică îi va trimite el Domniței iepurașul rîvnit de dînsa.

Cînd Ionică se ivi din ascunzișul lui. Cotoșman prinsese iepurașul.

— Bravo, Cotoșmane, ai prins iepurele ca să-l mîncăm ! se bucură Ionică.

— Ba, pune-ți pofta-n cui. Iepurașul este un dar pentru logodna Domniței.

— Zău ? Și cu cine se logodește ?

— Cu tine, îl lămuri Motanul.

— Mă vezi tu pe mine logodit cu o fată de împărat ? Fugi de-aci, că mă prăpădesc de rîs, făcu Ionică.

— Hai, nu mai pierde vremea, ci pregătește-te de drum ! îi tăie vorba Cotoșman.

Mergînd prin pădure, întîlniră pe neașteptate doi tîlhari al căror sac era plin de lucruri furate. Puși pe răutăți, tîlharii îl prinseră pe Motan și-l legară fedeleș. Însă cînd Cotoșman începu să vorbească omenește, răufăcătorii, o tuliră la fugă, lăsîndu-și prada pe mîna lui Ionică și a cotoiului său năzdrăvan. În sac se afla o pelerină de catifea, o pălărie cu pană de struț, un guleraș de dantelă, un inel prețios și o pereche de cizme sclipitoare. Motanul nu stătu mult pe gînduri, se găti cu ele și porni la drum, cîntînd ca un adevărat voinic :

Eu sînt motanul Cotoșman,
Am cizme noi de safian
Și pălărie cu gîscan,
Fiindcă sînt năzdrăvan !

Era tare ferches cotoiul îmbrăcat ca un cavaler de soi : se putea înfățișa fără teama de a se face de rușine la curtea Împăratului ! Curtenii trăiau în palatul domnesc în lene și huzur, abia se trezeau ca să se ghiftuiască, apoi se așterneau iar pe dormit, și astfel zilele treceau asemenea nopților, fără nici un eveniment. De asta tresăriră cu toții cînd slujitorii întorși din pădure aduseră vestea sosirii solului trimis de „voievodul“ Ionică.

— Să sune trîmbițele ! porunci Împăratul.

Curtenii se îngrămădiră în jurul tronului, ca să-l primească după cum se cuvine pe sol. Cotoșman intră țanțoș în sala tronului și se înclină adînc la picioarele măriei sale. Pelerina de catifea cădea de pe el în falduri elegante, pana de gîscă îi tremura ușor la pălărie, iar cizmele de safian îi străluceau în picioare, ca oglinda.

— Cine ești ? vru să afle împăratul, uimit de veșmintele bogate ale solului.

— Sînt trimisul Voievodului Ionică de Carambas, Bambas, Strambas !

— Dar de ce are un nume așa de lung ? se nedumeri măria sa.

— Fiindcă e mare, sună răspunsul. Uite iepurașul, pe care stăpînul meu îl trimite în dar Domniței, fiica măriei tale.

— Îi mulțumim din inimă, zise Împăratul. Însă să i-l duci chiar tu Domniței, căci eu mă tem ca nu cumva să mă muște.

Motanul s-ar fi dus îndată, dacă nu se împiedica de Marele Dregător. Acesta venise ca să-l anunțe pe împărat de sărbătoarea ce se pregătea pentru a doua zi.

— După cîte văd eu, nu-i ușor să fii împărat, măria ta, oftă Cotoșman.

— Cine ești tu, arătare cu chip de

om ? se răsti la Motan răutăciosul Mare Dregător.

— Sînt trimisul Voievodului Ionică de Carambas, Bambas, Strambas !

— Aha !

— Mi-ai adus bomboanele ? se adresă Împăratul dregătorului său.

— Desigur, măria ta, sînt aici, se grăbi acesta să-i întindă cornetul cu bomboane.

Împăratul se urcă pe tronul său, unde Marele Dregător îi prezentă îndată niște legi noi ce trebuiau iscălite.

— Nu vreau să mă pătez cu cerneală, se împotrivi Împăratul.

— Visteria-i goală, măria ta. Trebuie să mărim birurile muncitorilor, meșteșugarilor, negustorilor.

— Păi, le-am mai mărit de vreo trei ori anul ăsta, protestă Împăratul.

— Trebuie să le mai mărim o dată, scrîșni furios Marele Dregător.

— Boierii și curtenii de ce nu plătesc și ei biruri ? se amestecă în vorbă Cotoșman.

— Nu-ți băga nasul în treburile noastre de stat, i-o reteză scurt Marele Dregător.

— Nu iscăli, măria ta, încercă Motanul să-l oprească pe Împărat de la o nouă fărădelege. Poporul e sărac, nu are de unde să plătească.

Marele Dregător se înfurie rău de tot ; porunci ca Motanul să fie arestat pe loc și dus în temnița din turnul palatului. Însă cine să fi fost așa de sprinten și de iscusit, încît să poată pune mîna pe sprintenul Cotoșman, motanul năzdrăvan ? În locul lui, fură arestați cei patru slujitori ai Împăratului și legați de mîini și de picioare, apoi cărați ca niște saci sus, în închisoarea din turn.

În închisoare se afla un singur rob,

COMPOZITORUL CORNEL TRĂILESCU

uitat acolo cine știe de cînd. Fără să le pese de el, slujitorii se apucară să-l învinovățească pe Motan că-i lăsase pradă mîniei Marelui Dregător.

— Pisică ticăloasă ! zise unul.

— V-am spus eu că e un trădător, gemu altul.

— Ne-a părăsit ca un laș, scînci al treilea.

Cine știe cîte ar mai fi îndrugat pe socoteala lui Cotoșman, dacă el nu s-ar fi ivit în clipa următoare la fereastră, de unde coborî cu agilitate în temniță.

— Bun găsit, prieteni ! făcu vesel Motanul.

— Scapă-ne, scapă-ne ! se rugară slujitorii de el.

— Dacă vreţi să scăpaţi, rupeţi gratiile ferestrei şi coborîţi pe frînghia pregătită de mine, îi învăţă Cotoşman.

Robul şi slujitorii se strecurară pe fereastră, astfel că la intrarea Marelui Dregător, care venise să-i supună la chinuri grele, temniţa era goală.

— Ce-i asta ? răcni el scos din minţi. Unde-i robul ?... Unde-s slujitorii ?... Numai afurisitul de cotoi e vinovat de dispariţia lor. Să vină garda ! Gardaaa !

Marele Dregător îşi vedea planurile primejduite de evadarea Robului şi a slujitorilor credincioşi Împăratului. Fiindcă avea de gînd să-l omoare pe Împărat şi să urce el pe tronul rămas gol, căci suferea de boala gloriei şi a puterii, ba mai voia să se şi însoare cu Domniţa. În timp ce garda pornise, la porunca lui, pe urmele Motanului, Marele Dregător izbuti să ridice paloşul împotriva stăpînului împărăţiei. Însă chiar în clipa cînd să lovească, Robul şi slujitorii credincioşi se iviră, dezarmară pe trădător şi îl legară în lanţuri.

— Te-am prins, cîine ! strigă Robul.

— Iertare, fraţilor, totul n-a fost decît o glumă !

— O glumă ? Nu mai spune !

— Unde-i tata ? năvăli speriată Domniţa.

— Aici, răspunse Împăratul care, de frică, se ascunsese sub pat.

— Mai bine sub pat, decît mort în iatac, făcu el cu filozofie.

Marele Dregător fu închis în turn, iar Cotoşman invită întreaga curte a măriei sale la „palatul“ Voievodului Ionică, la logodna lui cu fiica Împăratului. Bineînţeles, sărmanul Ionică nu avea nici măcar o cocioabă, necum un palat adevărat. Avea în schimb unul, şi încă dintre cele mai falnice, Uriaşul, un căpcăun de care tremurau toate vietăţile pădurii, căci era în stare să înghită dintr-o dată pînă şi un leu. Motanul Cotoşman n-ar fi fost năzdrăvan, dacă n-ar fi avut ac pînă şi de cojocul căpcăunului. Începu să-i dea tîrcoale şi să-l linguşească. Uriaşul se fudulea că are puterea, ca nimeni altul, de a se transforma după voia lui în orice animal.

— Dar şoarece poţi să te faci ? îl întrebă Motanul.

— Una, două, se grăbi Uriaşul să se împăuneze. Apoi cînd, din mare şi înspăimîntător ce era, se prefăcu într-un şoricel pirpiriu, cotoiul îl înşfăcă îndată şi-l înghiţi — hap ! încît nici codiţa nu i se mai văzu.

Astfel ajunse Ionică, ajutat de credinciosul său pisoi, stăpîn al unui palat ca-n basme şi soţul fetei de împărat. Căci aşa sînt poveştile de cînd lumea : totul este cu putinţă în ele !

Răscoala

Dramă populară în patru acte, șase tablouri, de Gheorghe Dumitrescu (n. 1914), pe un libret al compozitorului, după romanul cu același titlu de Liviu Rebreanu. Premiera a avut loc, pe scena Operei Române din București, la 20 noiembrie 1959, sub conducerea muzicală a lui Egizzio Massini. Este una din cele mai izbutite opere revoluționare românești, în care eroul principal propriu-zis este poporul însuși, ceea ce a fost exprimat de compozitor prin mari scene corale, cu sonorități copleșitoare și melodii inspirate din folclor.

ERA într-o după-amiază tristă, cu neguri de toamnă, în cîmpia Dunării. Pe drumurile pornind dintr-o zare și pierzîndu-se în alta, treceau drumeți obosiți, țărani trudiți ce se înapoiau de la muncă cu coase, secere și alte unelte pe umăr. Unii se opreau la vreo fîntînă, ca să-și astîmpere setea, alții ascultau cîntecul cărăușilor din depărtare :

Hai la Dunăre, hăis, cea,
Boii-s mici, povara grea,
Vai și-amar de viața mea.

Boii, mînați de țărani, se tîrau la fel de sleiți ca și cărăușii lor, înecați în colbul drumului. Cîntecul răsuna și el a jale și obidă, așa cum era sufletul oamenilor chinuiți de lipsuri și de foame.

Ce-i păsa însă boierului Miron Iuga, care, din conacul său aflat pe o înălțime, privea nepăsător munca țărănimii împovărată de griji. Răsucindu-și mulțumit vîrful mustății, sunîndu-și distrat galbenii din buzunar, el număra din ochi carele ce-i umpleau hambarele cu grînele muncite de popor.

Ce n-ar fi dat Petre Petre — un tînăr și însuflețit țăran din sat — să ușureze traiul amar al tatălui său bătrîn și chinuit de trudă ! Dar era chemat la oaste, ceea ce îi îndurera inima peste măsură, odată ce avea s-o părăsească pentru o vreme și pe Gherghina, fata care îi era atît de dragă și de care voia să-și lege viața. Ceasul despărțirii sosise. Într-un zăvoi plin de cîntecul mierlelor cei doi tineri își luară rămas bun. Boierul Iuga trecu pe lîngă ei nepăsător, țeapăn, mîndru de bogăția sa, de poziția lui socială. Din valea Teleormanului pînă departe i se întindeau moșiile și conacele, hambarele lui gemeau de sacii plini cu grîu auriu, pe ogoarele lui creștea grîu cu spicele cît vrabia.

Tocmai cînd boierul își plimba ochii peste pămînturile nesfîrșite, cîțiva țărani necăjiți și sfioși se apropiară de el. Își scoaseră cuviincios căciulile și făcură o adîncă plecăciune.

— Săru'mîna, boierule, salutară ei.

— Ce vă doare, măi creștini, îi întîmpină Iuga cu dispreț. Hai, dați-i drumul, că nu am timp de pierdut !

— Așa-i, boierule, așa-i : vorba multă-i sărăcie ! Am vrea să cumpărăm și noi niște pămînt, de pildă moșioara de vînzare a coniței Nadina, ca s-o muncim fiecare cît ne-o veni partea.

— Altfel nu-i chip să mai trăim, că prea ne-a cotropit calicia, adăugă un altul.

— Degeaba veniți la mine, eu n-am pămînt de vînzare, îi repezi boierul.

— Ne mor copiii cu zile, făcu bătrînul Lupu Chirițiu, nu avem nici odihnă, nici zi de sărbătoare. Pelagra ne macină trupurile, frigul ne îngheață iarna sîngele în noi. Vătafii ne mînă cu biciul din urmă, ne iau și cămășile pe biruri. Fără pămînt, murim !

— Destul ! să nu vă mai aud că vă văitați și că vreți pămînt. Pămîntul este al boierilor, așa să știți, netrebnicilor !

Același răspuns, la fel de crud, aveau să-l primească țăranii de la arendașul Aristide Platamonu, un tinerel însetat de petreceri, de voiajuri de plăcere la Paris, de avuție cîștigată fără muncă.

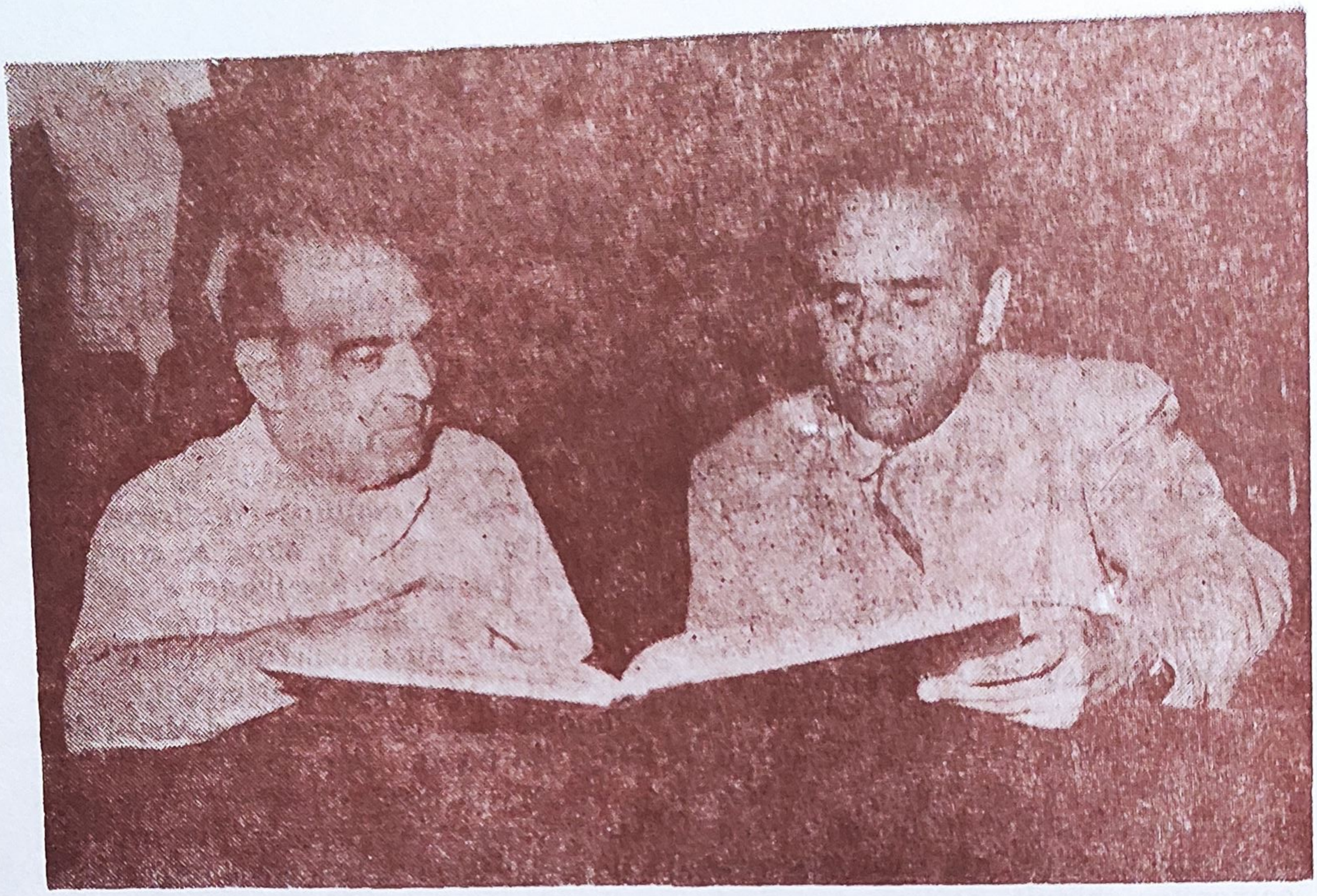

DIRIJORUL EGIZIO MASSINI ŞI COMPOZITORUL GHEORGHE DUMITRESCU LA O REPETIŢIE GENERALĂ A OPEREI „RĂSCOALA"

Îngîmfat şi sigur de sine, se legă într-o zi, la fîntînă, de Gherghina. Însă fata, om dintr-o bucată, îi vărsă cofa cu apă în cap, spre marele haz al ţăranilor.

— Straşnică fată ! exclamară ei.

— O să mi-o plătiţi cu toţii, n-aveţi teamă ! îi ameninţă arendaşul.

O ameninţare care nu prea speria pe nimeni, de vreme ce amărăciunea ţăranilor nu cunoştea margini. Toamna nu le aducea nici o mulţumire, cît de mică : recolta încăpuse şi de astă dată pe mîna boierilor şi a arendaşilor hrăpăreţi, hotărîţi să stoarcă de la ţărănime tot ce se putea. Satele nu mai aveau ce să mănînce, oamenii ar fi furat pînă şi coliva de la morţi, dacă înmormîntările s-ar mai fi făcut după vechea rînduială, cu pomenile tradiţionale. Pe unde umblai, nu vedeai decît feţe întunecate de griji, fără urmă de zîmbet pe chipurile aspre. Din cînd în cînd, oamenii se adunau şi îşi vorbeau îndelung, cu glasul scăzut, strîngînd din pumni şi aruncînd priviri mînioase către conacele boiereşti, care se lăfăiau în belşug şi petreceri.

Ceva se pregătea, ceva care ameninţa să răstoarne stările nedrepte din ţară, schimbînd peste noapte lucrurile.

De revelion, la conacul boierului Miron Iuga, invitaţii dădură glas îngrijorării lor pentru ceea ce simţeau că se pregăteşte în jurul moşiilor şi prin sate. Unul singur — ministrul Boerescu

SCENĂ DE ANSAMBLU DIN OPERA „RĂSCOALA". ÎN PRIM PLAN DAVID OHANESIAN, MIRCEA BUCIU ŞI CONSTANTIN ILIESCU

— părea să nu se sinchisească de semnele prevestitoare de dezordini din întreaga țară.

— Nu avem de ce să ne speriem, zise el. Guvernul este hotărît să înăbuşe cu mînă tare orice încercare de răscoală.

— Oricum, țăranii se agită, făcu unul dintre boieri. Țara e bîntuită de anarhie, poporul se poate oricînd năpusti, fără multă vorbă, asupra hambarelor şi a acareturilor noastre.

— Sînt în stare să dea foc țării întregi, se amestecă în vorbă şi amfitrionul. Avem de-a face cu o instigație. Luați măsuri din vreme şi sugrumați în fașă orice încercare de răzmeriță !

Într-unul din saloane, arendaşul Platamonu avu purtări necugetate față de Gherghina, care slujea invitații cu băuturi. Sărmana fată îşi pierdu mințile din această pricină.

Boierii şi stăpînii nu mai cunoşteau pare-se nici o măsură, încît este de mirare că pînă şi colindătorii veniți la conac, după datina din străbuni, cîntară „Cîntecul lui Tudor" :

Foaie verde de negară,
Toate plugurile ară.
Numai pluguşorul meu
L-a-nțelenit Dumnezeu.
Că n-avem unde ara,
N-avem unde semăna,
N-avem unde secera.

Indignați, boierii îi alungară pe colindători, reluîndu-şi petrecerea acolo unde fusese întreruptă, ca să uite de semnele prevestitoare ale răscoalei ce se pregătea.

Discuția de la conacul boierului Miron Iuga nu rămase fără urmări. Îndată după sărbători, jandarmii arestară o mulțime de țărani, dintre cei pe care îi bănuiau a fi instigatori la revoltă. Şi pe cine nu bănuiau ei !

— Oare ce făcurăm, oameni buni, de ne duceți ca pe niște hoți ? se minună Petre Gheorghe, tatăl lui Petre Petre aflat la armată.

— Ați furat porumbul coniței ! se răsti la el arendaşul.

Bănuiala aceasta nu avea nici un temei, însă ea le dădea jandarmilor o ocazie nimerită pentru a-i speria pe săteni, lovindu-i şi chinuindu-i pînă la sînge. Cei rămaşi în libertate încercară să-i scape pe tovarăşii lor schingiuiți, dar jandarmii întărîtați se repeziră în mulțime cu baionetele la armă, împrăştiind-o.

Singura mîngîiere şi încurajare le-o aduse sătenilor Petre Petre, care se întorsese într-o scurtă permisie. Nu venise însă singur, ci însoțit de un proaspăt prieten, ceferistul Dragoş.

— Ce se mai aude prin alte locuri ? întrebară țăranii.

— Se aude că oamenii au început să-şi împartă pămînturile boiereşti, îi lămuri ceferistul. S-au sculat, cu mic cu mare, au pus mîna pe topoare, ca să-şi ia pămîntul pe care îl muncesc.

— Ați auzit ? zise bătrînul Petre Gheorghe. Pînă n-om pune şi noi mîna pe topoare, nimic n-are să se schimbe. Văcuța mi-a luat-o perceptorul în dare, porumb n-avem, lemne n-avem, copiii noştri tremură de foame şi de frig.

— Nu mai putem, oameni buni ! Din iarna asta nu mai e chip să ieşim. Ori murim, ori... îi ținu isonul un alt țăran.

Gherghina, cu mințile rătăcite, se ivi pe drum ca o arătare. Ochii ei păreau să nu vadă nimic şi pe nimeni ; umbla clătinîndu-se, de parcă ar fi legănat-o o apă.

— Se apropie, se apropie ziua de

O SCENĂ DIN OPERA „RĂSCOALA". ÎN PRIM PLAN CORNELIA GAVRILESCU ȘI CONSTANTIN ILIESCU

apoi, șopti ea ca prin vis. Toate mormintele flămînzilor se vor deschide într-o zi și vor ieși din ele cei obidiți și goi !

Țăranii se uitau îndureraţi la sărmana fată fără minte, prin a cărei gură grăiau parcă ei. Dragoș, ceferistul, căută să-i îmbărbăteze pe săteni, vorbindu-le de împotrivirea colectivă la cruzimile și lăcomia boierilor.

— Dreptatea-i doar o vorbă, născocită de cei puternici, le spuse el. Treziți-vă din amorțire și rupeți lanțurile, căci pămîntul pe care îl munciți vi se cuvine. Porniți la luptă !

În jurul ceferistului se adunară o mulțime de țărani. Unii veneau cu coase, alții cu topoare și furci de fier. În curînd, în zare se aprinseră focurile ce mistuiau conacele și hambarele boierilor cruzi și lipsiți de omenie.

Răscoala izbucnise în satele țării !

Bătrînul Petre Gheorghe fu ucis în bătăi de jandarmi, din ordinul boierului Miron Iuga. Păcatul lui de neiertat era acela de a fi cerut pămînt pentru săraci ; un astfel de păcat nu i se putea ierta unui sărăntoc de către cei bogați și puternici.

Însă, de cînd răscoala se dezlănțuise, nici boierii nu mai aveau somn. Focul se ivea cînd aici, cînd dincolo, întin-

zîndu-se la repezeală peste tot. Miron Iuga se trezi și el într-o noapte, buimăcit de presimțiri rele. Era neliniștit că armata, care trebuia să-i apere moșia, întîrzia să se arate.

În zare se ridicau flăcările conacelor aprinse de țăranii răsculați.

— În curînd voi fi și eu înghițit de flăcări, își spuse el din ce în ce mai îngrozit. Dar nu, nu se poate, de mine nu se pot atinge !

— Boierule, se ivi din întuneric plutonierul de jandarmi, conacul dumitale de la Ruginoasa a fost prefăcut în cenușă. Au ars șurile, grajdurile și hambarele. Au ars acareturile. Pîrjolul a cuprins țara întreagă.

— Are să vină ceasul socotelilor, așa să știți. Va fi atunci vai și-amar de calicimea răzvrătită ! amenință boierul.

Miron Iuga se ținu într-adevăr de promisiunea sa. Împreună cu jandarmii, se închise în conac și doborî, cu focuri de armă, pe țăranii veniți să-i ceară pămînt, spre a nu muri de foame. Secerați de gloanțe, căzură mulți în lupta pentru o viață mai dreaptă și mai bună.

Poporul nu avea să uite jertfa lor, iar cumplitul an 1907 avea să rămînă înscris cu litere de foc în istoria României moderne.

Fata cu garoafe

Operă în patru acte, șapte tablouri, de Gheorghe Dumitrescu, libretul de Nicolae Tăutu, prezentată în premieră absolută pe scena Operei Române din București la 6 mai 1961, sub conducerea muzicală a dirijorului Mihai Brediceanu. Muzica este inspirată din cîntecele de masă, din romanțe și melodii de dans, ilustrînd sugestiv lupta poporului nostru, în august 1944, împotriva fascismului și pentru eliberarea țării. Opera aceasta a lui Gheorghe Dumitrescu constituie una din cele mai izbutite lucrări cu subiect patriotic din creația fecundului compozitor, exprimînd artistic jertfa eroilor care au dus la izbîndă idealul libertății, al dreptății și al păcii.

BIBLIOTECA ȘCOLARĂ · FINTINA

SPRE sfîrșitul celui de al doilea război mondial, mulți dintre deținuții din închisorile din România, cei ce se împotriveau cotropirii fasciste a țării și samavolniciilor săvîrșite de fasciști, își așteptau în ele sfîrșitul sau — cine știe ? — eliberarea apropiată.

De după zidurile închisorilor, păzite de sentinele și controlate de patrule hitleriste, răzbăteau surd frînturi din cîntecele deținuților politici, purtați de la o temniță la alta, supuși celor mai cumplite chinuri și torturi, dar încrezători, în ciuda suferințelor îndurate, în victoria dreptății :

Spre temniți negre, pe drumuri grele
Trec ne'nfricați tovarășii bravi.
Nu-i încovoaie lanțul, nici ocna,
Inimi de flăcări în pieptul lor ard.

Glasurile deținuților erau înăbușite curînd de ordinele scurte ale gardienilor : „Încetați ! Încetați !“ Pumnii celor ce auzeau aceste ordine aspre se încleștau de mînie, atît între zidurile de temniță, cît și în afara lor.

Unul din cei ce nu mai puteau să rabde teroarea și nedreptatea războiului ucigaș, purtat împotriva voinței poporului, era Ștefan, muncitor într-un orășel moldovenesc dintre două praguri de ape. Noaptea, la gară, el obișnuia să-i strecoare unei comuniste neînfricate, travestită în florăreasă, manifestele care chemau poporul la rezistență și la scuturarea jugului fascist, la revoluția de eliberare din vara anului 1944.

În timp ce poporul suferea și, sub conducerea comuniștilor, se pregătea de revoluție, oamenii autorităților, siguri de puterea lor întemeiată pe alianța cu fasciștii, petreceau în îmbuibare, nepăsători la nevoile celor mulți.

În grădina de vară a orășelului era tocmai sărbătorit prefectul, a cărui societate de trîntori dansa și bea fără nici o grijă. Mulți dintre ofițerii care urmau să plece pe front își dădeau seama de sfidarea acestor petrecăreți.

— Mîine pornim pe front, în timp ce ei dansează fără să se sinchisească de nimic, spuse unul din ofițeri.

— Ni se vor da, în loc de decorații, cîteva cruci de lemn, răspunse un altul.

— La dracu cu fascismul ! se revoltă pe neașteptate locotenentul Stancu. Și întorcîndu-se de la masa sa către cei ce petreceau, le spuse în față : Ne-am săturat să murim pentru voi, pentru decorațiile domnului prefect.

Cine știe ce s-ar fi întîmplat cu ofițerul revoltat dacă n-ar fi intrat în grădină, chiar în clipa aceea, Fata cu garoafe, care îi fermecă îndată pe bărbații amețiți de băutură de la masa prefectului.

— Cumpărați garoafe roșii ! îi îmbie ea cu marfa parfumată. Căci în fiecare floare este o șoaptă de speranță și credință arzătoare.

Fata cu garoafe trecu printre mese, îndemnînd mușteriii să cumpere flori. Îmbuibații aflați la masa prefectului se luară la întrecere care din ei să cumpere nu o floare sau două, ci coșul întreg. Cum prefectul oferi suma cea mai mare, cîștigă în hazul tuturor licitația improvizată. Cînd să-și ia însă „răsplata“, care nu era coșul de garoafe, ci un sărut al frumoasei florărese, o puternică explozie se auzi dinspre oraș, pro-

COMPOZITORUL OPEREI „FATA CU GAROAFE"

vocînd panică la mesele grădinii de vară. Nici prefectul nu putu să-și ascundă spaima, care se prefăcu în deznădejde în clipa cînd un curier aduse vestea că, în gară, fusese aruncat în aer trenul ce urma să transporte o mare cantitate de muniții pe front.

Atentatul acesta dezlănțui o și mai mare teroare împotriva muncitorilor. Cartierele lor fură răscolite îndată pînă la cenușa din vatră, o mulțime de bănuiți fură arestați. Locotenentul Stancu le spuse ofițerilor aflați în jurul său :

— Ați auzit explozia ? A fost ca o bătaie în ușă : cioc, cioc. Înseamnă, pentru cine înțelege : sîntem aproape, din ce în ce mai aproape, venim !

Cuvintele lui ajunseră la urechea generalului și a prefectului, care ordonară arestarea ofițerului.

— Ei și ? ridică Stancu din umeri. Ascultați ce vă spun : vin, se apropie, nimic nu poate să-i mai oprească !

În vreme ce autoritățile se năpusteau, cu o nemaipomenită furie, asupra cartierelor muncitorești, Fata cu garoafe străbătu în grabă orașul și, privind cu atenție în jur, scoase de sub maldărul de flori din coș manifestele tipărite în tipografia clandestină a comuniștilor, lipindu-le pe garduri, pe stîlpi, pe porți, pe case, unde se nimerea.

O patrulă militară o opri pe florăreasă, vrînd să-i controleze coșul, dar fata izbuti să-i înșele vigilența și să scape. Unul din soldații analfabeți îi ceru însă, înainte de a-i da drumul, să citească textul manifestului proaspăt lipit pe un gard.

— Patrulele nu au voie să intre în vorbă cu trecătorii — se prefăcu Fata cu garoafe că buchisește anevoie textul manifestului care chema la luptă întreg poporul.

Nimic nu putea să împiedice activitatea ilegală a comuniștilor. Tipografia lor clandestină, ascunsă în beciul unei case conspirative, pregătea fără să ostenească sau să descurajeze noi manifeste. Lazăr, secretarul organizației de partid și comandantul formațiunilor patriotice de luptă din oraș, se întoarse rănit din încăierarea cu paznicii gării. În timp ce era bandajat, el le povesti tovarășilor săi cum izbutise să arunce în aer trenul cu muniții, pentru ca și în acest fel să saboteze războiul și să grăbească înfrîngerea fasciștilor.

Povestirea lui Lazăr iscă în rîndurile

celor ce lucrau în tipografie o mare însufleţire.

Ştefan apăru şi el, însoţit de Domnica, mama sa, care — în ciuda vîrstei — dorea să ia şi ea parte la lupta de eliberare a ţării.

— La noi e luptă grea, o preveni Lazăr.

— Mai greu este pentru cel ce nu luptă, sună răspunsul Domnicăi. Să ştiţi că nici un braţ care apără dreptatea nu este prea bătrîn sau prea slab.

Acarul Pandele împacheta de zor manifestele cu textul : **Tot poporul pe barricade, a bătut ceasul luptei !**, aşezîndu-le într-un cufăraş. Cînd să porneas că însă cu ele, spre a le împrăştia printre ceferişti, sosi şi Fata cu garoafe, pe care Ştefan o întîmpină cu braţele deschise. Tremurînd de emoţie, fata dădu de veste apropierea vijelioasă a jandarmilor.

Lazăr ordonă îndată evacuarea tipografiei, în timp ce Fata cu garoafe stătea la pîndă, împreună cu Ştefan, la fereastră, gata să-i întîmpine pe jandarmi cu armele în mîini. În aşteptarea lor. Ştefan şi Fata cu garoafe îşi reînnoiră jurămîntul tainic dintre ei. Tînărul vru să afle numele adevărat al fetei, pe care o îndrăgise şi pe care nu o cunoştea decît sub numele ei conspirativ.

— Ana ? Maria ? Ioana ? Tudora ? Ştefana ? încercă el să ghicească.

— Îţi voi răspunde, cu drag, în ziua cînd cauza noastră va birui, îi spuse fata. La nunta noastră ai să afli adevăratul meu nume.

Pînă să sosească jandarmii, tipografia fu evacuată, tot ce ar fi putut să trădeze existenţa unei tipografii a fost bîne camuflat ; comuniştii se răspîndiseră în grabă prin oraş. Singur Moş Pandele, acarul, nu se îndura să ardă manifestele, ci le arunca pe fereastră în stradă. Pînă nu avea să le arunce pe toate, nu putea să deschidă uşa, prin care jandarmii traseră salve de arme, rănindu-l mortal pe bătrînul luptător comunist.

La percheziţia casei, urmele tipografiei dispărură cu desăvîrşire, dar rămăsese un semn care dădea de gîndit ; coşul plin de flori al Fetei cu garoafe. Un soldat izbuti s-o prindă în stradă şi s-o tîrască, împreună cu Ştefan, în temniţa din oraş.

Temniţa gemea de deţinuţi. Ştefan. care fusese schingiuit cumplit spre a-şi trăda tovarăşii, zăcea în nesimţire. Fata cu garoafe îi ţinea pe braţe capul însîngerat şi îi bandaja rănile cu deosebită gingăşie.

VALENTIN TEODORIAN ŞI ZENAIDA PALLI ÎNTR-O SCENĂ A OPEREI „FATA CU GAROAFE"

Comuniștii de prin celule își manifestară solidaritatea cu noii arestați cîntînd un cîntec revoluționar. Ștefan delira, amintindu-și crîmpeie din copilăria sa, visele de fericire ale unei familii de oameni modești, dar demni, planurile de mai bine ale muncitorilor. După ce își reveni, îl aștepta o nouă grea încercare : Domnica, mama sa, fusese prinsă răspîndind manifeste și adusă sub escortă în închisoare. Căpitanul anchetator o confruntă cu deținuții, însă ea se prefăcu a nu cunoaște pe nici unul din ei. Bătrîna fu torturată fără milă, dar nu scăpă nici un nume, nu dădu nici o informație.

Scos din sărite de insuccesul său, anchetatorul părăsi închisoarea amenințînd, lăsînd-o pe Domnica să-și dea sufletul în brațele fiului său și ale Fetei cu garoafe.

În acest timp, în orășel — la fel ca în toată țara — revoluția de eliberare condusă de partidul comunist se dezlănțuia asemenea unui uragan. În hala depoului de locomotive se întruniseră gărzile patriotice ale ceferiștilor, muncitorilor și oștașilor. Sirena de alarmă vuia fără întrerupere, odată cu șuierăturile locomotivelor, dînd semnalul acțiunii.

Lazăr se cățără pe o locomotivă, de unde îndemnă mulțimea la luptă. Toți cîntară însuflețiți, ca un singur om, marșul insurecției :

Întoarceți armele, soldați,
Și nu cruțați pe răi și pe mișei!
Întoarceți armele, soldați,
Loviți în ei, loviți în ei!

Deținuții eliberați de mulțime luară și ei parte la luptă. Dar numai o parte din ei izbutise să scape, restul urmau să fie aruncați în aer, în închisoarea minată, la ordinul prefectului și al ofițerului hitlerist, comandant al localității. Aflînd de planul lor criminal, Lazăr ordonă îndată salvarea tovarășilor rămași în temniță. În toiul luptelor ce se încinseră, Fata cu garoafe fu rănită și se stinse în brațele lui Ștefan, chiar în momentele cînd cauza pentru care luptase era dusă la biruință de întregul popor, în frunte cu comuniștii.

Pe trupul neînsuflețit al fetei, luptătorii așezară flori și steaguri tricolore și roșii, în timp ce Ștefan rostea copleșit de durere, dar și îmbărbătat de victorie :

— Numele tău adevărat, Fată cu garoafe, abia acum l-am aflat. Te vom numi „Victorie“ și „Fericire“, fiindcă prin jertfa ta și a multor altora la fel ca tine am cucerit libertatea atîta vreme rîvnită !

Cuprins

CUVÎNT ÎNAINTE 5

ORFEU ȘI EURIDICE 7

RĂPIREA DIN SERAI 15

FIDELIO 23

BĂRBIERUL DIN SEVILLA 31

VASUL FANTOMĂ 41

LOHENGRIN 49

MAEȘTRII CÎNTĂREȚI DIN NÜRNBERG 57

CNEAZUL IGOR 69

TRUBADURUL 77

RIGOLETTO 87

AIDA 97

BOEMA 105

TOSCA 113

MADAME BUTTERFLY 123

TURANDOT 131

GIANNI SCHICCHI 141

LAKMÉ 147

BANUL BÁNK 153

HÄNSEL ȘI GRETEL 157

NÁPASTA 163

CAPRA CU TREI IEZI 169

MOTANUL ÎNCĂLȚAT 175

RĂSCOALA 181

FATA CU GAROAFE 189

Orfeu și Euridice • Răpirea din Serai • Fidelio • Bărbierul din Sevilla • Vasul fantomă • Lohengrin • Maeștrii cîntăreți din Nürnberg • Cneazul Igor • Trubadurul • Rigoletto • Aida • Boema • Tosca • Madame Butterfly • Turandot • Gianni Schicchi • Lakmé • Banul Bánk • Hänsel și Gretel • Năpasta • Capra cu trei iezi • Motanul încălțat • Răscoala • Fata cu garoafe

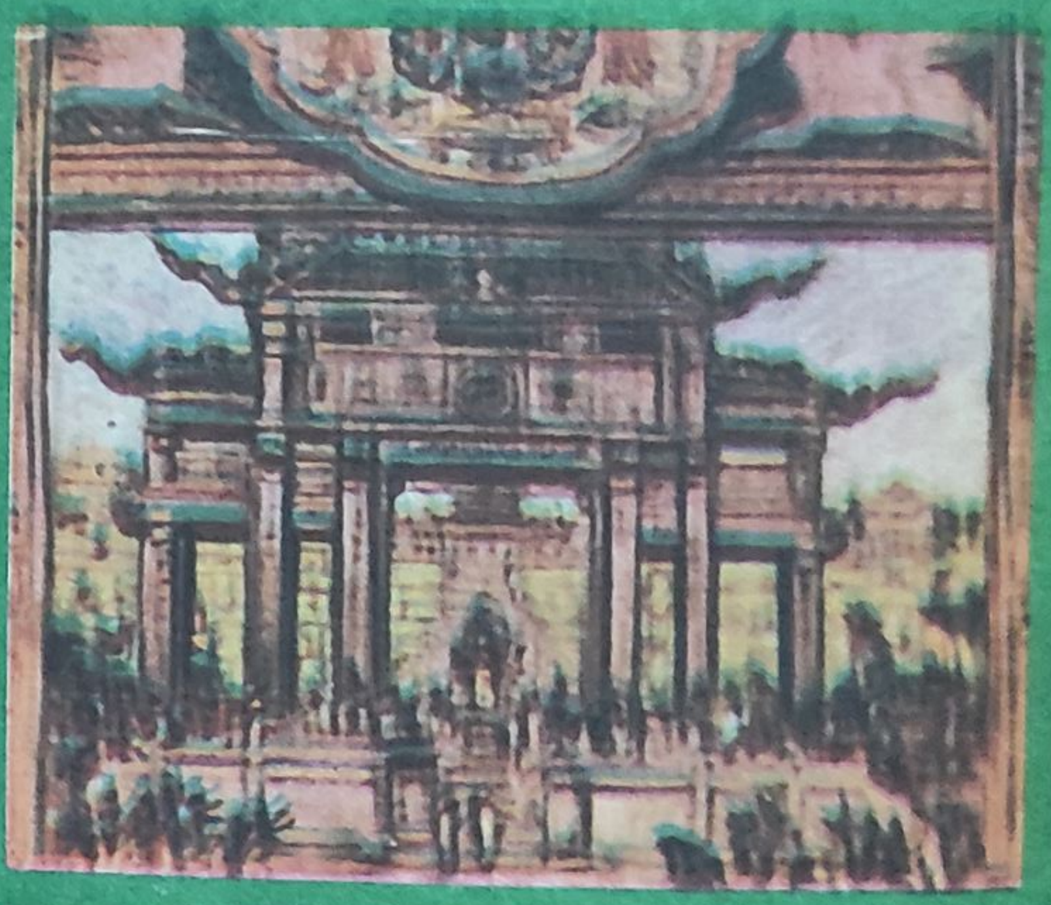

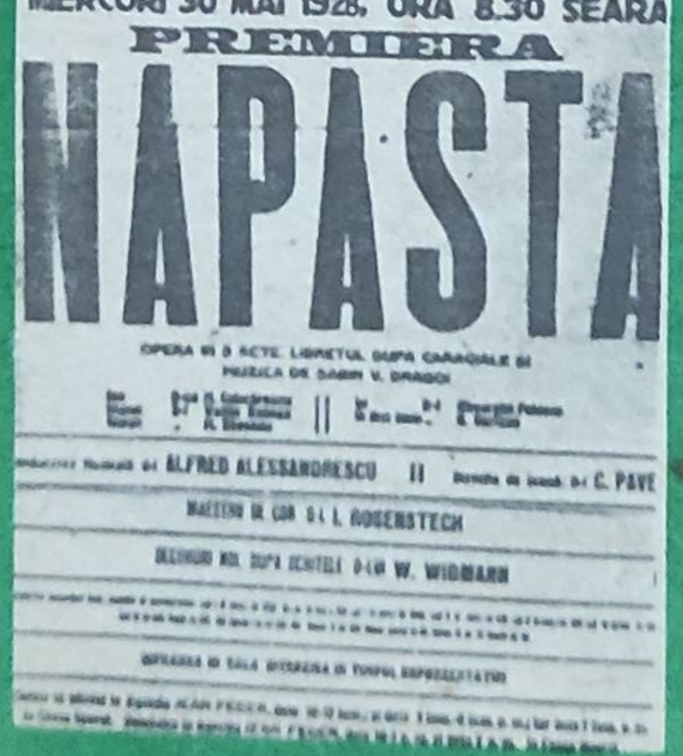

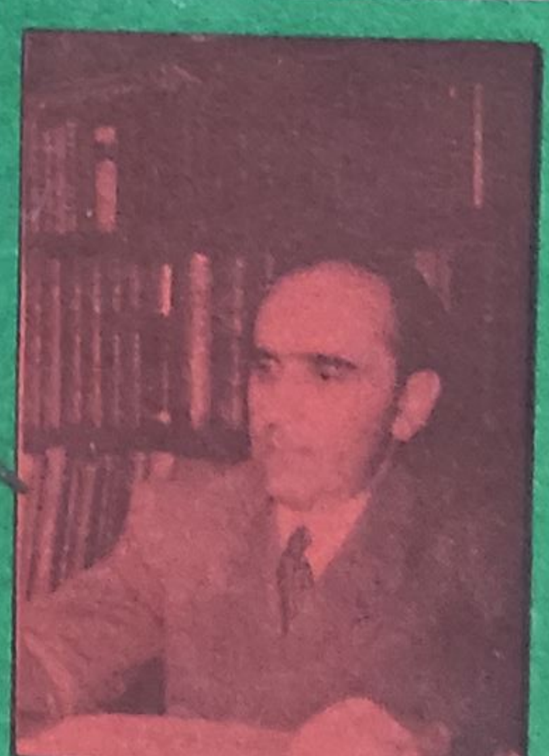

Editura Ion Creangă

Lei 10,50